MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ŞCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE

C.Z.U.: 347.615(043.3)

STRELCIUC VIORICA

”OBLIGAȚIA DE ÎNTREȚINERE ÎN RAPORTURILE DE FAMILIE – EXERCITAREA CU BUNĂ CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT”

Teză de doctor în drept
Specialitatea: 553.04 - Dreptul familiei

Conducător ştiinţific: Cebotari Valentina,
Doctor în drept, Conferențiar universitar

Autor: Strelciuc Viorica Strelciuc
Signer ID: VV3WKM3Z13...

CHIȘINĂU, 2024

© Strelciuc Viorica, 2024

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile română, engleză şi franceză).....….4

LISTA ABREVIERILOR.....,.....7

INTRODUCERE.....8

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI SUB ASPECT DOCTRINAR:

1.1. Studiul materialelor științifice în domeniu 17

1.2. Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între membrii familiei 27

1.3. Generalități conceptuale, noțiunea și caracterele obligației legale de întreținere.....40

1.4. Concluzii la capitolul 1.....55

2. CONDIȚIILE LEGALE PRIVIND APARIȚIA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE ÎNTRE MEMBRII FAMILIEI:

2.1. Temeiurile apariției și subiecții obligației de întreținere 57

2.2. Condițiile privind creditorul obligației de întreținere.....67

2.3. Condițiile privind debitorul obligației de întreținere.....81

2.4. Concluzii la capitolul 2. 94

3. BUNA – CREDINȚĂ ŞI ABUZUL DE DREPT ÎN EXERCITAREA DREPTULUI LA ÎNTREȚINERE:

3.1. Buna-credință în cazul executării întreținerii benevol 102

3.2. Buna-credință și abuzul de drept în cazul încasării silite a întreținerii 112

3.3. Mijloacele juridice de prevenire a abuzului de drept în executarea întreținerii...….....129

3.4 Concluzii capitolul 3.....139

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI 141

BIBLIOGRAFIE 146

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....161

CV AL AUTORULUI 162

ADNOTARE

STRELCIUC VIORICA *"Obligația de întreținere în raporturile de familie – exercitarea cu buna credință și abuzul de drept".*

Teză de doctor în drept. Școala doctorală științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2024.

Structura tezei include: lucrarea științifică a fost elaborată în anii 2018-2024, având următoarea structură: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 146 pagini de text de bază, bibliografie din 203 de titluri și anexe. Rezultatele științifice obținute au fost prezentate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte - cheie: Obligație de întreținere, bună-credință, debitor, creditor, rudenie, relații de familie, plata pensiei de întreținere, abuz de drept, reaua-credință, frați și surori, bunici și nepoți, soți (foști soți), contractul privind plata pensiei de întreținere.

Domeniul de studiu: Specialitatea 553.04 - Dreptul familiei.

Scopul și obiectivele cercetării: Lucrarea doctorală efectuată are drept scop cercetarea pluri laterală a instituției obligației legale de întreținere, cu precădere asupra modalității și ordinii de exercitare prin prisma bunei-credințe și a abuzului de drept. Obiectivele trasate și propuse cercetării sunt: examinarea evoluției obligației legale de întreținere de la origini și până în prezent; definitivarea noțiunii obligației legale de întreținere; analiza comparativă a temeiurilor de apariție și stingere a obligației legale de întreținere pentru debitor și creditor; stabilirea modului de calcul și achitare a plății pensiei de întreținere reieșind din cuantumul venitului declarat și nedeclarat al debitorului; analiza asemănărilor și deosebirilor dintre contractul privind plata pensiei de întreținere, a contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață; delimitarea debitorului și creditorului care acționează cu bună-credință opus acelor de rea-credință; identificarea elementelor componente ale abuzului de drept în vederea omisiunii ilegalităților din partea subiecților raportului juridic de întreținere în cadrul exercitării obligației legale de întreținere.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute: Prezenta cercetare în domeniul Dreptului familiei constituie o lucrare unică prin noutatea subiectului abordat a exercitării obligației legale de întreținere prin prisma fenomenului de bună-credință și identificarea cazurilor abuzului de drept. Reieșind faptul că principiul bunei-credințe a căpătat în ultima perioadă un interes major și aplicare multidimensională atât la nivel legislativ cât și judecătoresc, odată cu modificările esențiale operate Codului Civil în anul 2019, dovedim pe bună dreptate importanța studiului realizat pe marginea delimitării exercitării obligației legale de întreținere caracterizată prin intenție sinceră, corectă și deschisă comparativ cu exercitarea abuzivă a obligației din partea subiecților de drept. Totodată, prezenta teză de doctorat cuprinde recomandări ce au drept scop completarea cadrului normativ al instituției obligației legale de întreținere.

Problema științifică: Dorim să ilustrăm că problema fundamentală care a fost soluționată în conținutul prezetei lucrări, constă în importanța determinării împrejurărilor exercitării cu bună-credință a obligației legale de întreținere între membrii familiei și ilustrarea pe de altă parte a întinderii răspunderii subiecților ce au acționat abuziv.

Semnificația teoretică a cercetării reprezintă contribuția personală în vederea precizării direcției de dezvoltare a obligației legale de întreținere prin prisma exercitării acesteia cu bună credință contrar abuzului de drept.

Valoarea aplicativă a cercetării. Lucrarea dată va constitui un ghid de aplicabilitate a normelor legale raportându-ne la situația reală a instituției întreținerii în Republica Moldova. Totodată, va reprezenta suport teoretic și doctrinar studenților facultăților de drept cât și practicienilor în domeniu.

АННОТАЦИЯ
СТРЕЛЬЧУК ВИОРИКА

"Содержание алиментной обязанности в семейных отношениях – осуществление добросовестно и злоупотребление правом".

Докторская диссертация по юриспруденции. Докторантура юридических наук Государственного университета Молдовы. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: научная работа, разработанная в 2018-2024 годах, имеющая следующую структуру: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, 146 страниц основного текста, библиография из 203 наименований и приложений. Полученные научные результаты представлены в 12 научных статьях.

Ключевые слова: Алиментное обязательство, добросовестность, должник, кредитор, родство, семейные отношения, алиментная выплата, злоупотребление правом, недобросовестность, братья и сестры, бабушки, дедушки и внуки, супруги (бывшие супруги), договор об уплате алиментов.

Область обучения: Специальность 553.04 – Семейное право.

Цель и задачи диссертации: Выполненная докторская работа направлена на многостороннее исследование института правовой алиментной обязанности, особенно способов и порядка ее осуществления через призму добросовестности и злоупотребления правом. Целями, намеченными и предложенными для исследования, являются: изучение эволюции юридического обязательства по содержанию от его истоков до настоящего времени; определение понятия юридической обязанности по содержанию; сравнительный анализ оснований возникновения и прекращения юридической обязанности по содержанию у должника и кредитора; установление порядка расчета и выплаты алиментов исходя из суммы задекларированных и недекларированных доходов должника; анализ сходства и различий между договором о выплате алиментов, договором отчуждения имущества с условием пожизненного содержания и договором ренты.

Научная новизна полученных результатов: Настоящее исследование в области семейного права представляет собой единственную работу ввиду новизны рассматриваемой темы при осуществлении юридической обязанности по содержанию через призму феномена добросовестности и выявления злоупотребления правом. Констатируя тот факт, что принцип добросовестности в последнее время приобрел большой интерес и многоаспектное применение как на законодательном, так и на судебном уровне, а также существенные изменения, внесенные в Гражданский кодекс в 2019 году, мы справедливо доказываем важность исследования, проведенного разграничение осуществления обязательства по юридическому обеспечению, характеризующемуся честным, справедливым и открытым намерением, по сравнению со злоупотреблением исполнением обязательства субъектами права.

Научная проблема. Нам хотелось бы проиллюстрировать, что основная проблема, которая была решена в содержании данной статьи, состоит в важности определения обстоятельств добросовестного исполнения юридической обязанности по содержанию между членами семьи и иллюстрирования, с другой стороны, степень ответственности субъектов, совершивших злоупотребления.

Теоретическая значимость диссертации представляет собой личный вклад в определение направления развития юридической обязанности по содержанию через призму ее добросовестного осуществления против злоупотребления законом.

Прикладная ценность исследования. Данная работа будет представлять собой руководство по применению правовых норм, регулирующих алиментные обязательства и их соотношение с реальной ситуацией по выплате алиментов в Республике Молдова. В то же время он будет представлять собой теоретическую и доктринальную поддержку для студентов юридических факультетов, а также практиков в этой области

ANNOTATION
STRELCIUC VIORICA
"Maintenance obligation in family relations - exercise in good faith and abuse of right".
Doctoral thesis in law. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova.
Chisinau, 2024

T**hesis structure:** the scientific work was developed in the years 2018-2024, having the following structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 146 pages of basic text, bibliography of 203 titles and appendices. The obtained scientific results were presented in 12 scientific papers.

Key-words: Maintenance obligation, good faith, debtor, creditor, kinship, family relations, maintenance payment, abuse of right, bad faith, brothers and sisters, grandparents and grandchildren, spouses (ex-spouses), contract regarding the payment of the maintenance pension.

Study area: Specialty 553.04 - Family law.

Aim and objectives of the thesis: The doctoral work carried out aims at the plurilateral research of the institution of the legal maintenance obligation, especially on the manner and order of its exercise through the prism of good faith and the abuse of law. The objectives outlined and proposed for the research are: examining the evolution of the legal maintenance obligation from its origins to the present; defining the notion of the legal maintenance obligation; comparative analysis of the grounds for the emergence and termination of the legal maintenance obligation for the debtor and the creditor; establishing the method of calculation and payment of the maintenance pension based on the amount of the debtor's declared and undeclared income; the analysis of the similarities and differences between the contract regarding the payment of the maintenance pension, the contract of alienation of the asset with the condition of lifelong maintenance and the annuity contract; the delimitation of the debtor and the creditor acting in good faith as opposed to those acting in bad faith; identifying the component elements of the abuse of law in view of the omission of illegalities on the part of the subjects of the maintenance legal relationship in the exercise of the legal maintenance obligation.

The scientific novelty of the obtained results: The present research in the field of Family Law constitutes a unique work due to the novelty of the subject addressed, the exercise of the legal maintenance obligation through the prism of the phenomenon of good faith and the identification of the abuse of law. Finding the fact that the principle of good faith has recently acquired a major interest and multidimensional application both at the legislative and judicial level, along with the essential changes made to the Civil Code in 2019, we rightly prove the importance of the study carried out on the delimitation of the exercise of the obligation legal maintenance characterized by honest, fair and open intention compared to the abusive exercise of the obligation by the legal subjects. At the same time, this doctoral thesis includes recommendations aimed at completing the normative framework of the institution of the legal maintenance obligation.

The scientific problem was solved. We would like to illustrate that the fundamental problem that was solved in the content of this paper, consists in the importance of determining the circumstances of the exercise in good faith of the legal maintenance obligation between family members and illustrating on the other hand the extent of the liability of the subjects who acted abusively.

Theoretical significance of the thesis represents the personal contribution in order to specify the direction of development of the legal maintenance obligation through the lens of exercising it in good faith against the abuse of law.

Applicative value of the thesis. The work given will constitute a guide to the applicability of the legal norms relating them to the real situation of the detention institution in the Republic of Moldova. At the same time, it will represent theoretical and doctrinal support for students of law faculties as well as practitioners in the field, in the same context it will serve as a reference point for the examination of subjects related to the topic studied.

LISTA ABREVIERILOR

art.	articol
alin.	alineat
lit.	litera
pct.	punct
pag.	pagină
ed.	ediția
nr.	numărul
ibidem	în aceeași lucrare
idem	în mod identic
ș.a -	și altele/alții
etc.	și celelalte
CF	Codul familiei
CC	Codul civil
CM	Codul muncii
CP	Codul penal
CPC	Codul de procedură civilă
CE	Codul de executare
RM	Republica Moldova
UE	Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Prin actuala lucrare de doctorat ne-am dorit să aducem în atenție un subiect de actualitate, altul decât cele abordate până în prezent, care tratează tema Obligației de întreținere dintre membrii familiei prin prisma exercitării cu bună – credință și abuzului de drept. Actualitatea temei incumbă necesitatea operării modificărilor la nivel legislativ în vederea omisiunii cazurilor de eludarea normelor legale precum și de continuă diversificare a raporturilor juridice social-umane.

Esența subiectului abordat în actuala teză de doctorat se reiterează în titlul lucrării potrivit căreia s-a dorit a se pune accent în mod special asupra celei de-a doua părți și anume exercitarea cu bună credință și identificarea situațiilor abuzului de drept în cadrul raporturilor de întreținere dintre membrii familiei. Obligația legală de întreținere este un subiect cercetat de-a lungul timpului de autori autohtoni cât și cei străini, însă exercitarea acestei obligații reieșind din principiul bunei credințe constituie o noutate în doctrina moldavă. Scopul și obiectivele urmărite prin scrierea prezentei lucrări se identifică în necesitatea transpunerii situațiilor când nu avem o reglementare expresă a anumitor circumstanțe de fapt și de drept pe marginea obligației legale de întreținere și examinarea acesteia prin prisma principiului de bună credință oferă soluția juridică legală și imparțială.

Utilitatea cercetării temei abordate se conturează începând cu anii 1991 datorită tranziției Republicii Moldova de la un stat sovietic la unul independent și suveran. A fost punctul de pornire care a prilejuit adoptarea modificărilor legislative în majoritatea ramurilor de drept. Destrămarea spațiului sovietic a favorizat deschiderea granițelor transfrontaliere, emigrarea în masă a cetățenilor moldoveni în străinătate și diversificarea raporturilor juridice inclusiv și a ramurii dreptului familiei.

Actualitatea temei abordate se evidențiază începând cu anul 1994, o dată cu adoptarea Constituției RM. Drept urmare art. 55 a Constituției a consfințit fenomenului de bună-credință, rang de principiu constituțional. Ulterior, în anul 2002, prevederea constituțională a fost dezvoltată odată cu adoptarea Codului civil, care prevedea la art. 9 că "p*ersoanele fizice şi juridice participante la raporturile juridice civile trebuie să îşi exercite drepturile şi să îşi execute obligaţiile cu bună-credinţă...".* Prin reglementarea dată, legiuitorul a atribuit din punct de vedere calitativ o importanță majoră fenomenului de bună-credință, fiind ridicat la rang de principiu fundamental al dreptului în general și al dreptului civil în special[1].

[1]ARAPU, ELENA, Evoluția conceptului de bună-credință în legislația civilă. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 7-8, 2019, pag. 297-301. ISBN 978-9975-149-46-4.

O nouă etapă în statuarea principiului de bună-credință în legislația RM, se conturează în anii 2019, după adoptarea și intrarea în vigoare a Codului civil modernizat. Drept urmare, noile modificări operate Codului civil, au drept scop stabilirea criteriilor de apreciere și definire a noțiunii de bună-credință. Astfel, în art. 11 legislatorul o definește ca fiind "*un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic"*. De atunci și până în prezent, tendința practicii judecătorești este îndreptată în vederea luării deciziilor prin prisma respectării principiului subiecților de bună-credință, caracterizat prin corectitudine, onestitate și deschidere.

Astfel, utilitatea și importanța studierii exercitării obligației de întreținere cu bună-credință se evidențiază prin necesitatea delimitării subiecților care acționează onest și cu luare în calcul a intereselor celeilalte părți față de subiectul ce acționează prin abuz de drept. Reieșind din importanța pe care o are principiul bunei-credințe în cadrul relațiilor civile, iminența exercitării obligațiilor prin prisma respectării principiului asigură realizarea eficientă a drepturilor și intereselor subiecților de drept al familiei în cadrul raporturilor obligaționale de întreținere.

Încadrarea temei în preocupările internaţionale. Fenomenul migrației s-a întețit și mai mult începând cu anii 2014 prin abolirea vizelor de călătorie în statele membre UE, ceea ce a dus semnificativ la creșterea numărului de căsătorii dintre cetățenii Republicii Moldova și cetățeni străini înregistrate atât în țară cât și în afara țării pe de-o parte, cât și a creșterii în aceeași măsură a numărului de divorțuri. În aceste condiții de transformare substanțială a întregului sistem de drept, importanța temei abordate se manifestă inclusiv prin nevoia ajustării cadrului normativ le nevoile cetățenilor coraportate prezentului. Respectiv, actualitatea temei se manifestă prin diversificarea raporturilor social – umane care nasc drepturi și impun obligații odată cu evoluția umanității, iar racordarea cercetărilor doctrinare cu cadrul legal este absolut indispensabilă în vederea instituirii dreptului.

Încadrarea temei în preocupările naţionale şi zonale. Dat fiind faptul că în anul 2019 legislația civilă a suferit modificări majore prin modernizarea Codului civil, necesitatea cercetării subiectului obligației de întreținere prin prisma principiului de bună - credință este indispensabilă. Drept urmare, o astfel de abordare facilitează transpunerea fenomenului bunei – credințe în defavoarea abuzului de drept exersat de subiecții obligației de întreținere, în speță membrilor ce se află în relații de familie sau în alte raporturi asimilate acesteia.

Încadrarea temei în preocupările colectivului de cercetare. În cadrul Departamentului de Drept Privat din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova se remarcă un grup relativ numeros de cercetători care au elaborat lucrări ce vizează obligația de întreținere, fenomenul bunei – credințe și abuzul de drept, cum ar fi autorii: V. Cebotari, S. Băieșu, E.

Arapu. Ca rezultat, nu vom trece cu vederea lucrările cercetătorilor doctrinari de până acum la care de altfel vom face referință tangențial în prezentul studiu și care vor servi ca punct de plecare pentru viitoarele teze și ipoteze doctrinare.

Încadrarea temei în context inter - și transdisciplinar. Problematică lucrării va fi actuală societății, atâta timp cât va exista instituția familiei în general - pe de-o parte, cât și nevoia de întreținere a persoanelor în mod special – pe altă parte. Mai mult decât atât, datorită evoluției situației de fapt și de drept, omenirea va suferi în permanență transformări radicale la nivel de trai, condiții de muncă și de dezvoltare social-economică. Totodată, ansamblul modificărilor relațiilor civile, inclusiv și cele de familie, vor fi direct proporționale progresului umanității prin aceasta concretizându-se și utilitatea temei examinate.

Considerăm că familia prin complexitatea sa constituie preocuparea umanității din toate timpurile de la origini și până în prezent care impune în continuu studiu amănunțit. Din acest considerent, constatăm că utilitatea temei se identifică prin materia obligației de întreținere, care direct sau indirect este studiată și abordată în majoritatea domeniilor culturale, sociale și economice de nivel ramural, național și internațional.

Am inițiat acest studiu științific având ca suport, de asemenea, materialele la tema tezei, publicate de către autorii unor lucrări din domeniul dreptului constituțional, dreptului procesual civil și dreptului civil: S. Băieșu, D. Cimil, E. Belei, I. Mihalache, T. Cârnaț, G. Chibac, M. Buruiană, D. Visternicean, G. Reniță, M. Poalelungi, S. Filincova, S. Sîrcu, I. Crețu etc. Cercetări ale doctrinarilor autohtoni care pe parcursul studiului realizat au servit drept punct de pornire a prezentei teze de doctorat.

Prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. În Republica Moldova, printre oamenii de ştiinţă, preocupați de elaborarea concepţiei teoretice de soluţionare a problemei privind obligația de întreținere o menționăm pe autoarea V. Cebotari, A. Tălămbuță, I. Chistruga-Sînchevici, T. Prutean, C. Tîmbur, O. Pisarenco etc. Fenomenul bunei – credințe este pe larg studiat de către autorii S. Băieșu și E. Arapu și respectiv instituția abuzului de drept a fost preocuparea doctrinarului G. Tragone și D. Pojar ș.a.

Scopul lucrării se identifică prin trebuința acordării unui interes sporit persoanelor mai puțin favorizate raportului juridic a obligației de întreținere și care se află în stare de nevoie ca urmare a diferitor factori sociali și economici. Respectiv, starea de nevoie poate fi cauzată de vârsta fragedă sau înaintată, de incapacitatea temporară sau definitivă de muncă, de starea precară de sănătate sau alte circumstanțe de ordin material și psihologic. Totodată, scopul lucrării se definește prin necesitatea obținerii unui studiu doctrinar argumentat și fundamentat care

răspunde problematicii sec. XXI în materia instituirii obligației de întreținere coraportate nivelului gradului de conștientizare subiecților vizați.

Prin lucrarea dată, ne-am propus drept scop scoaterea în evidență a executării obligației de întreținere în condițiile unei conduite de bună-credință și efectele acesteia asupra părților raportului juridic. Totodată, ne-am dorit să delimităm însemnătatea studierii obligației de întreținere din dreptul familiei, dat fiind faptul că se statornicește în centrul tuturor ramurilor de drept

În aceeași ordine de idei, scopul lucrării este impulsionat de realizarea drepturilor subiecților raportului obligației de întreținere care sunt limitați în posibilitatea de a-și apăra de sinestătător interesele ca consecință a diferitor factori de ordin social, economic și spiritual.

O altă preocupare a noastră pe care am urmărit-o în prezenta lucrare este determinată de nevoia asigurării ocrotirii și protecției creditorului obligației de întreținere, care în mod firesc se află într-o situație mai puțin avantajoasă față de debitor. Apariția raportului de întreținere, prin sine nu este o manifestare de voință a părților condiționată de decizia lor, dar este de fapt o situație în care sunt puși subiecții ca consecință a diferitor circumstanțe de fapt și de drept create ca urmare a diferitor conjuncturi ale vieții. Iar imperativitatea studiului comportă un caracter obligatoriu mai ales că subiecți ai raportului pot fi: copii minori, copii majori inapți de muncă, părinți, frați și surori, bunici și nepoți etc. Subiecți de drept, care depind în aceste condiții de susținerea și ajutorul altor persoane, iar importanța exercitării obligației cu bună-credință de către ultimele, garantează înfăptuirea drepturilor și intereselor primelor.

Acestea fiind spuse, lucrarea își propune drept scop cercetarea obligației de întreținere dintre membrii familiei prin prisma exercitării cu bună – credință a drepturilor și obligațiilor cu excluderea abuzului de drept din partea subiecților raportului juridic.

În prezentul studiu științific vom stabili spre cercetare detaliată următoarele **obiective**:

a. Analiza lucrărilor teoretice și a prevederilor normative autohtone și străine care reflectă asupra esenței, elementelor și conținutului exercitării obligației de întreținere prin prisma principiului bunei - credințe, precum și importanța determinării situațiilor cu impact abuziv asupra exercitării drepturilor subiective cu rea-credință.

b. Examinarea evoluției obligației de întreținere de la origini și până în prezent. Examinarea progresului parcurs al instituției obligației, întreținerii, raporturilor de familie, accepțiunea bunei-credințe și a abuzului de drept.

c. Prezentarea conceptului, semnelor distinctive și formelor bunei – credințe, relei – credințe și abuzului de drept prin definirea conceptelor supuse cercetării și examinarea sub aspect comparativ a acestora.

d. Determinarea situației juridice a subiecților raportului obligației de întreținere care acționează cu bună-credință și răspunderea juridic – materială a celor ce dau dovadă de un comportament lipsit de bună – credință s-au manifestat prin acțiuni/inacțiuni abuzive față de obiectul raportului de întreținere mai puțin avantajat.

e. Formularea concluziilor și recomandărilor respective prin examinarea condițiilor de fapt și de drept care favorizează abuzul de drept.

Ipoteza de cercetare. Drepturile și interesele părților obligației de întreținere este principala preocupare a noastră prin scrierea acestui studiu științific.

Sunt identificate mai multe direcții de studiere bazate pe trei dimensiuni distinctive: 1. apărarea drepturilor și intereselor părților raportului juridic obligațional de întreținere între membrii familiei mai puțin avantajați; 2. transparența probelor prezentate de către părți în cadrul procesului de judecată care influențează direct asupra determinării cuantumului plății pensiei de întreținere; 3. abordarea diferită a situației subiecților raportului juridic obligațional de întreținere de bună-credință tangențial celor are acționează prin abuz de drept.

În cercetarea dată, ne-am propus să identificăm măsurile juridice de prevenirea abuzului de drept în executarea obligației de întreținere în vederea ocrotirii drepturilor fundamentale și constituționale a părților raportului juridic. Totodată, am urmărit facilitarea interpretării normelor juridice cu scopul instaurării unei bune practici juridice și echitabile în jurisprudența Republicii Moldova.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Cercetările efectuate se întemeiază pe studierea doctrinei de specialitate, a legislaţiei naționale familiale și a celei civile, a normelor de drept internațional, a reglementărilor UE, a jurisprudenței Curții Supreme de Justiție a RM, a practicii instanțelor judecătorești din Republica Moldova și din România. În vederea realizării scopului și a obiectivelor relevante supra, au fost aplicate metoda logică (raţională), metoda istorică, metoda analizei sistemice și metoda comparativă. Astfel, toate cele trei ipostaze – exegetic, dogmatic, critic – în care se înfățișează studiul Titlului IV din CF al RM, implică utilizarea următoarelor categorii și legi ale logicii: definiția; specificarea și generalizarea; diviziunea și clasificarea; diferențierea și integrarea; analiza și sinteza; demonstrația; argumentarea; raționamentul, etc.

Din perspectiva istorică, o importanță deosebită a avut-o consultarea doctrinei în materie de întreținere în dreptul familiar ardelenesc. Astfel încât am reușit să stabilim evoluția obligației de întreținere și de manifestare a acesteia exact așa cum a fost reglementată în anii 1925 în Codul Civil Austriac. În aceeași ordine de idei, am examinat sub aspectul evoluției istorice instituția obligației și a întreținerii în dreptul civil și în dreptul familiei. În baza cercetărilor realizate, am

reușit să stabilim ordinea cronologică de exprimare a întreținerii de la apariție și până la reglementarea din zilele noastre. Importanța studierii istoriei obligației de întreținere este firească în sensul în care ne facilitează înlesnirea perceperii subiectului în complexitatea parcursului său de-a lungul anilor.

Sub aspect doctrinar, în cadrul prezentei lucrări, obligația de întreținere dintre membrii familiei este supusă cercetării ramura dreptului civil în general comparativ cu cea a dreptului familiar în special atât în România, Rusia, Franța precum și în alte țări care au înscris progrese semnificative în acest sens. Totodată, sub aspect comparativ am reușit să delimităm situația debitorului și creditorului obligației, a condițiilor de apariție și de stingere a drepturilor și îndatoririlor, precum și a diferitor forme de manifestare și reglementare.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Lucrarea privind obligația de întreținere exercitată prin prisma elementelor bunei-credințe și abuzului de drept, a fost elaborată și discutată în cadrul Şcolii doctorale Ştiinţe Juridice ale Universităţii de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost aprobate de către comisia de îndrumare din cadrul Şcolii doctorale.

Studiile realizate asupra tematicii abordate în conținutul tezei de doctorat, au fost expuse și manifestate în cadrul câtorva conferințe științifice naționale și internaționale și respectiv unele din investigațiile examinate au fost publicate în revistele științifice din RM, după cum urmează:

1 STRELCIUC, V. Caracterele contractului privind plata pensiei de întreținere comparativ contractului de rentă. În. *Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului",* 2023, nr. 1, pp. 126-133. ISSN 2345-1971 Categoria B.

2 STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., Analiza comparativă a modalităților de executare a obligației de întreținere. În: *Revista Naţională de Drept, 2023,* nr. 2. ISSN 1811-0770 Categoria B.

3 STRELCIUC, V., Condițiile legale care dau naștere obligației de întreținere dintre membrii familiei în cazul debitorului. În. *Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului",* 2023, nr. 2. ISSN 2345-1971 Categoria B.

4 STRELCIUC, V., L'influence de la bonne foi sur la réalisation du droit de recevoir une pension alimentaire d'un conjoint ou d'un ancien conjoint. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale".* ISSN 1814-3199 Categoria B.

5 STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., L'entretien des enfants mineurs par les parents divorcé. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale". ISSN 1814-3199 Categoria B.

6 STRELCIUC, V., L'obligation d'entretien dans les relations familiales l'exercice avec bonne foi ou l'abus de droit. În: *Materialele Conferinţei ştiinţifică națională*

"Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare, Drept", (Chişinău, 22-23 aprilie 2021). Chişinău: CEP USM, 2021, pp. 327-329. ISBN 978-9975-159-17-3.

7 STRELCIUC, V., Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între soți și foștii soți. În: *Materialele conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională "Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional", (Chişinău, 1-2 octombrie 2019).* Chişinău: CEP USM, pp. 565-570. ISBN 978-9975-149-80-8.

8 STRELCIUC, V., Exercitarea cu bună-credință a obligației de întreținere. În: *Materialele conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională "Integrare prin cercetare şi inovare", (Chişinău, 7-8 noiembrie 2019). Chişinău:* CEP USM, pp. 291-293. ISBN 978-9975-149-46-4.

9 STRELCIUC, V., Procedura de încasare a pensiei de întreținere conform normelor Codului de executare. În: *Materialele conferinţei internațională ştiinţifico-practică "Drepturile reale: tradiţii europene şi provocări de modernizare", (Chişinău, 12-13 octombrie 2023).* Chişinău: USM.

10 3.STRELCIUC, V., Condițiile legale privind nașterea obligației de întreținere între membrii familiei. În: *Conferința internațională ştiinţifico-practică" Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization". (Suedia, Umeå, septembrie 19-20, 2023).* Umeå: pp. 234-240. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2023, ISBN 978-0-458-20903-3.

11 STRELCIUC, V., Buna-credință și abuzul de drept în cazul executării silite a obligației de întreținere. În: *Conferința internațională ştiinţifico-practică "International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects". (Marea Britanie, octombrie 19-20, 2023).* Marea Britanie: pp. 177-184. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.10.2023.014, ISSN: 2709-4685.

12 STRELCIUC, V., Modalitatea de calcul și ordinea de achitare a pensiei pentru întreținerea copilului/copiilor minori. În: *Materialele conferinţeo ştiinţifică cu participare internațională "Justiția – pilon fundamental al edificării statului de drept", (Bălți: octombrie 19,2022).* Bălți: Universitatea de Stat ”Alecu Russo.

Sumarul- capitolelor tezei. Structura lucrării este condiționată de conținutul acesteia, scopul și obiectivele investigării tezei de doctorat care este subordonată unei logici de cercetare fundamentată și argumentată pe surse teoretice și doctrinare exponențiale în instituția obligației de întreținere. Lucrarea constă din introducere, trei capitole, concluzii generale, recomandări și lista surselor bibliografice.

Prin conținutul său cele trei capitole reflectă atât cercetările în domeniu la ziua de astăzi, prezentarea analizei practice realizate, cât și opinia personală a autorului. Concluziile respective la tema noastră de cercetare sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, de asemenea și în partea finală a lucrării. Alăturat concluziilor aducem o serie de recomandări, relevând totodată problema științifică soluționată și perspectivele legate de tema de cercetare.

Capitolul I - ***Analiza situației în domeniul obligației de întreținere dintre membrii familiei sub aspect doctrinar.***

Primul compartiment reprezintă studiul materialelor științifice de specialitate ale doctrinarilor autohtoni cât și a celor străini, în care se examinează minuțios instituția obligației de întreținere. Totodată, au fost supuse studiului monografii contemporane care datează cu anul 2023, redând astfel opinia și tezele doctrinarilor ajustate situației contemporane în materia obligației legale de întreținere.

Materialele propuse spre studiere, constituie adevărate lucrări de valoare, raportate zilelor noastre. Cel de-al doilea compartiment reprezintă studiul evoluției obligației de întreținere din cele mai vechi timpuri și forma lor de manifestare o dată cu dezvoltarea civilizației. În cadrul acestui capitol am efectuat o cercetare amplă și multidimensională a conceptului și noțiunii obligației de întreținere cu formularea noțiunii proprii a autorului.

Capitolul II - ***Condițiile legale privind apariția obligației de întreținere.*** În ce de-al doilea compartiment, ne-am stabilit drept obiectiv cercetarea condițiilor legale care prilejuiesc apariția obligației legale de întreținere sub aspect legal. În cadrul acestui compartiment am examinat atât condițiile generale de apariție a obligației de întreținere, cât și cele speciale caracteristice debitorului și creditorului raportului juridic de întreținere în parte. Tot în cadrul conținutului prezentului compartiment, am definit circumstanțele de fapt și de drept prin care debitorul obligației de întreținere este scutit de la plata pensiei de întreținere ca urmare a diferitor împrejurări imputabile sau neimputabile acestuia.

Subsidiar, în cadrul celui de-al doilea capitol, am identificat cercul persoanelor îndreptățite la întreținere reieșind din natura juridică a raportului ca efect al rudeniei sau altor relații asimilate familiei. Complementar, am stabilit prin comparație caracterele definitorii a obligației de întreținere reglementată de ramura dreptului familiei și a contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. Compartimentul doi se realizează printr-o investigare detaliată a subiecților raportului juridic de întreținere, întinderea drepturilor și obligațiilor acestora, precum și a temeiurilor de apariție a obligației de întreținere.

Capitolul III - ***Buna-credință și abuzul de drept în exercitarea dreptului la întreținere.***

Capitolul trei cuprinde cercetarea asupra preocupării noastre care a fost urmărit prin studiul efectuat asupra actualei teze de doctorat care rezidă în recunoașterea calității subiecților

de bună-credință contrar celor care acționează prin abuz de drept. În cadrul prezentului capitol am examinat cazurile când subiecții au un comportament de bună-credință în vederea executării benevole a întreținerii și respectiv identificarea elementelor abuzului de drept în cazul executării silite a întreținerii. În aceeași ordine de idei, am identificat totalitatea măsurilor și mijloacelor juridice care urmăresc prevenirea abuzului de drept de către părțile raportului juridic.

În opinia noastră, ultimul capitol înglobează prin conținutul său, principalul obiectiv care a stat la baza elaborării prezentei teze de doctorat. Cel de-al treilea capitol reprezintă rezultatul muncii noastre care reiterează importanța exercitării obligației de întreținere prin prisma principiului de bună-credință. Drept urmare, reieșind din cele expuse, suntem ferm convinși că prin intermediul actualei cercetări am îndeplinit misiunea tezei de doctorat. Conform aceleiași logici, ultimul capitol se încheie cu un șir de concluzii pertinente conținutului supus examinării.

Concluziile generale şi recomandările sfârșește investigația ştiinţifică efectuată, care constituie o încununare de succes a obiectivelor propuse raportate la recomandările autoarei în domeniul temei cercetate. Drept urmare, scopul lucrării s-a îndeplinit în totalitate prin furnizarea unui suport material relevant nu doar la nivel doctrinar, dar mai ales legislativ, care sperăm noi, va avea un impact decizional în vederea operării modificărilor legislației în vigoare reieșind din caracterul recomandărilor furnizate și a importanței acestora.

Prezentul capitol reiterează principalul subiect abordat în actuala teză de doctorat, punându-se accent în mod special asupra exercitării cu bună credință a obligației legale de întreținere dintre membrii familiei și identificarea cazurilor de abuz de drept din partea subiecților raportului juridic examinat. Totodată, constituie concluziile autoarei aferente raporturilor legale de întreținere reglementate de Codul familiei, cu prezentarea propriilor recomandări de operare a modificărilor legislației în vigoare în vederea îmbunătățirii atât cadrului normativ cât și a bunelor practici în jurisprudență. Conchidem pe bună dreptate opinia potrivit căreia ultimul capitol al prezentei teze de doctorat reliefează în mod argumentat scopul și obiectivele actualei cercetări cu identificarea problematicii științifice prin furnizarea soluțiilor legale în vederea omisiunii lacunelor.

În aceeași ordine de idei, în conținutul concluziilor formulate am expus o prezentare concisă a principalelor descoperiri și concluzii ale cercetării prin evidențierea aspectelor originale și semnificative ale lucrării. Am elaborat studiul obligației de întreținere dintre membrii familiei în detaliu, prin identificarea direcțiilor de cercetare viitoare care pot fi abordate pe baza concluziilor prezentei teze de doctorat prin prisma principiului de bună credință și a abuzului de drept.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI SUB ASPECT DOCTRINAR:

1.1. Studiul materialelor științifice în domeniu

Familia constituie elementul natural și fundamental al societății, având pe deplin dreptul la ocrotire din partea societății și statului[2]. Instituția obligației de întreținere dintre membrii familiei constituie o componentă pe cât de importantă în viața socială, pe atât și de complexă datorită multitudinii de raporturi juridice în care se pune problema întreținerii. Un demers deloc de neglijat în abordarea științifică a unei teme de o mare rezonanță și-n actualitate, una de altfel extrem de plurilaterală.

Subiectul, *Obligația legală de întreținere dintre membrii familiei, exercitarea cu bună-credință și abuzul de drept,* sub aspect doctrinar, reunește în ansamblu și separat, concepte definitorii precum "*obligație*", *"întreținere", "membri de familie",* "*buna-credință și* "*abuz de drept*", drept urmare studiul temei tratate se fundamentează pe o multitudine de materiale științifice de specialitate.

În acest context, legislația Republicii Moldova a atribuit pe bună dreptate un titlu întreg în Codul familiei reglementării *Obligației de întreținere dintre membrii familiei.* Reieșind din caracterul multidimensional al obligației de întreținere, ca parte componentă a ramurii dreptului familiei, materia este cercetată, nemijlocit sau tangenţial, de autorii autohtoni din diferite ramuri de drept. Analizând studiile doctrinare, dar și alte materiale științifice care tratează evoluţia obligației de întreținere în RM, conceptul, trăsăturile definitorii, distincţia dintre diversitatea tipurilor de întreținere, locul şi rolul obligației de întreținere în societatea contemporană, regimul juridic ș.a., am identificat gradul și direcţiile de cercetare a temei abordate cu ajutorul cărora am realizat o investigație ştiinţifică complexă, multiaspectuală şi fundamentată, încercând în acest mod să completăm doctrina naţională cu un studiu preţios în domeniul întreținerii.

Totodată, în rezultatul aderării statului nostru la diferite acorduri și convenții internaționale[3], trecerea în revistă a literaturii de specialitate va fi realizată după un criteriu explicit și etimologic.

Relevanța contribuției proprii a autorului este preconizată a se axa în tratarea temei în toată complexitatea ei, prin delimitarea clară a literaturii de specialitate, identificarea și interpretarea noțiunilor specifice atât extensiv cît și restrictiv, pentru a înlăturarea cărorva

---

[2]IGNĂTESCU, Camelia, *Dreptul familiei. Legislație adnotată și legi speciale.* Iași, Editura Lumen, 2013, pp. 14.

[3]Convenție internațională, din 20.11.1989 cu privire la Drepturile Copilului, Publicat: 30.12.1998 în Tratate Internaționale Nr. 1, art. Nr: 52, Data intrării în vigoare 25.02.1993, Adoptată de Adoptarea generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. În: Tratate Internaționale, nr. 1, din 30.12.1998.

omisiuni de percepție. Subiectul lucrării investigat, este realizat în vederea prezentării sale ulterioare ca cadru teoretic și practic pentru știința dreptului familiei în general și instituția obligațiilor de întreținere în special.

La fel, procesul de cercetare și selectare va fi centrat spre identificarea celor mai relevante surse bibliografice în perspectiva unei analize critice având drept scop formularea propriul punct de vedere asupra subiectului studiat. Așadar, cadrul teoretic va servi nu numai hrană și materie de studiu și cercetare, dar și de examinarea în parte a tuturor elementelor care fundamentează exercitarea obligației de întreținere cu bună-credință și în strictă conștientizare cu legea și normele morale.

Cele mai relevante vor fi lucrările care cercetează direct componenta obligației de întreținere pentru studiu sub aspectul: noțiunii (etimologie), trăsăturilor, subiecților, condițiilor de apariție, conținutului etc. Dat fiind faptul că dezvoltarea statului și dreptului în RM, ca stat suveran este relativ una *tânără*, în comparație cu alte state, datorându-se regimului sovietic și dependenței în totalitate de acest regim, doctrina și fundamentele legale sunt încă într-o perioadă de adaptare și de *tranzit.* Astfel și cadrul teoretic se află în proces de cercetare a tuturor aspectelor importante în vederea înlăturării lacunelor și neajunsurilor acestei instituții[4].

Studiul dat se fundamentează îndeosebi pe progresele aduse în domeniu de către autorii autohtoni. În principal identificăm lucrările de specialitate ale autorilor din RM, cum ar fi: Cebotari Valentina, Arapu Elena, Băieșu Sergiu, Prutean Taisia, Chistruga-Sinchevici Inga, Baltag Dumitru, Mihalache Iurie, Talmaci Roman, Tragone George, Pisarenco Olga, Veaceslav Pînzari și alții, precum și lucrări ai autorilor din România, cum sunt: Liviu Pop, Paul Vasilescu, Mircea Nicolae Costin, Chirică Dan, Ion P. Filipescu, Adriana Corhan, Ștefan Cocoș, Emeșe Florian, Cristina Codruța Hageanu, Marieta Avram, Nicolae Turla etc. În aceeași ordine de idei, vom consulta comparativ și doctrina rusească, franceză și altele. Privitor la doctrina rusă, hrană de studiu ne va servi operele autorilor ruși: Пчелинцева, Л. М, Бондов С., Нижник Н. С., și alții. Subsidiar, puncte de referință vor fi și doctrina franceză, o sursă nesecată de lucrări științifice sunt ale autoarei Corinne Renault Brahinsky, Patrick Nicoleau, Gérard Cornu etc.

Subsidiar, lucrarea dată are drept scop examinarea și identificarea altor nișe de cercetare aferente instituției obligației de întreținere, care se recunosc a fi nu mai puțin însemnate, dar mai puțin studiate de doctrină și reglementate de legislația de specialitate.

Dintre cele mai valoroase lucrări de specialitate, care ne vor servi drept teren de discuții și analiză, identificăm articolul autoarei Valentina Cebotari cu privire la *Noțiunea, caracterele*

[4]CEBOTARI, VALENTINA, *Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată,* Chișinău, Tipografia Reclama, 2014.

juridice și categoriile obligației de întreținere, apărut în anul 2014 în două numere, în Revista Institutului Național de Justiție. În primul număr, se tratează în esență obligația de întreținere raportându-se în principal asupra examinării aspectelor cu privire la noțiunea, caracterele juridice, apariția relațiilor de întreținere, precum și categoriile obligației de întreținere. Catalogăm pe bună dreptatea lucrarea ca fiind de preț și un punct de pornire vrednic în vederea studierii obligației de întreținere în ansamblul ei. Totodată, autoarea urmărește în prim plan identificarea locului obligației de întreținerea în reglementarea legislației în vigoare debutant cu descrierea evoluției obligației de întreținere, stabilind circumstanțele de fapt și de drept care au stat la baza legiferării în conținutul Codului familiei a unui titlu întreg orânduit instituției obligației de întreținere.

Făcând o analiză multilaterală a subiectului cu privire la noțiunea obligației de întreținere, autoarea în lucrare sa a subliniat că cea mai potrivită noţiune a obligaţiei de întreţinere este noţiunea autorului român Filipescu Ion P, potrivit căruia: "*obligaţia legală de întreţinere – este îndatorirea impusă de lege unei persoane de a acorda altei persoane mijloace necesare traiului, inclusiv satisfacerea nevoilor spirituale şi – în cazul obligaţiei de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori – mijloacele pentru educarea, învăţătura şi pregătirea lor profesională"*. Concomitent, făcând o legătură cauzală dintre circumstanțele apariției obligației de întreținere corelativ scopului în sensul ajutorării şi reabilitării persoanelor aflate în neputinţă, în baza relaţiilor de familie sau celor similare acestora. În același context, autoarea face referire în articolul dat asupra caracterelor obligației de întreținere, oferind astfel o descriere doctrinară amplă și rațională subiectului supus examinării. În cel de-al doilea număr pe de altă parte, Valentina Cebotari, continuă prin delimitarea categoriilor obligației de întreținere reglementate de legislația națională.

Tot despre obligație sub aspect terminologic ne vorbește autorul Liviu Pop în lucrările sale, una din care fiind *Drept civil și obligațiile*[5], potrivit căruia termenul de obligație este este considerat de autori ca fiind o creație fundamentală în știința dreptului. În actuala lucrarea, autorii au elaborat un studiu valoros asupra obligațiilor referitor la noțiune, definiție și terminologie, structura, clasificarea lor, cât și izvoarele.

O altă lucrarea a autoarei Valentina Cebotari, care tratează o altă latură a obligației de întreținere, fiind articolul *Particularitățile contractului privind plata pensiei de întreținere,* prezentat în cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare şi inovare" în perioada 10-11 noiembrie, anul 2014. Aici de altfel, autoarea ne vorbește despre cel de-al doilea temei juridic de apariție a

[5] POP, Liviu, POPA, Ionuț-Florian, VIDU, Stelian-Ioan, *Drept civil. Obligațiile.* București, Edit. Universul Juridic, 2020, pp. 13.

obligației de întreținere, care se naște din încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere. În conținutul articolului enunțat, se face trimitere reglementării subiectului în cadrul Codului familiei, stabilind locul, importanța și natura juridică a contractului privind plata pensiei de întreținere în legislația națională. În același context, sunt pe deplin tratate și examinate condițiile de apariție a contractului, părțile și obiectul contractului, precum și întinderea drepturilor și obligațiilor care reiese din încheierea sa.

Alte lucrări la care vom face adesea referință pe parcursul studiului, sunt ale autorului, Băieșu Sergiu, care pentru prima dată după operarea modificărilor în Codul civil modernizat din martie 2019, cercetează în complexitatea sa subiectul bunei-credințe. În acest sens, vom prezenta spre analiză și documentare lucrarea *Buna-credință - principiul fundamental al dreptului civil,* prezentată și publicată în cadrul Conferinței "Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic național", petrecută în perioada 1-2 octombrie, anul 2019 în mun. Chișinău. După cum am menționat mai sus, se identifică ca fiind printre primele contribuții ale autorului în materia studierii bunei-credințe după modificările operate în conținutul Codul civil.

Totodată, conform opiniei autorului, necesitatea scrierii acestui articol a fost dictată și condiționată nu numai de faptul că noile reglementări din Codul civil acordă o atenţie sporită bunei credințe, dar și ca rezultat al activității sale în calitate de teoretician în cadrul facultății de drept, în care sistemic nu se studiază, suficient de profund, buna – credinţă, nici ca principiu, dar nici ca prezumţie, în consecință rare fiind cazurile, în care instanțele își fundamentează hotărârile, exclusiv pe buna-credință. Noi pe de altă parte, am preluat ca punct de reper lucrarea autorului în cadrul cercetării noastre la expunerea subiectului 3, se intitulează: "Buna – credință și abuzul de drept în exercitarea dreptului la întreținere".

Subiectul bunei-credințe, a fost subiect de cercetare și pentru autoarea Arapu Elena care a examinat în articolele sale buna-credință sub aspectul evoluției conceptului, noțiunii și importanței acesteia. Analizând în retroperspectiva lucrările autoarei Elena Arapu, publicarea *Evoluția conceptului de bună-credință în legislația civilă,* prezentată în cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare", în perioada 7-8 noiembrie 2019, în Chișinău. Pe bună dreptate, în sensul stabilirii unui fir cronologic autoarea a redat evoluția conceptului de bună-credință, care începe anterior intrării în vigoare a Codului civil din 2002.

O altă lucrare importantă a autoarei Elena Arapu, pe care o vom propune spre examinare este articolul privind *Noțiunea de bună-credință în Codul civil modernizat,* prezentat în cadrul Conferinței "Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional", petrecută în perioada 1-2 octombrie 2019, în Chișinău. În conținutul respectivei lucrări, autoarea a delimitat pe larg necesitatea definirii conceptului de bună-credință, care este determinată de importanță

incontestabilă pe care o are acest principiu în cadrul raporturilor juridice, având implicaţii în aproape toate instituţiile de drept civil. Totodată, autoarea face referință la modernizare de proporţii a Codului Civil, ce a afectat majoritatea instituţiilor dreptului civil, fiind astfel un prilej pentru legiuitor de a interveni cu ajustări şi în materie de bună-credinţă, pornind de la noţiunea acesteia. Din conținutul articolului, autoarea face referință la importanța legiferării în legislație a noțiunii de bună-credință, care era mai mult decât necesară, asigurându-se astfel sarcina judecătorului în efectuarea testului de bună-credinţă. Pe de altă parte, nu are loc subestimarea noțiunilor doctrinare, care rămân a fi de neprețuit, însă prin modificare, au rezultat cu soluționarea problemei în materie de aplicare a bunei credințe

În contextul bunei credințe, dar și abuzului de drept, vom studia în mod deosebit lucrarea autorilor Dumitru Baltag, Doctor habilitat în drept și profesor universitar în coautorat cu George Tragone. Articolul cu privire la *Abuzul de drept în dreptul civil*, publicat în Revista Studii Juridice universitare în anul 2014. Autorii au descris în lucrarea sa despre premisele teoriei abuzului de drept care a fost dezvoltată la început în materia dreptului civil. Pornindu-se de la realitatea că dreptul civil reglementează raporturile patrimoniale şi nepatrimoniale stabilite între persoanele fizice şi persoanele juridice aflate pe poziţii de egalitate juridică şi că aceste drepturi pot fi uneori exercitate cu încălcarea limitelor conturate potrivit cu scopul lor economic şi social, literatura juridică de specialitate a tratat în cuprinsul a numeroase lucrări la această temă. Concomitent, autorii au făcut o comparație dintre evoluția instituției abuzului de drept în România, care datează încă din 1954. Au comparat reglementarea normelor cu privire la abuzul de drept în legislaţia română care are loc mai târziu prin art.15, din Titlul Preliminar al noului Cod civil român consacrat Legii civile, care reprezintă, fără îndoială, în opinia autorului L. Boilă, un element progresist, remarcabil în evoluţia legislaţiei civile[6].

Menționăm că teza de doctorat se fundamentează pe resurse doctrinare contemporane care datează cu zilele noastre. În acest sens enumerăm lucrarea autoarei Cristina Elizabeta Zamșa, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor,* publicată în București, în anul 2023. În această carte, autoarea reușește să sintetizeze și să expună mecanismele complexe ale teoriei generale ale obligațiilor într-o manieră clară. În conținutul lucrării, autorul tratează pe rând noțiunea obligației, izvoarele obligațiilor, modul de stingere a obligațiilor etc. Considerăm că cercetarea este de mare valoare temei noastre, dat fiind faptul că tratează tangențial tema obligației a anilor 2023.

[6]BALTAG, DUMITRU, *Abuzul de drept în dreptul civil.* În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2014, pp. 45-58. ISSN 1857-4122.

O altă lucrare contemporană, este a autorului Călin Jugastru, *Drept civil. Obligațiile,* publicată în București, anul 2023. Lucrarea conține intervențiile normative recente, operate în legislația românească. Autorul descrie monografia ca fiind structurată potrivit exigențelor unui curs universitar, dar care oferă instrumente de lucru în diferite etape ale formării academice și ale derulării profesiilor juridice.

Prezintă un interes deosebit pentru cercetarea noastră cursul universitar Dreptul familiei, ediția a 8 din anul 2022, intitulată *Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația*[7]. Autorul ne comunicăm că lucrarea constituie *o analiza a raporturilor personale si patrimoniale* izvorate din căsătorie, rudenie firească și civilă și a raporturilor asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu raporturile de familie. Totodată, necesitatea unei noi ediții a cursului a fost impusă de modificarea legislației în domeniu (în special prin *Legea nr. 140/2022*) și de evoluția doctrinei. Lucrarea prezintă soluțiile jurisprudențiale pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție sau de Curtea Constituțională, precum și jurisprudența recentă a instanțelor naționale. Făcând o analiză comparativă a celor expuse în conținutul lucrării autorului în tangență cu teza supusă cercetării, menționăm că Florian Emeșe tratează inclusiv și instituția întreținerii prin prisma identificării persoanelor între care există obligația de întreținere și ordinea în care aceasta se datorează. Punctele forte, rezidă în corelarea vechii reglementări cu cea nouă, analiza normelor europene relevante în materie, tratarea, aproape exhaustiva, a elementelor necesare și esențiale pentru întelegerea materiei dreptului familiei din perspectiva noului Cod civil românesc, dar și ample referințe bibliografice.

Tot din anii 2022, amintim lucrarea autoarei Dana Dobrin Fatol, intitulată *Drepturile și obligațiile părinților în cazul separării*[8], publicată în București. Lucrarea prezintă un studiu fundamentat pe practică, dat fiind faptul că autoarea este avocat de specialitate, aceasta s-a aflat de nenumărate ori în fața părinților separați ori divorțați, observând nevoia acestora de o detaliere a chestiunilor juridice care îi privesc pe ei și pe copiii lor. Catalogăm monografia ca fiind nu doar un studiu teoretic, dar și practic aferent temei obligației de întreținere caracteristică anilor 2022.

O altă sursă însemnată vom aminti și lucrarea autoarei Taisia Prutean, care a publicat de altfel un articol cu privire la *Obligația părinților de a-și întreține copii minori*[9], în Revista Națională de Drept, nr. 12 din 2016. În publicația sa, autoarea ne expune spre examinare tipurile

[7]EMEȘE F., *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația, Ediția a 5-a.* București, Editura C.H.Beck, 2016.

[8]DOBRIN FATOL, Dana, *Drepturile și obligațiile părinților în cazul separării.* București, Editura Hamangiu, 2022.

[9]PRUTEAN, Taisia, Obligația părinților de a-și întreține copii minori. În: *Revista Națională de Drept*. Anul. 2016, nr. 12, pp. 50-57. ISSN 1811-0770.

de pensii de întreținere, cuantumul lor, plafonul maxim al acestora, veniturile părinților din care se stabilesc pensiile de întreținere a copilului minor. Sunt menționate și unele prevederi exprese introduse de legiuitor care stabilesc modurile și temeiurile în care se stabilește executarea obligației de întreținere; la fel și posibilitatea de a stabili plata pensiei de întreținere prin intermediul unui contract[10].

Am examinat esențialele teorii și modele explicative evaluând progresul adus grație analizei, comparației, deducției, precum şi eventualele lacune care nu au fost pe deplin examinate și elucidate. Drept urmare, în lucrarea sa, autoarea determină în prin plan temeiul apariției obligației de întreținere a copiilor minori de către părinți. Comparativ se analizează obligația de întreținere care are loc în condiții firești în interiorul unei familii și respectiv obligația de întreținere în situaţia în care familia din diverse motive se destramă şi părinţii nu mai locuiesc împreună. Subsidiar, se operează distincția pe de o parte a obligației de întreținere în cadrul raporturilor juridice dintre părinți și copii minori, precum și dintre părinți și copiii majori pe de altă parte. În aceleași condiții, în cadrul articolului se descriu pe larg condițiile în care poate interveni obligația de întreținere în cazul în care aceasta este orânduită în baza unei hotărâri a instanței de judecată sau prin încheierea unui acord între părți.

În anul 2020, de către autoarea Ina Bostan, a fost publicat manualul *Dreptul familiei*[11], în Chișinău, editura "Tehnica UTM", fiind un material didactic accesibil, prin intermediul căruia studenții și cei interesați să conștientizeze modalitatea de apărare a drepturilor subiective, născute din raporturile juridice nepatrimoniale și patrimoniale de dreptul familiei. Suportul prezintă utilitate și pentru practicieni – mai ales la începutul carierei, datorită problemelor teoretice expuse în cadrul fiecărei întrebări cercetate. Totodată, autoarea în Tema 8 cu privire la Obligația de întreținere, ne prezintă noțiunea acesteia, tipurile de întreținere în cadrul familiei, întreținerea care se datorează în cazul Contractul privind plata pensiei de întreținere, precum și modul de încasare și plată a pensiei de întreținere.

Lucrările unui alt pilon a literaturii de specialitate, care a pus baza cercetării prin contribuția sa de merit este a autorului român Ion P. Filipescu. Acesta a desfășurat o bogată activitate științifică, preocupările sale orientându-se cu precădere spre probleme de drept civil, dreptul familiei, drept internațional privat, dreptul comerțului internațional, drept comunitar, drepturile omului, teoria generală a obligațiilor etc. În această ordine de idei,

[10] *Ibidem,* pp. 50.
[11] BOSTAN, Ina, *Dreptul familiei.* Chișinău, Ed. "Tehnica UTM", 2020.

pomenim despre *Tratatul de dreptul familiei*[12], editura CH Beck, publicat în București, anul 2001 în colaborare cu Andrei Filipescu. Noul **Tratat de dreptul familiei** reprezintă eforturile încununate de succes ale autorilor de a oferi modalități cât mai complete de abordare a problematicii juridice legate de raporturile de familie.

O altă scriitoare, care și-a adus ofranda în sensul cercetării dreptului familiei, o prezentăm pe Adriana Corhan. Prin volumele lucrărilor sale cu privire la *Dreptul familiei,* anul 2001. Autoarea tratează ramura dreptului familiei cu precădere cercetând instituția încheierii căsătoriei, efectele, nulitatea, desfacerea și încetarea căsătoriei etc. Subsidiar, în cuprinsul lucrărilor sale, Adriana Corhan a acordat o însemnătate aparte instituției obligației legale de întreținere.

O altă monografie care investighează dimensiunea juridică a obligației de întreținere se rezidă a fi a autorului român Ștefan Cocoș și volumul lucrărilor sale, *Dreptul familiei*[13], publicată în anul 2001, în București. Așadar, în capitolul 8 privind *Obligația legală de întreținere,* se face referință la elementul întreținerii, eliminandu-se criteriile ce determina nașterea obligației, persoanele îndreptățite la întreținere, precum și cele ce datorează întreținere. Apreciem lucrarea autorului ca fiind una memorabilă, dat fiind faptul că descrie amănunțit noțiunea, trăsăturile, caracterele, subiecții și condițiile de apariție a obligațiilor de întreținere.

În abordarea subiectului nostru drept pilon de sprijin ne-a servit opera ieşită de sub tipar în anii 1925, scrisă de către Dr. Nicolae Turla, avocat în Oradea Mare, cu monografia denumită *Dreptul familiar ardelenesc. Legea matrimonială XXXI. din 1894 cu adnotări și jurisprudență, raporturile de drept între căsătoriți și între părinți și copii*[14]. Dat fiind faptul că lucrarea datează din sec. XX, observăm orânduirea originară cât din punct de vedere ortografic cât și expresiv, dar care ne redă neîndoielnic situația obligațiilor de întreținere din vremurile străvechi. Conținutul lucrării ne-a servit hrană de cercetare a subiectului referitor la *Evoluția obligației de întreținere între membrii familiei*, fiind o sursă autentică și cu impact însemnat asupra studiului tezei de doctorat. După cum o denumește și autorul, în această *"broşură" Dr. Nicolae Turlea,* a urmărit scopul să o înlocuiască cu prima sa lucrare, elaborată în coautorat cu distinsul magistrat C. Filipescu, în anul 1921 cu titlu: "*Legea Matrimonială",* care în opinia autorului s-a epuizat total. Totodată, scriitorul a urmărit prin această operă crearea "*unui manual de buzunar, care să fie uşor de utilizat",* lucru ce credem că l-a înfăptuit, dat fiind faptul că la aproape o 100 (o sută) de ani după, ne folosește ca izvor de drept.

---

[12]Filipescu I.P., Tratat de Dreptul Familiei, București: All Beck, 2001.
[13]COCOȘ, Ș., *Dreptul Familie*i, vol. II, București: Edit. Lumina Lex, 2001.
[14]TURLEA, N., *Dreptul familial ardelenesc*, Oradea, Tipograful Kosmos, Oradea-Mare, 1925.

O altă sursă de documentare, fiind lucrările autoarei Avram Marieta, profesor la Facultatea de Drept a Universității din București, titular al cursurilor de *Dreptul familiei* și *regimuri matrimoniale*[15], avocat în Baroul București și a făcut parte din Comisia de redactare a Proiectului noului Cod civil. În mare parte spre cercetare au fost preluate opiniile autoarei din cele trei ediții: Drept civil. Familia. Drept urmare primele două ediții au avut ca obiectiv principal aplicarea reglementărilor din Codul civil, pentru a facilita asimilarea lor în practică, aceasta nouă ediție din 2022, aprofundează instituțiile juridice din perspectiva numeroaselor acumulări legislative, doctrinare și jurisprudențiale care s-au produs după mai bine de 10 ani de la intrarea în vigoare a Codului civil. Lucrarea oferă și un tablou succint al familiei tradiționale, care să permită înțelegerea contrastelor și a dinamicii familiei contemporane, puternic marcată de dreptul european al drepturilor omului și de dreptul Uniunii Europene. În ceea ce privește structura lucrării, aceasta conține un titlu întreg în care este examinată Obligația legală de întreținere, din perspectiva noțiunii, condițiilor generale ale obligației de întreținere, stabilirea și obligația de întreținere și nu în ultimul rând particularitățile de întreținere între soți, foștii soți și între părinți și copii. Considerăm lucrarea în sine ca având un aport considerabil studiului tezei noastre, dat fiind faptul că actuală și revizuită în conformitate cu modificările Noului Cod civil Românesc.

Un loc relevant în şirul operelor juridice consacrate cercetării evoluției obligației de întreținere, îi aparține autoarei Mihaela Gabriela Berindei, intitulată*[16]*, apărută în anul 2019. Lucrarea își propune să analizeze și să găsească posibile soluții la dificultățile practice ivite în legătură cu obligația de întreținere, fie că aceasta este asumată printr-un contract, fie că revine în condițiile legii. De asemenea, având în vedere libertatea de circulație și de stabilire în spațiul Uniunii Europene, este prezentată obligația de întreținere în dreptul internațional privat, fiind analizate normele de competență jurisdicțională și legea aplicabilă din perspectiva regulamentelor europene, dar și a altor convenții internaționale în materie. Cartea Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere se adresează nu numai juriștilor, ci și tuturor persoanelor interesate de acest domeniu atât de dinamic și complex, ce poate pune probleme practice care necesită soluții adecvate, având în vedere importanța relațiilor sociale în cadrul cărora se stabilesc astfel de raporturi juridice.

În ceea ce privește legislația ***Federației Ruse,*** atunci recunoaștem că doctrina rusească se caracterizează printr-o multitudine de lucrări de specialitate. Acest fapt se datorează mai multor

[15]AVRAM, M., *Drept civil: familia, ediția a 3-a, revizuită și adăugită,* București, Hamangiu, 2022.

[16]BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2019.

criterii decisive care au facilitat și condiționat necesitatea abordării subiectului din punct de vedere teoretic și practic, cum ar fi: numărul net mai mare de populație și corelativ de autori specializați în domeniu, diversitatea și numărul cazurilor examinate, interesul sporit al doctrinarilor în vederea documentării sectorului dat, dar și de alți factori politici, sociali și demografici.

În cele ce urmează, vom începe prin a prezenta lucrări deosebit de importante ale autorilor ruși. Autoarea Н. Нечаева cu opera *Семейное Право Курс лекций*[17], publicată în anul 2005. Prezenta lucrare constituie un manual de note de curs destinat studiului universitar, în conținutul căreia este redat succint dreptul familiei.

În ceea ce privește literatura străină, în ***Franța,*** obligația de întreținere dintre membrii familiei constituie un rol important în ramura dreptului familiei. Formează o instituție amplu reglementată datorită faptului că statul își are origini timpurii. Referitor la doctrina Dreptului familiei în general și Obligației de întreținere între membrii familiei în mod special, amintim autorii Jean Hausser și Daniel Huet Weiller cu monografia *Droit civil sous la direction de Jacques Chestin. La famile. Dissolution de la Famille*[18], publicată în anul 1991.

De mare valoare și interes ne-au fost de folos multitudinea de lucrări a autoarei Corinne Renault Brahinsky, fiind un teoretician în ramura Dreptului familiei care deține în bibliografia sa mai mult de 32 de publicații, cum ar fi: *Droit des personnes et de la famille: concubinage, pacs et mariage, divorce, filiation; L'essentiel du droit des obligations : 2019-2020; L'essentiel du droit de la famille etc.*Toate lucrările, mai mult sau mai puțin au tangență nemijlocit dreptului familiei sau chiar obligațiilor de întreținere între membrii familiei.

Lucrările unui altui autor francez, Patrick Nicolau - *Droit de la famille,* anul publicării 1996. Care reprezintă prin conținutul său, evoluția Dreptului familiar francez care se determină a fi în perpetuă mișcare. Totodată, cum ne afirmă și autorul, reieșind din faptul că începând cu 1964, legile s-au succedat într-un ritm accelerat, totul ne face să credem că această ramură a dreptului va evolua în continuare semnificativ în următoarele decenii. Istoria acestei dezvoltări, dreptul actual în toată diversitatea sa și propunerile recente de reformă – sunt prezentate în această carte destinată în primul rând studenților la drept. Datorită referințelor bibliografice și referințelor de actualitate, poate interesa și un public mai larg de actori sociali care intervin în domeniul familiei. Textul integrează reforma din 8 ianuarie 1993 și legile de bioetică din 29 iulie

[17]НЕЧАЕВА, Н., *Семейное Право Курс лекций,* Moscoca, Editura Москва Юристъ, 2005.
[18]HAUSSER, Jean, HUET-WEILLER, Danièle, *Droit civil sous la direction de Jacques Ghestin. La familiile. Dissolution de la Famille.* Paris, Editura Librairie générale de droit et de Jurisprudence, 1991.

1994. Problemele căsătoriei, conviețuirii, filiației, în special filiației adoptive și divorțului sunt studiate succesiv.

De-o importanță însemnată sunt și lucrările autorului Gérard Cornu, fiind un profesor emerit al Universității de Drept d'Économie et de Sciences Sociales de Paris II. În cursul activității sale, a scris și publicat mai multe lucrări în dreptul familiei, una din aceasta fiind multitudinea de ediții a cărții *Droit civile. La famille,* care conține atât materie generală a dreptului familiei cât și actualizări și ajustări în dependență de modificarea legislației franceze în special.

În concluzie observăm că fenomenul obligației de întreținere constituie un domeniu amplu studiat atât în literatura de specialitate națională cât și cea internațională, însă nici una din lucrările nominalizate mai sus, nu au tratat instituția exercitării întreținerii prin prisma principiului bunei-credințe și a abuzului de drept. Drept urmare, actuala lucrare constituie un studiu amănunțit al obligației de întreținere realizat în baza resurselor doctrinare raportate realității existențiale care scoate în evidență importanța exercitării întreținerii de către părțile raportului juridic conștient, deschis și onest.

Chiar dacă obligația legală de întreținere dintre membrii familiei reprezintă o îndatorire imperativ impusă de lege, actuala teză de doctorat urmărește scopul de a trata subiectul întreținerii dintre membrii familiei reieșind din principiul exercitării cu bună credință a obligației de întreținere în circumstanțele situațiilor care nu cad sub incidența legii și face necesară aplicarea bunei credințe.

1.2. Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între membrii familiei

De-a lungul istoriei, fie că discutăm despre o familie în care unul dintre membri își exercită asupra celorlalți puterea în mod discreționar, fie că vorbim de o familie guvernată de egalitate în exercitarea drepturilor și îndatoririlor familiale, familia își justifică rațiunea de a fi în legăturile sufletești, de afecțiune, care se conturează între membrii săi, legături care argumentează și constituie totodată motivul sprijinului material și moral reciproc.

De asemenea, familia, ca realitate socială, nu este decât rezultatul nevoii ființei umane de a fi protejată, de a se simți în deplină securitate alături de alți semeni cu care dezvoltă relații de rudenie sau de afinitate, izvorâte în mod firesc din sentimente, respect și afecțiune. În ceea privește fundamentul căsătoriei, menționăm că: *„la început, ca şi acum, căsătoria era de competența exclusivă a autorităților laice. Biserica nu se ocupa de această instituție cârmuită, de altfel numai de instituțiile dreptului civil. Cu timpul însă, în sec. X-lea, căsătoria a ieşit*

complet de sub regulile laice și intrând total sub cârmuirea bisericii, până în sec. XIV-lea, când unii suverani au început să prevadă reguli pentru încheierea căsătoriei." [19]

La baza acestei forme de organizare socială, familia, este așezată o instituție juridică, căreia legiuitorul, de-a lungul timpului, i-a consacrat, prin prisma importanței sale, numeroase reglementări, ca o garanție în plus a securității, protecției, bunăstării și echilibrului care ar trebui să o caracterizeze. După cum ne relatează și autorul: *„soții trebuie să înțeleagă drepturile și responsabilitățile care le revin în cadrul familiei".* [20] Prin care se menționează că o dată cu căsătoria, avem nu doar drepturi ca soț, soție și ca mamă, însă acest act juridic atrage și un șir de multe alte obligații, prin care se numără și obligația de întreținere. După cum afirmă și autorul Emil Poenaru[21], căsătoria constituie temeiul obligaţiei legale de întreţinere, fapt pe care îl reiterăm deoarece doar căsătoria în cazul soților naște obligația de întreținere în condițiile legii.

Despre terminologia de „obligaţie", ne expune autoarea Berindei Mihaela-Gabriela, conform căreia termenul provine din dreptul roman care îşi are originea într-un cuvânt compus, obligatio sau obligare, format din prepoziţia „ob", cu înţelesul „pentru", şi din verbul „ligo, ligare", cu semnificaţia „a lega". În latina veche, aceasta însemna a lega pe cineva pentru un anumit scop, în vederea obţinerii a ceva sau realizării unui anumit lucru. Ca instituţie juridică, obligaţia apare odată cu naşterea proprietăţii private şi a claselor sociale, constituind un mijloc de înrobire a celor lipsiţi de mijloace de producţie de către cei care posedau asemenea mijloace. Debitorul insolvabil, neplătind la scadenţă plata, era întemniţat la închisoarea privată a creditorului, iar dacă nu intervenea vreo rudă, prieten ori cunoscut care să îi plătească datoria, era vândut dincolo de Tibru[22].

Potrivit opiniei autorului Vasilescu Paul[23], cuvintele "obligație civilă" pot fi privite din unghiuri diferite, care pot fi folosite aparate așa încât să trateze separat raportul juridic, o prestație sau un drept subiectiv. Autorul făcând o deosebire dintre obligație și îndatorire. Respectiv obligația comportă un caracter patrimonial, pe când îndatorirea nu are întotdeauna neapărat și un subiect activ determinat și nici un obiect patrimonial.

Termenul „obligaţie" reprezenta legătura pur materială, corporală (vinculum corporis) între două persoane, atribuind creditorului un drept asupra persoanei debitorului (ius in

[19]TRIF, M., Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților., București, Edit. Hamangiu, pp. 19.

[20]GHEBERTA, Ioana, Nicoleta, NULITATEA CĂSĂTORIEI ÎN DREPTUL ROMÂN ȘI COMPARAT, București, ed. Universul Juridic, 2017,pp. 19.

[21] AIOANEI, Genovia, POENARU, Emil, Căsătoria și divorțul. București, Editura Hamangiu, 2008, pp. 68.

[22]BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 1.

[23] VASILESCU, Paul, Drept civil. Obligațiile. Ediția a 3-a, București, Edit. Hamangiu, 2024, pp. 8.

personam), asemănător dreptului de proprietate, care era un drept al proprietarului asupra lucrului său (ius in rem). În temeiul acestui drept, creditorul putea dispune de persoana debitorului după bunul său plac, asemeni proprietarului unui lucru. Dacă debitorul nu reușea să achite creditorului suma datorată, atunci el devine proprietatea creditorului, vorbim aici despre termenul de sclavie, cu alte cuvinte.

Or, în altă ordine de idei, prin obligație în dreptul roman, se înțelegea acțiunea de legare pe cineva pentru o anumită cauză, în vederea obținerii a ceva. Adesea acțiunea de legare lua naștere în legătură cu neplata datoriei debitorului față de creditor. În așa mod, creditorul mai mult la propriu lega (aresta) debitorul într-o temniță privată până când acela era eliberat de una din rudele sale prin achitarea datoriei față de creditor sau era vândut în robie, astfel debitorul apărea ca obiect al dreptului de proprietate[24]. Așa cum proprietarul putea dispune de lucrul său, creditorul dispunea, după propria voință, de debitorul său. Configurația raportului obligațional era cea a unei legături materiale create între creditor și debitor. Neplata la scadență atrăgea întemnițarea datornicului și în final, vânzarea sa pentru asigurarea intereselor creditorului. Răspunderea a fost interpretată ca luare în gaj, ca garanție a executării obligației pretinse de creditor[25].

La început, legătura pur materială şi concretă între cele două persoane consta în înlănţuirea debitorului, aservirea acestuia faţă de creditor, iar ulterior, relația juridică în a cărei virtute creditorul putea cere debitorului să dea, să facă, sau să nu facă ceva, sau, dacă situația o impunea, putea recurge la constrângerea pentru asigurarea executării prestației[26]. Astfel încât, o dată cu dezvoltarea producției de mărfuri și a schimburilor comerciale, ideea de legătură (obligatio) încetează de a mai fi înţeleasă în sens strict material, iar noţiunea de obligaţie începe să își modifice structura, devenind o legătură pur juridică (vinculum iuris), sub forma unei legături imateriale, în sensul de relație abstractă dintre creditor și debitor[27] în virtutea căreia creditorul putea cere debitorului să execute prestaţia ce i se datora. În caz de neexecutare, el putea recurge la constrângere (adstringimur), procedând la sancţiunea executării silite asupra bunurilor debitorului.

În prezent, prin obligaţie – în general – se înţelege existenţa unei relaţii juridice între două sau mai multe persoane, în virtutea căreia creditorul are dreptul să pretindă debitorului executarea prestaţiei la care acesta s-a obligat.

---

[24]JUGASTRU, Calina, *Drept civil. Obligațiile.* București, Editura Hamangiu, 2023, pp. 2.
[25] Ibidem., pp. 3.
[26]BAIEȘ, Sergiu, CEBOTARI, Valentina, CREȚU, Ion, MÎȚU, Gheorghe, BRUMĂ, Sorin, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor.* Chișinău, "Tipografia Centrală", 2015, pp. 12.
[27]ZAMSA, Cristina, Elisabeta, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor.*București, Editura Hamangiu, 2023, pp. 1.

Acestea fiind spuse, reiterăm că în doctrina juridică occidentală, unii autori fac distincţie între „obligaţie", ca termen specific de desemnare a obligaţiilor de drept civil, care formează instituţia juridică a obligaţiilor şi „îndatorire juridică", termen generic de desemnare a numeroaselor îndatoriri juridice, generale şi particulare.

Sunt cuprinse în categoria îndatoririlor generale obligaţia de a nu aduce atingere drepturilor altora sau de a nu comite infracţiuni, iar în categoria îndatoririlor particulare sunt incluse obligaţiile dintre soţi sau cele dintre părinţi şi copii, adică obligația de întreținere dintre membrii familiei.

În limbajul juridic francez, termenul „obligaţie" reprezintă, în general, ceea ce legea sau chiar morala comandă unui individ să facă, fără ca acesta să aibă vreo legătură directă cu o persoană determinată de creditor[28].

Consolidarea teoriei asupra obligaţiei a avut loc în perioada clasică a epocii romane, opera împăratului Iustinian fiind cunoscută sub denumirea de „Corpus Iuris Civilis". Aceasta este compusă din patru părţi: codex, digesta (pandecte), institutiones şi novelae. Teoria dreptului roman asupra instituţiei obligaţiilor a parcurs secole până la definirea sa de către Gaius: „*Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei solvendae secundum iura nostrae civitatis*", ceea ce însemna că *„Obligaţia este o legătură de drept prin care suntem constrânşi de nevoie să plătim un lucru oarecare, potrivit normelor de drept ale cetăţii noastre"*[29].

În dreptul roman se consideră că fundamentul obligaţiei de întreţinere îl constituie solidaritatea care îi uneşte pe membrii familiei şi legătura de sânge dintre aceştia. Obiectul întreţinerii consta în asigurarea de hrană, locuinţă, îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru cei care, după lege, cădeau în sarcina lor.

În raporturile personale dintre soţi, aceştia erau obligaţi să îşi poarte respect reciproc, femeia să ia rangul social al bărbatului, iar bărbatul trebuia să îi dea întreţinerea corespunzătoare, să o apere în orice împrejurare şi să acţioneze pentru ea în faţa organelor de judecată. De asemenea, soţii îşi datorau fidelitate unul celuilalt; cu toate acestea, numai adulterul soţiei era pedepsit. În dreptul roman primitiv, soţul care îşi repudia soţia, în alte cazuri decât cele prevăzute de lege, era obligat să îi lase jumătate din averea sa. Considerăm această acțiune ca fiind un pas memorabil spre evoluție, deoarece se punea pe picior egal soții între ei pe de o parte,

[28] BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu. 2019,pp. 3.
[29] Ibidem, pp. 4-5.

dar pe de altă parte, soția având avere putea să se întrețină de sinestătător, fără ca să depindă de bărbat.

În altă ordine de idei însă, copiii născuţi din incest nu aveau dreptul la întreţinere[30]. Prin urmare, în vremea respectivă se făcea diferența dintre drepturile copiilor proveniți din incest și ceilalți copii. Principala deosebire în acest sens, era că aceștia nu aveau dreptul la întreținere din partea părintelui obligat, erau cumva îngrădiți în drepturi și defavorizați social și legal de ceilalți copii.

În vechiul drept francez, obligaţia alimentară era considerată un principiu fundamental pe baza căruia se desfășoară relaţiile de familie. Această obligaţie era calificată ca o adevărată obligație civilă.

Obligaţia legală de întreţinere a fost consacrată şi în *vechiul drept românesc*. Codul Calimach [31] prevedea datoria părinţilor de a se îngriji de creşterea şi educarea copiilor. Cheltuielile de întreţinere erau suportate de tatăl copiilor, iar dacă acesta nu dispunea de mijloacele necesare, ele treceau în sarcina mamei, cu excepţia cazului în care ea însăşi se afla în stare de nevoie. În această situaţie, deveneau obligaţi ascendenţii după tată şi respectiv în lipsa lor, ascendenţii după mamă. Dacă părinţii se despărţeau şi nu se înţelegeau în privinţa întreţinerii copiilor, întreaga grijă cu privire la aceştia revenea mamei.

În common law, obligaţia alimentară este cunoscută din cele mai vechi timpuri ca o simplă obligaţie morală, care s-a transformat, cu timpul, într-o adevărată obligaţie civilă.

În ceea ce privește înțelegerea obligației de întreținere în zilele noastre, atunci: „*obligaţia de întreţinere îşi are fundament în relaţiile de familie, din care se naşte obligaţia de solidaritate, adică sprijin moral şi material”.*[32] Prin urmare obligația de întreținere, este o normă legală, impusă legislativ, nu este opțională sau la limita discreției, dar care capătă un caracter juridic. Tot așa: *“obligaţia de întreţinere din Codul familiei are un temei legal, deşi fiind tot obligaţie personală*”.[33] După cum ne afirmă și autoarea, chiar dacă obligația de întreținere este expres reglementată legislativ, oricum aceasta rămâne a fi nu în ultimul rând o îndatorire de ordin moral și spiritual. Este o expresie firească a umanității caracteristică individului care conviețuiește în relații de familie, să acorde în mod prioritar și nesilit de nimeni întreținere membrilor săi de

[30]BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere*. București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 19.
[31] Ibidem, pp 20.
[32]AVRAM, M., Drept civil: familia, București, Hamangiu, 2013, pp. 486.
[33]TĂLĂMBUTA, ANGELINA, Noțiunea și caracterele juridice privind contractul de înstrăinare a bunurilor cu condiţia întreţinerii pe viaţă. În: Revista Legea și Viața. Anul. 2018, pp. 11..

familie. Este mai degrabă o regulă a vieții cu care ne naștem de a ne acorda sprijin și susținere reciprocă aproapelui nostru care se află în stare d e neputință și de nevoie.

Cum existența și evoluția relațiilor de familie este parte integrantă a vieții sociale, legiuitorul a găsit de cuviință să reglementeze în mod expres relațiile personale, precum și cele patrimoniale dintre membri familiei, demonstrând grija statului în protejarea acestor relații sociale. Reglementarea juridică a raporturilor de întreținere, vine mai degrabă ca o asigurarea a securității juridice a cetățenilor aflați în circumstanțele unei astfel de situații.

Obligaţia legală de întreţinere a soţilor se fundamentează pe sentimentele de prietenie şi afecţiune reciprocă dintre ei, pe solidaritatea firească, pe toate planurile, care trebuie să caracterizeze raporturile lor, iar juridic pe însăşi instituţia căsătoriei. De altfel, legiuitorul însuşi nu concepe căsătoria decât ca o consacrare pe plan juridic a unor legături profunde care se justifică prin sentimente de prietenie şi afecţiune între cei ce doresc să întemeieze o familie. Dar, în fundamentarea obligaţiei de întreţinere între soţi (şi nu numai între aceştia) trebuie avute în vedere nu numai raporturile interpersonale dintre ei, ci şi funcţiile pe care familia le are în societate, privite prin prisma interesului general de asigurare a bazei materiale a membrilor familiei şi de cultivare a înclinaţiilor fireşti, a deprinderilor sănătoase, întrajutorare și solidaritate între ființele umane[34].

Așa cum am precizat anterior, izvorul acestor relații îl reprezintă atașamentul membrilor familiei, fapt pentru care aceste obligații specifice sunt îndeplinite cu precădere benevol, fără implicarea coercitivă a autorităților statului, dintr-un sentiment de datorie firească, fără un calcul pragmatic al proporționalității avantajelor sau dezavantajelor care pot rezulta.

Despre întreținere se cunoaște încă din cele mai vechi timpuri, poate chiar atunci cînd încă nu exista instituția de familie, dar mama întotdeauna și-a întreținut copilul până la o anumită vârstă.[35] Inițial aceasta se rezumă la alimentație, îmbrăcăminte, însă cu trecerea anilor și dezvoltarea civilizațiilor, acesta se lărgește pînă la mijloacele necesare traiului, educației şi pregătirii profesionale. Tot astfel, menționează și autoarea Valentina Cebotari, precum că: *“Toate tendinţele omenirii au fost şi sunt îndreptate spre asigurarea necesităţilor materiale şi spirituale ale omului. În acest scop a apărut familia, statul şi dreptul.”*[36] Conform opiniei

[34]BACACI, Alexandru, *Raporturile familiale în dreptul familiei.* București, Editura Hamangiu, 2007, pp. 170.

[35]STRELCIUC, Viorica, Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între soți și foștii soți. În: Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1- 2, 2019, pag. 565-570. ISBN 78-9975-149-79-2, pp. 565.

[36]CEBOTARI, VALENTINA, Prevederi legale privind obligaţia de întreţinere. În: Revista Naţională de Drept. Anul 2003, nr. 2, pp. 18.

autorului și altor doctrinari, pe care o susținem în totalitate, necesitățile materiale și spirituale ale omenirii constituie premiza apariției familiei, statului și dreptului.

Tot așa despre întreținere, cunoaștem și dintr-o monografie mai veche ardelenească din 1925, al autorului Nicolae Turla, inspirată din Codul Civil Austriac care, stabilește dreptul familiei ca fiind parte componentă a dreptului privat, ce se ocupă de reglementarea raporturilor familiare din care derivă drepturi și obligații. După cum ne menționează și autorul: *"Din căsătorie derivă drepturi şi obligaţiuni între soţi, iar din legătură familiară derivă drepturi şi obligaţiuni între părinţi şi copii. Caracteristică acestor drepturi este, că ele nu se pot extinde asupra acelora cari nu stau în legătură familiară",* drept urmare sesizăm delimitarea raporturilor de familie din care reies drepturi și obligații speciale și care nu vor fi confundate cu altfel de raporturi. Subsidiar Nicolae Turla, asimilează drepturile până la un oarecare grad ca fiind obligații, având astfel o natură mixtă și caracter de interes public. Nu vom supune discuției opinia autorului, dat fiind faptul că poartă o încărcătură specifică gradului de dezvoltare a justiției din vremea respectivă.

Într-o altă ordine de idei, specific obligațiilor care derivă din relațiile de familie, este că acestea apar ca efect al relațiilor de rudenie, de afinitate sau asimilate familiei. Oricare alte obligații reglementate de legislația civilă, nu pot fi confundate cu cele de familie, deoarece nu există relația de rudenie. Susținem opinia autorului, dat fiind faptul că această regulă este valabilă până în zilele noastre într-o altă formulare mult mai complexă.

Pentru prima dată în monografia autorului aflăm despre obligația soțului de întreținere a soției, conform căreia: *„soţul este capul familiei. În această calitate el are în primul rînd dreptul să conducă interesele casei, dar totodată îi incumbă sarcina de a procura soției, potrivit averei sele o întreținere convenabilă și să o apere în toate împrejurările."* Adică soțul se obligă să ofere întreținere materială soției sale, în schimbul poziției sale de "*capul familiei*".

Drept urmare, în calitatea sa de soț, el are dreptul de a *„conduce interesele casei",* dar și obligația de a procura soției sale întreținere potrivit averii sale. Obligațiile bărbatului de întreținere, se referă la ajutorarea materială a soției sale ca rezultat al convieţuirii în comun în raporturile familiare în care sau format legal relațiile de rudenie prin căsătoria civilă[37]. De remarcat este faptul că până în zilele de astăzi, obligația de ajutor reciproc și întreținere între membrii familiei se atestă în cadrul raporturilor de familie, având subiecții speciali - membrii de familie. Norma dată fiind reglementată în CF, care prevede că: *"Relaţiile dintre soţi se bazează pe stimă şi ajutor reciproc, pe obligaţii comune de întreţinere a familiei, de îngrijire şi educaţie*

[37]TURLEA, N., Dreptul familial ardelenesc, Oradea, Tipograful Kosmos, Oradea-Mare, 1925, pp. 19.

a copiilor".[38] Astfel încât, obligația solidară a ambilor soți de întreținerea familiei există din toate timpurile. Iar stima și ajutorul acordat reciproc între soți este premiza unei căsătorii fericite, prin împlinirea scopului și misiunii întemeierii unei familii. Or, un bărbat și o femeie se decid asupra formării familiei sale din intenția de a-și uni destinele pentru coabitare și procrearea urmașilor. Totodată, obligațiile comune și corelative ale părinților, dintotdeauna au fost îndreptate inclusiv în vederea îngrijirii și educării copiilor lor. Aceasta fiind misiunea principală a umanității din epoca de piatră și până în prezent care se bazează pe coabitarea dintre un bărbat și o femeie pentru concepere, misiune care nu s-a schimbat între timp.

În aceeași ordine de idei, sursa ne indică că: „*Femeia are obligațiunea, întrucât nevoia cere, să stea în ajutorul bărbatului la câștigare, ba chiar să muncească pentru a câștiga separat. De regulă însă femeia nu este obligată să țină pe bărbatul său"*[39]. Ceea ce înseamnă că întreținerea exclusivă a întregii familii apare ca obligație pentru soț, fiind facultativă pentru soție.

Dat fiind fapul că tatăl este capul familiei, cel care conduce pe ceilalți membri, acestuia îi revine obligația de întreținere. Dacă este nevoie ca femeia să lucreze alături de el pentru câștig, atunci acesta în limita posibilităților poate munci alături de el sau separat. Însă, regula de bază este că tatăl va fi principala sursă de venit, lui îi i se încumbă întreținerea și prosperitatea materială a familiei.

Ca excepție, pe de altă parte, autorul ne indică despre apariția obligației exclusive de întreținere acordată de către soție întregii familii inclusiv și a soțului, atunci cînd: *„acela (soțul) din cauza incapacității de câștig și în lipsă de avere, nu se poate susține singur. Femeia este obligată a da aceasta ținere numai în natură și în gospodăria de casă", c*eea ce presupunea că soția nu era obligată să meargă la câștig în afara gospodăriei. Condiția principală în acest caz, este ca soțul să fie inapt de muncă. Aceeași condiție de altfel o atestăm și în legislația familiei, ca fiind una din condițiile ce dă naștere la dreptul la întreținere.

Tot în vederea obligației de întreținere, monografia delimitează excepții de întreținerea exclusivă a soției acordate soțului, atunci când: *„din vina femei bărbatul trăiește separat. Femeia mai este obligată a ținea pe bărbat cînd de bunăvoie sa angajat la această ținere",* de aici putem deduce premizele apariției Contractului de întreținere, manifestat prin acordul soției transformat în obligație privind întreținerea bărbatului care trăiește separat. Condiția ca bărbatul să primească întreținere de la soție, fiind dacă separarea lor este cauzată de către femeie. În cazul

[38]CEBOTARI, VALENTINA, Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată, Chișinău, Tipografia Reclama, 2014, pp. 204.
[39]TURLEA, N., Dreptul familial ardelenesc, Oradea, Tipograful Kosmos, Oradea-Mare, 1925, pp. 112.

în care despărțirea lor nu vine ca cauză a vinei femeii, atunci ultima nu este obligată a-l întreținere, doar dacă aceasta nu și-a exprimat de bună voie dorința. Cu alte cuvinte, vorbim aici despre încheierea verbală a potențialului contract privind plata pensiei de întreținere.

Un alt moment interesant întâlnit în opera autorului este cu privire la *"Ținerea femeii după normele din Transilvania",* care de altfel se realizează în trei cazuri: în ***decursul căsătoriei, în decursul traiului dezbinat și după desfacerea căsătoriei.***

În ceea ce privește întreținerea soției în timpul căsătoriei, atunci documentul determină două cazuri separate de reglementare. Primul caz se referă la familiile mai puțin înstărite: *"În decursul conviețuirii conjugale ținerea femeii se dă în natură. Sarcina are să fie suportată de bărbat, și a cărei măsură este acordată după starea materială a căsătoriților și după gradul culturei intelectuale"*. Conform căreia, soțul este obligat a acorda întreținere soției în raport cu starea sa materială și gradul culturei intelectuale. Drept urmare, soțul urmează să acorde întreținere soției din urma separării în limita stării sale materiale și al posibilităților sale financiare cumulativ cu gradul culturii sale intelectuale. În cazul în care soțul nu dispune de venituri materiale, soția nu poate cere întreținere peste limita posibilităților soțului. În altă formulare și exprimare, această normă se identifică în normele Codului familiei din perioada zilelor noastre. Chiar dacă legislația RM nu face diferență dintre debitorul înstărit și nu prea, obligația de întreținere a creditorului, este corelativă situației materiale a debitorului. Prin urmare, ultimul datorează întreținere în limita veniturilor sale.

Pe de altă parte, însă avem reglementare celui de-al doilea caz*, "a soției omului bogat",* care *„cu tot dreptul, poate pretinde îndeplinirea pretențiilor spirituale, îmbrăcăminte mai scumpă, în caz de îmbolnăvire curare în sanatoriu, băi etc.",* aici atestăm mai mult reglementare familiilor bogate, în care soțul datorează soției întreținere complexă, de la cea materială până la cea spirituală. Drept rezultat, dacă soțul este bogat, atunci și soția va putea pretinde la aceleași drepturi și posibilități ca și al soțului. Mai mult decât atât, soția este în drept să ceară întreținere prin îndeplinirea pretențiilor sale spirituale. Aici de altfel observăm că întreținerea nu se reduce doar la aspectul material, dar și la cel spiritual, de exemplu dacă soția are o preocupare spirituală personală, atunci soțul este obligat să-i asigure întreținere inclusiv și a acestor activități. Subsidiar, soția soțului bogat avea dreptul la îmbrăcăminte scumpă, la sanatoriu și băi etc. Adică, soțul datorează soției după separare viața pe care ar fi avut-o cu el dacă s-ar fi aflat în căsătorie.

Ținerea provizorie, fiind atunci "*când soții conjugali trăiesc dezbinați, în timpul procesului de divorț".* Aici de altfel identificăm și noțiunea de "*pensiune alimentară provizorie",* în conformitate cu care "*separarea conviețuirii de la pat și masă, la cererea femeii tribunalul ordonă plătirea pensiunei alimentare provizorie pentru femeie pe timpul cât ține procesul".*

Adică, până la desfacerea căsătoriei în cadrul tribunalelor, soția putea primi întreținere din partea soțului pentru întreaga perioadă a procesului sub forma unei pensii alimentare. În acest sens, la evaluarea mărimii *pensiei alimentare* erau luate în considerație nivelul de trai și restul circumstanțelor de fapt, iar hotărârea în caz de urgență, era luată de către "*președintele sau judecătorul însărcinat de președinte". Pensia alimentară provizorie* stabilită pentru femeie putea fi majorată, dacă era insuficientă pentru ca aceasta să poată trăi și dacă situația bărbatului s-a ameliorat. Drept urmare, atâta timp cât se ținea procesul de judecată, soția avea dreptul la întreținere provizorie, temporară pentru o perioadă determinată. Decizia privind plata pensiei de întreținere era luată de către președinte sau judecător și aceasta putea fi majorată în cazul în care cuantumul acesteia nu acoperă necesitățile materiale ale soției, cu condiția că situația soțului să-i permită.

În prezent, nu este reglementată o astfel de delimitare a achitării pensiei de întreținere în dependență de etapele procesului de judecată, cum era stabilită de altfel în baza legii XXXI: din 1894, care prevedea că: *"judecătoria procesului, ordonă viețuirea separată în mod provizoriu chestiunea așezării și ținerea copiilor"*.[40] În zilele noastre, vorbim în ansamblu de situația de după divorț, când soția primește întreținere din partea soțului de la data când a înaintat cererea de desfacere a căsătoriei în instanța de judecată sau de la data survenirii evenimentului ce-i conferă dreptul la întreținere, fără a se dispune de către judecător întreținere de ordin temporar sau provizoriu.

O altă situație reglementată în Codul austriac se referă la circumstanțele când soția se face vinovată de separarea soților și respectiv nu are dreptul să solicite pensie de întreținere. După cum ne indică și autorul, pe de altă parte însă: "*femeia care trăiește despărțită de bărbat, nu are drept la penzia alimentară, când a devenit nevrednică prin o atare purtare care nu este permisă unei femei măritate",* din care rezultă că soția nu beneficiază de întreținere în cazul în care desfacerea căsătoriei era consecința comportamentului nevrednic unei femei căsătorite. Nu putem cunoaște cu siguranță în ce constă "*nevrednicia unei soții măritate*", dar putem admite că este vorba despre adulterul soției sau comportamentului amoral.

Și al treilea caz fiind, ***după desfacerea căsătoriei,*** care avea denumirea de "***penzie alimentară definitivă".*** În aceeași ordine de idei, condiția esențială este ca soția să nu se facă vinovată de despărțire, în caz contrar nu poate cere întreținere din partea soțului. Legislația timpurie impunea niște condiții clare care dau dreptul soției la întreținere din partea soțului și

[40]TURLEA, N., Dreptul familial ardelenesc, Oradea, Tipograful Kosmos, Oradea-Mare, 1925, pp. 115.

anume existența legăturii de cauzalitate dintre obligația de întreținere cu condiția de vinovăție al soțului.

De-a lungul timpului aceste condiții au căpătat altă formulare adaptată vieții cotidiene, însă au păstrat același principiu de scutire care presupune culpă soțului sau fostului soț care necesită sprijin material și întreținere.

Referitor la evoluția pensiei de întreținere în contextul obligației, dintre alți membri de familie, autorul ne vorbește despre noțiunea de "*pensie alimentară pentru noră".* Un aspect pe larg reglementat care se referă nu doar la obligația fostului soț de a-și întreține fosta soție, dar și apar ca subiecți noi în calitate de debitori - părinții soțului, care se obligă să întrețină femeia fiului: *„obligația părinților de a ținea femeia fiului, se menține și atunci când, fiul a adus femeia sa cu consimțământul părinților în căsnicia comună și fiul nu are avere sau venit separat."*

Reieșind din circumstanțele că copii nu trăiau separat de părinții lor și continuau să conviețuiască cu toții împreună, să prelucreze terenuri, să îngrijească în comun de animalele, atunci toți membrii de familie erau socotiți ca fiind egali în obligații inclusiv și obligațiile privind întreținerea. Femeia putea pretinde pensie de întreținere din partea părinților soțului, atunci când conviețuirea dintre soț și soție devine imposibilă că consecință a: *"bolii de alienație periculoasă"* a soțului. Subsidiar, în cazul în care femeia dispune de "*avere"* sau "*venit separat care să-i fie suficient pentru întreținerea sa",* părinții soțului nu sunt ținuți la plata pensiei de întreținere.

Dacă în cursul conviețuirii femeii cu bărbatul său, ultimul devenea incapabil mental și nu era în posibilitate să acorde întreținere soției, atunci acesta avea dreptul de a cere întreținere de la părinții soțului. În cazul în care soția dispune de suficiente resurse materiale de a se întreține singură pe sine, atunci obligația cădea de pe umerii părinților soțului.

Codul căsătoriei și familiei din anul 1969, care respectiv a fost abrogat o dată cu intrarea în vigoare a noului cod din 2001, la fel conținea reglementări cu referire la obligația de întreținere.

Conform Capitolului IV cu privire la *Drepturile și îndatoririle soților,* art. 27, soţii erau obligaţi să se ajute material unul pe altul. În cazul în care soțul obligat să acorde întreținere refuză, atunci soţul inapt de muncă şi care avea nevoie de ajutor material, precum şi soţia în perioada sarcinii şi în curs de trei ani după naşterea copilului aveau dreptul să primească pe cale judecătorească prin înaintarea unei cereri privind acordarea mijloacelor de întreţinere din partea celuilalt soţ.

Codul căsătoriei și familiei opera cu noțiunea de *pensie alimentară,* care în prezent are denumirea de plata pensiei de întreținere. Acesta și fiind motivul pentru care noțiunea respectivă este întrebuințată și până în prezent.

Aceleași reglementări caracteristice Codului familiei actual sunt cu privire la obligarea soțului de a acorda întreținere soției termen de 3 (trei) ani după nașterea copilului, această normă nu a suferit modificări, aceeași obligație a soțului fiind valabilă și până în prezent. Alta este situația însă în cazul fostului soț incapabil de a se întreține de sine stătător. Conform Codului familiei din 2001, instanța de judecată este în drept să scutească pe unul dintre soți de la plata întreținerii dacă soții s-au aflat în relații de căsătorie cel mult 5 (ani). În trecut însă, soţul care este inapt de muncă şi care are dreptul de a primi întreţinere de la celălalt soţ după desfacerea căsătoriei, dacă a starea lui a survenit în cursul căsătoriei sau la un an după desfacerea acesteia.

Totodată, Codul căsătoriei și familiei nu conținea nici un fel de reglementare privitor la încheierea de către soți a contractului privind plata pensiei de întreținere, această normă a luat naștere o dată cu adoptarea Codului familiei în anul 2001. Un moment interesant în cadrul Codului căsătoriei și familiei este cu privire la articolul ce reglementează modalitatea de calcul a veniturilor părintelui obligat la întreținere. Astfel, în corespundere cu art. 74 al Codului căsătoriei și familiei: "*... felurile de câştig (venit), care trebuie să fie luat în seamă la reţinerile pentru pensia alimentară se determină în modul, stabilit de Sovietul Miniştrilor al Uniunii RSS".* Codul căsătoriei și familiei nu prevedea norme exprese cu privire la formele câștigului. Însă, Codul familiei actual, conține norme exprese care identifică în calitate de venituri: activitatea de întreprinzător, activitatea de muncă, activitate intelectuală, premii, îndemnizații și alte plăți.

Evoluția obligației de întreținere cunoaște mai multe etape de dezvoltare specifice diferitor epoci și perioade ale civilizației. Ca și în prezent, obligația de întreținere a fost mereu prezentă în structura relațiilor de familie, suferind o evoluție semnificativă de-a lungul timpului, în special în ceea ce privește sfera sa de aplicare. Starea de nevoie se definea reieșind din totalitatea resurselor materiale necesare traiului comparativ contextului actual care impune o abordare mai holistică, luându-se în considerare complexitatea nevoilor umane și factorii sociali care pot influența vulnerabilitatea individului.

Obligația de întreținere dintre soți în perioada statului socialist era o realitate distinctă, influențată de principiile ideologice și de contextul socioeconomic specific. Integrarea sa în sfera raporturilor patrimoniale și raritatea solicitării sale reflectă particularitățile epocii respective. Obligația nu era reglementată ca o entitate separată, ci era inclusă în capitolul privind raporturile patrimoniale dintre soți. Din cauza principiului muncii obligatorii și a accesului universal la pensie, solicitarea obligației de întreținere era un fenomen rar. Toți cetățenii majori erau obligați să muncească, având acces la un loc de muncă și la un venit minim. Astfel încât, asigurarea unei pensii la limita de vârstă sau în caz de dizabilitate reducea dependența de sprijinul financiar din partea membrului de familie. Sistemul de pensii oferea o plasă de siguranță socială pentru cei

care nu mai puteau munci. Acest principiu elimină, în mare parte, necesitatea întreținerii unui soț de către celălalt.

Autoarea Антокольская М.В.[41] vorbește despre legătura dintre obligația de întreținere și sistemul de asistență socială din țară potrivit căruia, în socialism era tendința egalitarismului, adică statul vrea să-și asume întreținerea minimă a tuturor membrilor familiei aflați în stare de nevoie cu excepția copiilor minori. Statul socialist promova ideea muncii ca principală sursă de venit și oferea protecție socială prin pensii de dizabilitate și limită de vârstă.

Din totdeauna părinții acordau îngrijire copiilor săi și respectiv soții aveau obligația de a-și acorda susținere și sprijin reciproc. Obligația de întreținere prin esență avea drept scop asigurarea materială a creditorului obligației rămas fără resurse necesare unui trai decent. Obligația de întreținere rămâne un principiu fundamental al relațiilor de familie, cu o esență constantă de a asigura suportul material necesar pentru un trai decent. De-a lungul timpului, sfera sa de aplicare s-a extins, nevoile s-au diversificat, iar rolul statului a devenit mai important.

O altă reglementare din Codul căsătoriei și familiei era cu privire la urmărirea pensiei alimentare pe baza unor mențiuni făcute în pașapoartele persoanelor care refuză executarea obligației de întreținere. Drept urmare, dacă în pașaportul persoanei exista o mențiune precum că în conformitate cu hotărârea judecătorească acea persoană era obligată să plătească pensie de întreținere, atunci administraţia întreprinderii, instituţiei sau a organizaţiei era obligată pînă la primirea titlului executor, să reţină cuantumul pensiei menționate. Sumele respective erau transferate într-un cont de depozit al *judecătoriei norodnice*. În cazul în care angajatorii nu îndeplineau această obligație, erau pasibili de răspundere cu aplicarea unei amenzi în corespundere cu Codul de procedură civilă a RSS Moldovenești. Mențiunea aplicată în pașaport, era de altfel o măsură de asigurarea plății pensiei de întreținere de către debitorul care refuză plata benevol. Această reglementare a fost ulterior preluată în Codul de executare a RM, dar care a fost între timp abrogată ca fiind contrar drepturilor și intereselor cetățenilor.

Acestea fiind spuse, dorim să menționăm că obligația de întreținere își are fundament din cele mai vechi timpuri, având forme și interpretări diferite de-a lungul anilor în funcție de: civilizație, intelect, pătură socială, nevoie, dar și alți factori[42]. Însă, esența normelor în mare parte a fost păstrată până în zilele noastre. Obligația de întreținere între membrii familiei a fost și va rămâne mai întâi de toate o îndatorire de ordin moral și spiritual, iar în cazul în care nu este

[41]Антокольская М.В. Семейное право. Учебник. Москва. Юристъ, 1996, pp. 248-249.

[42]STRELCIUC Viorica, Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între soți și foștii soți. În: *Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional.* Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1- 2, 2019, ISBN 78-9975-149-79-2, pp. 565.

exercitată conștient și benevol, apare forța coercitivă a statului. Această regularitate nu va dispărea atâta timp cât va exista noțiunea și instituția de familie sau căsătorie.

Desigur că apreciem efortul legislatorului de a ajusta normele legale corelativ vieții cotidiene, întru respectarea drepturilor și intereselor fundamentale ale umanității. Conținutul normelor ce reglementează obligația de întreținere, cu siguranță a fost îmbunătățită substanțial astfel încât să se supuie multitudinii de tratate internaționale la care RM este parte în vederea respectării drepturilor fundamentale ale omului.

1.3. Generalități conceptuale, noțiunea și caracterele obligației legale de întreținere.

Obligaţiile joacă în viaţa juridică un rol covârşitor, fiind, aşa cum spuneau Ambroise Colin şi Henri Capitant temeiul vieţii juridice[43]. În doctrina juridică occidentală, unii autori fac distincţie între „obligaţie", ca termen specific de desemnare a obligaţiilor de drept civil, care formează instituţia juridică a obligaţiilor şi „îndatorire juridică", termen generic de desemnare a numeroaselor îndatoriri juridice, generale şi particulare.

Astfel, sunt cuprinse în categoria îndatoririlor generale obligaţia de a nu aduce atingere drepturilor altora sau de a nu comite infracţiuni, iar în categoria îndatoririlor particulare sunt incluse obligaţiile dintre soţi sau cele dintre părinţi şi copii. În limbajul juridic francez, termenul „obligaţie" reprezintă, în general, ceea ce legea sau chiar morala comandă unui individ să facă, fără ca acesta să aibă vreo legătură directă cu o persoană determinată de creditor.

Pornind de la interpretarea diferită a noţiunii de obligaţie din dreptul comun, în literatura juridică străină s-au formulat mai multe opinii privitor la definirea acesteia.

În concepţia monistă, obligaţia este un raport juridic în temeiul căruia creditorul poate pretinde de la debitor executarea unei obligaţii sau, dimpotrivă, obligaţia de a nu face ceva.

Potrivit doctrinei juridice germane, franceze şi elveţiene, prin *concepţia dualistă* se rezervă noţiunii de „obligaţie" două raporturi juridice distincte şi anume, pe de o parte, cel în temeiul căruia debitorul trebuie să dea, să facă ori să nu facă ceva în beneficiul creditorului, iar, pe de altă parte, cel în temeiul căruia creditorul îndreptăţit să primească prestaţia îl poate constrânge pe debitor.

Tot astfel, există *concepţia subiectivă* şi *concepţia obiectivă*[44]. Conform reflecțiilor autoarei, Berindei Gabriela, concepția subiectivă desemnează obligaţia ca o legătură de drept

[43] BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 3.

[44] LABO, Livia, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Note de curs. București, Universitatea "Dimitrie Cantemir", pp. 33.

(vinculum iuris) între persoana creditorului şi persoana debitorului, iar *concepţia obiectivă* se axează pe obiectul obligaţiei, considerându-l atât un raport juridic, cât şi un bun sau o valoare care se regăseşte în activul patrimonial al creditorului şi în pasivul debitorului.

Observăm că, privitor la aceste concepţii, obligaţiile sunt raporturi juridice între persoane, care îşi păstrează acest specific, chiar dacă ele devin opozabile faţă de alte persoane decât cele care au stat iniţial la baza constituirii raportului juridic respectiv.

Obligaţia legală de întreţinere, ca element al raporturilor juridice obligaţionale de întreţinere, subzistă numai în condiţiile prevăzute de lege. Aceasta se subiectivizează numai în folosul persoanelor prevăzute limitativ de lege. Obligaţia legală de întreţinere este destinată să asigure creditorului cele necesare traiului, fundamentată pe principiul solidarităţii familiale[45].

Tot despre concepția subiectivă și cea obiectivă a obligațiilor, ne vorbește autorul Radu Rizoiu în lucrarea intitulată *Curs de teoria actului juridic civil, 2021*[46]. În opinia autorului, concepția subiectivă este axată în mare parte asupra înțelegerii individualității umane, însă în concepția obiectivă găsim răspunsuri utile pentru situații concrete, manifestată prin utilitate practică. Consideră autorul că atunci când tratăm concepția subiectivă, impune cerința bunei-credințe exprimată prin intenție, voință reală în contextul producerii unei acțiuni. Iar concepția obiectivă, presupune prezența circumstanțelor de fapt ce fac posibilă o acțiune sau alta. Noi însă susținem părerea potrivit căreia se prevalează concepția obiectivă cu elemente de subiectivitate.

În vederea identificării unei noțiuni complexe privind obligația legală de întreținere, în cele ce urmează vom analiza mai multe definiții oferite de doctrinari. O primă definiție, este a autoarei Marieta Avram, care spune că: *"Obligația legală de întreținere poate fi definită ca îndatorirea impusă de lege unei persoane de a asigura altei persoane mijloace necesare traiului, atât din punct de vedere material cât și spiritual"*.[47] În această opinie, obligația legală de întreținere este definită că fiind îndatorirea impusă de lege unui anumit individ de a acorda resurse materiale și spirituale pentru traiul unei alte persoane. Izvorul obligației de întreținere constituie norma legală, în temeiul căreia o persoană se asigură cele necesare vieții unei alte persoane.

În accepțiunea definiției, oferită de către autorul Filipescu Ion P., prin obligație de întreținere înțelegem: "Î*ndatorirea impusă de lege unei persoane de a acorda altei persoane mijloace necesare traiului, inclusiv satisfacerea nevoilor spirituale, precum și în cazul obligației*

[45]FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 207.
[46] RIZOIU, Radu, *Curs de teoria actului juridic civil,* București, Editura Hamangiu, 2021, pp. 265.
[47]AVRAM, M., *Drept civil: familia,* București, Hamangiu, 2013, pp. 485

de întreținere a părinților față de copii minori, mijloacele necesare pentru educarea, învățătura și pregătirea lor profesională".[48] Aceeași noțiune spre cercetare ne-o oferă și autoarea Cebotari Valentina[49], conform căreia obligaţia legală de întreţinere se fundamentează pe afecţiunea şi prietenia care există între membrii familiei, cât şi pe regulile de convieţuire socială şi are ca scop ajutarea persoanei apropiate aflate în nevoie. Totodată, atribuim aici și obligația părinților de a acorda susținere și ajutor copiilor săi minori, care se manifestă prin educație, învățământ și pregătirea lor profesională.

O altă noțiune similară, o regăsim în opinia autoarei Simona Petrina Gavrila[50], conform căreia obligația legală de întreținere este impusă de lege unei persoane în vederea asigurării mijloacelor necesare traiului altei persoane. Considerăm că noțiunea propusă de către autoare este incompletă, deoarece nu atrage atenția asupra caracterului special a subiecților obligației de întreținere care se află în raporturi de familie.

Conform autorilor Lilia și Gabriel Mărgineanu[51], obligația legală de întreținere apare ca efect al rudeniei, ca efect al calității de soț sau ca efectul unor relații asimilate de lege, sub anumite aspecte, cu relații de familie și are fundamentul în sentimentele de prietenie și afecțiune existente între membrii familiei, precum și regulile de conviețuire socială. Aderăm opiniei autorilor enunțată mai sus în măsura în care într-adevăr, obligația legală de întreținere apare ca efect al rudeniei sau relațiilor de familie existente între subiecții întreținere. Respectiv, dacă lipsește elementul relațiilor de familie, atunci obligația de întreținere numai este imperativ impusă de lege potrivit legislației familiei și poate fi reglementată în temeiul CC.

În altă ordine de idei, propunem spre examinare definiția în conformitate cu care, *"obligaţia legală de întreţinere reprezintă îndatorirea reglementată de lege, între anumite categorii de persoane, de a asigura creditorului, la nevoie, întreţinerea, fiind întemeiată pe principiul solidarităţii familiale"*[52]. Autorul atribuie obligația legală de întreținere subiecților care fac parte din anumite categorii de persoane, făcând o selecție între calitatea debitorului care asigură întreținere creditorului în baza principiului solidarității familiale, ca efect al relațiilor de rudenie existente între aceștia.

---

[48]Filipescu I.P., Tratat de Dreptul Familiei, București: All Beck, 2001, pp. 443.

[49]CEBOTARI, VALENTINA, *Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere (continuare).* În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pp. 26.

[50]GAVRILA, Petrina, Simona, *Instituții de dreptul familiei în reglementarea Noului Cod Civil.* București, Editura Hamangiu, 2012, pp. 212.

[51]MĂRGINEANU, L., MĂRGINEANU, G., *Dreptul Familiei.* Chișinău, Edit. "Elena-V.I, 2002, pag. 268.

[52]FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 207.

Din cele expuse de autor, deducem că obligația legală de întreținere se acordă creditorului în condițiile de nevoie a acestuia. Subsidiar, autoarea Avram Marieta,[53] exemplifică principiul solidarității familiale ca fiind sprijinul moral şi material reciproc, pe care membrii familiei şi-l acordă în mod normal şi dezinteresat. Totodată, din punct de vedere juridic, ca expresie a solidarităţii familiale, legea reglementează obligaţia de sprijin material şi moral între soţi, precum şi obligaţia legală de întreţinere. În altă ordinde de idei, potrivit autorului român Liviu Pop[54], definiţia legală trebuia formulată pornind de la creditor spre debitor şi de la creanţă către datorie. Susținem părerea autorilor, deoarece creditorul obligației de întreținere dintre membrii familiei poate fidoar persoana care se află în raporturi de rudenie cu debitor și respectiv ultimul având datoria să-i acorde în condițiile legii întreținere. Creanța reprezintă cuantumul sumei de bani stabilită a fi achitată potrivit instanței judecătorești sau a contractului privind plata pensiei de întreținere, luându-se în considerație norma legală.

Deși legislația Republicii Moldova, nu definește expres noțiunea obligației legală de întreținere dintre membrii familiei, aceasta o putem deduce selectiv din Titlul IV prevederile Codului familiei. În conformitate cu care, cunoaștem mai multe tipuri de raporturi de întreținere dintre membrii familie, cum ar fi cea a părinților de a-și întreține copiii, obligația de întreținere reciprocă între soți (foști soți), obligația de întreținere dintre frați și surori, etc.

Delimităm în calitate de subiecți a raportului de întreținere următoarele persoane: părinții, copii, și alți membri ai familiei, ca subiecți speciali ai raportului obligațional de întreținere. Concretizăm că aria subiecților obligației de întreținere, se întinde exclusiv la raporturile strict familiare.

Revenind la noțiunea obligației de întreținere, reiterăm că *"obligaţia legală de întreţinere reprezintă îndatorirea impusă de lege unei persoane de acorda altei persoane mijloace necesare traiului, inclusiv aceasta se manifestă prin satisfacerea nevoilor spirituale, precum şi în cazul obligaţiei de întreţinere a părinţilor faţă de copii minori, mijloacele necesare pentru educarea, învăţătura şi pregătirea lor profesională"*[55]. Astfel, obligația legală de întreținere apare ca efect al rudeniei, căsătoriei sau altor relații asimilate de lege cu relații de familie. Începând cu acestea, vom explica pe rând fiecare din aceste noțiuni în vederea unei mai bune înțelegeri a ceea ce numim conceptul relației de familie.

---

[53]AVRAM, M., *Drept civil: familia,* București, Hamangiu, 2013, pp 16.

[54] POP, Liviu, POPA, Ionuț-Florian, VIDU, Stelian-Ioan, Drept civil. Obligațiile. București, Edit. Universul Juridic, 2020, pp. 11.

[55]CEBOTARI, VALENTINA, *Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată,* Chișinău, Tipografia Reclama, 2014, pp. 224.

Instituția Familiei, în Republica Moldova este reglementată la nivel constituțional, conform art. 48, alin. (1): *"Familia constituie elementul natural şi fundamental al societăţii şi are dreptul la ocrotire din partea societăţii şi a statului".* Drept urmare, familia reprezintă un mod de organizare a vieţii în comun a oamenilor, bazat pe legăturile stabilite prin căsătorie și pe legăturile de rudenie, având o importanţă și un statut juridic deosebit, care îndeplinește funcţii multiple (biologice, economice, sociale, educative și spirituale). De-a lungul istoriei, familia a fost definită și nucleu social elementar, celulă primară și cea mai simplă a societăţii[56].

Drept urmare, conform opiniei autorilor români Oana Ghiță și Roxana Gabriela Albastroiu, familia este definită atât în sens sociologic cât și în sens juridic. În sens sociologic, familia, ca formă specifică de comunitate umană, desemnează: *"grupul de persoane unite prin căsătorie, filiaţie şi rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viaţă şi interese. În cadrul relaţiilor de familie apar aspecte morale, sociale, fiziologice şi acestea au un profund caracter de complexitate, pe care nu-l găsim în cadrul altor relaţii sociale"* [57]. În ceea ce privește definirea conceptului în sens juridic atunci indicăm că:" *familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între soţi, pe egalitatea acestora, precum şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea şi educarea copiilor lor*." Reieșind din noțiunile expuse mai sus, desprindem noțiunea de familie ca fiind grupul de persoane unite prin căsătorie, filiație și rudenie. La baza familiei stau următoarele principii:

a) familia se întemeiază pe căsătoria între bărbat și femeie, iar căsătoriile de același sex în RM sunt interzise.

b) căsătoria trebuie să fie liber consimţită de ambii soţi. Orice încheiere a căsătoriei prin încălcarea acordului liber consimțit al soților va fi declarată nulă în condițiile legii.

c) în cadrul familiei, ambii soţi au drepturi egale.

d) în cadrul familiei, părinţii au obligaţia de a asigura creșterea, educaţia și instruirea copiilor lor.

În aceeași accepțiune, termenul de „căsătorie" are în dreptul nostru un dublu înţeles[58]. El desemnează, în primul rând ca fiind: "*actul juridic pe care îl încheie cei ce vor să se căsătorească"*. În al doilea rând, el desemnează şi "*situaţia juridică – în principiu permanentă – a celor căsătoriţi, situaţie care se naşte ca efect al actului juridic odată încheiat".* Prin conceptul de act juridic al căsătoriei se înţelege un act juridic bilateral şi solemn, prin care viitorii soţi

[56] NEGRU, Boris, OSMOCHESCU, Nicolae, SMOCHINĂ, Andrei, GURIN, Corneliu, ZAPOROJAN, Veaceslav, *Comentariul la Constituția Republicii Moldova,* Chișinău, Editura ARC, 2012, pp. 194.

[57] GHIȚĂ, Oana, ALBASTROIU, Roxana, Gabriela, *Dreptul familiei. Regimuri Matrimoniale.* București, Editura Hamangiu, 2013, pp. 1.

[58] BANCIU, Maria, BANCIU, Adrian, Alexandru, *Dreptul familiei conform Noului Cod Civil.* București, Editura Hamangiu, 2012, pp. 9.

consimt, în mod public, să devină soţi, calitate în care li se aplică de drept statutul legal de persoane căsătorite.

Sunt în drept să semneze un act juridic de căsătorie, persoanele care întrunesc condițiile conform art. 11 Codul familiei, care reglementează condițiile de încheiere a căsătoriei. Astfel, conform legislației în vigoare, pentru încheierea căsătoriei este necesar consimțământul reciproc, neviciat, exprimat personal şi necondiţionat, al bărbatului şi femeii care se căsătoresc, precum şi atingerea de către ei a vârstei matrimoniale. Subsidiar, persoanele care doresc să se căsătorească sînt obligate să se informeze reciproc despre starea sănătăţii lor. Vârsta matrimonială minimă este de 18 ani, dar pentru motive temeinice, se poate încuviinţa încheierea căsătoriei cu reducerea vârstei matrimoniale, dar nu mai mult decît cu doi ani. Reducerea vârstei matrimoniale va fi încuviinţată de autoritatea tutelară locală în a cărei rază teritorială îşi au domiciliul persoanele care doresc să se căsătorească, în baza cererii acestora şi acordului părinţilor minorului.

Referitor la conținutul celui de-al doilea sens, al termenului de căsătorie, şi anume situaţia juridică de căsătorie, el mai este desemnat în limbajul juridic şi cu terminologia de „legătura juridică dintre soţi", „stare juridică de căsătorie", „statut juridic" sau „statut legal al soţilor", „uniune dintre soţi", „legătura conjugală", „legătură matrimonială" etc [59], care naște drepturi și condiționează obligații.

Noțiunea de r*udenie,* ne-o oferă Codul familiei în reglementarea art. 45, alin. (1), conform căreia: "*Rudenia este legătura bazată pe descendenţa unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun. În primul caz, rudenia este în linie dreaptă, iar în al doilea caz - în linie colaterală".* Totodată, prin rudenie înţelegem legătura juridică dintre persoanele care, prin faptul naşterii sau, după caz, al adopţiei, descind una din alta ori având un autor comun.

Acestea fiind spuse, deducem că sunt în raporturi de familie totalitatea persoanelor interconectate între ele ca rezultat al căsătoriei sau rudeniei. Alte tipuri de raporturi care nu intră în categoria celor enumerate mai sus, nu vor face parte din raporturile de familie și nu le va fi aplicabilă norma referitoare obligația de întreținere dintre raporturile de familie.

Referitor la obligația părinților de a acorda copiilor minori "*mijloacele necesare pentru educarea, învățătura și pregătirea lor profesională", a*ceasta se referă de altfel, la obligația părinților de a-și susține copii care își continuie studiile, dat fiind faptul că marea majoritate a instituţiilor de învăţământ mediu de specialitate, dar şi superior din RM asigură studenţilor

[59]Ibidem, pp. 10-11.

pregătirea profesională contra cost, în regim contractual, iar copiii nu pot singuri, să-şi achite taxa de studii. [60]

Pentru a înțelege în profunzime obligația legală de întreținere, vom analiza pe rând caracterele juridice ale acesteia: *caracterul legal, personal, reciproc, cu executare succesivă, variabil divizibil* și *caracterul complex.* Prin delimitarea caracterelor juridice ale obligației de întreținere, pentru trasarea unor graniţe clare între obligaţia legală de întreţinere şi celelalte tipuri de obligaţii, care, deşi aparent sunt similare, se deosebesc semnificativ una de alta, obligația de întreținere are următoarele caractere juridice:

1 **Caracterul legal –** ne trimite la reglementarea legală pe care o are obligația de întreținere, Este impusă de lege, iar normele juridice o crează și o reglementează în mod imperativ.[61] Nu este o cutumă, nu este o tradiție sau o prestație de altă natură, dar este expres reglementată de norma legală și procedurală.

Obligația de întreținere este legală, deoarece este expres și limitativ prevăzută de lege și se poate naște doar dacă condițiile prevăzute de normele juridice sunt îndeplinite cumulativ. Totodată, părțile nu o pot înlătura sau restrânge cu anticipație, prin acte juridice, ea impunându-se pe tot timpul cât creditorul este în nevoie din cauza incapacității de muncă. Aceste dispoziţii sunt imperative, deoarece sunt prevăzute în scopul de a ocroti, de a se asigura existenţa persoanelor care se află în nevoie, din cauza incapacităţii de muncă.[62]

Totodată, este imperativă în sensul că este o îndatorire de tip special – reglementată de legiuitor în scop de ocrotire – ce se impune cât timp creditorul se află în stare de nevoie din cauza incapacităţii de a munci. Aceasta face ca, în consecinţă, obligaţia să nu poată fi înlăturată sau restrânsă, cu anticipaţie, prin acte juridice. Renunţarea la dreptul de întreţinere ar însemna, în condiţiile în care subzistenţa creditorului s-ar realiza numai pe seama valorificării acestui drept, să se renunţe la dreptul de a trăi.

Caracterul legal, de altfel se caracterizează și prin faptul că atrage răspundere pentru neexecutare, sau încălcarea prevederilor impuse subiecților raportului juridic. Este un drept care nu poate fi îngrădit, în cazul în care vorbim despre îndeplinirea condițiilor necesare și este o obligație imperativ impusă de lege, care la fel nu poate absolvi debitorul de executarea ei, decât în cazurile expres prevăzute de lege.

În conformitate cu art. 192, alin. (2), *cauzele privind încasarea pensiei de întreţinere, apărarea drepturilor şi intereselor minorului, ... se judecă de urgenţă şi în mod prioritar.* Cu alte

[60]TÎMBUR, C., Efectele divorțului față de copiii minori din căsătorie. În: Legea și Viața. Anul 2011, nr. 6, pp. 3.
[61]MĂRGINEANU, L., MĂRGINEANU, G., *Dreptul Familiei.* Chișinău, Edit. "Elena-V.I, 2002, pp. 270.
[62]COCOȘ, Ș., Dreptul Familiei, vol. II, București: Edit. Lumina Lex, pp. 11.

cuvinte, capetele de cereri înaintate în instanța de judecată care au ca obiect încasarea pensiei de întreținere, urmează a fi examinate prioritar, fără amânare. Totodată, subiecții care depun o cerere privind încasarea plății pentru întreținere, sunt scutiți de taxa de stat[63]. La pronunţarea hotărîrii, când în funcţie de situaţia materială şi de probele prezentate în acest sens, persoana fizică poate fi scutită de judecător (de instanţa judecătorească) de plata taxei de stat sau de plata unei părţi a ei. Mai mult ca atât, urmează a fi executate imediat ordonanţa sau hotărârea judecătorească prin care pârâtul este obligat la plata pensiei de întreţinere. Din cele menționate mai sus, determinăm manifestarea caracterului legal prin următoarele elemente:

a) Nu se poate renunța la dreptul de întreținere. Atât creditorul, cât reprezentanții lui, nu pot face niciun fel de act, acord, contract prin care renunță la această prestație. Mai ales, nu este admis și aspru pedepsit dacă reprezentanții copilului minor, de exemplu, contrar legii, încheie diferite acorduri prin care renunță la plata pensiei de întreținere, astfel pereclitând situația materială și spirituală a minorului îndreptățit a o primi. Este dreptul creditorului de a renunța să-și exercite dreptul, dar orice act juridic încheiat cu debitorul în vederea refuzului complet este nul. Și referitor la copiii minori desigur reprezentantul legal nu poate refuza.

b) Obligația legală de întreținere este diferită de obligația contractuală, deoarece una ia naștere din circumstanțele legale, impuse imperativ prin lege, iar alta naște la nivel consensual, prin acordul comun.

Totodată, caracterul legal se determină, în opinia autoarei Valentina Cebotari[64], prin faptul că *"ia naștere în baza faptelor juridice, expres prevăzute de legislaţia în vigoare, şi anume:*

1) existenţa între subiecte a relaţiilor de familie;

2) existenţa condiţiilor necesare pentru întreţinere, stabilite de contract sau de lege (spre exemplu, minoritatea celui îndreptăţit să primească sau incapacitatea de muncă, starea de nevoie ş.a.);

3) acordul subiecților care pot încheia contractul conform art. 92 CF sau hotărârea instanţei judecătoreşti privind plata pensiei de întreţinere.

Obligația de întreținere este legală, deoarece este strict reglementat cercul persoanelor care urmează să-și acorde întreținere, aflați în raporturi de familie. Acest fapt juridic însă, nu îngrădește dreptul părților obligației de întreținere să încheie un contract privind plata pensiei de

[63]Legea, *taxei de stat,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 213 din 31.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 9306-309, art. 549, în vigoare din 01.01.2024.

[64]CEBOTARI, VALENTINA, *Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere.* În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pp. 26.

întreținere conform art. 92-96 CF sau al unui contract matrimonial în temeiul art. 27-32 CF (în cazul soților). Suntem de acord cu opinia autoarei Valentina Cebotari, precum că caracterul legal al obligației de întreținere ia naștere în baza faptelor juridice expres prevăzute de lege, însă lipsa unei atare convenții, ori declararea nulității acesteia, nu limitează dreptul debitorului de a solicita întreținere din partea creditorului, membri de familie. În concluzie menționăm că plata pensiei de întreținere este o obligație legală, al cărei existență presupune condiții speciale: relația de rudenie, condițiile necesare pentru întreținere manifestate prin necesitatea de întreținere creditorului și posibilitatea debitorului de a o acorda, însă poate fi prestată la acordul părților prin încheierea un contract. În acest sens determinăm următoarele aspecte de comparație atunci când plata pensiei de întreținere este legală sau contractuală:

1. legală atunci când se stabilește în temeiul unei hotărâri a instanței judecătoresși, contractuală o dată cu încheierea unui contract matrimonial sau a unui contract privind plata pensiei de întreținere.
2. în temeiul legii, cunatumul plății pensiei de întreținere este strict determinat, de exemplu în baza prevederilor art. 75, alin. (1), iar cuantumul plății pensiei de întreținere stabilitâîn baza contractului nu trebuie să fie mai mică decât norma legală, însă poate fi mai mare la liberul consimțământ al părților.
3. obligația legală de întreținere presupune existența concretă a circumstanțelor de fapt (condiție materială precară, inaptitudine de muncă, etc.), pe când în cadrul convenției privind acordarea întreținerii, existența acestor circumstanțe nu este obligatorie.
4. Totodată, părțile pot conveni de comun acord asupra periodicității de plată în temeiul unei convenții, pe când plata pensiei de întreținere stabilită în baza hotărârii judecătorești este o prestație periodică lunară.

Apreciem a fi mult mai echitabil încheierea unui contract privind plata pensiei de întreținere dintre părțile raportului juridic, în cazul în care această conveție reglementează condiții net avantajoase celor prevăzute de legislația familiei. Vorbim despre cuantumul plății pensiei de întreținere în beneficiul creditorului, care poate fi stabilit într-o mărime considerabilă comparativ normelor legale. La fel, dacă părțile prevăd și alte plăți suplimentare înafara normei legale, atunci evident că încheierea unui contract în aceste condiții este susținută și chiar recomandată. Însă, dacă încheierea unui contract privind plata pensiei de întreținere, stabilește coondiții și împrejurări care înrăutățesc situația părților, atunci se vor aplica normele legale în măsura în care conținutul convenției contravine acesteia.

Într-un final, atât prin intermediul contractului privind plata pensiei de întreținere, cât și în temeiul legii, cuantumul sumei poate fi modificat și acest drept nu poate fi îngrădit sau renunțat la el.

2. În ceea ce privește, **caracterul strict personal –** se determină prin faptul că apare și se realizează între persoanele strict determinate, *obligația de întreținere reprezintă o obligație personală.* Ea se stinge prin moartea debitorului sau a creditorului obligației de întreținere, dacă prin lege nu se prevede altfel.[65] Ceea ce înseamnă că o dată cu decesul unuia dintre subiecți, se stinge în sine și obligația de întreținere.

Însă, legislația noastră prevede că caracterul personal înseamnă că obligația de întreținere încetează odată cu decesul debitorului sau creditorului. În cazul decesului debitorului creditorul dobândește un nou drept față de alt membru al familiei și asta este un nou raport juridic de întreținere.

În ceea ce privește evaluarea întinderii, particularităților caracterului strict personal, reiterăm că obligația legală de întreținere:

a) Se realizează între persoanele care au legături de rudenie sau afinitate. Caracterul dat reiese din faptul că există o legătură strânsă a persoanei care beneficiază de pensia de întreţinere, precum şi a persoanei obligate să o presteze. Această legătură se deduce din relațiile de rudenie sau afinitate stabilite între subiecți.
b) O dată cu decesul unuia dintre subiecții raportului juridic (creditorul sau debitorul), obligația de întreținere se stinge;
c) Obligaţia de întreţinere poartă un caracter personal, deoarece este inseparabil legată de persoana obligată să o presteze şi de cea îndreptăţită să o primească [66] oricare alte persoane care nu dețin calitatea specială a debitorului și creditorului, nu sunt subiecți ai raportului,
d) obligația legală de întreţinere nu poate forma obiectul acţiunii oblice, dar creditorii debitorului obligaţiei legale de întreţinere vor putea cere pe această cale sistarea întreţinerii sau reducerea cuantumului acesteia.[67]

În aceeași ordine de idei, doctrina de specialitate mai conturează și alte elemente definitorii a caracterului personal[68]:

---

[65]NICOLAE, I., Considerații introductive privind obligația de întreținere. În: Revista Universul Juridic. Anul 2019, nr. 2, pp. 28-33.

[66]CEBOTARI, VALENTINA, Prevederi legale privind obligaţia de întreţinere. În: Revista Naţională de Drept. Anul 2003, nr. 2, pp. 16.

[67]CEBOTARI, VALENTINA, Prevederi legale privind obligaţia de întreţinere. În: Revista Naţională de Drept. Anul 2003, nr. 2, pp. 26.

[68]*Ibidem*, pp. 26.

1. obligaţia legală de întreţinere nu poate fi transmisă la moştenitori, atât activ, cât şi pasiv.

2. creanţa de întreţinere este incesibilă, atât activ, cât şi pasiv, ceea ce înseamnă că cesiunea de creanţă, novaţia prin schimbare de debitor sau stipulaţia pentru altul sunt incompatibile cu ea.

Autorul Florian Emeșe, în lucrarea intitulată *Dreptul familiei. Căsătoria. Filiația. Regimuri matrimoniale,* publicată în anul 2016, mai atribuie obligației de întreținere dintre membrii familiei *caracterul de ordine publică* [69] . Prin acest caracter autorul descrie inadmisibilitatea renunțării pentru viitor la dreptul la întreținere, adică renunțarea la un drept virtual, dacă obligația de a da întreținere a căpătat contur, a fost stabilită în sarcina unei persoane, nimic nu împiedică pe creditor să renunțe la prestația întreținerii, pur și simplu prin nepunerea în executare a titlului executoriu obținut.

Despre același caracter de ordine publică sau al inadmisibilităţii renunţării la întreţinere, ne vorbește și autorii Bujorel și Vlad Florea[70], potrivit cărora nimeni nu poate renunţa pentru viitor la dreptul său la întreţinere. Actul prin care s-ar renunţa la dreptul la întreţinere, în mod bilateral (cum ar fi contractul de tranzacţie[71]) sau unilateral (renunţare abdicativă[72]) este lovit de nulitate absolută, fiind încălcată o normă juridică imperativă. Imposibilitatea renunţării la întreţinere operează numai pentru viitor, fie în general faţă de toate sau faţă de oricare dintre persoanele care ar putea fi obligate să o presteze, conform legii, fie doar faţă de o anumită persoană. În schimb, se poate renunţa la creanţa de întreţinere nevalorificată în termenul de prescripţie, prin nepunerea în executare silită a titlului executoriu prin care a fost stabilită. Creditorul are libertatea de a alege dacă își va valorifica sau nu dreptul de a pretinde o prestație de la debitor. Această libertate are anumite limite, impuse de principiul bunei-credințe, de interesele terțe și de termenul de prescripție.

3 **Caracterul reciproc –** reieșind din explicația noțiunei de reciprocitate, atunci depinde de starea în care se află fiecare persoană. Exemplu: părinţii sunt obligaţi să-şi întreţină copiii minori, după care, aceştia din urmă sunt obligaţi a-şi întreţine părinţii. De regulă, când se vorbeşte de obligaţia de întreţinere, ne gândim în primul rând la obligaţia părinţilor de a-și întreține copii minori. Însă, această obligaţie este una mult mai largă, deoarece include în sine şi obligaţia corelativă a copiilor de a-şi întreţine părinţii inapţi de muncă, ce necesită sprijin

[69]FLORIAN, Emeșe, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația, Ediția a 5-a.* București, Editura C.H.Beck, 2016, pp. 558.

[70]FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 211.

[71] https://juridicemoldova.md/14097/valsul-se-danseaza-in-doi-despre-concesiile-reciproce-in-tranzactia-de-impacare.html,

[72]https://www.rubinian.com/dictionar_detalii.php?id=4020, accesat la 14.08.2023, ora 14:21.

material, şi obligaţia reciprocă de întreţinere ce şi-o datorează soţii şi foştii soţi, şi obligaţia de întreţinere ce apare între alţi membri ai familiei - fraţi, surori, bunei etc.

Pentru anumite motive, de regulă, de ordin social juridic, legea prevede posibilitatea eliberării de obligaţia de întreţinere. De exemplu, copilul poate fi eliberat de obligaţia de a-şi întreţine părinţii inapţi de muncă care necesită sprijin material, dacă instanţa judecătorească va stabili că aceştia s-au eschivat de la îndeplinirea obligaţiilor părinteşti faţă de acest copil.

La fel, copiii, ai căror părinţi sunt decăzuţi din drepturile părinteşti, se scutesc de obligaţia de întreţinere a acestora. Reciprocitatea în sine o deducem expres din prevederile Codului familiei, care prevede la art. 80, despre obligația copiilor majori de a-și întreține părinții care necesită sprijin material. Aici suntem în cazul a două situații specifice, și anume în cazul în care copii refuză să achite legal pensia alimentară, atunci o vor face în baza hotărîrii instanței de judecată, și al doilea caz, în baza unui contract privind întreținerea părinților inapți de muncă.

4 **Caracterul succesiv (îndelungat)**.[73] Un alt caracter al obligației de întreținere are în vedere faptul că aceasta se execută succesiv, prin prestații periodice întrucât debitorul are îndatorirea de a asigura existența fiecărei zile a creditorului. Acest caracter rezultă și din modalitatea de plată a pensiei de întreținere.

Astfel, că pensia de întreținere se plătește în rate periodice, la termenele convenite de părți sau, în lipsa acordului lor, la cele stabilite prin hotărâre judecătorească. O excepție de la caracterul succesiv al obligației legale de întreținere, este respectiv dacă părțile cad de acord sau în cazul în care există motive temeinice, pot hotărî ca întreținerea să se execute prin plata anticipată a unei sume globale care să acopere nevoile de întreținere ale celui îndreptățit pe o perioada mai îndelungată sau pe întreaga perioadă în care se datorează întreținerea, în măsura în care debitorul întreținerii are mijloacele necesare acoperirii acestei obligații.

Autoarea Valentina Cebotari, mai indică la caracterul succesiv al obligației legale de întreținere, că perioada pentru care se acordă prestația de întreținere poate fi atât determinată cât și nedeterminată. În vederea susținerii poziției sale, face trimitere la art. 74, alin. (1) Codul familiei, în conformitate cu care: *„părinţii sunt obligaţi să-şi întreţină copiii minori…”.* Din aceasta deducem cu titlu de constatare că obligația de întreținere este determină prin aceea că este cunoscută perioada de timp pentru cât urmează a fi achitată plata pensiei de întreținere, adică până la împlinirea vârstei de majorat a copilului minor -18 ani.

[73] CEBOTARI, Valentina, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere. În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pag. 24 - 29. ISSN 1857-2405, pp.26.

În același context, în legislația familiei mai deducem și alte perioade determinate în care persistă obligația legală de întreținere. În acest sens amintim prevederile art. 83, alin. (2), lit. c) și d): *"dreptul de a porni o acţiune în instanţa judecătorească privind încasarea acesteia de la celălalt soţ îl au: c) soţul care îngrijeşte copilul comun timp de 3 ani după naşterea acestuia şi lit. d) soţul care îngrijeşte pînă la vîrsta de 18 ani un copil comun cu dizabilităţi sau care îngrijeşte un copil comun cu dizabilități severe din copilărie, dacă acest soţ nu lucrează şi copilul necesită îngrijire".* Cu alte cuvinte, soțul obligat la întreținerea soțului care îngrijește copilul lor comun minor, va achita concomitent plata destinată întreținerii copilului minor până la împlinirea vârstei de 18 ani și plata destinată întreținerii soțului care îngrijește copilul lor minor până la 3 ani sau până la împlinirea vârstei de 18 ani a copilului cu dizabilități.

Totodată, din categoria obligaţiilor de întreţinere, cărora nu le putem determina un termen, fac parte, în principiu, celelalte întreţineri legale, precum sunt: întreţinerea între soţi, când unul dintre soţi plăteşte celuilalt pe viaţă sau pe tot timpul cât celălalt este inapt de muncă şi necesită sprijin material; întreţinerea între copii şi părinţi; întreţinerea între părinţi şi copiii majori, care sunt inapţi de muncă etc[74]. Ne raliem la opinia autorului, dat fiind faptul că în examinarea caracterului succesiv cu privire la periodicitatea plății pensiei de întreținere, aceasta poate fi determinată în timp în baza naturii juridice a prestației sau o dată cu încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere, care încetează legal în condițiile art. 111 CF, prin decesul uneia dintre părți sau contractual o dată cu expirarea duratei contractului sau conform clauzelor acestuia.

Reieșind din acestea, Dr. Valentina Cebotari, consideră că prin încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere, legiuitorul moldav a ignorat caracterul succesiv al obligaţiei de întreţinere, prin care fapt a micşorat protecţia acelor membri ai familiei care sunt inapţi de muncă şi necesită sprijin material. Din acest motiv propunem spre examinare excluderea din art. 111 a CF a condiției de stingere a obligațiilor de întreținere odată cu expirarea contractului, dat fiind faptul că contravine prin esența naturii juridice și scopului obligației de întreținere.

Mai mult ca atât, acest temei poate creea toate împrejurările în vederea eludării[75] normelor legale, prin încheierea unor contracte fictiv fără scopul de a produce efecte juridice, sau de a limita perioada acesteia contrar legii.

---

[74]CEBOTARI, VALENTINA, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere. În Revista Institu-tului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, ISSN 1857-2405, pp. 26.

[75] https://legeaz.net/dictionar-juridic/eludarea-legii, accesat la 15.08.2023, orele 11:30: ***ELUDAREA LEGII,*** încălcare sau nesocotire intenţionată a dispoziţiilor legale cu prilejul încheierii sau executării unui act juridic. Este sancţionată cu nulitatea actului juridic.

5 **Caracterul divizibil**[76]- acest caracter este specific prin faptul că obligaţia de întreţinere o pot presta şi/sau primi mai mulţi debitori şi creditori. În acest sens putem aminti situația când un debitor are la întreținere mai mulți creditori. De exemplu pot fi creditori atât copii minori cât și soția ocupată de îngrijirea copilului lor minor comun până la vârsta de trei ani, perioadă în care nu activează în câmpul muncii. Prin urmare, debitorul obligației, adică tatăl va datora în același timp întreținere atât copiilor minori cât și soției sale.

În așa ordine de idei, în legislația românească, delimităm caracterul egalității prin următoarele exemple: ***tatăl şi mama sunt obligaţi,*** în mod egal să dea copilului lor minor întreţinere, asigurându-i cele necesare traiului, precum şi educaţia, învăţătura şi pregătirea sa profesională. Dacă minorul are un venit propriu care nu este îndestulător, ambii părinţi au obligaţia de a-i asigura condiţiile necesare pentru creşterea, educarea şi pregătirea sa profesională.

Doctrina românească, mai prevede și ***posibilitatea divizibilității întreținerii***[77]***,*** atunci când cel obligat nu poate presta, în acelaşi timp, întreţinere tuturor celor îndreptăţiţi să o ceară, instanţa de tutelă, ţinând seama de nevoile fiecăreia dintre aceste persoane, poate hotărî fie ca întreţinerea să se plătească numai uneia dintre ele, fie ca întreţinerea să se împartă între mai multe sau toate persoanele îndreptăţite să o ceară. În acest caz, instanţa hotărăşte modul în care se împarte întreţinerea între persoanele care urmează a o primi. Drept urmare, nevoile creditorului pot fi satisfăcute de debitori diferiţi dacă ei sunt obligaţi în acelaşi grad, unul îi poate asigura hrana, altul îi poate asigura îmbrăcămintea sau fiecare debitor contribuie cu o anumită sumă de bani la acoperirea nevoilor creditorului.

Obligaţia legală de întreţinere este divizibilă atât activ, cât şi pasiv. În ceea ce priveşte ***divizibilitatea activă,*** în cazul în care debitorul trebuie să presteze întreţinere mai multor creditori, întreţinerea este divizibilă între aceştia.

Cu referire la ***divizibilitatea pasivă,*** aşa cum am mai arătat, în cazul în care mai multe persoane sunt obligate să întreţină aceeaşi persoană, ele vor contribui la plata întreţinerii proporţional cu mijloacele de care dispun, ceea ce înseamnă că datoria de întreţinere este divizibilă între debitori. Potrivit art. 91, alin. (3) din CF, determinarea cuantumului pensiei de întreținere în cazul pluralității debitorilor este un proces complex care implică o analiză detaliată a circumstanțelor specifice fiecărui caz. Instanța de judecată are rolul de a asigura un echilibru

[76]CEBOTARI, VALENTINA, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere. În Revista Institu-tului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, ISSN 1857-2405, pp.24-29.

[77]BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 46-47.

între nevoile creditorului și posibilitățile debitorilor, respectând principiile proporționalității și echității. Instanța poate stabili ca un debitor să plătească o pensie de întreținere mai mare decât ceilalți dacă are un venit mai mare sau dacă a contribuit mai mult la starea de nevoie a creditorului, or poate lua în considerare toți debitorii de pensie de întreținere, indiferent de numărul de persoane împotriva cărora a fost intentată acțiunea.

În final, putem afirma că divizibilitatea există atât între debitorii, cât şi între creditorii obligaţiei de întreţinere. Dacă prin natura lui obiectul întreţinerii nu ar putea fi divizat ori legea ar interzice divizibilitatea obligaţiei, atunci obligaţia de întreţinere ar fi indivizibilă. Or, după cum am arătat mai sus, rezultă fără echivoc caracterul divizibil al obligaţiei legale de întreţinere

Doctrina românească mai delimitează și ***caracterul complex.*** În terminologia Codului civil român de la 1864, îndatorirea de întreţinere pe care legea o prevedea între anumite persoane era numită atât obligaţie alimentară, cât şi obligaţie de întreţinere. Noţiunea de obligaţie alimentară, pe care o întâlnim şi în unele legislaţii contemporane, evidenţiază însă caracterul preponderent alimentar al îndatoririle legale de întreţinere.

Denumirea de obligaţie de întreţinere, care s-a impus în practica judiciară şi în literatura de specialitate, singura folosită în vechiul Cod al familiei şi în actualul Cod civil, este preferabilă, deoarece evidenţiază caracterul său complex. Această îndatorire are ca obiect tot ceea ce este necesar traiului, nu numai alimente, ci şi îmbrăcăminte, locuinţă, medicamente, tratament medical, iar în cazul obligaţiei de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori, se adaugă şi mijloacele specifice educării, îngrijirii şi pregătirii şcolare şi profesionale a copiilor.

De asemenea, obligaţia de întreţinere cuprinde şi nevoile de trai spirituale ale oamenilor, care sunt în continuă creştere, fapt care se răsfrânge şi asupra întinderii obligaţiei de întreţinere. Obligaţia de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori are u conţinut mai complex decât obligaţia de întreţinere a altor persoane îndreptăţite.

Starea de nevoie a minorului care cere întreţinere de la părinţii săi se interpretează într-un sens mai larg decât dacă s-ar cere întreţinerea de la alte categorii de persoane decât părinţii. Minorul nu numai că se găseşte în nevoie dacă nu are venituri din care să îşi acopere întreţinerea, dar se află în stare de nevoie chiar şi în situaţia în care are bunuri care ar putea fi valorificate pentru a face faţă cheltuielilor legate de întreţinere, părinţii fiind obligaţi să-l întreţină. Atunci când minorul se află în situaţia de a cere întreţinere de la alte persoane decât de la părinţii săi, starea de nevoie a acestuia se interpretează în sensul dreptului comun.

Spre deosebire de obligaţia de întreţinere care există între alte categorii de persoane, obligaţia de întreţinere datorată de părinţi copiilor lor minori se determină ca fiind cu un caracter

mai complex, în conformitate cu care, părinţii trebuie să asigure copilului, mijloacele de trai – locuinţă, hrană, îmbrăcăminte, rechizite, asistenţă ș.a.

6. **Caracterul variabil** - are însușirea de a fi modificată la cererea părților o dată cu trecerea timpului, schimbării situației de fapt și de drept a părților, modificarea necesităților sau nevoilor materiale și spirituale. Prin aceste circumstanțe de fapt și de drept, înțelegem situaţii care survin în raporturile de întreţinere prin prisma problemelor materiale, de sănătate sau indiferent de natura acestora care au un impact incontestabil asupra modificării raporturilor de întreţinere, aducând astfel partea de adevăr în folosul introducerii caracterului dat.

Acestui caracter îi sunt specifice cazurilor când circumstanțele în condițiile căruia s-a stabilit mărimea plății obligației de întreținere sau modificat. Aceste schimbări pot fi caracterizate prin ameliorarea stării materiale a creditorului, sau înrăutățirii situației economice a debitorului și acesta din urmă are nevoie de un aport mai serios în privinţa întreţinerii acordate de către debitor, aportul dat se referă la un suport material mai semnificativ sau la o întreţinere social morală minuţioasă, în funcție de caz şi de situaţii[78]. Subsidiar, caracterul variabil a obligației de întreținere poate fi manifestat o dată cu creșterea vârstei minorului sau a schimbării domiciliului acestuia. După cum am reușit să observăm mai sus din analizele referitoare la datele publicate de către Biroul Naţional de Statistică, minimul de existență destinat copiilor se diferențiază de la o vârstă la alta și de la un loc de trai la altul. Să admitem situația în care mama cu copilul își schimbă locul de trai dintr-un sat mic într-un oraș mare, atunci acesta poate servi drept temei de mărirea cuantumului plății obligației de întreținere. Susținem în totalitate opinia referitoare la caracterul variabil a obligației de întreținere, deoarece într-adevăr aceasta poate fi ajustată odată cu schimbarea conjuncturilor de fapt și de drept.

1.4. Concluziile la capitolul 1.

Analiza doctrinei și a legislației privind obligația legală de întreținere au impus următoarele concluzii:

1. Doctrina în RM este modestă, instituția întreținerii așa cum a fost pe parcursul multor ani - nu a suferit schimbări, nu este adaptată la condițiile actuale, s-a pus accentul pe întreținerea copiilor minori, alți membri ai familiei fiind dați uitării. Dat fiind faptul că statul își asumă rolul esențial în vederea întreținerii cetățenilor prin asigurarea cu locuri de muncă și acordarea pensiilor pentru limită de vârstă și de dizabilitate, nu se depuneau cereri privind acordarea întreținerii dintre

[78]CEBOTARI, Valentina, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere. În: *Revista Institutului Național al Justiție*. Anul 2014, nr. 2, pp. 29.

soți/foști soți și alți membri de familie, din acest motiv nici astăzi nu sunt multe dosare privind întreținerea între soți sau alți membri ai familiei.

2. Obligația legală de întreținere își are originile din cele mai vechi timpuri. De la început aceasta însemna acțiunea de a lega pe cineva pentru un anumit scop, în vederea obţinerii a ceva sau realizării unui anumit lucru, cu timpul însă obligația de întreținere a căpătat alte conotații. Obligația legală de întreținere își are parcursul din cele mai primitive raporturi, care a evoluat de-a lungul dezvoltării civilizației, căpătând noi forme de manifestare corelativ tendințelor de progresare a umanității.

Chiar dacă întinderea conținutului său a fost ajustat nevoilor și necesităților civilizației de perioadele respective, esența întreținerii nu și-a pierdut-o nici până în zilele noastre. Obligația de întreținere, caracterizându-se în continuare ca fiind o îndatorire imperativă, impusă de normele legale persoanelor obligate a acorda sprijin și resurse materiale destinate traiului decent altei persoane.

3. Se naște obligația de întreținere între persoane ca efecte al raportului de rudenie dintre ele, adică între membrii de familie sau altor raporturi asimilate acestora.

4. Obligația legală de întreținere se definește prin anumite caractere specifice, aceasta este impusă de lege unui cerc determinat de persoane. Este o îndatorire imperativă dictată în condițiile legii unor anumiți subiecți ca efect al relațiilor de rudenie dintre ei. În legislația românească delimităm caracterul complex a obligației de întreținere datorată copiilor de către părinți, atât sub aspect material cât și moral, lucru care nu este dedus din legislația RM. Respectiv, caracterul moral se definește prin obligația părinților de a datora îngrijire și educare copiilor, de a le oferi dragoste și sprijin afectiv, de a le cultiva valorile morale și de a le facilita dezvoltarea personală. Educația și pregătirea profesională contribuind la creșterea capacității copilului de a se întreține singur, reducând dependența de părinți. Întreținerea nu poate fi cedată altor persoane, având caracter personal. Mai mult decât atât nu se poate renunța la obligația de întreținere atâta timp cât aceasta privește nevoile și necesitățile copiilor minori. Odată cu decesul unei părți a obligației de întreținere, încetează raportul în sine. Este o prestație succesivă care durează în timp cât sunt întrunite condițiile și circumstanțele acordării.

Studiind instituția obligației de întreținere, propunem următoarea definiție a noțiunii: „*Obligației de întreținere ca fiind îndatorirea impusă de lege unui cerc de persoane legate între ele ca efect al rudeniei sau altor relații asimilate familiei de a acorda altei persoane mijloace necesare traiului și dezvoltării sale spirituale, ca consecință a incapacității sale de a munci în vederea asigurării de sine stătătoare a mijloacelor respective”.*

2. CONDIȚIILE LEGALE PRIVIND APARIȚIA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE ÎNTRE MEMBRII FAMILIEI

2.1. Temeiurile apariției și subiecții obligației de întreținere

Obligația legală de întreținere este un raport juridic obligațional care se instituie între persoana care datorează întreținere - debitorul obligației și persoana îndreptățită la întreținere, adică creditorul obligației. În opinia autoarei Valentina Cebotari, pentru ca o persoană să poată solicita plata pensiei de întreținere, acesta urmează să îndeplinească în ordine cumulativă două condiții esențiale, și anume: *să fie inapt de muncă* și *să necesite sprijin material,* așadar să se afle în stare de nevoie.

Este inaptă de muncă persoana care din anumite motive nu este în stare să realizeze un câștig din anumite circumstanțe obiective. Acestea pot fi ca urmare a gradului de dizabilitate, bătrânețe, starea de graviditate a femeii, când unul dintre părinți îngrijește de copilul comun până la o anumită vârstă, precum și din motive de minoritate. Pe de altă parte, este necesitatea a sprijinului material sau stare de nevoie, situația în care persoana nu dispune de resurse materiale financiare care i-ar asigura existența.

Termenul „nevoie" înseamnă, în limbaj juridic, trebuinţă materială şi/sau spirituală a unei persoane fizice. Starea de nevoie reprezintă o situaţie de fapt a unei persoane fizice aflate în imposibilitatea de a-şi asigura singură cele necesare traiului, total sau parţial. Prin urmare, se află în stare de nevoie şi cel ce are venituri, dar acestea nu acoperă nevoile sale. Menționăm că după tipul lor, veniturile pot fi diferite și simultane, cum ar fi pensia pentru limită de vârstă, pensia de dizabilitate, ajutor de șomaj sau alte ajutoare sociale, însă cuantumul acestora fiind inferioare nevoilor creditorului pentru întreținere.

Fiind o stare de fapt, la stabilirea stării de nevoie trebuie să se ţină cont de statutul social al beneficiarului, de trebuinţele sale materiale şi spirituale, de nivelul de trai general şi de nivelul de trai pe care creditorul l-a avut înainte de solicitarea întreţinerii, fără a se pretinde păstrarea obligatorie în aceleaşi limite[79]. Scopul acordării întreținerii destinate creditorului constă în asigurarea acestuia a vieții sale materiale și spirituale pe care le-ar fi avut în mod normal dacă nu s-ar fi aflat în situația de a solicita întreținere raportându-ne la sursele de venit ale debitorului. În cazul în care creditorul a avut o viață de lux anterior întreținerii, sarcina debitorului nu constă în a-i garanta aceleași condiții luxoase de trai, dar cel puțin va satisface necesitățile primare de viețuire, inerente pentru toți oamenii. Aceste nevoi se rezumă la satisfacerea condițiile decente

[79]FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 215.

de trai, asigurarea cu îmbrăcăminte, încălțăminte, medicamente și alte bunuri de uz personal și de primă necesitate. Tot la această categorie atribuim și nevoile spirituale ale creditorului obligației, acestea care pot fi preocupări de cunoaștere, dezvoltare, de socializare ș.a.

Condiția stării de nevoie a debitorului este strict legată de situația materială a persoanei de la care se pretinde îndeplinirea obligației. În circumstanțele în care debitorul datorează întreținere, însă nu dispune de suficiente mijloace financiare și materiale de a asigura întreținere, atunci acesta este scutit de la plata întreținerii. Cu toate acestea, odată cu schimbarea situației materiale financiare a debitorului, creditorul poate înainta o cerere nouă în instanța judecătorească privind stabilirea în folosul lui a plății de către debitorul obligat la întreținere.

Prin urmare, ca o persoană să fie obligată la achitarea plății pensiei de întreținere, acesta trebuie să aibă *mijloace suficiente*. După tipul și natura juridică a mijloacelor suficiente, acestea pot fi: mijloacele bănești cu caracter permanent, exprimate sub formă de salariu și alte plăți salariale, profitul din activitatea de întreprinzător, din gospodărie etc, mijloace financiare sub formă de depuneri bancare, depozite, dividende, veniturile din arendă sau locațiune, precum și alte bunuri care pot vândute în scopul asigurării prestării întreținerii. Reieșind din cadrul legal, pentru anumite categorii de întreținere, cum ar fi obligația de întreținere a părinților de către copii majori, factorul mijloacelor suficiente a persoanei obligate la întreținere este luat în calcul la stabilirea întreținerii, astfel încât pot fi chemați la datorarea întreținerii toți copii minori care au resurse suficiente. Este important a se sublinia că obligației de întreținere trebuie să fie îndreptată în vederea păstrării echilibrului între nivelul de trai al debitorului și respectiv al creditorului. Mărimea întreținerii acordate creditorului de către debitor, va fi dispusă potrivit situației materiale financiare a debitorului corelate stării materiale a creditorului. Cu alte cuvinte, creditorul nu poate solicita debitorului plata pensiei de întreținere care depășește cu mult situația financiară a ultimului. Cuantumul plății va fi direct proporțională posibilităților debitorului, fără exigențe. După cum am menționat și anterior, starea de nevoie depinde de anumite criterii, cum ar fi statutul social al persoanei, nivelul de trai în care este obișnuit să trăiască, nivelul intelectual de dezvoltare și cunoaștere etc.

În aceeași ordine de idei, conform părerii autorilor români Bujorel și Vlad Teodor Florea[80], pentru ca o persoană să beneficieze de acordarea întreţinerii, trebuie să fie îndeplinite două condiții legale. Prima condiție se referă la persoana creditorului care solicită întreținere, potrivit căreia aceasta trebuie să „se afle în stare de nevoie”, adică să nu fie în stare să se

[80]FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 214.

întreține de sinestătător din muncă sau din bunurile sale proprii și a doua condiție esențială este starea de nevoie a creditorului minor.

În trecut legislația românească definea starea de nevoie a creditorului ca fiind doar lipsa de existență a unui câştig din muncă, fără a face referire la bunurile de care dispunea creditorul. Ulterior însă, această lacună a fost înlăturată prin introducerea normelor conform cărora, persoana care pretinde întreţinere trebuie să nu se poată întreţine din veniturile obţinute din muncă sau din bunurile sale[81]. În aceste condiții examinăm speța potrivit căreia, creditorul nu dispune de capacitate de muncă, nu are venituri salariale, dar dispune de patrimoniu care i-ar asigura existența. Așa deci, cât timp deține în proprietate bunuri care pot fi fructificate, nu va fi incidentă obligația de întreținere.

În aceeași ordine de idei, starea de nevoie trebuie să fie una obiectivă, să reprezinte situația reală a creditorului. Or, în caz contrar nu este stare de nevoie situația creditorului care nu are suficiente venituri pentru întreținere din cauza faptului că fiind în stare să muncească, acesta din urmă refuză. Sau situația în care creditorul obligației având grad de dizabilitate sever[82], sub acest pretext refuză îndeplinirea vreunei munci, chiar dacă cunoștințele și pregătirea profesională îi permit. La stabilirea stării de nevoie a creditorului, justițiabilul va administra obiectiv totalitatea probelor și afirmațiilor prezentate de ambele părți la emiterea hotărârii privind plata pensiei de întreținere.

Susținem opinia autorului, potrivit căreia dacă creditorul este capabil și în putere să lucreze și care din anumite motive nu o face, atunci el nu poate cere rudelor întreținere întrucât, aşa cum s-a spus în literatura franceză, *„solidaritatea familială nu este o primă pentru lene”*[83]. După cum am menționat mai sus, starea de nevoie trebuie să fie plauzibilă, credibilă, bazată pe probe și fapte concrete, legale și de natură obiectivă. Iar o dată cu schimbarea situației materiale a debitorului, aceste noi circumstanțe urmează să fie examinate minuțios de către justițiabil la stabilirea pensiei și a cuantumului destinate întreținerii.

Strâns legată de starea de nevoie este vârsta creditorului care solicită întreținere. Reieșind din faptul că o dată cu trecerea anilor, populația cu vârsta de pensionare în prezent, se deosebește considerabil față de condiția fizică și capacitatea de muncă a pensionarilor cu 50 de ani în urmă, apreciem ca starea de nevoie a persoanelor pensionate să fie abordată corelativ. După cum am enunțat mai sus, considerăm că în zilele noastre comunitatea persoanelor în etate din prezent

[81]HAGEANU, Cristina, Codruta, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 302.
[82]Hotărârea de Guvern pentru aprobarea Cu privire la determinarea dizabilității, nr. 357 din 18.04.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 126-132, art. 399.
[83]*Ibidem,* pp. 304.

pare mult mai tânără, iar persoanele sunt capabile să presteze diferite munci indiferent de faptul că sunt la vârsta de pensionare. Mai mult decât atât, legislația muncii permite încheierea contractelor individuale cu persoanele pensionate conform legislației în vigoare pentru limită de vîrstă ori vechime în muncă.

În acest sens, dacă persoana îndreptățită conform legii la întreținere, însă care deține un post de muncă ce-i asigură un trai decent, va fi luat în calcul la stabilirea pensiei de întreținere, iar în aceste cazuri va fi evaluat cuantumul tuturor veniturilor și nu doar indicatorul vârstei.

O altă condiție esențială conform opiniei autorului, se referă la conduita persoanei care trebuie să fie conformă cu regulile de convieţuire socială. Sunt reguli de convieţuire socială totalitatea regulilor dintre oameni în sarcina cărora este asigurarea unui mediu[84] de normalitate şi de legalitate în care să se constate respectarea reciprocă a drepturilor şi libertăţilor fundamentale, iar starea de nevoie să nu fi fost provocată din culpă. Totodată, în cazul în care starea de nevoie se datorează propriei sale vinovății, ca urmare a consumului de băuturi alcoolic, substanțe stupefiante sau a săvârșirii unei infracțiuni, poate servi ca motiv de scutire a debitorului în a acorda întreținere creditorului. Din aceste prevederi deducem aplicarea principiului echității care guvernează legea civilă, potrivit căruia este inechitabilă situația în care o persoană să fie obligată în a presta întreținere unui membru de familie, care a dat dovadă anterior de o purtare nedemnă față de debitorul obligației.

În aceste împrejurări, persoana obligată la întreținere poate fi scutită de plata pensiei de întreținere. Tot aici identificăm și cazul când creditorul obligației (soțul/ soția) a avut o comportare amorală în familie sau părinții copilului obligat la întreținere au fost decăzuți din drepturile părintești. Specific ambelor cazuri este comportamentul amoral al debitorului obligației caracterizat prin acțiuni culpabile ce încalcă drepturile și interesele debitorului[85].

Referitor la condiția socială a situației descendentului minor, atunci reiterăm că starea de nevoie a copilului în raport cu părinții săi are un conținut mult mai complex comparativ altor tipuri de întreținere. Ca excepție, obligația legală de întreținere datorată de către părinții minorului se deosebește de starea de nevoie altor tipuri de întreținere, deoarece minorul se află în stare de nevoie chiar şi în circumstanțele în care are bunuri ce pot fi valorificate. De menționat că aici nu este condiția ca debitorul să dispună de mijloace suficiente.

[84]https://legeaz.net/dictionar-juridic/reguli-de-convietuire-sociala,

[85]CEBOTARI, Adriana, Comportamentul imoral al părinților - temei de decădere din drepturile părintești În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, septembrie 28-29, 2016, ISBN 978-9975-71-816-5, pp. 186-189.

Obligația părinților de a-și întreține copii este net superioară, este firească și reiese din accepțiunea și natura juridică a misiunii familiei. Prin întemeierea unei familii, soțul și soția își unesc destinele în vederea îndeplinirii scopului esențial al căsătoriei și anume cel al procreării, al nașterii descendenților și conviețuirii în comun.

Îndatorirea părinților de a acorda întreținere copiilor minori se caracterizează nu doar prin acordarea celor necesare traiului, dar și a cheltuielilor destinate educării, învățăturii și pregătirii lor profesionale. Drept urmare sarcina părinților față de copii minori, se caracterizează printr-un spectru mai larg de întreținere și include nu doar sursele materiale menite unui trai decent. Obligația de întreținere stabilită minorului în baza hotărârii instanței judecătorești încetează cu împlinirea vârstei de 18 ani a minorului sau a obținerii de către acesta a capacității depline de exercițiu.

Autorii pe de altă parte, fac diferența între întreținere și îngrijirea persoanei. Este posibil ca o persoană care beneficiază de întreţinere să se poată îngriji singură şi invers. În altă accepțiune considerăm că nu se poate îngriji singură de exemplu persoana țintuită la pat, persoana cu deficiențe psihice care nu poate de sine stătător dirija cu viața proprie și lua decizii.

Conform CF al RM, art. 2, alin. (3), unul din principiile de reglementare a relațiilor familiale sunt egalitate în drepturi a soţilor în familie, acordarea sprijinului reciproc moral şi material precum și manifestarea grijii pentru întreţinerea, educaţia şi apărarea drepturilor şi intereselor membrilor minori şi ale celor inapţi de muncă ai familiei. Așa deci, particularitatea principiilor care reglementează instituția familiei cu toate relațiile sale conexe, constituie *manifestarea grijei pentru întreținere*, or relațiilor de familie sunt specifice obligația acordării întreținerii și sprijinului reciproc. De aici desprindem premisele nașterii obligației de întreținere dintre membrii de familie de a se întreține reciproc, care inițial se manifestă sub formă de drept, însă în caz de nerespectare cu *bună-credință*, se apelează la pârghiile legale, transformându-se în obligație.

Complexitatea relaţiilor de familie derivă, în primul rând, din căsătoria liber consimțită dintre un bărbat şi o femeie, care îi uneşte în cea mai firească legătură socială, având în vedere sentimentele lor reciproce, concepţiile şi modul lor de viaţă, interesele şi idealurile lor comune. Între soţi iau naştere relaţii multiple şi de natură diferită, care acoperă toată gama vieţii spirituale şi sociale: relaţii de dragoste şi de prietenie reciprocă, precum şi de asistenţă morală şi materială.

În cadrul familiei, pe baza contribuţiei fiecărui membru dintre cei ce o compun, se asigură mijloacele de trai necesare satisfacerii nevoilor cotidiene atât pentru cei capabili de muncă, cât și pentru cei ce se află în stare de nevoie (aceştia fie că sunt minori, nefiind în stare a

se întreţine singuri, fie majori, însă, din cauza stării de boală sau de bătrâneţe, se află în incapacitate de muncă şi nu dispun de mijloacele necesare traiului)[86].

Obligația legală de întreținere, se cataloghează ca fiind o relație specială deoarece, apare ca efect, în următoarele circumstanțe: *„rudenie, căsătorie, în baza unor relații asimilate de lege cu relațiile de familie."*[87]Întreținerea, de altfel, se datorează într-o anumită ordine între membrii familiei.[88] Aceasta presupune că o persoană este îndreptățită să ceară întreținere de la un membru sau mai mulți membri ai familiei. Această ordine trebuie respectată, dacă persoana obligată la întreținere, în primul rând, se găsește în imposibilitate de a acorda întreținere, atunci întreținerea se poate cere de la persoana obligată în ordinea imediat următoare, obligația deci fiind prin caracterul său - subsidiară.

Obligația de întreținere se naște din natura juridică a raporturilor de familie formate și a calității subiecților. Reieșind din noțiunea obligației de întreținere dintre părinți și copii pentru nașterea obligativității de întreținere, este necesară prezența situației de incapacitate de muncă a copilului major care necesită sprijin material, ori copilului minor (necesitatea acordării sprijinului material fiind unanim recunoscută). În același context, identificăm că în conformitate cu art. 80, alin. (1) CF, copiii majori apţi de muncă sînt obligaţi să-şi întreţină şi să-şi îngrijească părinţii inapţi de muncă care necesită sprijin material. Cu alte cuvinte, pentru nașterea obligației de întreținerea părinților de către copii, este nevoie în mod exclusiv respectarea condiției legăturii de rudenie, care se poate forma ca rezultat al descendenței și al adopției, și care se acordă doar în cazurile când părinții sunt inapți de muncă și totodată necesită sprijin material.

Conform autoarei Nistor Mariana, obligația legală de întreținere ia naștere în baza faptelor juridice expres prevăzute de legislație[89]. Primul fapt se referă la existența relației de familie la momentul încasării pensiei de întreținere sau până la încasare. Existența relațiilor de familie se manifestă prin rudenie, căsătorie, afinitate, creșterea și educarea unui copil în familie. Reiterăm că sarcina de întreţinere există numai între rudele în linie dreaptă de gradul I, gradul II, în linie colaterală de gradul II, între afini şi între educatorii care au întreţinut şi educat copii minori, adică între persoanele care au avut relaţii asimilate de lege cu relaţiile de familie.

---

[86]BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2019, pp. 17-18.

[87]CEBOTARI, VALENTINA, Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată, Chișinău, Tipografia Reclama, 2014. Pag. 224.

[88]FILIPESCU, Ion, P., FILIPESCU, ANDREI, I., TRATAT DE DREPTUL FAMILIEI, EDIȚIA A VI-A, București, Ed. ALL BECK, 2001, pp. 445.

[89]NISTOR, Mariana, Note de curs la disciplina dreptului familiei. Institutul de Ştiinţe Penale şi Criminologie Aplicată Catedra Ştiinţe Juridice şi Securitate Criminologică. Anul: 2013, pp. 45.

Întreținerea cu alte cuvinte apare ca efect al relațiilor de rudenie existente între persoana debitorului și persoana creditorului. În cazul în care dintre părți nu există relație de rudenie sau asimilate acesteia, obligația de întreținere reglementată conform prevederilor CF nu există. Subsidiar, sunt în drept să solicite întreținere persoanele până la un grad anumit de rudenie. După cum ne afirmă și autorul, obligația de întreținere apare între rudele de gradul I în linie dreaptă, adică dintre părinți și copii precum și între rudele de gradul II, adică între bunici și nepoți. Referitor la rudele de gradul II în linie colaterală, în acestea se numără frații și surorile, care își pot datora întreținere în cazul în care din anumite motive nu o pot primi de la părinți.

Și ultima situație este atunci când debitorul datorează întreținere creditorului cu care se află în relații de afinitate, care este relația familială reciprocă dintre un soț și rudele celuilalt soț. Așa deci, nu pot fi atrași la întreținerea persoanele care aflându-se în relații de rudenie, nu intră în categoriile enunțate mai sus.

Și cel de-al treilea fapt juridic în baza căruia ia naștere obligația de întreținere, fiind hotărârea instanţei de judecată sau contractul privind plata pensiei de întreţinere. Referitor la hotărârea instanței de judecată, în cazul în care lipsește acordul referitor la întreținere, membrii familiei îndreptățiți la întreținere, pot porni în instanţa judecătorească o acţiune privind încasarea pensiei respective, chiar şi în cazul când aceasta, se plăteşte benevol.

Potrivit prevederilor CF, creditorul obligației poate porni o acțiune privind încasarea pensiei de întreținere, fără a fi luat în considerare termenul care s-a scurs de la de la momentul apariției dreptului respectiv. Totodată, pensia de întreținere va fi calculată începând cu data de la care creditorul obligației s-a adresat instanței judecătorești sau de la o dată anterioară adresării, dacă se va stabili că în perioada respectivă s-au întreprins măsuri de acordare a întreţinerii, dar debitorul întreţinerii s-a eschivat de la plata pensiei.

Obligaţia de întreţinere care se plăteşte în baza hotărîrii instanţei judecătoreşti persoanelor inapte de muncă şi care necesită sprijin material încetează din momentul stabilirii capacităţii de muncă sau îmbunătăţirii situaţiei materiale. A nu se confunda în acest sens starea de incapacitate de muncă definitivă cu noțiunea stării de incapacitate de muncă temporară.

În primul caz, incapacitatea este cauzată de o afecțiune generală sau congenitală, afecțiune din copilărie, boală profesională, accident de muncă[90] etc. Starea de incapacitate este stabilită în condițiile și modul prevăzut de legislația în vigoare și are un caracter permanent. În

[90]Legea, *cu privire la determinarea dizabilității,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 357 din 18.04.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 126-132, art. 399, în vigoare din 20.04.2018, art. 32.

condițiile în care pe parcurs, creditorul obligației își restabilește capacitatea de a munci, debitorul obligației este în drept să solicite diminuarea sau încetarea acesteia pe cale judecătorească.

Referitor la cel de-al doilea caz, cu privire la incapacitatea temporară de a munci, atunci persoanele sunt asigurate în condițiile legii, ele beneficiază în aceste condiții de indemnizații din partea statului confirmat prin certificat de concediu medical întocmit în modul aprobat de Guvern sau în baza informației electronice din certificatul de concediu medical[91].

În ceea ce privește contractul privind plata pensiei de întreținere ca fapt juridic ce determină condițiile apariției obligației de întreținere între membrii familiei, atunci stabilim că contractul reprezintă acordul liber exprimat ce se încheie între persoana ce datorează întreţinerea (debitor) şi persoana care are dreptul la întreţinere (creditor). Părțile sunt în drept să stabilească de comun acord în baza contractului care va fi cuantumul plăților, ordinea și modul de achitare, precum și întinderea drepturilor și obligațiilor acestora.

Contractul privind plata pensiei de întreținere poate fi încheiat între părți - persoane fizice cu capacitate deplină de exercițiu sau în numele și interesele minorilor sub vârsta de 14 ani de către părinți, adoptatori sau tutori. Obiect al contractului constituie mărimea, condițiile și modul de plată a pensiei de întreținere. Este un contract numit, conținutul și drepturile obligațiilor sunt prevăzute în CF, iar încheierea, executarea, modificare, rezilierea şi declarare a nulităţii acestuia, se se efectuează în baza normelor CC al RM.

Totodată, în ceea ce privește modificarea, rezilierea și declararea nulității contractului, CF prevede că în caz de modificare esenţială a situaţiei materiale sau familiale a părţilor, dacă acestea nu pot ajunge la o înţelegere referitoare la modificarea sau rezilierea contractului privind plata pensiei de întreţinere, partea interesată poate porni în instanţa judecătorească o acţiune privind modificarea sau rezilierea acestuia. Instanţa judecătorească soluţionează litigiul ţinând cont de starea materială şi familială a părţilor, de alte circumstanţe importante. Subsidiar, dacă contractul privind plata pensiei de întreţinere contravine intereselor copilului minor, acesta poate fi declarat nul de către instanţa judecătorească la cererea reprezentanţilor legali ai copilului sau a autorităţii tutelare teritoriale.

Contractul privind plata pensiei de întreținere constituie fapt juridic în temeiul căruia ia naștere obligația de întreținere dintre membrii de familie. Părți ale contractului sunt cercul de subiecți strict determinați care se află în raporturi de familie sau asimilate acesteia. Drept urmare, a nu se confunda în acest sens contractul privind plata pensiei de întreținere ca fiind contract

[91]Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă,* nr. 108 din 03.02.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 24-25, art. 162, pct.3.

numit din ramura dreptului familiei și contractul de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. În primul caz reglementarea este una specială prevăzută de CF, iar în al doilea caz reglementarea o găsim în CC. Obiectul contractului privind plata pensiei de întreținere se constituie prin prestaţia legală pe care un membru al familiei o datorează altor membri ai familiei. Iar în conținutul contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață - obiectul constă pe de o parte, din acţiunile beneficiarului de a transmite dreptul de proprietate asupra bunului (obligaţia de a da) şi pe de altă parte, din acţiunile dobânditorului de a presta întreţinerea datorată (obligaţiei de a face)[92]. În aceeași ordine de idei, subiecții în primul caz sunt strict determinați prin legăturile de rudenie, pe când în al doilea caz nu este necesar ca subiecții să se afle în raporturi de familie, însă nu se exclud. Subsidiar, contractele se deosebesc prin caracterele juridice, izvorul de drepturi și de obligații. În timp ce contractul privind plata pensiei de întreținere este uniobligațional, contractul de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață este

Atât contractul privind plata pensiei de întreținere, cât și documentul titlului executoriu emis conform hotărârii instanței de judecată, constituie temei juridic în baza căruia au loc reținerile din veniturile debitorului în contul creditorului. Mai mult decât atât, acestea obligă patronul să efectueze reținerile lunare la sursa de venit al debitorului cu transferarea ulterioară a acestor sume în contul creditorului.

În același context, conform art. 86, alin. 1 CF, cu privire la obligaţia de întreţinere dintre fraţi şi surori, legiuitorul menționează că fraţii şi surorile minore, care necesită sprijin material, în imposibilitatea întreţinerii lor de către părinţi, au dreptul la întreţinere de la surorile şi fraţii majori apţi de muncă care dispun de mijloace suficiente. Drept urmare, pentru existența obligației de întreținere dintre frați și surori, sunt necesară îndeplinirea cumulativă a condițiilor cu privire la existența legăturii de rudenie, stării de necesitate a sprijinului material creditorului obligației. Referitor la debitorii obligației sunt necesare îndeplinirea cumulativă a condițiilor cu privire la vârsta majoratului, să fie apți de muncă și respectiv să dispună de mijloace suficiente în vederea acordării întreținerii fraților și surorilor minori.

Totodată, conform prevederilor legale, în continuarea art. 86, alin. 2, acelaşi drept îl au surorile şi fraţii majori inapţi de muncă, care necesită sprijin material, dacă s-a stabilit imposibilitatea întreţinerii acestora de către copiii lor majori apţi de muncă, de către soţi (foştii

[92]TĂLĂMBUȚĂ, Angelina, SMOCHINĂ, Andrei, Analiza contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2020, nr. 1-2, ISSN 1857-4122, pp.73-78.

soţi) sau de către părinţi. În același raționament, atestăm că pentru existența obligației de întreținere între frați și surori, este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:

1 prezența relației de rudenie, care se poate forma ca rezultat al rudeniei de sânge, ori ca rezultat al adopției;
2 prezența necesității sprijinului material, dat fiind faptul că de multe ori persoanele care parcă ar avea nevoie de sprijin material, reușesc în viață să-și asigure singuri strictul necesar, ba mai mult, să dispună de venit suficient, încât să acorde întreținere și altor membri de familie;
3 vârsta și lipsa aptitudinii de muncă creditorilor obligației;
4 și ultima condiție constă în imposibilitatea acordării întreținerii debitorului obligației de către copiii lor majori apţi de muncă, drept consecință, această obligativitate revine fraților și surorilor.

În condițiile enumerate mai sus, CF reglementează și alte tipuri de întreținere, care pentru nașterea acestora, este necesară îndeplinirea cumulativă a mai multor condiții, cum ar fi:

1 existența relațiilor de rudenie (soți, foștii soți, părinți și copii, frați și surori, bunici și nepoți, nepoți și bunici, copii vitregi de a-și întreține părinții vitregi),

2 existența nevoii de sprijin material creditorului obligației de întreținere, incapacitate de întreținere de sine stătătoare a persoanei care necesită sprijin material. Obligația de întreținere există între soț și soție, rudele în linie dreaptă, între frați și surori, precum și între celelalte persoane anume prevăzute de lege.[93]

Reieșind din cele expuse pe marginea întinderii condițiilor legale privind nașterea obligației de întreținere între membrii familiei, concluzionăm că lista persoanelor care își datorează obligație este determinată de legiuitor, aceasta fiind limitativă. Iar obligația de întreținere ia naștere nemijlocit în împrejurările expres prevăzute de legislație.

În această ordine de idei, reiterăm afirmația conform căreia pentru obligarea unei persoane la plata pensiei de întreținere este inerentă îndeplinirea cumulativă a mai mult condiții în temeiul căruia se naște obligația plății de întreținere. În primul rând aceasta are loc între persoanele obligate ca efect al rudeniei sau altor raporturi asimilate cu cele de familie. În situația în care persoana îndreptățită la întreținere să fie în incapacitate din motive obiective de a se întreține din veniturile sale proprii și ca urmare să se afle în stare de nevoie. Iar referitor la situația debitorului, pentru a fi constrâns la plata pensiei de întreținere, acesta trebuie să dispună

[93]NICOLAE, Ioana, Considerații introductive privind obligația de întreținere. În: Revista Universul Juridic. Anul 2019, nr. 2, pp. 28-33.

de mijloace suficiente. În lipsa cumulativă a condițiilor enumerate mai sus, obligația legală de întreținere nu va fi impusă corespunzător normelor legale.

2.2. Condițiile privind creditorul obligației de întreținere

În vederea solicitării obligației de întreținere, creditorul urmează să se afle în prezența circumstanțelor de fapt și de drept expres prevăzute de legislația în vigoare. Or, în cazul în care vreuna din aceste împrejurări lipsesc, creditorul își pierde dreptul de a solicita întreținere în condițiile respective.

Legislația familiei reglementează mai multe tipuri de întreținere: obligația de întreținere dintre părinți și copii, dintre soți și foștii soți, frați și surori, bunici și nepoți, obligația copiilor de a-și întreține educatorii, obligația copiilor vitregi de a-și întreține părinții vitregi.

În contextului examinări șirului persoanelor care pot fi subiecți a raportului de întreținere, menționăm că obligația de întreținere apare ca efect al raportului de rudenie sau alte raporturi asimilate raporturilor de familie. Drept urmare sunt rude legătura dintre persoanele care descendează una din alta sau care au un părinte comun. Rudenia poate fi civilă, atunci când se întemeiază în baza adopției și rudenia de sânge. Numărul de persoane între care există relație rudenie este denumită linie de rudenie. Astfel, linia de rudenie poate fi dreaptă, atunci când persoanele descind una din alta sau rudenia în linie colaterală, care este legătura de sânge dintre două persoane fără a descinde una din alta, au un autor comun.

Totodată, obligația de întreținere apare și între persoanele legate între ele ca efect al afinității, care reprezintă relația familială reciprocă dintre un soț și rudele celuilalt soț. Așa deci, determinăm că obligația privind plata pensiei de întreținere se naște între persoanele care se află în raporturi de rudenie sau de afinitate. În cazul în care subiecții raportului nu se află în raporturi de familie, obligația de întreținere în condițiile CF nu este supusă normelor familiale, însă pot îmbrăca diferite forme reglementate de legislația civilă, după caz.

După cercul subiecților între care există obligația de întreținere, CF a clasificat în trei grupe distinctive:

a) Obligația de întreținere dintre părinți și copii;

b) Obligația de întreținere soți și foștii soți;

c) Obligația de întreținere dintre alți membri de familie.

Înainte de a examina în parte condițiile pentru creditor fiecărei grupe separat, stabilim condițiile esențiale care urmează a fi îndeplinite cumulativ de către creditor pentru a beneficia de întreținere din partea debitorului, acestea fiind starea de nevoie a creditorului întreținut și incapacitatea de a munci sau de a se întreține din veniturile proprii sau din alte bunuri materiale, precum și vârsta condiția minorului care necesită întreținere.

Drepturile copiilor de a primi întreținere din partea părinților, această este o obligație fundamentală în conformitate cu care părinții sunt obligați să acorde întreținere copiilor săi de la naștere și până la vârsta majoratului sa o dată cu obținerea capacității depline de exercițiu. Pe de altă parte sunt minore, persoanele care nu au împlinit încă vârsta majoratului[94] sau care nu au capacitate deplină de exercițiu acordată în limitele normelor CC al RM. Totodată, obligaţia părinţilor de a întreţine pe copiii lor minori nu este stinsă prin desfacerea căsătoriei, ci persistă independent de legătura de căsătorie a părinţilor şi indiferent cui au fost încredinţaţi copiii spre creştere, unuia dintre părinţi, unei alte persoane ori unei instituţii de ocrotire, întreţinerea copiilor însă nu va putea suplini eficienţa educativă a unei familii unite, care să ofere acestora stabilitatea şi dragostea de care au nevoie.[95]

Părinţii sunt figuri importante în creşterea şi educarea copilului. În special ei au rol decisiv în dezvoltarea lor emoţională şi socială, de aceea, atunci când părinţii se separă, de cele mai multe ori, emoţiile sunt cele care predomină în luarea oricăror decizii.[96] În ceea ce privește obligația părinților de a-și întreține copii, identificăm conform prevederilor CF,[97] că părinții sunt obligați să-și întrețină copii minori și majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Din acestea deducem condițiile de naștere obligațiilor de întreținere pentru creditor:

1. să fie copil minor:"*ca fiind orice fiinţă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabileşte limita majoratului sub această vârstă*." Or, în altă ordine de idei, identificăm copilul minor, ca fiind: „*copil din momentul naşterii pînă la vîrsta de 18 ani*".[98] Este situația copilului care din cauza limitei de vârstă este în imposibilitate să-și asigure singur existența, cu excepția situațiilor de emancipare, care au fost examinate mai sus.[99]
2. să fie major inapt de muncă. În ceea ce privește inaptitudinea de muncă,[100] atunci, la încasarea pensiei de întreţinere pentru copilul major inapt de muncă se va ţine cont de

[94]https://dexonline.ro/definitie/minor, accesat la 16.08.2023, orele 12.52.

[95]TÎMBUR, C., Efectele divorțului față de copiii minori din căsătorie. În: Legea și Viața. Anul 2011, nr. 6, pag. 3.

[96]FOCSA, T., Determinarea particularităţilor principiului interesului superior al copilului în contextul asigurării drepturilor lui. În: Legea şi viaţa. Anul 2016, pag. 24-27. ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373, pp. 24

[97]Codul Familiei al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, art. 210. Art. 74

[98]Legea, Privind drepturile copilului, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 370 din 30.11.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 488-491, art. 864.

[99]Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86, art. 661.

[100]Hotărîrea de Guvern pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătăţii persoanelor expuse acţiunii factorilor profesionali de risc, nr. 1025 din 07.09.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 306-313, art. 1118. (art. 1, pct.3)

starea materială şi familială a părţilor.[101] La stabilirea cuantumului pensiei, instanţa judecătorească este în drept să ţină cont de starea materială a ambilor părinţi, indiferent de faptul dacă acţiunea a fost pornită faţă de unul sau ambii părinţi.[102] Condiția este ca copilul major creditor a obligației de întreținere, să nu se poată întreține pe sine însuși, din cauza faptului că din motive medicale nu poate desfășura activitate de muncă, ce i-ar asigura traiul decent. În alt context, conform opiniei autoarei Valentina Cebotari, se consideră inapt de muncă copilul major: „*care şi-a pierdut capacitatea de muncă, fiind încadrat în unul dintre* gradele de dizabilitate severă, accentuată sau medie".[103]

3. să necesită sprijin material, fiind în imposibilitate de a-și acorda singur întreținere. Astfel: "*obligaţia de întreţinere revine ambilor părinţi, indiferent dacă copiii lor sunt din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopţie. Părintele copilului din afara căsătoriei datorează întreţinere numai dacă s-a stabilit filiaţia faţă de acesta, iar întreţinerea poate fi solicitată ori în cadrul acţiunii pentru stabilirea filiaţiei, ori separat"*. [104] Stabilirea necesităţii în sprijin material se examinează în instanţa judecătorească de la caz la caz luându-se în considerare vârsta copilului dacă este major sau minor, fiind comparate veniturile părinţilor şi necesităţile lor (alimentarea, tratamentul, procurarea îmbrăcămintei, a bunurilor de uz casnic etc.), aici trebuie deosebit copilul minor de cel major

În cazul adopţiei, drepturile şi îndatoririle părinteşti trecând asupra celui care adoptă, obligaţia de întreţinere revine adoptatorului. În cazul adopţiei, adoptatul intră în familia adoptatorului, devenind rudă cu rudele acestuia, la fel ca un copil firesc. Aceasta înseamnă că adoptatul va putea pretinde întreţinere nu numai de la adoptator, ci şi de la rudele acestuia, potrivit ordinii stabilite de legiuitor, întrucât legăturile sale de rudenie cu părinţii şi rudele acestuia încetează, cu excepţia impedimentului la căsătorie[105].

---

[101]FILINCOVA, S., CEBOTARI, V., Litigii familiale în Manualul judecătorului pentru cauze civile Ediţia II ,coordonatori: POALELUNGI, Mihai, FILINCOVA, Svetlana, SÎRCU, Iulia, Chişinău, Ed. Tipografia Centrală, 2013, pp. 512.

[102]Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Privind practica judiciară de soluţionare de către instanţele judecătoreşti a cauzelor referitoare la încasarea pensiei de întreţinere pentru copii şi alţi membri ai familiei nr. 4 din 15.04.2013 Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2013, nr.7-8, pag.23, completată și modificată prin HOTĂRÎREA PLENULUI CURŢII SUPREME DE JUSTIŢIE A REPUBLICII MOLDOVA, nr. 23, din 16.10.2017, (Pct. 6)

[103]CEBOTARI, VALENTINA, Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere. În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pag. 24 - 29. ISSN 1857-2405, pp. 16.

[104]*Ibidem.*

[105]Art. 15, Codul familiei, *"Impedimente la căsătorie: (1) Nu se admite încheierea căsătoriei între: a) persoane dintre care cel puţin una este deja căsătorită; b) rude în linie dreaptă pînă la al IV-lea grad inclusiv, fraţi şi surori, inclusiv cei care au un părinte comun; c) adoptator şi adoptat; d) adoptat şi rudă a adoptatorului în linie dreaptă, pînă la al II-lea grad inclusiv; e) curator şi persoană minoră aflată sub curatela acestuia, în perioada curatelei; f)*

Când cel care adoptă este soţul părintelui firesc al infiatului, drepturile şi îndatoririle părinteşti, deci şi obligaţia de întreţinere, revin atât adoptatorului cât şi părintelui firesc. Nu mai are loc, în acest caz, o trecere a ocrotirii părinteşti de la părinte la adoptator, întrucât ei formează o familie şi vor exercita împreună drepturile şi obligaţiile pe care legea le recunoaşte faţă de minor. Decăderea din drepturile părinteşti, ca sancţiune pentru exerciţiul necorespunzător al ocrotirii părinteşti, are ca efect pierderea drepturilor pe care părintele le avea dar le-a exercitat contrar finalităţii lor, măsura vizează protecţia minorului. Această sancţiune nu are însă ca efect stingerea obligaţiei de întreținere impusă părinților față de copii lor, precum și în cazul în care a fost pus sub interdicţie.[106] Chiar dacă de multe ori, părinții care au fost decăzuți din drepturile părintești, consideră în mod greșit că această acțiune îi va scuti de obligația de întreținere, legislația a asigurat copii și în aceste cazuri. Astfel părintele decăzut din drepturi, urmează să achite plata întreținerii copiilor săi în condițiile legii. Totodată, neplata pensiei de întreținere copilului denotă lipsa de interes a părinților față de soarta copiilor lor minori, fiind astfel un temei de decădere a drepturilor părintești, ce vine să completeze art. 67, lit. a) CF privind eschivarea de la plata pensiei de întreținere.

În aceste condiții, în cadrul Parlamentului RM va fi supus examinării proiectul de lege privind decăderea din drepturile părintești în caz de neplată a pensiei de întreținere ca urmare a acumulării restanțelor la întreținere mai mult de doi ani[107]. Inițiativa legislativă, a fost elaborată de deputata Angela Munteanu-Pojoga, potrivit căreia victime ale războiului divorțului între părinți sunt copiii minori. Susținem această inițiativă legislativă, deoarece neplata pensiei de întreținere copilului minor mai mult de doi ani este un indicator clar al indiferenței anumitor părinți față de copii lor. Respectiv, rolul lor de părinți este pus sub semnul întrebării fiind exercitat în anumite situații cu scopul de a cauza abuziv daune celuilalt soț sau copilului minor.

Obligaţia de întreţinere a părinţilor faţă de copiii lor minori are un caracter special, prezentând anumite deosebiri faţă de cea dintre părinţi şi copiii majori. Starea de nevoie a copilului minor se interpretează altfel decât aceea a copilului major. Copilul major are drept la întreţinere numai dacă starea de nevoie se datorează incapacităţii sale de muncă, pe când cel

---

persoane dintre care cel puţin în privinţa uneia este instituită o măsură de ocrotire judiciară (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă) şi lipseşte autorizarea prevăzută de lege la încheierea căsătoriei;g) persoane condamnate la privaţiune de libertate în perioada cînd ambele îşi ispăşi pedepse;h) persoane de acelaşi sex".

[106]GAVRILESCU, Alin Gheorghe, Aspecte teoretice și de practică judiciară privind obligația întreținere dintre părinți și copii în reglementarea Codului Familiei și a Noului Cod Civil. În: *Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, seria științe juridice.* Anul: 2010, nr. 3, pp. 109

[107] https://noi.md/md/societate/legislatia-ar-putea-fi-completata-cu-alte-doua-temeiuri-de-decadere-din-drepturile-parintesti?prev=1%C3%83%C6%92%C3%86%E2%80%99%C3%83%E2%80%9A%C3%82%C2%90%C3%83%C6%92%C3%A2%E2%82%AC%C5%A1%C3%83%E2%80%9A%C3%82%C2%A3, accesat 05.06.2024, 11:14.

minor are acest drept indiferent de pricina nevoii în care se află până la împlinirea de către acesta a majoratului.

Despre majorat avem reglementare în cadrul legislației civile, conform căreia, art. 26, alin. (1) prevede că: *"Capacitatea deplină de exerciţiu începe la data cînd persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani".* În același context, capacitate de exerciţiu este aptitudinea persoanei de a dobândi prin fapta proprie şi de a exercita drepturi civile, de a-şi asuma personal obligaţii civile şi de a le executa. Totodată, în aceeași reglementare a CC, desprindem cu titlu de excepție că capacitatea deplină de exercițiu poate surveni și odată cu împlinirea vârstei de 16 ani, prin emancipare. În cazul în care minorul a obținut capacitate deplină de exercițiu până la împlinirea vârstei de 18 ani, atunci debitorul obligației de întreținere poate fi scutit de la plată.

Conform legislației românești, părinții sunt obligați să-și întrețină copii și după împlinirea vârstei de majorat în cazul în care aceștia își continuie studiile până la finisarea lor, dar fără a depăși vârsta de 26 de ani. *Considerăm pe bună dreptate că această normă legală urmează a f preluată şi în cadrul legislației noastre, dat fiind faptul că această lacună contravine art. 48, alin. 2 din Constituție, în temeiul căruia îndatorirea părinţilor este de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor. Potrivit sistemului de educație în RM, studiile se încep la 7 ani și durează până la 23 de ani când persoana primește o calificare. Drept urmare asigurarea respectării principiului fundamental constituțional, contravine normelor legale pentru instruirea și educarea copiilor nu se finisează la 18 ani. În acest sens propunem ajustarea normei legale potrivit conținutului și interpretării constituționale*.

Cu titlu de excepție, putem determina și cazul în care, minorul în vârstă de 15 ani își poate câștiga singur existența, cu dreptul de a activa în câmpul muncii. În acest sens, examinăm prevederile art. 46, alin. (4) CM al RM, în conformitate cu care, este parte a contractului individual de muncă, minorul care la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul scris al părinţilor sau al reprezentanţilor legali, dacă, în consecinţă, nu îi vor fi periclitate sănătatea, dezvoltarea, instruirea şi pregătirea profesională. Reieșind din acestea, apare întrebarea, este oare în drept minorul - creditor al întreținerii, care nu a împlinit vârsta majoratului, să solicite întreținere în cazul în care muncește și dispune de sinestătător de venituri. În rezultat, vom examina norma care stabilește condițiile privind vârsta și incapacitatea de a munci, urmează să fie îndeplinite simultan. Prin urmare, chiar dacă creditorul care a împlinit vârsta de 15 ani, activează în câmpul muncii și are venituri, acesta oricum dispune de dreptul de a beneficia de întreținere din partea debitorului până la vârsta de 16 ani - în condițiile în care există o hotărâre a instanței de judecată, privind atribuirea capacităţii depline de exerciţiu unui minor prin emancipare, sau respectiv,

dreptul este valabil până la 18 ani, dacă lipsește o astfel de hotărâre. Drept urmare, indiferent de veniturile de care dispune un minor, suntem de părerea că acesta are dreptul la întreținere din partea părinților până la împlinirea vârstei de majorat sau obţinerii de către acesta a capacităţii depline de exerciţiu sub vârsta de 18 ani.

Referitor la obligația părinților de a-și întreține copii majori inapți de muncă, reiterăm că CF asigură respectarea dreptului la întreținere copiilor majori inapți de muncă din cauza stării de sănătate, a gradului de dizabilitate sau alte circumstanțe obiective. Se consideră ca fiind inapt de muncă copilul major care și-a pierdut capacitatea de a munci, având unul din gradele de dizabilitate medie, accentuate sau gravă. Potrivit prevederilor normelor legale, este dizabilitate medie totalitatea deficienților medii provocate de afecţiuni, traume, care duc la limitări de activitate şi restricţii de participare, persoanelor cu un astfel de grad de dizabilitate dispun de capacitate de muncă, în proporție de 45-60%. Dizabilitate accentuată, se caracterizează prin deficienţe funcţionale accentuate, iar capacitatea de a munci este în jur de 25-40% și dizabilitate severă presupune deficiențe funcționale severe, iar capacitatea de muncă este păstrată în proporţie de 0–20% . Pentru existența obligației din partea părinților privind întreținerea copiilor majori, este necesar îndeplinirea a două condiții concomitent, prima se referă la necesitatea sprijinului material și a doua se referă la incapacitatea de muncă a creditorului.

Dreptul părinților de a primi întreținerea de la copii. Pentru existența obligației de întreținere a părinților, este esențială existența raporturilor de rudenie precum și starea de nevoie a creditorului obligației. Starea de nevoie trebuie să fie una obiectivă şi nu una simulată. Având în vedere că de multe, creditorul, în mod unilateral, consideră că ar avea dreptul la întreținere din partea debitorului, acesta din urmă nu poate proba existența condițiilor faptice și juridice ce i-ar acorda acest drept. Starea subiectivă se datorează pe de o parte vârstei înaintate a debitorului în cazul pensionarilor. Este pensionar în condițiile legii, persoana care a atins vârsta standard de pensionare de 63 de ani pentru bărbați și, începând cu 1 iulie 2023, vârsta standard de pensionare de 60 de ani și 6 luni pentru femei[108].

Strâns legat de obiectivul vârstei este criteriul cu privire la *incapacitatea de a munci a creditorului.* Dat fiind faptul că în conformitate cu legislația muncii, persoana care a atins vârsta de pensionare, este în drept de a presta o muncă în condițiile legii. În concursul unor astfel de circumstanțe, considerăm că debitorul poate fi exonerat de la plata obligației de întreținere, în cazul în care creditorul își poate de sine stătător asigura existența. Prin aceasta delimităm că

[108]Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor,* nr. 165 din 21.03.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2017, nr. 85-91, art. 235.

mărginirea obiectivului stării de nevoie prin prisma incapacității de a munci, se manifestă multiaspectual, astfel încât, poate beneficia de întreținere, creditorul pensionar pentru limită de vârstă sau stabilit în baza altor temeiuri expres reglementate.

În aceeași ordine de idei, incapacitatea de a munci a creditorului, poate fi provocată de existența unei boli, maladii, accident suferit de debitor. Starea de sănătatea, în consecința căreia creditorul nu poate munci, urmează a fi confirmată în baza certificatului medical emis de către medicul specialist. În caz contrar, creditorul nu poate solicita întreținere prin singură exprimarea doar a dorinței sale proprii în lipsa probelor de drept.

Starea de nevoie determinată de incapacitatea de a munci, constituie o condiție esențială urmărită de către justițiabil la dispunerea sau nu a obligației la întreținere din partea debitorului în interesul creditorul inapt. Din analiza acestor prevederi legale pare să rezulte că se află în nevoie orice persoană care nu poate realiza un câştig din muncă datorită incapacităţii sale de a desfăşura o activitate utilă, remunerată. În realitate însă, acela care, deşi nu obţine câştiguri din muncă, dispune totuşi de alte resurse materiale din care îşi poate asigura cele necesare traiului nu poate fi considerat în nevoie şi deci îndreptăţit la întreţinere.

De altfel, deşi anumite reguli se pot desprinde din textele legale, problema stării de nevoie este o chestiune de fapt, care trebuie apreciată de la caz la caz, în funcţie de nivelul general de trai, de nivelul de trai anterior al celui care cere întreţinere, şi mai cu seamă trebuie păstrat echilibrul cerut de lege între nivelul de trai a creditorului și cel al debitorului obligației de întreținere

În cazul în care părinții în calitate de creditori a obligației de întreținere au avut un comportament imoral față de copii lor în consecința căruia au fost dezișI de drepturile părintești, copii vor fi scutiți de la plata întreținerii. Totodată poate fi scutit de la plata pensiei de întreținere, dacă instanţa judecătorească va stabili că aceştia s-au eschivat de la îndeplinirea obligaţiilor părinteşti faţă de acest copil.

Au un comportament imoral părinții care de cele mai multe ori impun copii la frecventarea unei anumite secte religioase, care are o activitate periculoasă pentru integritatea fizică și psihică a copiilor. Tot de un comportament imoral sunt acțiunile părinților de atragerea copiilor în anumite activități ilegale, cum ar fi prostituția, cerșitul, încurajarea sau tolerarea de obținerea banilor de către minori prin apelare la milă publică, incitarea la la consumul de băuturi alcoolice sau substanțe stupefiante, precum și alte activități ilegale și lipsite de moralitate. În cazurile în care instanța judecătorească a descoperit prin administrarea probelor a unor astfel de conduite din partea părinților îndreptate împotriva minorilor, atunci ultimii sunt scutiți de plata întreținerii părinților aflați în stare de nevoie.

Dreptul soților și foștilor soți la întreținere. Referitor la persoana creditorului, în calitatea sa de soț/soție, atunci identificăm că obligația de întreținere ia naștere odată cu căsătoria liber consimțită, dintre un bărbat și o femeie, cu respectarea tuturor condițiilor legale privind intemeierea unei căsătorii, precum și în mod obligatoriu înregistrarea acesteia la Organul de Stare Civilă. Reţinem aşadar că obligaţia de întreţinere există între soţ şi soţie.

Aşa cum s-a subliniat în doctrină,[109] obligaţia de întreţinere între soţi își are temeiul în sentimentele de prietenie şi afecţiune reciprocă dintre ei și în solidaritatea ce trebuie să caracterizeze raporturile dintre aceştia. Se acordă obligație de întreținere între soți, când aceștia au încheiat căsătoria cu respectarea condiţiilor legale. Nu are relevanţă din acest punct de vedere care este regimul matrimonial concret ales de soţi, obligaţia subzistând indiferent care este regimul matrimonial aplicabil. Obligaţia de întreţinere există pe toată durata căsătoriei, inclusiv în perioada divorţului iar aceasta va înceta la momentul desfacerii căsătoriei, indiferent dacă divorţul are loc prin procedura judiciară sau pe cale administrativă. Despre condițiile necesare a fi îndeplinite la încheierea căsătoriei, identificăm Titlul II, art. 11, CF, în temeiul căruia, pentru încheierea căsătoriei este necesar consimțământul reciproc, neviciat, exprimat personal şi necondiţionat, al bărbatului şi femeii care se căsătoresc, precum şi atingerea de către ei a vîrstei matrimoniale. Persoanele care doresc să se căsătorească sânt obligate să se informeze reciproc despre starea sănătăţii lor. Prin îndeplinirea condițiilor prenotate mai sus, bărbatul și femeia, dobândesc dreptul de a oficializa căsătoria. În cazul în care din anumite motive, nu sunt îndeplinite condițiile de fond impuse de norma legală, căsătoria astfel încheiată, poate fi declarată nulă de către instanța de judecată.

Referitor la autoritățile care sunt în drept să oficializeze căsătoria, amintim prevederile art. 9, alin. (1), Codul familiei. Astfel, conform conținutului normei prenotate, încheierea căsătoria are loc la organele de stare civilă, precum și la alte organe abilitate prin lege. Alte organe abilitate prin lege sunt cele expres prevăzute de Legea privind actele de stare civilă nr. 100/2001[110]. În conformitate cu care, căsătoria poate fi încheiată localul penitenciarului sau al izolatorului de urmărire penală, când are loc căsătoria cu o persoană condamnată sau arestată.

Totodată, înregistrarea căsătoriei se realizează de către autoritățile publice competente: serviciile stare civilă ale Agenției Servicii Publice, autoritățile publice locale în localitățile unde nu sunt constituite serviciile stare civilă: primăriile satelor (comunelor) și orașelor; misiunile diplomatice și/sau oficiile consulare ale Republicii Moldova acreditate în străinătate , pentru

[109]BACACI, A., DUMITRACHE, V. C, HAGEANU C, Dreptul familiei, Bucureşti, ed. 7, Ed. C.H. Beck, 2012, pp. 277

[110]Lege, *privind actele de stare civilă,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 100 din 26.04.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 97-99, art. 765.

cazurile domicilierii sau aflării temporare ale cetățenilor Republicii Moldova în străinătate (statul de reşedinţă al solicitantului în străinătate).

În concluzie, identificăm că sunt soți, bărbatul și femeia care au încheiat căsătoria în modul și ordinea prevăzută de legislația în vigoare, la organele abilitate prin lege. Doar căsătoria încheiată cu respectarea normelor legale, naște obligația de întreținere între soți reglementată de Codul familiei al Republicii Moldova.

Subsidiar, la componența condițiilor pentru soțul creditor, identificăm și situația în care soțul urmează să acorde întreținere soției în timpul gravidității, soţul care îngrijeşte copilul comun timp de 3 ani după naşterea acestuia, soţul care îngrijeşte până la vârsta de 18 ani un copil comun cu dizabilităţi sau care îngrijeşte un copil comun cu dizabilități severe din copilărie, dacă acest soţ nu lucrează şi copilul necesită îngrijire. Enumerăm drept condiții în temeiul cărore apare obligația de întreținere dintre soți, următoarele circumstanțe:

1 Soțul care solicită întreținere, este pensionar, are unul din gradele de dizabilitate sever, accentuat sau mediu cumulativ cu condiția că necesită sprijin material. Or, în caz contrar soțul inapt de muncă, poate fi pensionar sau cu grad de dizabilitate, însă să nu necesite sprijin material, deoarece are alte venituri care îi satisfac nevoile materiale (dividente, alocații etc). Nu poate pretinde întreținerea soțul care necesită sprijin material, însă dispune de capacitatea de a munci, dar care nu dorește, din motive subiective, să lucreze și să se întrețină pe sine însuși.

2 Următoarea condiție se referă la condiția creditorului în persoana soțului care îngrijește copilul comun timp de 3 ani după naștere. Aceasta se identifică ca fiind o situație clasică atunci când mama (cel mai des întâlnit) îngrijește de copilul comun minor al soților. Or, în altă ordine de idei, mama, care îngrijește de copil nu este în posibilitatea să lucreze sau să-și asigure întreținere și copilului său minor, drept rezultat al faptului că un copil până la vîrsta de 3 ani necesită maximă atenție din partea unui matur și să fie supravegheat în permanență. Dat fiind faptul că în primii ani din viața copilului este alăptat la pieptul mamei (pentru o dezvoltare sănătoasă a copilului) și mama nu poate să se dedice atât lucrului cât și creșterii copilului, care nu se poate lipsi de grija și ocrotirea mamei sale.

3 O altă condiție ce dă naștere obligației de întreținere pentru creditor, este condiția soţului care îngrijeşte până la vârsta de 18 ani un copil comun având grad de dizabilitate sau care îngrijeşte un copil comun major, cu grad de dizabilități severe din copilărie, dacă acest soţ nu lucrează şi copilul necesită îngrijire. Drept consecință, părinții care îngrijesc de copii cu dizabilități nu își pot asigura venituri proprii, sunt în imposibilitatea de a lucra și necesită întreținere din partea soților debitori.

În același context, pentru nașterea obligației de întreținere, este necesar îndeplinirea cumulativă a condițiilor cu privire la dizabilitatea copilului și a doua condiție, ca părintele care îngrijește de copil să nu dețină un post de muncă, iar copilul să necesite întreținere. Or, în altă ordine de idei, identificăm și situația în care părintele ocupat cu creșterea copilului, reușește să activeze în câmpul muncii, având posibilitatea să apeleze la serviciile plătite a unui îngrijitor calificat. În aceste condiții, soțul în calitate de creditor a obligației de întreținere, nu va beneficia de întreținere din partea soțului debitor, decât la întreținerea acordată de către părinte copilului major inapt de muncă. Dacă părintele îngrijește personal de copilul inapt de muncă – poate pretinde întreținerea, iar dacă angajează o persoană calificată, atunci dreptul se stinge ca rezultat al capacității de muncă. Aceeași situație este caracteristică circumstanțelor când părintele deține un post de muncă pentru o jumătate de normă, obligația întreținerii din partea soțului/fostului soț decade și este aplicabilă doar obligația întreținerii copilului major inapt de muncă de către părinte.

După cum am menționat mai sus, dreptul la întreținere o au și foștii soți. Legislația de specialitate prevede că dreptul fostului soț de a pretinde întreținere, se realizează pe cale judecătorească în următoarele cazuri: fosta soție în timpul gravidității, fostul soţ, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun timp de 3 ani după naşterea acestuia, fostul soţ, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilităţi până la vârsta de 18 ani sau a copilului comun cu dizabilități severe din copilărie. Considerăm că în conținutul legislației de specialitate – CF, urmează să fie operate modificări referitoare la obligația fostului soț de a acorda întreținere fostului soț care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilităţi severe nu doar din copilărie, dar și după împlinirea majoratului. În caz contrar admitem un act de discriminare față de soțul ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilități severe stabilite după împlinirea majoratului în cazul în care îngrijește de acest copil față de cel care beneficiază de întreținere ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilități din copilărie Sunt destule cazuri când copilul major comun poate fi țintuit la pat ca urmare a unui accident rutier și respectiv necesită îngrijire continuă din partea unui matur, de obicei din partea unui părinte. Așa deci, părintele ocupat cu îngrijirea copilului, la rândul său ca și în condițiile art. 83, lit. c) CF, tot necesită întreținere din partea fostului soț în lipsa altor surse de venit. Reieșind din circumstanțele că o persoană țintuită la pat, sau având grad de dizabilitate severă necesită îngrijire continuă, considerăm că necesită întreținere atât persoana în cauză, cât și persoana care îngrijește zilnic de ea. Prin urmare, fostul soț va acorda întreținere nu doar soțului ocupat de îngrijirea copilului major comun cu dizabilități severe din

copilărie, dar și fostului soț ocupat de îngrijirea copilului major comun cu dizabilități stabilite după majorat.

Și fostul soţ, care necesită sprijin material, devenit inapt de muncă în timpul căsătoriei sau timp de un an după desfacerea acesteia și fostul soţ care necesită sprijin material şi a atins vârsta de pensionare, în termen de cel mult 5 ani din momentul desfacerii căsătoriei, dacă soţii au fost căsătoriţi cel puţin 15 ani.

Sunt foști soți, bărbatul și femeia care au încetat căsătoria în condițiile legii. Drept urmare, căsătoria poate înceta prin divorţ, în baza cererii unuia sau a ambilor soţi ori a tutorelui soţului în privinţa căruia s-a instituit măsura de ocrotire judiciară sub forma tutelei.

Divorțul sau despărțirea, provine din franțuzescul *divorce*, prin care se înțelege desfacerea căsătoriei pronunțate printr-o hotărâre judecătorească, fie datorată unor motive temeinice, imputabile ambilor soți, fie, excepțional, datorită voinței soților.[111] Tot în acest context se impune a menţiona, conform legislației române,[112] potrivit cărora nu poate pretinde întreţinere acela care s-a făcut vinovat faţă de cel obligat la întreţinere de fapte grave, contrare legii sau bunelor moravuri, precum şi faptul că acela care se află în stare de nevoie din culpa sa poate cere numai întreţinerea de strictă necesitate.

Astfel, că pe lângă separarea de facto și de iure al soților, aceasta atrage după sine și un șir de drepturi/obligații ale foștilor soți între ei, între părinți și copii, precum și între alți subiecți ai drepturilor de întreținere.[113]

Nu în zadar am atins subiectul divorțului, deoarece cel mai des, obligația de întreținere (îndatorirea impusă de lege între anumite categorii de persoane de a-și acorda la nevoie întreținere) apare atunci când foștii soți nu mai trăiesc împreună, nu mai împart același cămin, însă ceea ce-i leagă în continuare, sunt obligațiile de întreținere a copiilor comuni, rudelor sau chiar soții foști între ei.[114]

Nerespectarea măcar a uneia dintre aceste condiții, limitează dreptul creditorului, de a solicita întreținere/ sprijin material din partea fostului soț. Cu alte cuvinte, chiar dacă creditorul, fost soț, care atinge vârsta de pensionare, necesită sprijin material, însă a fost căsătorit cu fostul soț mai puțin de 5 ani până la desfacerea căsătoriei, instanța judecătorească, potrivit prevederilor

---

[111]MOLOMAN, Bogdan Dumitru, CĂSĂTORIA CIVILĂ ȘI RELIGIOASĂ ÎN DREPTUL ROMÂN, București, Ed. Universul juridic, 2009, pp. 226

[112]Codul Civil al României, art. 526

[113]STRELCIUC, Viorica, Exercitarea cu bună-credință a obligațiilor de întreținere. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 7-8, 2019,* pp. 291-293. ISBN 978-9975-149-46-4, pp. 291.

[114]CORHAN, A., Dreptul Familiei, Teorie și practică, București, Edit. Lumina Lex, 2001, pp. 400.

art. 85 CF este în drept să-l scutească pe debitor de plata întreținerii. Spre exemplu, atunci când creditorul îndeplinește toate condițiile pentru încasarea întreținerii, dar se află în una din situațiile enumerate în art.85 CF, lui i se poate refuza plata întreținerii sau aceasta poate fi limitată la un anumit termen.

Doctrina românească, ne indică la rândul ei și alte condiții care se cer a fi îndeplinite de către foștii soți pentru existența obligației de întreținere dintre soți/ foști soți și anume când divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, acesta nu beneficiază de întreținere de la fostul său soț decât timp de un an de la desfacerea căsătoriei. Dacă se reține culpa ambilor soți în desfacerea căsătoriei, sau la inițiativa ambilor soți prin acordul lor s-a desfăcut căsătoria, atunci foștii soți își datorează întreținere nelimitat în timp, însă numai în măsura în care sunt îndeplinite și celelalte condiții pentru existența obligației de întreținere. În cazul culpei exclusive, soțul vinovat este sancționat cu pierderea dreptului la întreținere după trecerea unui an de la desfacerea căsătoriei.

Legislația RM, de exemplu nu prevede stabilirea culpei soților la divorț, iar prevederile art. 85 CF este la discreția instanței de judecată să-l scutească pe debitor sau nu de obligația de întreținere, pe când în legislația României, se prevede din start că soțul culpabil de încheierea căsătoriei, nu are dreptul la întreținere din partea fostului soț, se consideră nedrept ca soțul care a provocat desfacerea căsătoriei să beneficieze de sprijin financiar din partea celuilalt, legea având rolul de a proteja soțul care nu a avut nici o vină în destrămarea familiei. Prin aceasta, se dorește descurajarea comportamentelor care pot duce la desfacerea căsătoriei. Culpa poate fi stabilită de instanța de judecată prin analizarea circumstanțelor concrete ale fiecărui caz, ținând cont de motivele divorțului și de comportamentul fiecărui soț în timpul căsătoriei. Sunt fapte culpabile care pot duce la pierderea dreptului la pensie de întreținere următoarele: *adulterul* - infidelitatea soțului este considerată o culpă gravă care poate duce la divorț; *violența domestică* - abuzul fizic sau emoțional îndreptat împotriva soțului sau a copiilor; *abandonul familial* - părăsirea familiei pentru o perioadă lungă de timp, fără justificare; *comportamentul imoral sau degradant* - acțiunile care aduc atingere onoarei și demnității celuilalt soț pot fi considerate o culpă gravă care poate duce la divorț. Considerăm a fi justă o astfel de abordare și care are tot dreptul să fie preluată în legislația RM, prin aplicarea propriu-zisă a principiului bunei-credințe în relațiile de căsătorie. Misiunea încheierii unei căsătorii impune soților nu doar sprijin material și financiar reciproc, dar și fidelitate în viața de familie, bazată pe respect, demnitate și bun simț.

Dreptul creditorilor la întreținere din partea fraților și surorilor. Să se afle în legături de rudenie, adică să fie fie frați și surori sau să fie frați adoptivi, să necesite sprijin material. Totodată, creditorul trebuie să fie în incapacitate de a munci, să nu dispună de venituri proprii și

să fie în imposibilitatea primirii întreţineriii din partea părinților. Dreptul creditorilor la întreținere din partea fraților și surorilor apar în circumstanțele în care părinții nu pot acorda întreținere copiilor săi din lipsa de venituri. Potrivit legislației în vigoare, primii chemați la întreținerea copiilor minori sau majori inapți de muncă sunt stabiliți părinții. În cazul în care părinții se află în imposibilitate de acordare a întreținerii, pentru copii minori pot fi impuși la plata pensiei de întreținere frații și surorile apți de muncă sau care au venituri îndestulate în vederea acordării întreținerii. În ceea ce privește frații și surorile majori, atunci va fi instituită întreținerea prin îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: creditorul obligației este inapt de muncă și necesită sprijin material, s-a stabilit imposibilitatea întreținerii acestora de către copiii lor majori apţi de muncă, de către soţi (foştii soţi) sau de către părinţi.

Dreptul bunicilor la întreținere din partea nepoților. Creditorii în calitate de bunici sau nepoți care necesită sprijin material. Totodată, persoana creditorului, adică buneii trebuie să fie în imposibilitatea întreţinerii lor de către copiii majori apţi de muncă sau de către soţi (foştii soţi), să aibă dreptul la întreţinere de la nepoţii majori apţi de muncă care dispun de mijloace suficiente. Respectiv, sunt creditori ai obligației de întreținere dintre bunici și nepoți, în persoana nepoţilor minori, care necesită sprijin material și care se află în stare de imposibilitatea primirii întreţinerii lor de la părinţi, frați și surori, să aibă dreptul la întreţinere de la bunicii care dispun de mijloace suficiente.

Dreptul părinților vitregi la întreținere din partea copiilor vitregi, persoana creditorului trebuie să îndeplinească următoarele condiții, să fie părinţi vitregi inapţi de muncă, care necesită sprijin material, și se află în stare de imposibilitatea întreţinerii lor de către copiii lor fireşti majori apţi de muncă sau de către soţ (fostul soţ) și să aibă dreptul la întreţinere de la copiii vitregi majori apţi de muncă care dispun de mijloace suficiente. Părinţilor vitregi li se acordă dreptul de a pretinde plata pensiei de întreţinere de la copiii vitregi doar în următoarele cazuri: nu au posibilitatea să primească întreţinerea de la copiii lor firești, majori apţi de muncă sau de la soţi sau foști soţi. Sunt inapţi de muncă, având un grad de dizabilitate sau au atins vârsta de pensionare şi necesită sprijin material.

Dreptul educatorilor la întreținere din partea copiilor. Sunt creditori ai obligației legale de întreținere, educatorii - persoanele inapte de muncă care necesită sprijin material, care au întreținut și educat copii minori dacă ultimii au atins vârsta majoratului, sunt apţi de muncă şi dispun de mijloace suficiente să acorde întreţinere şi dacă s-a stabilit imposibilitatea întreţinerii educatorilor de către propriii lor copii majori apţi de muncă sau de către soţ/ fostul soţ. Reieșind din circumstanțele că prezentul articol nu se încadrează în condițiile principale care determină dreptul la obligația de întreținere și anume existența legăturii de rudenie dintre debitor și creditor,

propunem ca art. 90 CF cu privire la *Obligaţia copiilor de a-şi întreţine educatorii,* să fie abrogat. Totodată, din motiv că în instanțele judecătorești nu a fost atestată nici o cauză bazată pe articolul enunțat mai sus venim cu propunerea *de lege ferenda* privind abrogarea art. 90 alin. 1 și 2 CF ca fiind lipsit de aplicare practică. Legea nr. 140/2013 *privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi* prevede că copiii lipsiți de grija părintească sunt plasați de urgență în cadrul familiei rudelor sau altor persoane apropiate, sa plasați în cadrul serviciului de tip familial sau rezidențial[115], respectiv tutorii și curatorii conform art. 90 alin. (3) CF nu pot pretinde întreținerea de la cei tutelați.

Trecând în revistă principalele condiții care urmează a fi îndeplinite de către creditor în vederea nașterii obligației de întreținere, identificăm următoare:

1. necesitatea sprijinului material,
2. incapacitatea de muncă creditorului,
3. creditorii să se afle cu debitorul în raporturi de rudenie, căsătorie sau alte raporturi asimilate de lege cu cele de familie.

Potrivit legislației, după încetarea adopţiei, adoptatul poate cere întreţinere numai de la rudele sale fireşti sau după caz, de la soţul său. Aşadar adoptatul faţă de care a fost desfăcută adopţia poate solicita întreţinere de la rudele fireşti precum şi de la soţul său.

În concluzie este necesar a se menționa, că creditori ai obligației de întreținere sunt persoanele care îndeplinesc cumulativ anumite condiții exhaustive și în ordinea prevăzută de legislație. Și anume, existența cumulativă a condițiilor pentru creditor, care se referă la necesitatea sprijinului material legată de incapacitatea de muncă a creditorului, legăturile de rudenie și căsătorie.

Obligația de întreținere odată apărută există pe durata îndeplinirii tuturor condițiilor enumerate mai sus. Dacă măcar una dintre condițiile necesare dispare, cum ar fi spre exemplu creditorului i s-a restabilit capacitatea de muncă sau s-a îmbunătățit starea materială prin faptul că a primit o moștenire, s-a angajat la un serviciu, s-a recăsătorit etc., dreptul de a primi întreținerea se stinge.

Reieșind din conținutul prezentului subcapitol privind întinderea condițiile necesare a fi îndeplinite în cazul creditorului obligației de întreținere, reiterăm următoarele elemente concluzive:

[115]Legea, privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, art. 534, în vigoare din 01.01.2014.

- Obligația de întreținere este o obligație legală, care apare ca rezultat al raporturilor de familie dintre creditor și debitor sau asimilate acesteia, expre reglementate de legislația familiei. Cu alte cuvinte, temeiul nașterii obligației de întreținere este reglementat legal și impus de lege între subiecții speciali ai raportului. Plata pensiei de întreținere, reprezintă dreptul creditorului de a solicita din partea debitorului plata pensiei de întreținere, iar în cazul în care ultimul se eschivează, apare forța coercitivă a statului. În lipsa existenței relațiilor de familie între subiecții raportului obligațional de întreținere, dispare și caracterul legal al prestației.
- Plata pensiei de întreținere se stabilește de către instanța de judecată, ținând cont de nevoile creditorului și de posibilitățile debitorului. Drept urmare, pentru ca creditorul să poată solicita plata pensiei de întreținere din partea debitorului, una din condiții necesar a fi îndeplinite de către creditor, rezidă în existența stării sale de nevoie condiționată de incapacitatea de muncă, lipsa veniturilor materiale, situația material-vulnerabilă etc. Prin lipsa măcar a uneia din condițiile enumerate mai sus, obligația legală de întreținere dintre membrii familiei nu se poate naște.

2.3. Condițiile privind debitorul obligației de întreținere.

Obligația de întreținere, prin natura sa constituie *o creanță de tip special*[116], deoarece aceasta există indiferent de doleanțele părților de a intra în astfel de raporturi sau nu, dat fiind faptul că izvorăște din normele legale. Este un raport uniobligațional, care naște îndatoriri doar față de o parte a raportului, adică față de debitor.

Este debitor persoana care datorează în condițiile legii întreținere creditorului - membri de familie. Pentru a fi obligat la acordarea întreținerii, debitorul trebuie să îndeplinească două condiții esențiale. Prima condiție este ca debitorul să dispună de mijloace necesare pentru efectuarea întreținerii și a doua condiție este să aibă posibilitatea de a dobândi aceste mijloace prin munca sa proprie sau reieșind din întinderea bunurilor mobile și imobile de care dispune. De menționat că la stabilirea obligației de întreținere, vor fi luate în calcul totalitatea obligațiilor pe care le are persoana față de alte persoane. Aici ne referim la situația în care debitorul mai are la întreținere și alți creditori mai puțin favorizați sau care se află într-o situație material economică precară comparativ situației creditorului care solicită întreținere.

Totodată, conform doctrinei românești, la determinarea pensiei plății de întreținere se va examina dacă nu sunt și alte persoane înainte care datorează întreținere, conform gradului de rudenie față de creditor. Astfel, potrivit normelor legale în vigoare, își datorează întreținere conform ordinii următoarele persoane: soții și foștii soți își datorează întreținere înaintea

[116]BANCIU, Maria, BANCIU, Adrian, Alexandru, *Dreptul familiei conform Noului Cod Civil.* București, Editura Hamangiu, 2012, pp. 174..

celorlalte persoane, persoana descendentă datorează întreținere cele ascendente. În cazul în care sunt mai mulți ascendenți și mai mulți descendenți, își datorează întreținere cei în grad mai apropiat față de cei mai îndepărtat. Subsidiar, după părinți își datorează întreținere frații și surorile, însă înaintea bunicilor. În legislația RM persoanele își datorează întreținere, după cum urmează: copii minori și majori inapți de muncă vor fi întreținuți în primul rând de către părinți biologici și adoptivi, după care de către frații și surorile majore apte de muncă, de către bunei. Privitor la ordinea și modul acordării întreținerii soților/ foștilor soți care necesită sprijin material, atunci determinăm că primii chemați la întreținere sunt soții/ foștii soți, după care urmează copii majori apți de muncă, frații și surorile sau bunicii dacă aceștia din urmă dispun de mijloace suficiente.

La examinarea obligației de întreținere dintre membrii de familie, reținem că o persoană să poată fi obligată la întreţinerea alteia se cere ca ea să dispună de *mijloacele necesare*.[117] Mijloacele necesare trebuie să satisfacă în primul rând necesitățile sale și după care celui întreținut. Legiuitorul nu a precizat conţinutul acestei noţiuni, drept urmare rămânând în sarcina doctrinei şi a practicii judiciare să determine ce anume trebuie înţeles prin mijloacele debitorului obligaţiei.

S-a precizat astfel că se cuprind în cadrul acestei noţiuni toate resursele materiale ale celui ţinut să presteze întreţinere, precum câştigurile din muncă şi alte venituri, dar şi bunurile care nu-i sunt necesare şi ar putea fi înstrăinate, ca şi economiile realizate. Este vorba, desigur, de acele resurse materiale care prisosesc propriilor nevoi rezonabile, raportate la nivelul general de trai şi la echilibrul necesar între modul de satisfacere a cerinţelor existenţei creditorului şi ale debitorului obligaţiei.

Esența determinării resurselor materiale ale debitorului în vederea stabilirii cuantumului pensiei obligației de întreținere se individualizează prin faptul că nevoile debitorului se vor aprecia corelându-le nevoilor creditorului în vederea respectării principiului de etichitate. Dat fiind faptul că nu poate fi impusă o persoană în a acorda întreținere altei persoane în limita unui cuantum de care ea nu dispune sau când ea singură nu-și poate îndeplini din propriile nevoi. La stabilirea cuantumului plății pensiei de întreținere, vor fi apreciate anumite criterii cu referire la: vârsta, starea sănătății, necesitatea întreținerii altor persoane înainte, salariul și alte venituri reale de câștig etc.

La stabilirea posibilităţilor materiale ale celui ţinut la întreţinere se va ţine seama nu numai de veniturile sale propriu-zise, ci şi de sarcinile la care acesta trebuie să facă faţă, ca alte

[117]BACACI, Alexandru, *Raporturile familiale în dreptul familiei.* București, Editura Hamangiu, 2007, pp. 181.

obligaţii de întreţinere, datorii, greutăţi materiale etc., toate afectandu-i mijloacele de care dispune. În ceea ce priveşte veniturile din muncă ale celui obligat la întreţinere s-a decis că se vor avea în vedere acele venituri nete realizate în orice domeniu de activitate care au caracter de continuitate, adică nu numai retribuţia propriu-zisă, ci şi sporul de vechime, indemnizaţia de conducere sau alt venit permanent.

Legislația română[118] de altfel, nu atribuie la categoria veniturilor debitorului, veniturile sub formă de sporuri speciale, ca sporul pentru condiţii deosebite de muncă, indemnizaţia de zbor, acordată piloţilor de avioane, premiile ocazionale şi reţinerile definitive pentru nerealizarea normelor. Considerăm că această interpretare în legislația românească ține să îngrădească drepturile creditorului, dat fiind faptul că însuși aceste venituri înscrise de către debitor sub formă de sporuri speciale, îndemnizații etc., pot fi asemenea altor venituri al cărui cuantum se ia în considerare la stabilirea mărimii plății pensiei de întreținere. Suntem de părerea că plata pensiei de întreținere destinată unui membru de familie este superioară altor tipuri de plăți și prestații civile, drept urmare necesitatea atribuirii în aceste condiții la categoria veniturilor debitorului, este inerentă unui proces echitabil. sau chiar mai mari. Urmează să fie luate în calcul totalitatea mijloacelor materiale ale debitorului, atât cele cu caracter periodic, în categoria cărora se înregistrează salariul, pensia, cât și cele din alte surse, cum ar fi economii, chirii, dobânzi, arendă, etc. În aceeași ordine de idei, vor fi apreciate și alte venituri sub formă de bunuri ce pot fi valorificate cu scopul de a efectua plățile pensiei de întreținere.

Este important a fi luată în considerare, și posibilitatea debitorului de a dobândi cu regularitate aceste venituri. În dependență de sursă de venit, aceasta va fi luată în calcul la momentul estimării cuantumului plății cu posibilitatea reevaluării acesteia la necesitate.

În același context, pentru naşterea obligației de întreținere pentru debitor legislația națională reglementează următoarele condiții cu privire la sursele de venit al debitorului obligației de întreținere:

a) debitorul să dispună de mijloacele necesare îndeplinirii obligaţiei de întreţinere – vor fi luate în considerare toate mijloacele materiale ale debitorului cum ar fi veniturile din muncă, salarii, premii, ajutorul pentru incapacitatea temporară de muncă, compensaţia acordată în caz de desfacerea contractului individual de muncă.
b) Se vor lua în considerare veniturile persoanei de la toate locurile de muncă, din gospodăria agricolă, activitatea de antreprenoriat, activitatea intelectuală etc. Dacă debitorul întreţinerii nu are salariu sau alte venituri, fie că acestea sînt insuficiente pentru

[118]BACACI, Alexandru, *Raporturile familiale în dreptul familiei.* București, Editura Hamangiu, 2007, pp. 183.

a-şi onora obligaţia, pensia de întreţinere se va încasa din mijloacele băneşti depuse de către debitor în instituţiile financiare sau transmise organizaţiilor comerciale şi necomerciale, cu excepţia cazurilor cînd aceste mijloace le-au fost transmise în proprietate. Dacă debitorul nu dispune de astfel de mijloace băneşti sau dacă dispune de ele, dar acestea sînt insuficiente pentru a-şi onora obligaţia, pensia de întreţinere se va încasa din contul tuturor bunurilor mobile şi imobile ale debitorului care pot fi urmărite. În cazul țăranilor, se va ţine seama, la calcularea pensiei de întreținere, de veniturile în natură şi în bani realizate, în gospodăria personală sau din altă sursă, dacă au caracter de continuitate.

Cu alte cuvinte, indiferent dacă creditorul întrunește toate condițiile ce-i dau dreptul de a beneficia de întreținerea, dar debitorul nu poate să o asigure, atunci creditorul va solicita întreținere din partea celorlalți debitori potrivit gradelor de rudenie sau o va solicita repetat odată cu schimbarea situației materiale economice a debitorului.

Alta este situația atunci când debitorul obligației intenționat a format toate împrejurările ca să fie în imposibilitate de plată (este șomer fictiv, nu dorește să lucreze, etc), însă despre acestea vom vorbi pe larg, în capitolul ce urmează cu privire la buna-credință și abuzul de drept. Conform prevederilor CF, părinții sunt obligați să-și întrețină copii minori și majori inapți de muncă care necesită sprijin material.

Întreținerea copilului minor de către părinți se face indiferent dacă aceștia au sau nu venituri, deoarece ei sunt primii obligați la întreținerea copiilor săi minori. Debitori ai obligației de întreținere în cazul copiilor minori vor fi ambii părinți în egală măsură indiferent de starea lor materială și de fluctuația de venit de care dispun. Sunt debitori atât părinții biologici din care descind direct copiii, precum și părinții adoptivi.

Conform art. 2 din Legea privind regimul juridic al adopției, sunt adoptatori cuplul soț și soție, care sunt căsătoriți în ordinea și modul prevăzut de legislația în vigoare, persoana necăsătorită, precum și cea căsătorită dar care adoptă singură. Oricare alte persoane care nu sunt nici părinții biologici nici părinți adoptivi, nu li se poate imputa obligația la întreținere a minorilor pe care i-au crescut și educat în lipsa relației de rudenie sau a unui act civil confirmativ. Dacă o persoană, din anumite circumstanțe a acordat întreținere și educare unui copil minor până la o anumită vârstă, tratandu-l ca pe copilul propriu, însă nefiind părintele acestuia, nu poate fi impus la acordarea întreținerii potrivit normelor CF ce reglementează obligația părinților de a-și întreține copii.

Totodată, sunt părinți biologici - bărbatul care a procreat copilul și femeia care a dat naștere copilului. Copilul născut în căsătorie sau în termen de trei sute de zile din momentul

încetării căsătoriei, declarării nulității sau decesului soţului mamei copilului are ca tată pe soţul (fostul soţ) al mamei, dacă nu a fost stabilit contrariul. Astfel, sunt părinți obligați să-și întrețină copilul minor: părinții biologici și părinții adoptivi. Obligația de întreținere a copiilor din partea părinților apare ca efect al relațiilor de rudenie. Este tată biologic, persoana înscrisă în certificatul de naștere al copilului la secțiunea părinți. Însă pot fi situațiile în care proveniența copilului este stabilită doar de la mamă și respectiv copilul minor este în drept să solicite întreținere doar din partea mamei. De menționat că pot fi situațiile în care tatăl biologic locuiește de facto cu copilul, însă conform actelor de stare civilă acest fapt nu este confirmat și prin urmare copilul nu este în drept să solicite întreținere de la tată până la stabilirea paternității.

După cum am menționat mai sus, părinții sunt obligați să-și întreție copii indifirent dacă au destule resurse materiale, au capacitate deplină de exercițiu sau sânt limitați în ea, sunt minori sau majori, sunt apți sau inapți de muncă și indiferent dacă copiii minori au sau nu nevoie de întreținere. Mai mult decât atât, CF comparativ altor tipuri de întreținere, stabilește debitorilor - părinții copiilor minori ordinea și modul de încasare a pensiei de întreținere. Astfel, plata pensiei de întreținerea copiilor minori se dispune în trei modalități: 1) pe cote părți din veniturile părinților, 2.) într-o sumă bănească fixă și 3) cu posibilitatea combinării acestora.

Potrivit art. 75, alin. 1), CF, pensia de întreținere destinată copilului minor se încasează din salariul şi/sau din alte venituri ale părinţilor în mărime de 1/4 - pentru un copil, 1/3 - pentru 2 copii şi 1/2 - pentru 3 şi mai mulţi copii. În temeiul prezentului articol, la stabilirea cuantumului plății pensiei, instanța judecătorească va examina totalitatea veniturilor materiale ale părintelui obligat la întreținere și corelativ numărul copiilor minori, va stabili plata pensiei lunară până la vârsta de 18 ani ai acestora. Veniturile vor fi considerate cele din activitatea de muncă, cum este salariul și din toate tipurile de venituri impozitate în ordinea prevăzută de legislație.

Prin urmare, este salariu[119] orice recompensă sau profit, câștig evaluat în bani, plătit salariaţilor de către angajator sau de organul împuternicit de acesta, în temeiul contractului individual de muncă, pentru munca executată sau ce urmează a fi executată. Plata pensiei de întreținere se formează din salariul părintelui care include: salariul de bază (salariul tarifar, salariul funcţiei), salariul suplimentar (adaosurile şi sporurile la salariul de bază) şi alte plăţi de stimulare şi compensare.

Pe lângă plățile salariale ale debitorului, plata pensiei de întreținere va fi percepută și din alte venituri ale debitorului cum sunt pensia pentru limită de vârstă, pensia de dizabilitate plătite

[119]Legea, *salarizării,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr.847 din 14.02.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 50-52, art. 336, art.2.

din sistemul asigurării sociale de stat, din bursele studenților, masteranzilor și doctoranzilor, la fel va fi încasată suma pensiei de întreținere corespunzător normelor legale.

Totodată, potrivit legislației fiscale[120], alte tipuri de venituri pot fi venitul impozabil, estimat, din investiții și financiar. *Venitul impozabil* reprezintă *venitul brut,* inclusiv facilităţile acordate de angajator, obţinut de contribuabil din toate sursele într-o anumită perioadă fiscală. *Venit estimat* reprezintă venitul rezultat prin aplicarea metodelor şi surselor indirecte în cadrul controalelor fiscale, inclusiv ca urmare a instituirii posturilor fiscale. *Venit din investiţii* este venitul obţinut din investiţiile de capital şi din investiţiile în activele financiare, dacă participarea contribuabilului la organizarea acestei activităţi nu este regulată, permanentă şi substanţială. *Venit financiar constituie* venitul obţinut sub formă de redevenţă, anuităţi, de la darea bunurilor în arendă, locaţiune, de la uzufruct, pe diferenţa de curs valutar, de la activele ce au intrat în mod gratuit, alte venituri obţinute ca rezultat al activităţii financiare, dacă participarea contribuabilului la organizarea acestei activităţi nu este regulată, permanentă şi substanţială.

Referitor la plata pensiei de întreținere din salariu și alte venituri ale debitorului, menționăm prevederile art. 106 Codul fiscal, corespunzător căruia, cuantumul reţinerilor din salariu şi din alte venituri se calculează din suma pe care debitorul urmează să o primească (venitul net). Salariu net, rezultă din cel brut după ce se scad reţinerile obligatorii conform legislaţiei în vigoare. Salariul brut cuprinde sumele de bani ce exprimă salariul de bază şi toate adaosurile salariale provenite din muncă[121].

Reținerile pensiei de întreținere din salariu se execută potrivit contractul privind plata pensiei de întreținere, titlului executoriu sau a cererii debitorului întreținerii, astfel patronul este obligat să rețină lunar pensia de întreţinere din salariul şi/sau din alte venituri ale debitorului întreţinerii şi să o transmită sau să o transfere, din contul acestuia, creditorului întreţinerii într-un termen de cel mult 3 zile de la data fixată pentru plata salariului şi/sau a altor venituri. Reținerile din salariu fixate în baza unui contract privind plata pensiei de întreținere autentificat notarial, pot fi efectuate și în cazul în care acestea depășesc 50 la sută din salariul şi/sau din alte venituri ale debitorului întreţinerii.

Legea prevede în cazul în care debitorul își schimbă locul de trai și de muncă va anunța instanța judecătorească, la fel și angajatorul va comunica în termen de 3 zile, instanţei judecătoreşti despre concedierea persoanei debitor al întreţinerii.

---

[120]Art. 12, Codul Fiscal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1163 din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 62, art. 552.

[121]BLANOVSCHI, Andrei, Salariul: abordări conceptuale, tipuri de salarii, modalităţi de salarizare. În: *Administrare publică.* Anul: 2013, nr. 1 (77), ISSN 1813-8489, pp. 53-61.

În acest sens examinăm practica Curții Supreme de Justiție cu privire la cauza civilă pornită la cererea de chemare în judecată depusă de Bojoga Tatiana împotriva lui Purci Simion cu privire la determinarea domiciliului copilului minor, încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor și compensarea cheltuielilor de judecată, împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, Dosarul nr. 2ra-1422/23 2-22055434-01-2ra-12092023 din 28.02.2024.

La data de 19.04.2024, reclamanta a depus cerere în instanța judecătorească împotriva pârâtului privind încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor. Instanța a admis cererea de chemare în judecată privind încasarea pensiei de întreținere în folosul copilului minor în cuantum de 1/4 din salariu și toate veniturile pârâtului lunar, începând cu 19 aprilie 2022, până la atingerea majoratului de către copilul minor. Prin hotărârea suplimentară din 12 octombrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a încasat de la Purci Simion în beneficiul Tatianei Bojoga suma de 4 000 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

Nefiind de acord cu hotărârea intanței de fond, debitorul Purci Simion a atacat-o cu apel, însă cererea sa a fost respinsă cu menținerea hotărârii. Debitorul și-a motivat cererea pe faptul că nu era de acord cu mărimea cuantumului stabilit, dat fiind faptul că în perioada respectivă, era șomer și nu dispunea de venituri.

Cu referire la dezacordul lui debitorului cu cuantumul pensiei de întreţinere a copilului minor, instanța de apel a reiterat că, cuantumul stabilit de Biroul Naţional de Statistică este unul orientativ şi nu obligatoriu pentru instanţă. Or, această sumă reflectă minimul de existenţă, cheltuielile reale de întreţinere a unui copil fiind mult mai mari. De asemenea, instanța de apel a menționat că nu poate reţine argumentele apelantului cu privire la imposibilitatea achitării pensiei în suma stabilită de instanţa de fond - 1/4 din salariu sau alte venituri lunare pe motiv că nu deține un loc permanent de muncă, aceasta deoarece resursele financiare insuficiente ale părintelui nu justifică acordarea întreţinerii într-un cuantum diminuat copilului minor. Iar, suma propusă de apelant, în cuantum de 1 500 de lei/lunar, este insuficientă pentru întreţinerea unui copil, mai cu seamă că necesităţile specifice vârstei copilului reclamă costuri ce depăşesc simpla întreţinere. Respectiv, instanța de apel a reținut că, Purci Simion nu este inapt de muncă şi nu există anumite impedimente pentru a se angaja la un loc de muncă, inclusiv şi peste hotarele Republicii Moldova, or, are obligaţia pozitivă de a întreprinde toate măsurile ce depind de el în vederea asigurării unei întreţineri pentru acordarea copilului minor un trai decent, iar suma cu care este de acord să o achite apelanul este sub minimul de existenţă a unui copil minor şi indubitabil insuficientă pentru realizarea acestei sarcini.

În rezultat Curtea Supremă de Justiție a considerat inadmisibil recursul debitorului obligației de întreținere și a menținut decizia Curții de Apel Chișinău. Din prezentul caz,

observăm că instanța judecătorească corect a statuat opinia conform căreia părinții sunt obligați să acorde întreținere copiilor săi minori și în lipsa unor circumstanțe de fapt, cum este incapacitatea de muncă, urmează să se încadreze în câmpul muncii în vederea asigurării unui trai decent copilului său minor. Totodată, susținem opinia instanței în conformitate cu care cuantumul stabilit de Biroul Naţional de Statistică este unul orientativ şi nu obligatoriu pentru instanţă.

Pe de altă parte în cazul în care părintele debitor nu dispune de venituri sub formă de salariu sau alte venituri cu caracter permanent, plata va fi stabilită într-o sumă bănească fixă. La stabilirea *cuantumului plății pensiei de întreținere* în sumă bănească fixă, vor fi luate în considerație de către justițiabil starea materială și familială a părinților, precum și alte circumstanțe importante prin prisma respectării nivelul anterior de asigurare materială a copilului. Faptul că copilul minor nu locuiește cu ambii părinți sau că mama a decis să se separe de tată și invers, nu trebuie să afecteze viața minorului, mai mult decât atât, părinții sunt obligați să asigure minorului condiții de trai și de educare caracteristice și corelative veniturilor lor.

În cazul părinților copilului minor nu se pune întrebarea referitoare la existența resurselor materiale ale părinților, nici capacitatea deplină de exercițiu al acestora, deoarece prin noțiunea de părinte înțelegem *a priori* că reprezintă persoanele obligate a acorda întreținere copiilor în mod prioritar. De regulă, obligația de întreținere în cadrul familiei de către părinți, este o acțiune firească, fără intervenirea persoanelor terțe. Însă în circumstanțele în care părinții refuză îndeplinirea sarcinilor de părinți, atunci obligația întreținerii se impune imperativ prin înaintarea unei cereri în instanță judecătorească.

În aceeași ordine de idei, în circumstanțele în care părinții locuiesc peste hotarele țării, sursă informativă a cuantumului salariului va servi contractul individual de muncă al părintelui dator. Sunt rar întâlnite cazurile când părinții care au un post de muncă peste hotarele țării lucrează legal sau prezintă acte doveditoare în vederea determinării mărimii veniturilor pe care le câștigă. Așa deci, dacă soțul debitor activează în străinătate, atunci se va identifica locul de muncă al soțului și se va solicita informație de la angajator despre mărimea salariului acestuia. Informația respectivă va fi prezentată instanței de judecată care va stabili mărimea pensiei.

Însă în realitate așa cazuri sunt practic numărate pe degete și judecătorii sunt obligați să stabilească o sumă fixă reieșind din datele prezentate de către Biroul Național de Statistică al RM[122] despre valoarea minimului de existenţă pentru educarea și creșterea unui copil minor. În

[122]Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Privind practica judiciară de soluţionare de către instanţele judecătoreşti a cauzelor referitoare la încasarea pensiei de întreţinere pentru copii şi alţi membri ai familiei* nr. 4 din 15.04.2013 Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2013, nr.7-8, pag.23,

vederea precizării informațiilor prezentate de către Biroul Naţional de Statistică[123], în cele ce urmează vom realiza comparativ cuantumul minimului de existență destinate diferitor categorii de populații pentru anul 2023, în tabelul nr. 1:

	Total pe țară	Orașe mari	Orașe mici	Sate
2022	Media anuală lei/ lună			
Copii în vârstă de până la un an	**1079,5**	**1129,9**	**1090,9**	**1003,5**
Copii în vârstă de 1-6 ani	**2411,7**	**2677,0**	**2416,5**	**2279,6**
Copii în vârstă de 7-17 ani	**3162,2**	**3470,4**	**3116,6**	**3022,0**

Tabelul nr. 1 "Minimul de existență pe ani, categorii de populație, anul 2023"

Drept urmare, în circumstanțe în care judecătorul nu dispune de date concrete referitoare la stabilirea cuantumului pensiei de întreținere destinat copiilor minori, va examina luând în considerație prezentat și publicate de către Biroul Naţional de Statistică al RM.

Făcând o comparație a coșului minim de consum cu prestațiile sociale pentru copii prevăzute în temeiul legii[124] și a HG privind îndemnizațiile acordate familiilor cu copii[125], atunci potrivit actului normativ nominalizat, anexa nr. 2 la *Regulamentul cu privire la modul de stabilire şi plată a indemnizaţiilor adresate familiilor cu copii,* cuantumul indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 2 ani și indemnizației lunare pentru creșterea copilului în cazul persoanelor neasigurate este de 1000,00 lei pe lună începând cu 01.10.2022. Obsevăm că prestația lunară din partea statului destinată îngrijirii copiilor minori până la vârsta de 2 ani în cazul persoanelor neasigurate est de aproape 2,5 ori mai mică decât prevede coșul minim de consum destinată copilului cu vârsta cuprinsă între 1-6 ani. Drept urmare, considerăm că atât prestația din partea statului cât și cuantumul coșului minim de consum publicat anual de către Biroul Naţional de Statistică al RM, constituie sume foarte mici care nu sunt capabile să acopere întinderea cheltuielilor pentru creșterea și educarea unui copil.

---

completată și modificată prin HOTĂRÎREA PLENULUI CURŢII SUPREME DE JUSTIŢIE A REPUBLICII MOLDOVA, nr. 23, din 16.10.2017, pct. 5.

[123] https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__04%20NIV__NIV050/NIV050090.px/table/tableViewLayout2/?rxid=cd9139c8-a3e3-410a-b617-5a26ae1f6fae, accesat 23.01.2024.

[124] Legea, privind prestațiile sociale pentru copii, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 315 din 23.12.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 19-23, art. 56.

[125] Hotărârea de Guvern cu privire la îndemnizațiilor adresate familiilor cu copii, nr. 1478 din 15.11.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 154-157 art. 1612.

Reiterăm că începând cu 20.12.2001, legislația RM operează cu noțiunea salariului minim pe țară, aprobat prin Legea nr. 1432/200 privind modul de stabilire şi reexaminare a salariului minim[126]. În conformitate cu legea pre notată, prin salariu minim constituie mărimea minimă a retribuţiei,în lei, stabilită de către stat pentru o muncă simplă, necalificată, sub nivelul căreia patronul nu este în drept să plătească pentru norma de muncă pe lună sau pe oră, îndeplinită de angajat. Cuantumul salariului minim crește anual în dependență de anumiți indicatori, începând cu 01.01.2024[127], salariul minim pe țară constituie suma de 5000 de lei lunar pentru un program complet de lucru de 169 de ore (în mediu pe lună), ceea ce reprezintă 29,58 lei pe oră. Pe bună dreptate considerăm că este necesar a fi operate modificări legislației în vigoare, la stabilirea plății pensiei de întreținere în lipsa informațiilor privind sursele de venit și de bunuri a debitorului, să fie stabilită de către judecători în baza valorii salariului minim pe țară și nicidecum din datele prezentate de către Biroul Național de Statistică al RM privind minimul de existență a populației, care este net inferioară salariului minim de 3-4 ori.

Plata pensiei de întreținere acordată creditorilor de către debitori în persoana părinților, poate fi micșorată doar în cazurile expres prevăzute de legislație, și anumite când:

a) părintelui obligat la acordarea întreținerii îi este stabilit grad de dizabilitate și drept urmare nu mai poate asigura aceeași întreținere din cauza lipsei unui loc de muncă.
b) Debitorul are la întreținere din alte căsătorii și alți copii mai puțin asigurați decât copilul care primește întreținere în cuantumul stabilit inițial. Condiția fiind ca aceste circumstanțe au devenit cunoscute mai târziu decât la data stabilirii întreținerii.
c) Copilul care beneficiază de întreținere este încadrat în câmpul muncii, iar părintele obligat la întreținere este șomer sau starea sănătății îl împiedică să practice o muncă mai bine plătită.
d) Și ultima situație când părintele care locuiește împreună cu copilul este mult mai asigurat comparativ celui care datorează întreținere. Toate aceste circumstanțe, precum și alte împrejurări vor fi luate în considerare de către judecător la stabilirea cuantumului plății pensiei de întreținere destinate copilului minor.

Referitor la situația debitorului - părintele copilului minor, atunci obligația legală de întreținere se stinge normelor legale: când minorul împlinește vârsta de 18 ani sau dobândește capacitate deplină de exercițiu.

[126]Legea, privind modul de stabilire şi reexaminare a salariului minim, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1432 din 28.12.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 21-24, art. 79.
[127]Hotărârea de Guvern privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară pentru anul 2024, nr. 985 din 06.12.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 465-467, art. 1151.

Alta este situația când părinții sunt obligați să acorde întreținere copiilor majori inapți de muncă. Conform prevederilor CF, părinții copiilor majori inapți de muncă care necesită sprijin material sunt obligați să le acorde întreținere. Specific obligației de întreținere în cazul dat, este că părinții datorează întreținere copiilor majori când îndeplinesc două condiții cumulativ: sunt inapți de muncă și necesită sprijin material. Cauza inaptitudinii de a munci poate apărea o dată cu încadrarea acestuia în una din gradele de dizabilitate. De menționat că ambii părinți datorează întreținere în egală măsură copilului major inapt de muncă ce necesită sprijin material. Plata pensiei de întreținere va fi calculată într-o sumă bănească fixă care se determină reieșind din condițiile materiale și familial a părinților care datorează întreținere și a copiilor majori îndreptățiți la întreținere. Chiar dacă copilul major este căsătorit, părinții sunt datori alături de soți de a acorda întreținere în cazul când situația o cere.

Subsidiar, legislația familiei în vigoare reglementează și condițiile de participare a ambilor părinți în calitate de debitori la cheltuielile suplimentare destinate copiilor minori și majori care necesită sprijin material adăugător. În vederea solicitării și stabilirii plății suplimentare, drept temei juridic servesc circumstanțele excepționale cum sunt: boală gravă, mutilarea copilului minor sau a celui major inapt de muncă, necesitatea achitării cheltuielilor privind îngrijirea acestora etc, iar aceste plăți suplimentare sunt considerate o particularitate a pensiei de întreținere.

Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 15.04.2013, debitorul este obligat să participe la cheltuielile suplimentare până la îmbunătăţirea stării sănătăţii copilului minor şi a celui major inapt de muncă şi nu până la menţinerea gradului de dizabilitate, hotărâre modificată prin Raportul Curții Supreme de Justiție pentru anul 2017. Potrivit Raportului enunțat, în anul 2017 a fost emisă doar o decizie pe marginea obligației legale de întreținere a membrilor de familie, în cauza civilă dosarul nr. 2ra-2576/16 din 14.12.2016 – în conformitate cu care, în cazul când părintele, care datorează întreţinerea copilului, nu are un venit stabil, instanţa judecătorească urmează să ţină cont de dispoziţiile art. 58 alin. (1) şi 74 alin. (1) CF şi poate să stabilească cuantumul pensiei de întreţinere, într-o sumă bănească fixă, plătită lunar.

Potrivit jurisprudenței CSJ, în instanța judecătorească la cauza civilă în dosarul nr. 2ra-851/18, din data de 06.06.2018 intentată la cererea de chemare în judecată a lui Cibotari Nicolae împotriva Elenei Cibotari cu privire la modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copilului minor și cheltuielilor suplimentare, până la îmbunătățirea sănătății copilului minor, împotriva deciziei Curţii de Apel Chişinău din 20 decembrie 2017, prin care a fost admis apelul declarat de către Cibotari Nicolae, prin intermediul avocatului Costru Tatiana, casată hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Central din 22 mai 2017 și emisă o nouă hotărâre.

În motivarea sa, reclamantul în calitate de debitor a susținut că plata pensiei de întreținere în mărime de 2000,00 lei lunar destinată copilului minor până la împlinirea majoratului și cu titlu de cheltuieli suplimentare suma de 2000,00 lei lunar până la îmbunătățirea sănătății copilului minor, sunt mult prea mari și dânsul nu are posibilitate să le achite. Totodată, în motivarea sa, debitorul a menționat că suma încasată cu titlu de pensie de întreținere a copilului minor este exagerată, or, conform datelor Biroului Național de Statistică, valoarea minimă de existență calculată pentru un copil de vârsta respectivă, constituie 1580,9 lei, sumă la care trebuie să contribuie ambii părinți și nu unul singur. Astfel, apelul reclamantului fiind admis, stabilindu-se de către Curtea de Apel Chișinău plata pensiei de întreținerea copilului minor până la majorat în cuantum de 1100 lei lunar și a cheltuielilor suplimentare în cuantum de 300 de lei lunar începând cu data intrării în vigoare a hotărârii până la îmbunătățierea stării sănătății copilului minor. Observăm că intanța de apel, în motivare s-a condus de prevederile datelor prezentate de către Biroului Național de Statistică, fără a lua în considerare interesul copilului minor. Putem de duce din aceste circumstanțe faptul că Curtea de Apel Chișinău nu a intrat în esența și importanța reglementării corecte a cazurilor ce țin de plata pensiei de întreținre. Or, potrivit instanței, suma de 1100 lei și 300 lei lunar, pe deplin constituie suma necesară creșeterii și educării un copil minor care are probleme de sănătate și necesită cheltuieli suplimentare pentru procurarea medicamentelor și tratament.

Cu mare regret atestăm că numărul unor astfel de situații în practica judecătorească este mare și respectiv o astfel de tratare a circumstanțelor de fapt de către justițiabil, reduce încrederea cetățenilor într-o judecare echitabilă a cazului aflat în examinare. Examinând cauza fără prezentarea părților, Colegiul civil, comercial şi de contencios administrativ lărgit al Curţii Supreme de Justiţie a decis admiterea recursului declarat de către Cibotari Elena cu casarea integrală a deciziei Curţii de Apel Chişinău din 20 decembrie 2017, cu menținerea hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Central din 22 mai 2017. În motivarea sa, CSJ a reținut că prezenta acțiune după conținut reprezintă un apel deghizat împotriva hotărârii irevocabile pe care intimatul-reclamant o consideră ilegală. În așa caz, de altfel, poate avea loc o ingerință asupra securității raportului juridic. Din cauza civilă expusă mai sus, observăm că CSJ corect a apreciat atât aplicarea materială a normei legale cât și circumstanțele de fapt și de drept a cauzei aflate în litigiu

Despre obligația de întreținere datorată părinților de către copii lor, legiuitorul la rândul său, o stabilește ca fiind *în primul rând, o datorie, o obligaţie morală.* Cu alte cuvinte, obligația de întreținere, constituie o acțiune conștientă, liber exprimată a copilului - debitor. De aici reiese

că condițiile ce nasc obligația de întreținere pentru debitor, în cadrul întreținerii dintre părinți și copii, vor fi următoarele:

- legătura de rudenie dintre părinţi şi copii să fie dovedită prin actele de stare civilă,
- copilul să fie major şi să fie apt de muncă. Copiii care au dobândit capacitatea de exerciţiu sub vârsta de 18 ani nu pot fi impuşi la plata întreţinerii.[128]

În aceeași ordine de idei, conform opiniei autorului, stabilirea necesităţii în sprijin material se examinează în instanţa judecătorească de la caz la caz, fiind comparate veniturile părinţilor şi necesităţile lor (alimentarea, tratamentul, procurarea îmbrăcămintei, a bunurilor de uz casnic etc.[129]Trebuie de remarcat că în cazul în care instanţa de judecată va elibera copiii părinţilor de la îndeplinirea obligaţiilor legale de întreţinere, deoarece părinţii au avut un comportament nedemn şi/sau nu şi-au îndeplinit în modul cuvenit îndatoririle părinteşti pe parcursul educaţiei oferite şi acest fapt a fost demonstrat în instanţa de judecată, nepoţii, în cazul existenţei unei astfel de hotărâri, nu vor putea fi obligaţi să-şi întreţină buneii lor.

În aceeași ordine de idei, debitorul este absolvit de la plata pensiei de întreținere, dacă în timpul examinării procedurii s-a depistat că părinții au avut un comportament imoral față de copii, nu și-au îndeplinit obligațiile părintești.

Obligația de întreținere dintre soți și foștii soți, debitori ai obligației de întreținere. Îndatorirea de a acorda întreținere soțului sau fostului soț, cum am examinat in subcapitolul anterior, îl au persoanele care se află în relații de căsătorie încheiate în ordinea și modul prevăzut de legislația în vigoare sau persoanele care au divorțat (foștii soți).

Pentru existența obligației de întreținere, este inerent ca soțul obligat la întreținere să dispună de mijloace suficiente. Prin aceasta se impune drept condiție ca creditorul să nu aibă un venit propriu suficient, iar debitorul să aibă posibilitatea de a achita plata pensiei de întreținere. Ca și în cazul altor categorii de întreținere examinate mai sus, plata pensiei de întreținere din partea debitorului este acordată sub forma unei sume bănești fixe achitate lunar. Această plată poate fi stabilită prin negocierea încheierii unui contract privind plata pensiei de întreținere sau la cererea soțului inapt de muncă prin intermediul unei cereri în instanță de judecată.

Totodată, art. 83 CF, menționează că debitorul datorează întreținere, fostului soț care necesită sprijin material și care a atins vârsta de pensionare în cel mult 5 ani dacă soții au fost căsătoriți cel puțin 15 ani. Termenul, în toate cazurile vor curge conform datelor actelor de stare civilă, iar la examinarea cauzei, judecătorul va examina minuțios toate aceste aspecte.

---

[128]CEBOTARI, Valentina, Prevederi legale privind obligaţia de întreţinere. În: Revista Naţională de Drept. Anul 2003, nr. 2, pp. 18.
[129]*Ibidem.*

Obligația de întreținere dintre frați și surori. Potrivit normelor legale, frații și surorile sunt obligați să acorde întreținere fraților și surorilor minore și celor majore inapte de muncă, în situația care aceasta nu poate fi acordată de către părinți.

Condițiile necesare care urmează a fi îndeplinite de către debitor în cazul acordării întreținere fraților și surorilor minore, sunt următoarele: să fie majori, să fie apți de muncă, părinții obligați la întreținere înaintea lor să se afle în imposibilitate să acorde întreținere și să dispună de mijloace suficiente. Aceleași condiții sunt prevăzute în cazul fraților și surorilor majori inapți de muncă - creditori ai obligației de întreținere. Singura diferență rezidă în imposibilitatea întreţinerii acestora de către copiii lor majori apţi de muncă, de către soţi (foştii soţi) sau de către părinţi. Cum examinat anterior, necesitatea respectării condițiilor enumerate mai sus de către debitor este inerentă și cumulativă. Pe de altă parte, în circumstanțele în care debitorul, din motive obiective nu întrunește cel puțin una din aceste condiții, atunci obligația de întreținere nu-i este imputabilă.

Obligația de întreținere dintre bunici și nepoți. Bunicii sunt obligați să acorde întreținere nepoților minori care necesită sprijin material, cât și celor majori inapți de muncă. Bunicii sunt chemați la întreținere în folosul nepoților dacă dispun de mijloace suficiente și dacă nu sunt alți debitori chemați la întreținere înaintea lor, cum ar fi: părinții pentru nepoții minori și soţi (foştii soţi), copiii majori apţi de muncă sau de către părinţi pentru cei majori inapți de muncă.

Referitor la condițiile debitorilor în persoana bunicilor, atunci menționăm că despre întreținerea copilului major, *doctrina românească* legiferează că copilul aflat în continuarea studiilor, în anumite condiţii, părinţii acestuia sunt ţinuţi a presta întreţinere nu numai lui, ci şi descendenţilor săi, adică nepoţilor. Dacă ambii părinţi se află în continuarea studiilor şi deci nu au mijloacele necesare pentru întreţinerea copilului lor, acesta se poate îndrepta pentru întreţinere atât împotriva bunicilor paterni cât şi a celor materni, care, în subsidiar, sunt ţinuţi deopotrivă să acorde întreţinere nepotului lor. Susținem preluarea acestui tip de întreținere și în legislația RM, deoarece nivelul de trai și calitatea de viață a cetățenilor din zilele noastre s-a modificat considerabil, indiferent de vârstă, calificare sau alți indicatori. Persoanele în etate, adesea pot fi mult mai înstărite și asigurate decât cei tineri, astfel încât dacă buneii dispun de mijloace suficiente, ar putea fi chemați la întreținerea nepoților în locul părinților care se află la continuarea studiilor și nu au mijloace materiale suficiente.

Amintim că în data de 21 iulie 2022, a fost o propunere de perfecționare a legislației înaintată de către Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, Dna. Maia Bănărescu, privind completarea CF cu o normă legală, care să instituie obligaţia părinţilor de a-şi întreţine copiii

majori care continuă studiile, dar numai până la vârsta de 23 ani[130]. Și-a motivat poziția prin identificarea aspecte de drept comparat cu state membre a UE: Ungaria, Belgia, Germania, România, Franța și Bulgaria. De exemplu în Ungaria, părinții datorează întreținere copiilor majori aflai la continuarea studiilor până la vârsta de 25 de ani sau mai mult în cazul în care se justifică în mod excepțional.

În Bulgaria de exemplu, părinţii trebuie să plătească întreţinere pentru copiii minori cu vârsta sub 18 de ani, indiferent dacă aceştia sunt capabili să lucreze sau dacă dispun sau nu de mijloacele necesare pentru a se întreţine prin resurse proprii. Totodată, în cazul copiilor majori, părinţii trebuie să plătească întreţinere în situaţia în care copiii nu sunt în măsură să se întreţină singuri din propriul venit sau din bunurile proprii atunci când sunt înmatriculaţi într-un sistem de învăţământ secundar (până la vârsta de 20 ani) sau la un colegiu de formare ori universitate (până la 25 de ani), pe durata prevăzută a studiilor, dar numai dacă plata întreţinerii nu presupune dificultăţi deosebite pentru părinţi.

Susținem părerea autoarei Dna. Maia Bănărescu, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, privind operarea modificărilor CF la secțiunea obligația părinților de a-și întreține copii lor majori până la vârsta de 23 de ani. După cum afirmă și cadrul normativ naţional conține lacune în privinţa situaţiilor de întreţinere a copiilor majori apţi de muncă, însă care nu și-au câștigat autonomie financiară şi se află în proces de formare profesională. În realitate așa și se întâmplă, părinții acordă întreținere copiilor majori aflați la continuarea studiilor pe de-o parte, dar necesitatea legiferării acestei bune practici este inerentă pe de altă parte. Or, în altă ordine de idei, potrivit art. 25 din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii se stabileşte pensie de urmaş copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă îşi continuă studiile în instituţii de învăţământ de zi până la terminarea acestora, fără a depăşi vârsta de 23 de ani, obligație care îi revine statului. Autoarea ne conduce spre ideea că: *"Principiul conform căruia acolo unde există aceeaşi raţiune, trebuie să existe aceeaşi soluţie, induce spre ideea că nu există nicio raţiune pentru care copilul care are părinţii în viaţă să nu se bucure de aceleaşi drepturi pe care le are copilul ai cărui părinţi sunt decedaţi. Prin recurgere la analogie, dacă statul asigură întreţinerea copilului major care îşi continuă studiile şi care are unul sau ambii părinţi decedaţi, atunci ar fi logic ca părinţii/părintele să execute obligaţia de întreţinere a copilului major care la fel este înmatriculat la o instituţie de învăţământ".* Reieșind din circumstanțele că sistemul educativ în RM se conduce după Procesul de la Bologna,

[130] https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/07/Propunere-de-perfec%C8%9Bionare-a-Codului-Familiei-pe-segmentul-%C3%AEntre%C8%9Binerii-copiilor-majori-care-%C3%AE%C8%99i-continu%C4%83-studiile.pdf, accesat la 09.02.2024;

corespunzător căreia copilul primește o specializare licențiată odată cu finisarea studiilor universitare și necesitatea întreținerii acestuia în continuare de către părinți este practic esențială, deoarece finisarea studiilor superioare are loc la vârsta de 22-23 de ani. În cazul în care copii majori aflați la continuarea studiilor superioare mai au la întreținere și copii minori, necesitatea întreținerii acestora de către bunei este absolut indispensabilă în anumite cazuri.

Strâns legat de această normă este și legislația muncii în partea ce ține de asigurarea garanțiilor și compensațiilor salariaților care îmbină munca cu studiile fără a fi scoși din câmpul muncii în programele de doctorat și postdoctorat.

De exemplu salariații care, din proprie inițiativă, s-au înmatriculat la programe de studii autorizate provizoriu sau acreditate în condițiile legii în cadrul învățământului profesional tehnic, superior de licență sau superior de master cu frecvență redusă li se acordă anumite garanții și compensații în modul prevăzut de contractul colectiv sau de cel individual de muncă, comparativ salariaților care sunt trimiși la studii de către angajator, cărora li se stabilește durata redusă a timpului de muncă, li se acordă concedii suplimentare, cu menținerea integrală sau parțială a salariului mediu, precum și acordarea altor înlesniri[131]. Considerăm oportun în acest sens să fie modificată atât legislația muncii, cât și legislația familiei, care va încuraja părinții în calitate de salariați să-și continuie studiile superioare de doctorat și postdoctorat prin acordarea unor garanții și compensații legale sub formă de concedii suplimentare, cu menținerea integrală sau parțială a salariului mediu salariaților care îşi fac studiile superioare complete fără scoatere din activitate. În acest sens propunem să fie operate modificări pct. 11^1 din Hotărârea de Guvern pentru aprobarea Regulamentului cu privire la acordarea unor garanţii şi compensaţii salariaţilor care îmbină munca cu studiile, nr. 435 din 23.04.2007.

Conform doctrinei, între bunici şi nepoţi nu se aplică regulile speciale cunoscute în cazul obligaţiei dintre părinţi şi copii. În cazul în care părintele aflat în continuarea studiilor le abandonează sau nu este silitor, neavând rezultate corespunzătoare, acesta pierde, el însuşi, dreptul la întreţinere faţă de părinţii săi, şi în acelaşi timp este obligat la întreţinere – nefiind împiedicat să muncească – faţă de propriul său copil, care nu va mai putea pretinde pensie de întreţinere de la bunici săi, decât în condițiile dreptului comun[132].

Dacă unul dintre părinţi se află în continuarea studiilor, dar celălalt lucrează, acesta din urmă este ţinut să asigure în întregime întreţinerea copilului lor minor, întrucât obligaţia

[131]Hotărârea de Guvern pentru aprobarea Regulamentului cu privire la acordarea unor garanţii şi compensaţii salariaţilor care îmbină munca cu studiile, nr. 435 din 23.04.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 24-25, art. 162.

[132]BACACI, Alexandru, *Raporturile familiale în dreptul familiei.* București, Editura Hamangiu, 2007, pp. 219.

părinţilor de întreţinere a propriilor lor copii are un caracter *în solidum.* Aşadar, bunicii nu vor putea fi obligaţi la întreţinere alături de părinte, obligația de întreținerea copiilor îi revin părinților. Și în cazul în care părinții nu au mijloace îndestulate, vor fi chemați la întreținerea copiilor minori sau majori inapți de muncă buneii nepoților în lipsa fraților și surorilor apte de muncă.

Urmează a se ţine seama, desigur, de situaţia concretă a bunicilor, de mijloacele de care dispun, de sarcinile pe care le au, astfel ca obligaţia de întreţinere – care e divizibilă – să fie împărţită în mod echitabil între ei. În astfel de situaţii, obligaţia de întreţinere a bunicilor faţă de nepoţi este distinctă de aceea faţă de propriii copii.

Sunt obligați a acorda întreținere nepoții față de bunicii lor. În vederea stabiliri întreținerii bunicilor din partea nepoților lor vor fi luate în considerație cumulativ următoarele condiții: starea bunicilor inapți de muncă care necesită sprijin material și imposibilitatea întreţinerii lor de către copiii majori apţi de muncă sau de către soţi (foştii soţi). Subsidiar, la adoptarea deciziei privind plata pensiei de întreținere, vor fi examinate și posibilitățile materiale ale nepoților - majori, apți de muncă, care dispun de mijloace suficiente. Ca și în alte cazuri de întreținere dintre membrii de familie, condițiile enumerate vor fi examinat cumulativ.

Totodată, identificăm în calitate de temeiuri juridice de scutirea debitorului de la plata întreținerii creditorului următoarele situații:

- incapacitatea de muncă a soţului (fostului soţ) inapt de muncă, care necesită sprijin material, este rezultatul abuzului de băuturi alcoolice sau substanţe stupefiante ori al unei infracţiuni premeditate. Cu alte cuvinte, dacă în procesul de examinarea cererii privind obligația de întreținere a fostului soț inapt de muncă al cărui incapacitate este cauzată de consumul de băuturi alcoolice, substanțe stupefiante[133], sau a săvârșit o infracțiune premeditată, atunci debitorul obligației - fostul soț, urmează a fi scutit de plata întreținerii.
- Soţul (fostul soţ) care necesită sprijin material a avut o comportare amorală în familie.[134] În categoria acțiunilor amorale putem identifica că creditorul obligației de întreținere a exercitat violență fizică și psihică asupra debitorului. A avut un comportament înjositor și lipsit de respect în raport cu debitorul obligației. Prin urmare, în cazul în care se atestă prezența unor astfel de circumstanțe, prin probarea argumentată și certă, debitorul obligației, în baza hotărârii instanței de judecată, poate fi scutit. De menționat este că obligația probării comportamentului amoral, o are debitorul obligației.

[133] https://www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/stupefiant_2436, accesat la 17.08.2023, orele 17:20,
[134] https://ro.uzvisit.com/2945-the-moral, aceesat la 17.08.2023 orele 17:30.

- Soţii (foştii soţi) s-au aflat în relaţii de căsătorie cel mult 5 ani, cu alte cuvinte, dacă soții s-au aflat în relație de căsătorie mai puțin de 5 ani, atunci creditorul obligației nu va fi în drept să solicite întreținere din partea debitorului.

S-a dovedit, pe cale judecătorească, că căsătoria a fost desfăcută din culpa fostului soţ care necesită sprijin material. Prin culpa fostului soț creditor al obligației de întreținere putem identifica mai multe situații, cum ar fi de exemplu adulterul. Drept urmare, dacă fostul soț care necesită sprijin material se face vinovat de desfacerea căsătoriei, atunci debitorul obligației este scutit de acordarea întreținerii. Problema culpei în desfacerea căsătoriei este de atribuţia exclusivă a instanţei care soluţionează cererea de divorţ, hotărârea acesteia având putere de lucru judecat. Aşadar, instanţa învestită cu judecarea cererii pentru stabilirea pensiei de întreţinere nu are a se preocupa de această problemă, fiind împiedicată de autoritatea lucrului judecat (în virtutea căruia o nouă judecată asupra aceleiași pricini este împiedicată)[135][136].

Obligația copiilor vitregi de a-și întreține părinții vitregi. Conform, **DEX-ului** limbii române, *(Despre copii și părinți, determinând natura rudeniei lor reciproce) Care nu e rudă de sânge, care a devenit rudă numai printr-o nouă căsătorie a unuia din părinți*[137]. Potrivit prevederilor art. 89 CF, copii vitregi sunt obligați să-și întrețină părinții vitregi în condițiile cumulării următoarelor situații: sunt copii majori și apți de muncă, care dispun de mijloace suficiente. În același context, instanța judecătorească este în drept a scuti copii vitregi de plata pensiei de întreținere în beneficiul părinților vitregi când aceştia i-au întreţinut şi educat mai puţin de 5 ani sau nu şi-au onorat obligaţiile.

Examinând noțiunea copilului vitreg cu care operează legislația familiei, deducem că pentru a fi obligat la întreținere, copilul vitreg este afin cu creditorul obligației o dată cu înregistrarea noi căsătorii cu unul din părinții debitorului. Drept urmare, doar în cazul încheierii unei căsătorii între unul dintre părinții debitorului cu creditorul obligației în ordinea și modul prevăzut de legislația în vigoare, copilul vitreg este urmărit la plata pensiei de întreținere. În cazul în care nu a fost înregistrată o căsătorie civilă, copilul vitreg este absolvit de această obligație. Totodată, este necesar ca căsătoria dintre părintele biologic și vitreg să fi durat cel puțin 5 ani și condiționat de circumstanțele în care părintele vitreg și-a onorat obligațiunile de părinte vitreg.

---

[135]BELEI, Elena, Puterea de lucru judecat a tranzacției. În: *Revista Institutului Național al Justiției.* Anul: 2013, nr. 3 (26), pp. 17.

[136]BELEI, Elena, PITIC, Mariana, Puterea de lucru judecat a tranzacției. În: *Revista Institutului Național al Justiției.* Anul: 2014, nr. 4 (31), pp. 16.

[137]https://www.google.md/search?q=copil+vitreg+notiune

Stabilim că în practică, astfel de cazuri sunt foarte puține în instanța judecătorească, dat fiind faptul că copilul vitreg este ultima persoană obligată să acorde întreținere după copii firești apți de muncă a creditorului sau de către soț (fost soț) .

Obligația copiilor de a-și întreține educatorii. Debitorul obligației de întreținere trebuie să îndeplinească condițiile cu privire la vârsta majoratului, să fie apți de muncă și să dispuie de mijloace suficiente. Sunt educatori, persoanele care au educat și întreținut unul sau mai mulți copii în familia sa și ca urmare s-au creat între ei raporturi asemănătoare acelora dintre părinți și copii. Condiția ca întreținerii educatorilor de către copii ca să nu fi fost instituită tutela, curatela sau plasarea în casele de tip familial, dat fiind faptul că vor căpăta alt tip de reglementare.

Plata pensiei de întreținere, în toate cazurile cu excepția întrețineri acordate copiilor minori de către părinți, este stabilită într-o sumă bănească fixă luându-se în calcul situația materială şi familială a persoanei care datorează întreţinere şi a persoanei care are dreptul la întreţinere, precum şi de alte circumstanţe importante. În circumstanțele în care între părți există un contract privind plata pensiei de întreținere, părțile sunt în drept să decidă asupra altui tip de plată și a cuantumului negociat de părți.

Subsidiar, instanța judecătorească este în drept să cheme la întreținere toți debitorii obligați ținându-se cont de starea lor materială și familială.

Reieșind din conținutul Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 15.04.2013, starea materială reprezintă situaţia socio-economică a persoanei, starea familială constituie numărul copiilor şi persoanelor aflate la întreţinerea debitorului și circumstanțele importante, care pot fi multitudinea altor situații nereglementate de CF, dar care pot apărea în cursul examinării cauzei, de exemplu cum ar fi chestiuni de ordin medical.

Totodată, la emiterea hotărârii, instanța judecătorească va aprecia doar venitul real al debitorului, fără a lua în calcul veniturile celorlalți membri de familie. În legislația RM nu am identificat o noțiune a venitului real, însă presupunem a fi venitul net al debitorului, membru de familie obligat la întreținere.

În lipsa unui contract încheiat între părți, plata pensiei de întreținere, este stabilită, după am enunțat supra - într-o sumă bănească fixă și doar în cazul copiilor minori se stabilește potrivit unei cote-părți din salariu. *Considerăm, pe de altă parte, că această normă poziționează creditorii - ceilalți membri de familie într-o situație mai puțin favorabilă, dat fiind faptul că suma bănească fixă se determină reieșind din venitul real al debitorului care poate fi redus intenționat.*

Să admitem situația în care, debitorul obligației de întreținere, la data solicitării întreținerii, i se calculează venitul real reieșind din veniturile de care dispunea la momentul

respectiv. Totodată, anual, salariul fiind principala sursă de venit, se modifică corelativ anumitor indicatori de salarizare. Drept urmare, fizic, din motive obiective, creditorul nu va putea depune anual cereri în judecată în vederea recalculării pensiei sale de întreținere ca urmare a modificărilor salariale ale debitorului. În lipsa unei astfel de informații, plata pensiei de întreținere stabilită într-o anumită perioadă poate crește semnificativ fără cunoștința creditorului. Considerăm că aplicarea unei marje fixe a plății pensiei de întreținere în toate cazurile este inechitabilă, cu excepția circumstanțelor încheierii unui contract privind plata pensiei de întreținere, acolo unde cuantumul este liber negociat de către părți.

Astfel, suntem de părerea că dacă s-ar stabili suma plății pensiei de întreținere sub forma unei cote-părți din toate veniturile debitorului fără deosebire de tipul întreținerii acordate, atunci plata pensiei achitată în folosul altor membri de familie, va fi corelativă posibilităților și *veniturilor reale* ale debitorului, ca în cazul părinților ce acordă întreținere copiilor minori.

După cum am menționat în primul capitol, familia se bazează de susținere și întrajutorare reciprocă acordată la nevoie membrilor de familie. În lipsa unei astfel de susțineri, nimeni altul nu va acorda sprijin membrilor de familie aflați în dificultate, iar creditorii, cel mai adesea își duc viața de pe o zi pe alta fără siguranța zilei de mâine.

Așa deci, reieșind din circumstanțele în care statul nu este gata să asigure de sinestătător resursele de existență persoanelor rămase fără întreținere, să fie adaptat modul și ordinea de încasarea veniturilor din partea altor membri de familie, obligați la întreținerea membrilor de familie aflați în dificultate.

2.4. Concluzii la Capitolul II

1. Pentru nașterea obligației de întreținere sunt necesare a fi îndeplinite anumite condiții care atât de creditorul cât și de debitorul întreținerii. Acestea sunt: între debitor și creditor trebuie să existe o legătură de familie care se manifestă prin rudenie, căsătorie, afinitate sau un raport asimilat de lege cu cel de familie cum prevede art. 90 din Codul familiei. În lipsa unei legături de familie prevăzută de titlul IV al CF obligația legală de întreținere nu poate apărea. Alte tipuri de întreținere care pot exista în societate sunt supuse reglementărilor prevăzute de Codul civil al RM.

2. Creditorul întreținerii trebuie să fie minor sau inapt de muncă. Minoritatea prin sine însăși presupune că persoana din momentul nașterii și până la majorat nu se poate întreține de sine stătător. Persoanele majore sunt recunoscute ca fiind inapte de muncă prin deciziile Consiliului Naţional pentru Determinarea Dizabilităţii şi Capacităţii de Muncă, fiind stabilite grade de dizabilitate (sever, accentuat sau mediu). Persoana care pretinde întreținere trebuie să necesite sprijin material, adică să nu dispună de mijloace suficiente pentru traiul cotidian sau dacă are

mijloace, ele sunt insuficiente pentru asigurarea necesităților zi de zi. Incapacitatea de muncă și starea de nevoie trebuie să existe simultan.

3. Persoana căreia i se impune obligația de întreținere trebuie să fie majoră, în unele cazuri aptă de muncă și să dispună de mijloace suficiente pentru a se întreține pe sine și pe cel ce pretinde întreținerea de la el.

4. Analiza detaliată a condițiilor în care se naște obligația de întreținere dintre membrii familiei ne-a determinat să venim cu unele propuneri, cum ar fi: să fie abrogat art. 90 alin. (1) și (2) din CF din considerentul că este o normă juridică care nu are o aplicabilitate practică. Din momentul intrării în vigoare a Codului familiei (2001) și până în prezent nu există nici un dosar în instanțele judecătorești ale RM având un astfel de capăt de cerere. Conform reglementărilor legale copiii care nu sunt crescuți de părinții lor sunt luați la evidență de autoritățile tutelare și plasați sub tutelă, curatelă, în casele de copii de tip familial ori într-o instituție rezidențială, iar persoanele care îngrijesc de ei conform art. 90 alin. (3) CF nu beneficiază de dreptul la întreținere din partea acestor copii.

5. Cuantumul pensiei de întreținere se stabilește pentru copii minori într-o cotă parte din veniturile debitorului, iar pentru toți ceilalți membri ai familiei – într-o sumă bănească fixă plătită lunar, reieșind din situația materială și familială a părților ceea ce, deseori, lezează drepturile creditorilor, iar, uneori și a debitorului întreținerii. Considerăm că ar fi mai echitabil dacă pensia de întreținere se va stabili sub forma unei cote-părți din toate veniturile debitorului. Aceasta ar reduce adresările în instanțele judecătorești cu cereri privind examinarea sumelor fixe ale pensiilor de întreținere în lipsa unei legi privind indexarea veniturilor prevăzută la art. 108 CF. Stabilirea unor cote-părți fixe din veniturile debitorului destinate întreținerii creditorului tuturor tipurilor de întreținere și simplificarea procedurii de stabilirea pensiei de întreținere, ar rezolva în esență situația membrului de familie care necesită sprijin material.

3. BUNA-CREDINȚĂ ȘI ABUZUL DE DREPT LA EXERCITAREA OBLIGAȚIEI DE ÎNTREȚINERE

3.1. Buna-credință și abuzul de drept în cazul executării întreținerii benevole

Conceptul juridic de bună-credință a fost fundamentat de către Marcus Tullius Cicero[138] prin prisma a două elemente constitutive: "*sinceritate în cuvinte și fidelitate în angajamente",* exprimând formula armonizată dintre conformitatea celor spuse raportată angajamentelor unei persoane. Reprezintă înfățișarea convingerii individului precum că acțiunile/inacțiunile sale denotă sinceritatea cuvintelor exprimate.

Fenomenul conceptului de bună-credință capătă o preocupare însemnată în practica judecătorească odată cu modernizarea Codului civil. Dacă până la operarea modificărilor respective în conținutul CC, principiul bunei-credințe era tratat mai mult din punct de vedere subiectiv, ca fiind eroarea scuzabilă[139] admisă în comportamentul propriu al persoanei, începând 01.03.2019, legislatorul conturează latura obiectivă definind noțiunea bunei-credințe într-un articol separat.

Potrivit autoarei Arapu Elena, conceptul bunei-credințe a îmbrăcat de-a lungul timpului mai multe forme de manifestare. Aceste manifestări au fost determinate de originile sale străvechi marcate de religie și morală, precum și de complexitatea sa datorită implicațiilor pe care le are în diferite domenii - psihologic, social sau juridic.[140] Altfel spus, la baza formării terminologiei bunei-credințe a stat religia și morala, care denotă ideea că buna-credință a luat naștere cu mult înainte ca aceasta să fie subiect juridic de reglementare.

Aplicarea bunei-credințe a căpătat reglementare încă din perioada sovietică în CC al RSSM din 1964, care opera deja cu termenii de bună-credință și respectiv reaua-credință. Or, cu alte cuvinte, atât în CC din 2002, cât și în urma modificărilor operate în anul 2019, noțiunea de bună-credință, nu era o noutate pentru legiuitor, dat fiind faptul că legiuitorul reglementa în mod diferit situația posesorului de bună-credință și a celui de rea-credință în cazul revendicării de către proprietar a bunurilor din posesia nelegitimă a altuia.

Drept urmare, potrivit art. 11 CC, buna-credință reprezintă standardul de conduită a unei persoane, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor

---

[138]FALĂ, Nicolae, BUZU, Irina, De la fides la îndatorirea de bună-credință în materia dreptului societar. În: *Studii Juridice Universitare.* Anul: 2017, nr. 3- 4 (39-40), ISSN 1857-4122, pp. 168-180.

[139]https://animus.md/adnotari/11/

[140]ARAPU, ELENA, Evoluția conceptului de bună-credință în legislația civilă. În: Conferința Integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 7-8, 2019, ISBN 978-9975-149-46-4, pp. 297-301.

celeilalte părți la raportul juridic.[141] Din conținutul noțiunii reglementat, reiterăm că buna-credință este:

e) un standard de conduită manifestat sub forma comportamentului firesc pe care l-ar avea orice persoană în anumite conjuncturi,
f) comportament corect, în raport cu alte persoane, cu anumite situații și care se caracterizează prin intenții sincere, curate, oneste și deschise,
g) care ia în cont și interesele celor din jur.

Despre accepțiunea noțiunii standardului de conduită, ne relatează autorul Băieșu Sergiu, conform căruia: "*... STÁNDARD este o normă sau ansamblu de norme care reglementează calitatea, caracteristicile, forma unui produs. Aceasta înseamnă că "standard de conduită" este nu altceva decât o normă sau ansamblu de norme care reglementează conduita unui subiect al raportului juridic civil".*[142] Constituie, așa deci, totalitatea prevederilor legale care dirijează comportamentul persoanei - parte a unui raport juridic civil prin exercitarea drepturilor și asumarea obligațiilor luând în calcul interesele celei de-a doua părți a raportului juridic civil.

Conduită de bună-credință presupune că o parte a raportului juridic, să nu acționeze în contradicție cu declarațiile care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament. Astfel, buna-credință, în accepțiunea autorului trebuie să fie îndreptată în vederea probării declarațiilor și comportamentului său anterior.

Corespunzător comentariului operat în conținutul Proiectului Cadrului Comun de Referinţă (DCFR)[143], părţi componente a definiţiei bunei-credinţe, sunt :

4. *Corectitudine* - termen ce provine din latinescul:„correctus" şi presupune însuşirea de a fi corect, cinstit.
5. *Onestitate* - termenul de „onestitate, provine din latinescul „honestas" şi presupune cinste, corectitudine, probitate.
6. *Deschidere* - aceasta denotă un element de transparență în comportamentul unei persoane.

[141]Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-2894, art. 436. (Art. 11)

[142]BĂIEȘU, Sergiu, Buna-credință - principiu fundamental al dreptului civil. În: Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1-2, 2019, ISBN 78-9975-149-79-2, pp. 327.

[143]BELEI, Elena, Exigențele față de hotărârea judecătorească. În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2008, nr. 1-2(5), ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373, pp. 471

Drept urmare, pentru a fi în situația persoanei de bună-credință, este necesar ca subiectele raportului juridic să dea dovadă de un standard de conduită caracterizat prin corectitudine, sinceritate și transparență. Să nu urmărească intenții ascunse îndreptate exclusiv în realizarea propriilor interese în detrimentul persoanei de alături.

Conform DEX- lui „**BUNĂ-CREDÍNȚĂ** (în opoziție cu rea-credință) este o convingere intimă a cuiva că ceea ce face este bine; sinceritate, onestitate. De bună-credință = sincer, cinstit, onest”.[144]

Buna-credință, conform altor opinii, este un concept foarte complex ce își găsește reglementarea în majoritatea instituțiilor dreptului civil.

O altă definire a conceptului de bună-credință, ne-o oferă autoarea Adriana Pena[145], care afirmă că bună-credință își are originea în raporturile psihologice ce trebuie să se conformeze normelor morale care guvernează activitatea subiecților de drept în cadrul relațiilor sociale. Aceasta simbolizează valoarea umană ajunsă la un anume grad de evoluție, contribuind la instaurarea valorilor și care poate să împlinească, în ceea ce are ea nobil și frumos, condiția umană.

Conform Comentariului CC al RM, buna-credință este definită ca un principiu aplicat în exercitarea drepturilor și executarea obligațiilor. Asta înseamnă că dacă persoana a acționat cu bună-credință, atunci și actele încheiate de o asemenea persoană nu vor putea fi declarate nule[146].

Întrucât participarea la viața juridică, prin încheierea de acte juridice, presupune manifestarea în exterior a unei voințe conștiente (voința liberă și voința reală, internă), care trebuie să fie în concordanță cu bunele moravuri, clarificarea conținutului bunei-credințe impune descrierea faptelor psihologice care intră în sfera acestei noțiuni.

Fiind strâns legată de formarea voinței juridice, buna-credință este una dintre condiționările ce apare la nivel psihologic ce se manifestă prin cântărirea avantajelor și dezavantajelor pe care le prezintă dorințele (necesitățile omului) în raport cu mijloacele de realizare a acestora. Buna-credință se fundamentează pe cele patru virtuți ale onestității: *loialitatea, prudență, ordinea și temperanță,* care sunt concretizate, în plan juridic, în intenție dreaptă, diligență, liceitate și abținere de la încălcarea normelor morale și juridice.

---

[144]BĂIEȘU, Sergiu, Buna-credință - principiu fundamental al dreptului civil. În: Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1-2, 2019, ISBN 78-9975-149-79-2, pp. 327.

[145]PENA, Adriana, *Buna-credință în jurisprudența română și europeană.* București, editura Hamangiu & Litteris e-Publishing, 2019, pp. 1.

[146]TABUNCIC, Tatiana, Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova, vol. I, coordonatori: BURUIANĂ, Mihail, EȘANU, Nicolae, EFRIM, Oleg, Ed. Arc, Chișinău, 2005, pp. 43.

Tocmai de aceea, fundamentul moral al bunei-credințe constă în *onestitatea subiectului de drept*, ceea ce reprezintă adaptarea sa la cerințele societății. Procesul psihologic de conștiință care precedă și însoțește faptele sale trebuie să se circumscrie valorilor morale instituite, subordonând manifestările sale exterioare regulilor de conduită stabilite de normele juridice. Buna-credință are la origine următoarele elemente: **intenția sinceră**, **credința** sau **convingerea, diligența, consecvența, lialitatea** și **legalitatea.**

Intenția sinceră – presupune exprimarea exactă a gândurilor unui individ, care acționează franc, loial, cinstiti, fără a avea gânduri ascunse,[147] reflecție sinceră și loială.[148]

Credinţa sau convingerea – este suportul bunei-credinţe, potrivit căruia subiectul crede în adevărul unui lucru, având o părere fermă despre un anumit lucru.

Diligenţa – atunci când subiectul deduce cele ce urmează să se întâmple[149]. Strâns legat de elementul diligenței este cel al **prudenței,** corespunzător căruia individul acționează circumspect, chibzuit, atent, prevăzător, precaut, este valoarea morală din care provine diligența.

Consecvența – însușirea persoanei de a fi statornică în sentimentele și convingerile sale[150].

Lialitatea - presupune raportarea la cei din jur, reprezintă capacitatea de a fi corect nu doar cu sine, dar și cu cei din jur. Lialității îi corespund valorile morale ca onoarea, echitatea, cinstea, onestitatea, probitatea și fidelitate.

Legalitatea – persoana acționează potrivit normelor legale, în concordanță cu legea, fără a prejudicia drepturile și interesele altor subiecți.

După cum ne relatează și autorii, este necesar că toate atributele enunţate mai sus, să fie întrunite în aceiaşi persoană şi în acelaşi moment, lipsa oricăruia dintre acestea echivalând cu lipsa bunei credințe, dar nu neapărat cu prezența relei credinţe

Conform opiniei autorului:”*recunoașterea principiului de bună-credință, în calitate de principiu fundamental și extinderea sferei sale de aplicare a determinat și crearea unei practici*

[147]PUICA, Viorica, TABUNCIC, Tatiana. Executarea obligațiilor contractuale în Manualul judecătorului pentru cauze civile Ediţia II ,coordonatori: POALELUNGI, Mihai, FILINCOVA, Svetlana, SÎRCU, Iulia, Chişinău, Ed. Tipografia Centrală, 2013, pp. 1196.

[148]ANIȚEI, Nadia, Mentalitatea educației, secțiunea Drept, Iași, Ed. Lumen, 2011, pp. 115.

[149]COZMA, Daniela, Buna-credință în activitatea judecătorului. În: *Revista științifică internațională “Supremația dreptului”. COZMA, Daniela, Buna-credință în activitatea judecătorului. În: Revista științifică internațională “Supremația dreptului”.* Anul: 2016, nr. 3, ISSN 2345-1971, pp. 90-94.

[150]COTEA, Felician, Sergiu, *Buna-credință. Implicații privind dreptul de proprietate.* București, Editura Hamangiu, 2007, pp. 6.

juridice vaste în materie de bună-credință".[151] Adică, din cele relatate mai sus, conchidem că, exercitarea obligațiilor și a drepturilor cu buna credință, presupune să fie:

1 în acord cu legea, orice deviere de la prevederile legale, poate atrage lipsa bunei credințe sau prezența relei credințe. Ceea ce înseamnă că în cazul în care acțiunile sau inacțiunile subiectului sunt în contradicție cu normele legale, atunci buna-credință este pusă sub semnul întrebării până la probă contrarie, mai mult ca atît, aceasta din urmă poate lua forma relei credințe.
2 în acord cu contractul (dacă este), sau cu acordul liber exprimat care a fost încheiat între subiectele raportului juridic;
3 în concordanță cu cu ordinea publică,
4 și cu bunele moravuri.

Reaua-credință – este reglementată de către legiuitor începând cu art. 14 CC, unde ne vorbește despre fapta ilicită sau săvârșită cu rea-credință, precum și despre comportamentul ilicit sau săvârșit cu rea-credință. Despre acest concept ne vorbește și autoarea Elena Arapu în articolul său cu referire la lipsa bunei credințe.[152]Potrivit opiniei autorului, lipsa bunei credințe, nu neapărat presupune prezența relei credințe. În susținerea ideii sale, autoarea face referire la art. 20, alin 3 CC, conform căruia suntem în lipsa bunei credințe, atunci când persoana a săvârșit o faptă din imprudență în urma căruia aceasta fie își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, dar a considerat în mod ușuratic că ele pot fi evitate, fie nu-și dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă.

Pe de altă parte însă, autoarea face referire la prezența relei credințe atunci când fapta este săvârșită din culpă gravă dacă persoana a săvârșit-o cu o profundă lipsă de prudență de care, în împrejurările cazului, era evident că trebuia să dea dovadă. Drept urmare, specifici relei-credințe sunt următoarele caractere distinctive: fapta este săvîrșită din culpă gravă sau cu o profundă lipsă de prudență. Suntem de acord cu opinia autoarei Arapu Elena, potrivit căreia reaua credință se recunoaște prin existența faptei săvârșite cu intenția îndreptată nemijlocit în vederea cauzării unei daune celeilalte părți a raportului juridic sau fapta este săvârșită cu o lipsă totală de grijă și atenție.

[151]Hotărîrea privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi a unor protocoale adiţionale la această, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, nr: 1298 din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 54-55, art. 502, pp. 299.

[152]ARAPU, Elena, Buna-credință și lipsa de bună-credință. În: Conferința Integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 10-11, 2021, ISBN 978-9975-152-48-8, pp. 283.

Tot despre reaua credință ne vorbește autorul Dan Chirică[153], în opinia lui aceasta desemnează o conduită care nu este potrivit așteptărilor față de o persoană onestă și care acționează cu intenția de a-l păgubi pe celălalt.

Prin **abuzul de drept** acțiunea privind exercitarea unui drept cu nesocotirea scopului său social economic. Corespunzător art. 13 CC: "*Nici un drept subiectiv nu poate fi exercitat predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod*". Prin urmare prin abuz de drept, înțelegem exercitarea cu înșelăciune, cu scopuri meschine, contrar prevederilor legale. Or, după cum menționează și autorul: „*punctul de plecare pentru abordarea abuzului de drept, este existența unui drept subiectiv civil, care se exercită în corespundere cu principiile sale".*[154] Exercitarea unui drept va fi considerată abuzivă atunci cand dreptul nu este utilizat în vederea realizării finalităţii sale, ci cu intenţia de a vătăma o altă persoană sau contrar bunei-credințe.

În doctrina juridică română, abuzul de drept a fost definit ca fiind „*exercitarea unui drept subiectiv civil cu încălcarea principiilor exercitării sale*".[155] Or, în altă accepțiune, abuzul de drept: "*reprezintă cea mai gravă formă de încălcare a exercitării fireşti a unui drept subiectiv civil, exprimând şi cea mai gravă formă de vinovăție: intenția, manifestată nu oricum, dar cu scopul predominant de a cauza un prejudiciu unei alte persoane"*.[156] Prin urmare, suntem în situația unui abuz de drept, cu condiția întrunirii a următoarelor elemente: să existe o încălcare a dreptului subiectiv civil, din intenție, manifestată cu scopul de a prejudicia o altă persoană.

Într-o altă ordinde de idei, prin abuz de drept înșelegem exercitarea în mod abuziv a unui drept, îndreptat cu intenția de a vătăma, a crea o pagubă[157]. Suntem de acord cu părerea autorilor, deoarece în consecința exercitării abuzive al unui drept, în mod intenționat se comite o pagubă altei persoane, în caz contrar nu am fi în prezența abuzului de drept.

Delimităm în calitate de elemente a abuzului de drept, următoarele:

1. **Existența intenției de a vătăma sau produce pagube altui subiect de drept.** În lipsa cauzării unei daune altei persoane, atunci nu considerăm abuz de drept.

---

[153] CHIRICĂ, Dan, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Vol. 1. Vânzarea și schimbul. Ediția a 3-a, revizuită,* București, Edituta Hamangiu, 2023, pp. 164.

[154] BEJENARU, Eugen E., *Abuzul de drept în dreptul privat al Republici Moldova, studiu monografic/colecție de articole,* Chișinău, Ed. Grafema Libris, 2013, pp. 48.

[155] BELEIU, Gheorghe, Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil. București. Casa de Editură şi Presă ,, Şansa" S.R.L., 1994, pp. 81.

[156] ARAPU, Elena, Abuzul de drept–o exercitare a dreptului contrar bunei-credințe. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*. Anul: 2022, nr. 3(153), ISSN 1814-3199 /ISSNe 2345-1017, pp. 129.

[157] ȘERBAN, Diaconescu, VASILESCU, Paul, Introducere în dreptul civil. Volumul I, București, Editura Hamangiu, 2022, pp. 331.

2. **Se atestă încălcarea bunei credințe.** Presupune lipsa de loialitate, corectitudine și probitate în exercitarea dreptului.

Executare benevolă. Conform DEX-ului "**BENEVOL.** Făcut de bunăvoie. Nesilit, voluntar. Contribuție benevolă = sumă sau taxă al cărei cuantum rămâne la aprecierea celui care contribuie sau plătește".[158]

Executarea benevolă a obligației de întreținere de către debitor se poate realiza în următoarele circumstanțe:

1 la etapa inițială aflării în situația existenței obligației de întreținere:
   a) printr-un acord liber consimțit (nescris) între părțile raportului de întreținere;
   b) prin încheierea în scris a unui contract privind plata pensiei de întreținere,
2 după emiterea unei hotărâri a instanței de judecată, conform cuantumului veniturilor sau într-sumă fixă,

Aceasta ar însemna că debitorul obligației de întreținere își onorează responsabilitățile sale benevol și nesilit de nimeni, reieșind din circumstanțele situației formate. Adică, din propria sa inițiativă și conștient purcede la plata întreținerii. Or, cu alte cuvinte, acesta exercită de sine stătător întinderea obligațiilor sale în calitate de debitor privind întreținerea creditorului. În mod facultativ și conștient, fără a fi silit de cineva își onorează datoria sa ca întreținător. Acest caz, ar fi unul la modul ideal atâta timp cât debitorul obligației se dovedește a fi unul de bună-credință. În vederea îndeplinirii la această etapă benevol a obligației de întreținere, nefiind necesar un contract scris între părțile raportului de întreținere, dacă părțile nu consideră altfel.

Executarea benevolă a obligației de întreținere poate fi realizată de către debitor până la emiterea unei hotărâri judecătorești sau până la încheierea unui contract privind plata pensiei de întreținere. Debitorul o percepe ca o obligație firească și morală. În acest sens, expunem obligația părinților de a-și îngriji copiii. Este obligația lor ca părinți, unanim recunoscută de toți, asumată o dată cu conceperea copiilor care durează până la majorat sau chiar toată viața lor.

Tot despre executare benevolă vorbim în cazul părinților întreținuți de către copii lor majori. În lipsa unui acord scris sau a unui contract privind plata pensiei de întreținere, copiii au grijă de părinții lor aflați la vârsta de pensionare. Întreținerea părinților poate fi lunară, săptămânală sau cu o anumită periodicitate. Aceasta se manifestă prin achitarea unor plăți în folosul părinților, acordarea mijloacelor bănești, procurarea produselor alimentare și de uz etc. În cazul respectiv, copii majori își întrețin părinții benevol, reieșind din relațiile de familie formate

[158] https://dexonline.ro/intrare/benevol/5519

între ei, din calitatea educației pe care au primit-o, precum și alți factori care determină conștiința copiilor de a se îngriji de părinți.

Un alt exemplu plauzibil, avem situația foștilor soți, care primesc întreținere din partea fostului soț care acordă întreținere lunară fostei soții sub formă de mijloace bănești sau alte bunuri materiale destinate asigurării în continuare a unui trai decent în lipsa unei hotărâri judecătorești. Întreținerea dintre foștii soți în lipsa unei hotărâri judecătorești poate fi acordată chiar și atunci când fosta soție ocupată de îngrijirea copiilor lor comuni, dispune de mijloace suficiente traiului.

Tot aici atribuim situația fraților, care își acordă întreținere atunci când rămân fără părinți. Poate fi cazul când fratele mai mare îngrijește de cel mai mic, oferindu-i mijloace financiare, loc de trai, bunuri materiale și alte resurse destinate traiului fără intervenția forței coercitive a statului.

La fel din categoria exercitării benevole a obligației de întreținere în condițiile încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere. Întinderea drepturilor și obligațiile părților sunt supuse reglementării regimului juridic contractual, iar conținutul clauzelor fiind negociate la liberul consimțământ al părților. Respectiv, prin exercitarea benevolă a obligației de întreținere în baza încheierii unui contract, înțelegem că părțile de comun acord au convenit asupra următoarelor aspecte:

3. acordul comun, exprimat sub formă de contract autentificat notarial,
4. părțile s-au înțeles asupra mărimii, condițiilor și modului de plată a întreținerii,
5. părțile respectă benevol clauzele contractului,
6. contractul poate fi, în orice moment, modificat sau reziliat în baza acordului dintre părți,

Executarea benevolă la această etapă a contractului privind plata pensiei de întreținere, se manifestă prin conduită conformă a părților, fără intervenția organelor de drept în vederea executării acestuia. Atribuim în cazul respectiv debitorul la categoria *de bună credință,* deoarece își îndeplinește conștiincios obligațiile sale care au luat naștere în urma încheierii unui contract cu privire la ordinea și modul de achitare a plății de întreținere. Astfel, este considerat debitor de bună-credință, persoana care prin acțiunile sale consideră că acționează cu certitudine, corect și onest.

Și ce-l de-al doilea caz, atunci când după emiterea hotărârii judecătorești, care este actul de aplicare şi realizare a dreptului,[159] debitorul achita cu regularitate plata pensiei de întreținere corelativ veniturilor sale reale declarate.

Alta fiind situația în care debitorul prestației ataca hotărârea sau ordonanța privind obligația pecuniară a achitării plății pensiei de întreținere. Considerăm relevant a face o distincție de separare a circumstanțelor de fapt și de drept a cazului nominalizat supra. Drept urmare, dorim să delimităm circumstanțele în care debitorul prestației nu refuză achitarea plății pensiei de întreținere imediat după emiterea unei hotărâri sau ordonanțe, respectând astfel prevederile alin. (1) ale art. 256 al CPC, dar care pe de altă parte atacă aceste documente executorii în ordin de recurs.

Și circumstanțele în care debitorul refuză achitarea de bună voie a prestației stabilite imediat după emiterea hotărârii sau ordonanței judecătorești. Atacă documentul executoriu, prin aceasta abuzând în mod evident de dreptul său prin comiterea intenționată unui prejudiciu altei persoane, dacă prin aceasta se urmărește tergiversarea procesului de judecată, contrar normelor legale.

De altfel, părțile (debitorul și creditorul), sunt obligate, să se folosească cu bună-credinţă de drepturile lor procedurale fără scopul de a cauza în mod intenționat și vădit un prejudiciu altei persoane. Instanţa judecătorească pune capăt oricărui abuz de drept dacă prin aceasta se urmăreşte tergiversarea procesului sau inducerea sa în eroare. De aici rezultă că exercitarea cu bună-credință a obligației de întreținere, se determină prin respectarea de către debitor a obligației pecuniare cu achitarea benevolă și cu regularitate, fără intervenienţa autorităților de execuție.

Dacă debitorul conștientizează obligativitatea hotărârii instanței de judecată prin care urmează să achite plata obligației de întreținere și pe care de altfel o achită în ordinea și modalitatea prevăzută de legislație și nu pune la îndoială prevederile hotărârii, și o respectă în totalitate, totodată îndeplinind hotărârea instanței de judecată din momentul emiterii acesteia., se consideră a fi subiect de bună-credință. Nu socotim de rea-credință debitorul care pe de o parte îndeplinește prevederile conținutului hotărâriii sau ordonanței prin care a fost emisă plata pensiei de întreținere, dar în privința căreia își exercită dreptul de atac. Acesta din urmă fiind dreptul său constituțional.[160]

---

[159]BELEI, Elena, Exigențele față de hotărârea judecătorească. În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2008, nr. 1-2(5), ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373, pp. 91.

[160]Constituția Republici Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2016, nr. 78, art. 140. (Art. 119)

Referitor la situația soților de bună-credință în cazul declarării nulității căsătoriei, stabilim că instanţa de judecată, în urma depunerii unei cereri a soţului de bună-credinţă, este în drept să-l oblige pe celălalt soţ la plata pensiei de întreţinere. Aici de altfel apare întrebarea, cum tratăm soțul care acționând cu rea-credință, a încheiat o căsătorie fictivă, achita benevol plata pensiei de întreținere.

Considerăm că soțul care încheie cu rea-credință o căsătorie, nu poate fi tratat ca fiind de bună-credință dacă acordă întreținere benevolă fostului soț. Obligația de întreținere apare ca consecință a actelor sale inițiale, drept urmare dacă nu ar fi fost încheiată căsătoria, nu ar fi survenit nici obligația de întreținere din partea debitorului acordată creditorului. Respectiv toate efectele acțiunilor inițiale ale debitorului - fostul soț de rea-credință, sunt strâns legate de obiectul conduitei subiectului și nu vor fi tratate secțional, da Instanța judecătorească pune capăt oricărui abuzr în ansamblul lor.

Buna credință al soțului în aceste condiții nu poate surveni la anumite etape, este importantă acțiunea sa inițială atunci când a încheiat cu rele intenții o căsătorie. Reiterăm că necesitatea întreținerii față de soțul de bună credință nu apărea în circumstanțele în care actul de căsătorie nu ar fi existat apriori. Acțiunile din intenție, conștiente și asumate, atrag după sine răspunderea și consecințele de rigoare. A nu se confunda în acest sens situația căsătoriei încheiate cu bună credință și executarea obligației de întreținere care ia naștere ca urmarea unui act legal și urmărit fără intenția de a prejudicia pe cineva în drepturile și interesele sale.

Doctrina juridică operează în acest sens cu noțiunea de căsătorie putativă[161], atunci când la încheierea unei căsătorii, declarată ulterior nulă, unul din soţi a fost de bună-credinţă, căsătoria respectivă, deşi desfiinţată, să producă totuşi efecte faţă de soţul de bună-credinţă.

În cazul c*ăsătoriei putative*[162], cererea de întreţinere a soţului de bună-credinţă este supusă dispoziţiilor legale privitoare la divorţ. Soţul de bună-credinţă are dreptul la întreţinere, iar dacă ambii au fost de bună-credinţă, îşi datorează în mod reciproc întreţinere.

Așa deci, este de bună-credință debitorul care exercită benevol obligația de întreținere în următoarele condiții:

a) acordă benevol întreținere creditorului în lipsa unei hotărâri judecătorești sau a unui contract privind plata pensiei de întreținere.

[161]BOCA, Sergiu, Conceptul căsătoriei putative în legislația și doctrina juridică. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale.* Anul: 2015, nr. 4 (38), pp. 98-107.
[162]MEREUȚĂ, Doina, Conceptul căsătoriei putative în legislația și doctrina juridică a Republicii Moldova În: *Conferință Științifică a Studenților*. Chișinău: Universitatea Agrară de Stat din Moldova, mai 25, 2019, pp. 59.

b) în cursul examinării procesului de judecată, asigură prezentarea documentelor confirmative a tuturor veniturilor sale regulate și neregulate sau a bunurilor pe care le deține în proprietate,
c) o dată cu emiterea unei hotărâri judecătorești, pune în aplicare conținutul acesteia nefiind necesară acțiunea coercitivă a statului prin intermediul organului executoriu, achitând lunar cuantumul pensiei de întreținere stabilit. Dat fiind faptul că debitorul poate înainta o cerere privind plata pensiei de întreținere fără ca să solicite în prealabil plata din partea debitorului sau cererea de întreținere este depusă odată cu cererea de divorț.
d) o dată cu încheierea contractului privind plata pensiei de întreținere, își exercită benevol și conștient obligațiile contractuale
e) comunică creditorului despre modificarea situației sale materiale și familiare (schimbarea locului de trai, locului de muncă, salariului, mărirea patrimoniului etc)
f) participă la alte cheltuieli suplimentare.

3.2. Buna-credință și abuzul de drept în cazul încasării silite a întreținerii

Procedura de încasare silite a obligației legale de întreținere este expres prevăzută în conținutul art. 10 CE al RM, potrivit căruia, constituie executare silită totalitatea măsurilor prin care creditorul își realizează drepturile sale recunoscute printr-un document executoriu dacă debitorul refuză să-și îndeplinească obligațiile benevol. Totodată, procedura de executare silită se înfăptuiește prin intermediul executorului judecătoresc cu concursul organelor de stat abilitate.

Într-o altă opinie, executarea silită este un sistem de norme, de natură procesual civilă, care instituie mecanismul de restabilire a drepturilor subiective civile încălcate pe calea executării hotărârilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii[163]. Așa deci, executarea silită cuprinde totalitatea normelor juridice menite să asigure îndeplinirea conținutului hotărârii judecătorești privind restabilirea drepturilor persoanei ce i-au fost încălcate.

Elementele caracteristice procedurii de executare silită sunt următoarele: constituie o modalitate de realizare a drepturilor creditorului, se instituie de către executorul judecătoresc în baza unui document executoriu și se aplică doar în cazul când debitorul refuză să-și îndeplinească benevol obligațiile.

Reieșind din noțiunea executării silite oferite de CE, atestă că aceasta se întemeiază în baza unui document executoriu în condițiile în care debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiunile.

[163]BĂNĂRESCU, Anatolie, Noțiunea, importanța și natura juridică a executării silite. În: *Studia Universitatis (Seria științe sociale).* Anul: 2015, nr. 3 (83), ISSN 2345-1017, pp. 88-91.

Executarea sau încasarea silită, în esență presupune că debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile pecuniare față de creditor întemeiat în baza legii recunoscute printr-un document executoriu. Astfel, corespunzător art. 11 CE, sunt documente executorii: titlurile executorii eliberate de instanţa de judecată, titlurile executorii eliberate în temeiul hotărârilor arbitrale, încheierile executorului judecătoresc, titlurile executorii emise în baza hotărârilor instanţelor de judecată străine şi hotărârilor arbitrale străine, recunoscute şi încuviinţate spre executare pe teritoriul Republicii Moldova ș.a.

Satisfacerea efectivă şi concretă, într-un termen optim şi previzibil, a drepturilor şi intereselor civile constituie prerogativa executorului judecătoresc care se află în posesia unui titlu executoriu[164]. Potrivit opiniei autorului, orice încasare silită are la bază o creanță care îl justifică pe creditor să recurgă la constrângerea debitorului său, să dea, să facă sau să nu facă ceva. Dreptul de a intenta procedura de executare silită o are creditorul în baza principiului disponibilității. Corespunzător art. 4 CE, principiul disponibilității conferă creditorului dreptul de a cere executarea silită a documentelor executorii, precum şi de a renunţa la executarea începută sau de a amâna pornirea ei, în limitele prescripţiei dreptului stabilit. Executorul judecătoresc, nu poate să pornească din oficiu procedura de executare silită, acesta fiind dreptul exclusiv al creditorului.

Procedura de executare silită se caracterizează prin trei etape distinctive: *primirea cererii, intentarea procedurii de executare* şi *demararea efectivă* a acesteia.

Primirea cererii. Creditorul va depune o cerere la orice executor judecătoresc potrivit competenței sale teritoriale, ținând cont de prevederile art. 30 CE. Astfel, reieșind din conținutul normelor enunțate, competența teritorială a executorului judecătoresc se extinde pe întreg teritoriului țării în două cazuri: primul caz se referă la asigurarea executării acţiunii sau al executării prin urmărirea mijloacelor de transport, a mijloacelor băneşti de pe conturile debitorului, a valorilor mobiliare sau a participaţiunii debitorului la capitalul social și al doilea caz cu referire de executarea documentelor executorii prin urmărirea salariului sau unui alt venit al debitorului. Ambele situații sunt caracteristice încasării silite plății pensiei de întreținere.

Cererea privind plata pensiei de întreținere va include mențiunile prevăzute la art.166 Cod de procedură civilă, coroborat cu art. 323 Cod de executare având următoarele elemente[165]:

---

[164]MUȘET, Marcel, Condiţii esenţiale la deschiderea procedurii de executare silită. În: *Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare, Drept.* Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, aprilie 21-22, 2021, ISBN 978-9975-159-16-6, pp. 261.

[165]CLIMA, Vlad, Actele de dispoziție ale părților în procesul civil și în procedura de executare silită. (Esența și finalitatea). În: *Conferința -Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 8-9, 2018, ISBN 978-9975-152-48-8, pp. 327.

a) denumirea executorului judecătoresc căruia se adresează cererea de executare silită în vederea verificării competenței de efectuare a urmării silite. Dat fiind faptul că executorul judecătoresc întreprinde acțiuni de executare silită exclusiv în delimitarea teritorial-administrativă în al căruia birou își are sediul.

b) datele de identitate a creditorului și debitorului, numele, prenumele, domiciliul, denumirea, sediul etc. Acest aspect are relevanță pentru precizarea părților raportului juridic execuțional.

c) datele de identificare a reprezentanților lor legali, dacă este cazul. Indicarea în cererea de executare a elementelor enunțate mai sus asigură desfășurarea procedurii de urmărire silită.

Intentarea procedurii de executare silită. Executorul judecătoresc, în termen de 3 (trei) zile de la recepționarea documentului executoriu va emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare care va fi expediată părților. Totodată, în temeiul încheierii privind încasarea silită a obligației plății de întreținere, executorul judecătoresc va informa debitorul despre posibilitatea executării documentului executoriu în termen de 15 (cincisprezece) zile, fără a întreprinde careva acțiuni facultative de punere în aplicare documentul executoriu.

La aceasta etapă, debitorul obligației de întreținere mai are o posibilitate acordată în aceste condiții deja de executorul judecătoresc în vederea executării documentului executoriu. Observăm că la această fază, legiuitorul nu mai operează cu noțiunea de executare benevolă, drept urmare chiar dacă la acest moment debitorul ar fi executat în termen de 15 (cincisprezece) zile creanța sa față de creditor, buna-credință numai poate fi admisă. Conduita debitorului va fi examinată în ansamblu, nicidecum secționat. Dacă ultimul a refuzat executarea obligațiunilor sale până la intentarea procedurii de executare silită, oricare din acțiunile sale ulterioare, nu au importanță pentru determinarea prezenței sau lipsei conduitei de bună-credință.

Demararea efectivă. Aceasta presupune întreprinderea de către executorul judecătoresc a tuturor acțiunilor în vederea aplicării măsurilor de asigurare a documentului executoriu. Ordinea și modul de încasare silită a plății pensiei de întreținere este expres prevăzută de normele legale, după cum urmează:

a) Urmărirea mijloacelor băneşti în numerar, a debitorului.

b) Urmărirea mijloacelor băneşti de pe conturile bancare ale debitorului, în cazul în care debitorul are deschise mai multe conturi bancare atunci executarea obligației de întreținere, se efectuează prin încasarea silită a sumelor datorate din conturile debitorului.

c) Urmărirea bunurilor debitorului prin aplicarea sechestrului pe bunuri şi prin vânzarea sau administrarea lor silită.

d) Urmărirea salariului, pensiei, bursei şi altor venituri ale debitorului, în baza titlului executoriu.

e) Urmărirea mijloacelor băneşti şi bunurilor debitorului care se află la terţi (date în folosință altor persoane terțe).

f) Ridicarea de la debitor către creditor a obiectelor indicate în documentul executoriu.

Corespunzător conținutului CE, plata pensiei de întreținere se execută potrivit art. 75 CF sub formă de cotă parte din salariul şi/sau din alte venituri ale părinţilor pentru copilul minor sau sub formă de sumă bănească fixă caracteristică și celorlalte tipuri de întreținere. Plata pensiei de întreținere, se încasează de către executorul judecătoresc, de la data prezentării titlului executoriu spre executare silită. în cazul încasării plății pensiei de întreținere pe cote-părți, în temeiul titlului executoriu emis, angajatorul este obligat să rețină sumele respective în salariul şi/sau din alte venituri ale debitorului întreţinerii şi să o transmită sau să o transfere, din contul acestuia, creditorului întreţinerii într-un termen de cel mult 3 zile de la data fixată pentru plata salariului şi/sau a altor venituri.

Esența problematicii care ne interesează în mod deosebit se referă la abuzul de drept exercitat de către debitor, atunci când ultimul intenționat furnizează informații greșite executorului judecătoresc prin *micșorarea eronată a cuantumului salarial prin nedeclararea intenționată a mărimii acestuia.* Aceasta se manifestă prin nedeclararea întregului salariu oficial (documentar) al angajatului. Este o practică vicioasă potrivit căreia între salariat - debitor al obligației de întreținere și angajator există o înțelegere asupra micșorării cuantumului salariului oficial în vederea nedeclarării integrale a acestuia. Cu alte cuvinte, o parte din plățile salariale se achită în "*plic".*

Situații similare sunt atunci cînd debitorul, lucrează neoficial, astfel încât, printr-o înțelegere prealabilă și verbală cu angajatorul, nu este încadrat în câmpul muncii conform prevederilor legale cu scopul de a fi scutit de plata pensiei de întreținere. De menționat că în aceste circumstanțe este practic imposibil de a fi demonstrat mărimea plăților salariale reale pe care le achita angajatorul angajatului. Principiul bunei-credințe în acest caz este încălcat premeditat fără loc de interpretare. Mai mult decât atât, sesizăm în aceste circumstanțe o încălcare gravă nu doar a drepturilor și intereselor creditorilor ce reies din aceste acțiuni, dar și o încălcare a principiului ramurii dreptului muncii pentru munca nedeclarată și a prevederilor Codului Contravențional pentru utilizarea muncii nedeclarate achitarea salariului sau a altor plăţi fără reflectarea acestora în evidenţa contabilă care se sancționează cu amendă.

Munca nedeclarată are efecte negative, pe termen scurt și pe termen lung, atât pentru individ, cât și pentru societate. Fenomenul se explică prin faptul că părțile raportului juridic de

muncă, nu respectă legislația în vigoare. Acesta ia amploare și se manifestă doar cu implicarea celor două părți – angajatorul și angajatul. În ceea ce privește securitatea socială, munca nedeclarată și achitarea salariilor în plic au implicații pentru respectarea dreptului la plata pensiei de întreținere. Cum tratăm situația în care angajatorul contrar voinței salariatului comite acte de ilegalități. În aceste împrejurări, un angajat de bună-credință va sesiza organele de stat abilitate cum sunt Serviciul Fiscal de Stat și Inspectoratul de Stat al Muncii. Inacțiunea angajatului la fel constituie o conduită contrar bunei-credințe caracterizată prin lipsă de corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți ale raportului juridic. Tolerarea din partea angajatului - debitor a obligației de întreținere a unor astfel de încălcări din partea angajatorului sunt catalogate ca fiind elementele constitutive unui comportament lipsit de bună-credință. În acest sens propunem mai multe măsuri de înlăturare a cazurilor de comitere a abuzurilor de drept următoarele:

1. angajații care se consideră lezați în anumite drepturi salariale ale lor, să sesize organele abilitate în vedrea executării controlului.
2. Să refuze practicarea unei activități de muncă care încalcă prevederile legale cu privire la ordinea și modul de achitare a plăților salariale și de impozitarea lor.
3. Să solicite plata salarială conform garanțiilor și normelor legale privind retribuirea muncii suplimentare și a compensaţiei pentru munca prestată în zilele de repaus şi în cele de sărbătoare nelucrătoare.
4. Să solicite o retribuire salarială potrivit funcției în conformitate cu pregătirea profesională, calificarea şi instruirea sa.
5. Sesizarea cazurilor de admiterea de către angajator a situațiilor de neachitare a adaosurilor, a sporurilor, a plăţilor de compensare, inclusiv a premiilor, precum și a muncii nedeclarate.

O altă situație de eschivare de la plata pensiei de întreținere este atunci când debitorul lucrează peste hotarele țării, fără a informa creditorul despre veniturile reale care le încasează sub formă de salariu, ascunde locul de muncă așa încât creditorului îi vine greu să dobândească careva informații care i-ar fi de folos în vederea încasării sumelor pentru întreținere de la debitor.

În aceste circumstanțe admitem un abuz de drept din partea debitorului obligației legale de întreținere care se caracterizează prin faptul că potrivit art. 109, alin. 2) CF, plata pensiei de întreținere în cazul în care debitorul întreținerii își stabilește domiciliul în străinătate, în lipsa unui contract sau a unui acord între părți, cuantumul plății este fixat într-o sumă bănească fixă care este net inferioară salariului persoanelor ce activează peste hotarele țării. Pe de o parte, la stabilirea plății, justițiabilul acționează în limita normelor legale, dar pe de altă parte se comite

un abuz de drept în detrimentul creditorului, dat fiind faptul că suma plății pensiei de întreținere se stabilește potrivit unui criteriu nominal. Chiar dacă sunt acorduri cu anumite state, rare sunt cazurile când se sesizează autoritățile de specialitate al altor state de a oferi informații cu privire la anumiți cetățeni – debitori a obligației de întreținere. Dat fiind faptul că cetățenii RM dispun de două cetățenii, determinarea situației sale sociale cu privire la locul de muncă, locul de trai, cuantumul salarizării și a altor venituri, bunurile mobile și imobile în afara țării în baza celei de-a doua cetățenie este practic imposibilă. Respectiv, în circumstanțele în care Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată la 23.06.2022, între țara noastră și UE va exista o legătură mult mai strânsă sub toate domeniile prin implementarea unor instrumente și mecanisme ce vor avea drept rezultat consolidarea situației în sectorul muncii, juridic, economic, social, securitate[166] etc.

Suntem de părerea că se comite un abuz de drept din partea debitorului care lucrând peste hotarele țării, având un venit fix sau fluctuabil, al cărui cuantum este de 5-10 ori mai mare decât salariul minim pe țară în RM, în mod abuziv și intenționat nu prezintă probe pertinente al veniturilor sale reale, astfel încât i se stabilește o plată lunară a pensiei de întreținere net inferioară veniturilor sale de fapt. Prin inacțiunile sale manifestate de lipsa conștientizării și responsabilității sale civile, familiare și spirituale, debitorul se conformează hotărârii instanței judecătorești fără a prezenta documente confirmative a veniturilor sale reale de peste hotarele țării. Abuzul de drept din partea sa se manifestă în mod direct cu scopul de a prejudicia creditorul obligației fără a lua în calcul necesitățile acestuia raportate posibilităților debitorului.

În acest sens prezentăm spre examinare cauza civilă în Dosarul nr. 2ra-1438/23/2-22013866-01-2ra-15092023 din 24.04.2024 în cadrul Curții Supreme de Justiție privind examinarea admisibilității recursului declarat de:

Elena Sochircă, reprezentată de avocatul Sergiu Coptu, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Elena Sochircă împotriva lui Victor Sochircă cu privire la modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copiilor minori şi compensarea cheltuielilor de judecată, împotriva deciziei din 23 mai 2023 a Curții de Apel Bălţi, prin care a fost respins apelul declarat de Elena Sochircă, reprezentată de avocatul Sergiu Coptu și menținută fără modificări hotărârea din 04 octombrie 2022 a Judecătoriei Soroca, sediul Floreşti, potrivit căreia fostul soț urma să achite celor doi copii minori câte 2 000, 00 lei/lunar.

[166]Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova.* Anul: 2023, nr. Ediție specială, ISSN 25873903, pp. 4-5.

Reclamanta a susținut că pârâtul Victor Sochircă nu execută regulat această hotărâre judecătorească și admite restanțe la achitarea pensiei de întreținere pentru copiii săi minori și mai mult ca atât nu mai participă la alte careva cheltuieli legate de întreținerea copiilor comuni, decât numai la unele cheltuieli minime, când revine acasă în Republica Moldova. Totodată, reclamanta cunoaște faptul, că fostul său soț la moment este plecat în Elveția, unde este stabilit aproape definitiv și doar uneori revine în Republica Moldova, astfel fiind asigurat material și dispunând de posibilități financiare de a achita pensie de întreținere în sumă mai. În viziunea sa, lucrând peste hotarele țării, pârâtul primește lunar aproximativ câte 1 500 de euro – 2 000 de euro, venit care îi permite un trai decent și achitarea pentru întreținerea copiilor săi minori.

Plata pensiei care a fost stabilită celor doi copii minori de către Judecătoriei Soroca, sediul Floreşti și menținută de Curtea de Apel Bălți câte 2000,00 de lei fiecărui până la împlinirea vârstei majoratului.

Instanțele au motivat precum că obligația de întreținerea copiilor minori, revine în egală măsură ambilor părinți, motiv din care, instanţa de apel a conchis că suma de 2 000 de lei/lunar pentru fiecare copil, încasată de la Victor Sochircă pentru întreținerea copiilor minori este reală și rezonabilă reieșind din actele prezentate la materialele cauzei, or, necesitățile copilului prezumă, pe lângă minimul de existență, cheltuieli legate de procurarea hainelor, cheltuieli necesare creșterii și evoluării echilibrate a copilului.

Examinând cazul, Curtea Supremă de Justiție reține că argumentele invocate de către recurentă nu pot constitui temei de admisibilitate a recursului, deoarece nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normei de drept material sau a normei de procesual, şi respectiv, nu constituie temei de casare a deciziei recurate. Din prezenta cauză civilă, cu regret atestăm și în anul 2024, că instanța judecătorească nu examinează la stabilirea plății pensiei de întreținere, situația debitorului prestației care se află peste hotarele țării, al căruia venit nu poate fi probat de către creditor. Mai mult decât atât, observăm din conținutul deciziei Curții de Apel Bălți, precum că faptul aflării debitorului peste hotarele țării nu constituie temei de a prezuma că acesta dispune de suficiente venituri pentru a asigura achitarea pensiei de întreținere în mărimea solicitată, or, Elveția se află în primele cinci cele mai scumpe țări din lume, iar careva probe care ar fi veniturile lui debitorului instanței nu i-au fost prezentate.

Atestăm cu regret că practica judiciară în RM privind plata pensiei de întreținere destinată creditorului în cazul în care debitorul își câștigă existența peste hotarele șării, rămâne cu lacune și cu o reglementare defectuoasă care nu este îndreptată în vederea apărării drepturilor și intereselor creditorului obligației de întreținere.

La nivel mondial, RM are încheiate mai multe tratate privind încasarea pensiei de întreținere, cum este de exemplu *Convenţia privind obţinerea pensiei de întreţinere în străinătate*[167], semnată la New York, 20 iunie 1956 care are drept scop facilitarea creditorului aflat pe teritoriul uneia dintre Părţile Contractante, la obținerea pensiei de întreținere la care pretinde că are dreptul din partea debitorului, care se află sub jurisdicţia unei alte Părţi contractante. Misiunea Convenției este îndreptată în vederea stabilirii unei proceduri simple și eficiente pentru recuperarea pensiei de întreținere din străinătate, permite solicitarea pensiei de întreținere prin intermediul autorităților centrale din țara de domiciliu a creditorului, garantează recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind pensia de întreținere în țările semnatare, protejează drepturile copiilor și al altor persoane care au nevoie de întreținere, reduce costurile implicate în obținerea pensiei de întreținere și sporește șansele de a obține pensia de întreținere de la debitorii care locuiesc în străinătate. Astfel Convenția nominalizată mai sus stabilește o procedură simplificată pentru:

1. Introducerea cererii de pensie de întreținere;
2. Transmiterea cererii către autoritățile din țara unde locuiește debitorul;
3. Obținerea unei hotărâri judecătorești.

Totodată Convenția garantează recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind pensia de întreținere în țările semnatare prin protecția drepturilor creditorului și debitorului.

Un alt tratat bilateral fiind și Tratatul între Republica Moldova şi România privind asistenţa juridică în materie civilă şi penală semnat la Chișinău în data de 6 iulie 1996[168] care reglementează raporturile personale şi patrimoniale ale soţilor, divorțul, raporturile juridice dintre părinți și copii. Atfel, raporturile juridice dintre părinţi şi copii se stabilesc potrivit legii Părţii Contractante al cărei cetăţean este copilul. În cazul în care copilul domiciliază pe teritoriul celeilalte Părţi Contractante, poate fi aplicată legea acestei Părţi, dacă este mai favorabilă intereselor copilului. La capitolul cererii de recunoaștere și încuviințare a executării, aceasta se va depune la a instanţa care s-a pronunţat în primă instanţă în cauza respectivă sau va fi transmisă autorităţii din celălalt stat, competentă să încuviinţeze executarea. Totodată, cererea privind executarea hotărârii poate fi depusă direct autorității competentă de executarea hotărârii.

[167]Legea, pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind obţinerea pensiei de întreţinere în străinătate, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 88 din 20.04.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 75-78, art. 322, în vigoare din 23.08.2006.

[168]Tratatul dintre Republica Moldova şi Republica Azerbaidjan cu privire la asistenţa juridică şi raporturile juridice în materie civilă, familială şi penală, semnat la Baku, 26 octombrie 2004. Ratificat prin: Legea RM nr.33-XVI din 14.04.2005. În vigoare pentru RM: din 12 februarie 2005.

Prin urmare dacă există o hotărâre a instanței judecătorești privind plata pensiei de întreținere în folosul creditorului al cărui debitor se află în România, atunci creditorul poate depune o cerere în instanța care s-a pronunțat în primă instanță în cauza respective sau direct autorității competentă de executarea hotărârii din România.

Între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan este semnat Tratatul cu privire la asistenţa juridică şi raporturile juridice în materie civilă, familială şi penală[169]. În conformitate cu art. 27, alin. (1) al Tratatului, raporturile juridice personale şi patrimoniale dintre soţi sunt reglementate de legislaţia Părţii Contractante pe teritoriul țării a căreia au domiciliul comun soţii. În circumstanțele în care soții locuiesc separat pe fiecare din teritoriul țării ambelor părți contractante şi ambii soţi au una şi aceeaşi cetăţenie, raporturile lor juridice personale şi patrimoniale sunt reglementate de legislaţia acelei Părţi Contractante ai cărei cetăţeni ei sunt. În ceea ce privește situația raporturilor juridice dintre părinți și copii, atunci raporturile juridice dintre părinţi şi copii se stabilesc de legislaţia acelei Părţi Contractante pe teritoriul căreia ei au domiciliu comun. Dacă domiciliul unuia dintre părinţi şi copii se află pe teritoriul altei Părţi Contractante, raporturile juridice dintre ei se stabilesc de legislaţia Părţii Contractante al cărei cetăţean este copilul.

O dată cu stabilirea RM cu statut de țară candidată la UE, necesitatea ajustării tuturor reglementărilor naționale standardelor internaționale, va fi o condiție inerentă care urmează a fi aplicată inclusiv și în materia dreptului familiei la categoria obligația legală de întreținere. Obligația de întreținere între membrii familiei este reglementată de legislația fiecărui stat membru al UE. Cu toate acestea, există anumite principii comune care se aplică în majoritatea statelor membre. De exemplu, vârsta la care copiii nu mai sunt considerați minori și la care obligația de întreținere a părinților încetează variază de la un stat membru la altul, în general, este cuprinsă între 18 și 25 de ani.

Așa deci, apare întrebarea, putem oare admite buna-credință a debitorului în cazul executării silite, dat fiind faptul că încasarea silită nemijlocit presupune consecința încălcării unui drept subiectiv al persoanei, acțiune ce vine în contradicție cu principiul bunei-credințe. Afirmăm că nu, deoarece executarea silită apare atunci când nu se înfăptuiește executarea benevolă și doar neexecutarea silită a unui titlu executoriu deschide calea executării silite[170].

---

[169]Tratatul dintre Republica Moldova şi România privind asistenţa juridică în materie civilă şi penală, semnat la Chișinău, Ratificat prin: Hotărârea Parlamentului RM nr.1018-XIII din 03.12.96. În vigoare pentru RM: din 23 martie 1998.

[170]CLIMA, Vlad, Actele de dispoziție ale părților în procesul civil și în procedura de executare silită. (Esența și finalitatea). În: *Conferința -Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 8-9, 2018, ISBN 978-9975-152-48-8, pp. 327.

Totodată, în corespundere cu conținutul art. 15, alin. 2), lit. d) CE, în cauzele ce țin de urmărirea pensiei de întreținere, instanța judecătorească prezintă din oficiu titlul executoriu spre executare silită. Astfel că creditorul - subiect al obligației legale de întreținere este în drept să pornească procedura de executare silită prin depunerea unei cereri la oficiul executorului judecătoresc.

Asupra acestui articol a fost sesizată Curtea Constituțională privind excepția de neconstituționalitate a art. 15 alin.(2) lit. d) și 38 alin.(4) lit. f) în CE[171], potrivit căreia articolul 15 alin.(2) lit. d) prevede că instanţa de judecată prezintă din oficiu titlul executoriu spre executare în pricinile ce ţin de urmărirea pensiei de întreţinere, iar articolul 38 alin.(4) lit. f) stabilește că în cazul executării documentului executoriu în termenul prevăzut la art.60 alin.(3), onorariul va fi achitat de debitor în proporţie de 50% din mărimea obişnuită a acestuia. Autorul excepției a pretins că prevederile contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3), 46 alin. (1) și (2) și 54 alin. (1) din Constituţie. Examinând materialele dosarului, Curtea a statuat că obligația executării unei hotărâri judecătorești aparține debitorului. Respectiv, executarea silită survine în cazul în care debitorul refuză să îndeplinească creanța benevol.

Totodată, corespunzător art. 10, alin. (1) CE, executarea silită se instituie în calitate de măsură de asigurarea îndeplinirii titlului executoriu după expirarea termenului în care debitorul nu-și îndeplinește obligațiile benevol, astfel încât aceasta să fie ultima soluție de natură să influențeze comportamentul debitorului.

Astfel, Curtea a constatat că prin emiterea din oficiu de către instanța judecătorească a titlului executoriu, se lipsește debitorul de prerogativa executării benevole până la începerea executării silite, contrar prevederilor art. 10 CE. Circumstanțele enunțate, conduc la suportarea automată a cheltuielilor de executare, încasate de executorul judecătoresc în toate cazurile de stingere, totală sau parţială potrivit documentului executoriu. Așa deci, s-a decis ca până la reglementarea de către Parlament a termenelor de executare benevolă, înainte de transmiterea documentului executoriu pentru executare silită, se va aplica termenul de 15 (cincisprezece) zile de la rămânerea definitivă a hotărârii pentru executarea benevolă, asemeni termenului prevăzut de articolul 60 alin. (3) CE.

Analizând argumentele Curții referitor la declararea neconstituționalității art. 15, alin. (2), lit. d) CE, stabilim că buna-credință a debitorului va fi valabilă în aceste circumstanțe în cazul în care ultimul va executa conținutul hotărârii în termen de 15 (cincisprezece) zile de la rămânerea

[171]Hotărârea *privind ratificarea excepția de neconstituționalitate a articolelor 15 alin. (2), lit. f) și 38 alin. (4), lit. f) din Codul de Executare a Republicii Moldova,* emisă de Curtea Constituțională a Republicii Moldova, nr. 39 din 14.12.2017.

definitivă a hotărârii. În cazul în care în mod conștient, cunoscând despre existența cazului aflat în instanța judecătorească asupra căruia s-a emis o hotărâre pe care a refuzat în mod deliberat să o aducă la îndeplinire benevolă în termen de 15 (cincisprezece) zile, atestăm abuz de drept vădit din partea debitorului dat fiind faptul că omisiunea acestui termen, în mod abuziv tergiversează executarea în termen a plății obligației de întreținere cauzând în așa mod daune materiale creditorului obligației care se află în imposibilitatea întreținerii sale de sine stătătoare.

Prin urmare, suntem de părerea că la etapa încasării pensiei de întreținere prin intermediul executorului judecătoresc cu concursul organelor de stat abilitate, elementele bunei credințe nu sunt compatibile cu noțiunea executării silite. Dat fiind faptul că buna-credință se caraterizează prin comportamentul corect, onest, cu luarea în calcul a intereselor celeilalte părți, în speță - a creditorului.

Dacă debitorul și-ar fi onorat obligațiile de plată a pensiei de întreținere, nu s-ar fi ajuns la aplicarea măsurii de asigurarea silită prin intermediul executorului judecătoresc. Or, procedura de încasare silită a plății pensiei de întreținere, se instituie doar după îndeplinirea tuturor procedurilor legale și juridice prevăzute de legislația în vigoare. Să admitem că debitorul nu este de acord cu conținutul hotărârii judecătorești, acesta este în drept să folosească calea de atac, însă conținutul hotărârii urmează să fie îndeplinite imediat conform art. 256, alin. 1, lit. a) CPC.

În ceea ce privește persoana creditorului, considerăm că dispunerea de dreptul privind încasarea silită a plății pensiei de întreținere prin intermediul executorului judecătoresc, nu poate fi abuz de drept din considerentul că debitorul a avut suficient timp până la această etapă să-și îndeplinească obligațiile conștient fără intervenția forței coercitive a statului.

Este pe de altă parte vădit abuz de drept din partea debitorului care aflându-se în relații de rudenie cu creditorul, fiind apt de muncă și având mijloace materiale necesare acordării întreținerii, refuză respectarea obligațiilor sale. Suntem de părerea că la procedura de încasare silită a plății pensiei de întreținere emisă în baza hotărârii judecătorești, se ajunge în cazul în care debitorul refuză intenționat din diferite motive executarea benevolă a obligației, tergiversează în mod deliberat procedura de încasare sau nu conștientizează importanța prevederilor unei hotărârii judecătorești.

Conform conținutului noțiunii privind executarea silită, atestăm că legiuitorul a reglementat expres că încasarea silită se instituie doar în cazul în care debitorul nu aduce la îndeplinire documentul executoriu de bunăvoie.

Pe lângă totalitatea măsurilor de asigurare dispuse de către executorul judecătoresc în cazul încasării silite a plății pensiei de întreținere, legislatorul a prevăzut și răspunderea contravențională și cea penală aplicată debitorului pentru neexecutarea hotărârii instanței

judecătorești. Astfel, potrivit art. 57, Codul contravențional, în cazul încălcării intenționate cu mai mult de 2 (două) luni a termenului fixat plății pensiei se sancționează cu amendă de la 45 la 60 unități convenționale aplicate persoanei fizice. Creditorul în al cărui interes a fost stabilit plata pensiei de întreținere este în drept prin intermediul executorului judecătoresc să înainteze o cerere în instanța judecătorească privind aplicarea amenzii pentru neexecutarea plății continuie mai mult de 2 luni.

Respectiv, în circumstanțele în care după aplicarea pedepsei contravenționale, debitorul obligației în mod abuziv, prin încălcarea drepturilor și intereselor creditorului refuză în continuare achitarea plății pensiei de întreținere, va fi atras la răspundere penală. În această ordine de idei, corespunzător normelor penale, neexecutarea intenționată a prevederilor hotărârii judecătorești de către persoana fizică, este pasibilă de răspundere cu amendă de la 550 la 650 unități convenționale, cu muncă neremunerată în folosul comunității sau de la 150 la 200 ore sau cu închisoare de până la 2 (doi) ani.

Revenind la normele CF privind obligația de întreținere a membrilor familiei și a condițiilor legale în temeiul căruia apare obligația de întreținere pentru debitor, atestăm că este impus la acordarea întreținerii, persoana care este aptă de muncă și dispune de mijloace necesare traiului. Drept urmare, eschivarea intenționată a debitorului de plata pensiei de întreținere în al cărui temei există o hotărâre judecătorească pe care voit refuză să o execute, având capacitate de muncă și resurse materiale suficiente, catalogat ca fiind un abuz de drept.

Reiterăm opinia potrivit căreia, buna-credință în cazul executării silite a plății pensiei de întreținere, nu are relevanță procedurii de executare, dat fiind faptul că executarea silită se instituie ca măsură de asigurare după expirarea termenului de îndeplinire benevolă a conținutului hotărârii judecătorești. Mai mult decât atât, considerăm că prin lipsa conduitei de bună-credință a debitorului, se cauzează abuz de drept creditorului obligației prin tergiversarea intenționată a executării unei hotărâri judecătorești. Subsidiar, în soluționarea litigiilor instanța este chemată să aprecieze în ce măsură conduita persoanei reclamate de săvârșirea unui abuz a respectat dispozițiile legale în vigoare, valorile morale ale bunei credințe, integrându-se în limitele exercitării dreptului subiectiv recunoscut de lege. Aceasta presupune analiza conformității între procesul psihologic care precede și însoțește fapta abuzivă, scopul urmărit și acțiunea sau inacțiunea săvârșită care a avut drept consecință prejudicierea victimei.

Or, prin neîndeplinirea la timp a plății pensiei de întreținere care are un caracter permanent și continuu, debitorul obligației fiind persoana aptă de muncă care deține resurse materiale suficiente, cauzează în mod intenționat daune materiale și morale creditorului. După cum menționează și autorul, executarea sau încasarea silită, vine ca o ultimă pârghie legală de

asigurarea documentului executoriu. Aceasta se instituie după parcurgerea tuturor etapelor și expirarea termenelor de executare benevolă.

Așa deci în cazul în care debitorul obligației plății pensiei de întreținere nu a cutezat din propria sa voință să execute creanța știind că creditorul se află în imposibilitate de trai, nu considerăm a fi un abuz de drept calcularea dobânzilor și penalităților pentru neexecutare. Astfel, pe lângă sumele stabilite pentru întreținere, creditorul dispune de dreptul de a fi calculate de către executorul judecătoresc totalitatea penalităților și altor sume ce rezultă din întârzierea executării creanței. Considerăm că acesta este un drept al creditorului, de a solicita pe lângă perceperea sumelor plății pensiei de întreținere și alte penalități ca efect al nesupunerii voite procedurilor de executare silită. Debitorul prin acțiunile/inacțiunile sale a cauzat daune creditorului, așa deci urmează să-i repare ultimului prejudiciul pricinuit. Așa deci, creditorul este în drept să depuie o cerere în instanța judecătorească privind repararea daunelor suferite prin neexecutarea ăn termen a obligației de întreținere din partea debitorului.

Altă măsură de executare silită fiind aplicarea sechestrului asupra tuturor mijloacelor bănești și bunurile debitorului. Această acțiune presupune blocarea întregii activități al debitorului, dat find faptul că ultimul nu mai are acces la mijloacele sale financiare și nu dispune de dreptul de dispoziție asupra bunurilor sale. Este o măsură destul de aspră mai ales asupra debitorului al cărui activitate este strâns legată de vânzare, cumpărare, activitate de antreprenoriat, de producere etc. Aplicarea sechestrului asupra bunurilor și mijloacelor bănești se efectuează în limitele valorii revendicărilor ce se conţin în documentul executoriu şi ale cheltuielilor de executare.

Și respectiv cele mai limitative măsuri de asigurare a executării creanței care atrag după sine consecințe riguroase fiind: vânzarea sau administrarea silită a bunurilor, interdicția de a părăsi țara, aducerea forțată, aplicarea amenzii contravenționale și pedeapsa cu privațiune de libertate pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanţei de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancţiunii contravenţionale.

Vânzarea bunurilor sechestrate. Constituie bunuri în sens restrâns - totalitatea lucrurilor asupra cărora pot exista drepturi patrimoniale și în sens larg, prin bunuri se desemnează atât lucrurile, cât şi drepturile privitoare la acestea. Vânzarea bunurilor sechestrate are loc în cadrul licitațiilor sau prin intermediul organizațiilor comerciale specializate. Atribuie la categoria bunuri pe cele mobile și imobile, bijuterii și alte obiecte de aur, metale prețioase, etc, valori mobiliare, bunurile debitorului care fac parte din fondurile organizaţiilor de stat, precum şi ale întreprinderilor şi altor obiective incluse în programul de privatizare ș.a. În urma comercializării acestor bunuri, executorul judecătoresc va satisface creanța creditorului privind plata pensiei de

întreținere și cheltuielile sale de executare. Suma rămasă din vânzarea bunurilor va fi returnată debitorului. În cazul în care bunul vândut nu satisface creanța creditorului, executorul judecătoresc va purcede la vânzarea altor bunuri. De menționat că în urma sechestrării și vânzării bunurilor, debitorul poate rămâne fără mijlocul de transport, fără casa sau apartamentul de locuit, precum și alte bunuri materiale. Dar aceste circumstanțe apar ca efecte al comportamentului său lipsit de onestitate, corectitudine și conștientizare a gradului prejudiciabil cauzat creditorului prin neexecutarea în termen a hotărârii judecătorești. Menționăm în acest sens, că intenția creditorului nu a fost statornicită în vederea prejudicierii debitorului, din contra, apar ca efect al propriilor acțiuni ale debitorului liber exprimate.

Aducerea forțată și interdicția de a părăsi țara. Interdicția de a părăsi țara, este o măsură executorie care presupune interzicerea debitorului de a părăsi hotarele țării. Această măsură vine ca o acțiune excepțională de asigurarea executării creanței și este aplicată de către judecător la demersul executorului judecătoresc pentru un termen de cel mult 6 luni. Reieșind din circumstanțele că una din libertățile fundamentale a ale omului este liberă circulație[172], în cazul în care situația o cere și alte prerogative privind asigurarea executării silite nu sunt, executorul poate solicita aplicarea interdicției de a părăsi țara. Interdicţia de a părăsi ţara este o ultimă măsură, ca efect al epuizării altor măsuri de asigurare a documentului executoriu, stabilită de lege, aplicată de către instanța de judecată în condiţiile şi conform procedurii legale, având ca efect limitarea în liberă circulaţie în afara țării. Scopul aplicării acestei interdicții, impunere debitorului de a-și executa obligaţiile față de debitor stabilite printr-un document executoriu. Totodată, această limitare apare în situația în care debitorul își are activitate, traiul și muncă peste hotarele țării, iar o altă măsură de asigurarea creanței nu poate fi înfăptuită.

Potrivit autorilor Dumitru Visternicean și Gheorghe Reniță, este necesar a se lua în calcul faptul că plecarea peste hotare a debitorului să nu fie determinată de însăși buna-credință în vederea executării necorespunzătoare a obligațiilor cuprinse într-un document executoriu[173]. Elementul comportamentului de bună-credință este discutabil în aceste circumstanțe, deoarece am enunțat mai sus că executarea silită în esență deja presupune lipsa bunei credințe în conduita debitorului, dat fiind faptul că este ultima măsură de realizare a dreptului de întreținere al creditorului. Interdicția de a părăsi țara este instituit potrivit art. 64 CE doar dacă această

[172]VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Dreptul la liberă circulaţie vs interdicția de a părăsi țara în procedura de executare silită. În: Revista Națională de Drept. Anul: 2016, nr. 12, ISSN 1811-0770, pp. 38.
[173]VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Îngrădiri ale dreptului la liberă circulație în procedura de executare silită (I). În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2016, nr. 4 (39), ISSN 1857-2405, pp. 53.

procedură este necesară și proporțională și nu mai mult de 6 luni și nu mai mult de 3 ori în aceeași procedură de executare.

Strâns legat de aplicarea măsurii interdicției de a părăsi țara a fost în trecut și interdicția privind perfectarea actelor de identitate. Astfel, potrivit normei legale până la intrarea în vigoare (05 august 2016) a amendamentelor operate prin Legea nr. 118 din 02 iunie 2016 pentru modificarea şi completarea unor acte legislative, asupra debitorului în al cărei obligație era emis titlu executoriu, putea fi aplicată măsura privind interdicția de perfectarea actelor de identitate[174]. Ulterior însă această normă a fost declarată neconstituțională, încălcând drepturile fundamentale ale cetățeanului. Avem în acest sens o părere separată asupra acestui fapt, considerăm că nu este o îngrădire a dreptului fundamental al debitorului, deoarece interdicția de perfectarea actelor de identitate apare ca o măsură de realizare a dreptului altui cetățean care a fost încălcat de debitor înaintea aplicării măsurilor de asigurare.

În aceea ce privește aducerea forțată[175], această măsură de asigurare a executării titlului executoriu se dispune de către instanța judecătorească la demersul executorului judecătoresc atunci când debitorul refuză să se prezinte în fața executorului judecătoresc. Stabilim în acest sens un abuz de drept vădit din partea debitorului care în mod intenționat refuză să se prezinte la oficiul executorului eschivându-se în așa mod de la răspundere față de creditor. Notăm că aceste acțiuni ale debitorului sunt îndreptate nu doar cu scopul de a se eschiva de la îndatoririle sale, dar reprezintă și o lipsă de respect față executorul judecătoresc.

Aplicarea amenzii contravenționale și pedeapsa cu privațiune de libertate pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanţei de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancţiunii contravenţionale. Potrivit art. 57 CE, nerespectarea intenționată cu mai mult de 2 (două) luni a termenului stabilit pentru plata pensiilor precum şi pentru efectuarea altor plăţi cu caracter permanent, stabilite prin legislaţie, se sancţionează cu amendă de la 45 la 60 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice.

Totodată, duplă aplicarea amenzii contravenționale, debitorul obligației de întreținere este pasibil la răspundere cu pedeapsa privațiunii de libertate pentru neexecutarea intenționată a hotărârii instanței judecătorești. După cum notează și autorul Igor Hlopețchi, neexecutarea

[174]Legea, *cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 269 din 09.11.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 6, art. 54, în vigoare din 26.01.1995.*

[175]VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Îngrădiri ale dreptului la liberă circulație în procedura de executare silită (III). În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2017, nr. 2 (41), ISSN 1857-2405, pp. 49.

hotărârii instanței de judecată, cauzează prejudicii celui îndreptățit să obțină un anumit drept în urma realizării actului de justiție, ca efect al neexecutării hotărârii instanței de judecată[176].

Recunoaștem că asigurarea executării creanței prin aplicarea privațiunii de libertate pentru neexecutarea intenționată a hotărârii judecătorești presupune în esență o *infracțiune*, dat fiind faptul că este pasibil de pedeapsa cu închisoare până la 2 (doi) ani. Apare întrebarea, nu sunt oare aceste acțiuni abuzive de către creditor față de debitorul obligației. Menționăm că nu, dat fiind faptul că debitorul înfăptuiește o *infracțiune* asupra creditorului aflat în imposibilitatea întreținerii, persoană cu care se află în legături de rudenie prin cauzarea daunelor materiale și morale prin neplata pensiei de întreținere. Pedeapsa contravențională precum și cea penală apar ca efect al încălcării normei legale deopotrivă cu alte infracțiuni prevăzute de legislația penală.

În aceeași ordine de idei, potrivit art. 160, CE nu se admite întoarcerea executării în cauzele de încasare a pensiei de întreținere cu excepţia cazurilor când hotărârea anulată a fost întemeiată pe informaţii sau pe documente false prezentate de reclamant. Respectiv, toate plățile percepute în legătură cu executarea silită nu vor fi reîntoarse decât în cazul în care se atestă că hotărârea instanței judecătorești a fost fondată pe baza probelor false.

Examinând cele relatate mai sus, reiterăm că buna-credință în cazul executării silite a plății pensiei de întreținere nu poate fi stabilită dat fiind faptul că acțiunea de executare vine ca ultimă etapă de realizarea dreptului creditorului după epuizarea tuturor măsurilor de executare, iar elementele bunei credințe nu pot fi atestate secționat. Chiar și executarea benevolă a plății pensiei de întreținere ulterior intentării procedurii de executare silită, nu va fi apreciată ca fiind o executare voluntară a creanței. Executarea voluntară a creanței de către debitorul obligației de întreținere, după intentarea procedurii de executare silită, se realizează de către debitor din diferite motive personale și mai rar din cauza faptului că a conștientizat importanța onorării obligațiilor sale legale față de creditor.

Conștiința debitorului trebuia să fie impulsionată la etapele anterioare dispunerii executării silite prin intermediul executorului judecătoresc.

Tot despre executare silită vorbim și în cazul încheierii unui contract privind plata pensiei de întreținere, în temeiul căruia subiecții raportului juridic – debitorul și creditorul au convenit de comun acord să plătească plata pensiei de întreținere fără a apela la instanța judecătorească. Însă, neonorarea obligațiunilor contractuale de către debitor în folosul creditorului, nu-l îngrădește pe ultimul să apeleze la executarea silită prin intermediul executorului judecătoresc.

[176]HLOPEȚCHI, I., Implicații teoretice și pragmatice privitoare la incriminarea faptelor de neexecutare a hotărârii instanței de judecată. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*. Anul: 2017, nr. 3 (103), ISSN 1814-3199, pp. 148.

Așa deci, plata pensiei de întreținere poate fi încasată pentru o perioadă anterioară în baza contractului privind plata pensiei de întreținere în cel mult 3 ani de la data prezentării contractului sau titlului executoriu respectiv.[177] O dată supus executării silite contractul privind plata pensiei de întreținere, conferă dreptul executorului judecătoresc de a purcede la încasarea silită a cuantumului întreținerii reieșind din mărimea plății prevăzută în contract cu calcularea restanței formate până la pornirea procedurii de executare silită. După cum ne relatează și autorul Roman Talmaci, cele mai frecvente forme de executare a documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere sânt urmărirea salariului și altor venituri, precum și urmărirea bunurilor debitorului.

În sarcina executorului judecătoresc stă nu doar intentarea procedurii de executare silită în baza contractului privind plata pensiei de întreținere și a titlului executoriu, dar și verificarea sistematică a corectitudinii reținerilor din salariu și din alte venituri ale debitorului.

După cum ne relatează și autorul Roman Talmaci, legislația națională în vigoare, mai prevede și răspundere materială pentru nerespectarea termenelor de plată a pensiei de întreținere. Drept urmare, în condițiile în care în conținutul contractului privind plata pensiei de întreținere este prevăzută clauza referitoare la restanța plății din culpa persoanei obligate s-ă achite, executorul judecătoresc va consemna și acest fapt potrivit căruia debitorul va purta răspundere în modul prevăzut de contract.

În concluzie reiterăm opinia autorului Roman Talmaci, potrivit căruia, deși legislația în vigoare obligă în egală măsură pe ambii părinți să poarte răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, spirituală și socială a copiilor lor, realitatea este complet diferită numărul acestora care primesc pensie de întreținere după divorț este redus. Mai mult decât atât, plățile prevăzute pentru întreținerea creditorilor obligației de întreținere, sunt net inferioare necesităților. Măsurile de constrângere a debitorului aplicate și anume sancțiunea contravențională, interdicția de a părăsi țara, decăderile din drepturile părintești etc., nu sunt suficiente și nu-și ating scopul. Suntem de acord cu opinia autorului, privind recomandările date de acesta și anume:

1. Aplicarea în sistemul legislativ a măsurilor de încurajare a plăților voluntare de către debitori în baza bunei credințe și a comportamentului omenesc față de creditor.
2. Revizuirea modalităților de sancționare îndreptate împotriva debitorilor de rea-credință care nu-și onorează benevol obligațiile pecuniare față de creditori.Un exemplu în acest sens ar servi restricționarea unor drepturi la servicii publice, (urmărirea mijloacelor

[177]TALMACI, Roman, DUBOLARI, Radu, Interesul superior al copilului: abordare socio-culturală, normativă și jurisprudențială. În: Conferința "Interesul superior al copilului". Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, septembrie 30, 2022, pp. 426.

bănești neachitate pentru anumite servicii publice), privarea de permis de conducere, licențe de activitate -(pescuit, vânatoare).

3. Extinderea termenului pentru restricția la părăsirea hotarelor Republicii Moldova de la 6 luni la 36 de luni cu modificarea actualului art. 64 din CE. Considerăm a fi termenul optim de aplicarea sancțiunii făcând o legătură cu termenul general reglementat în legislația civilă.

Dat fiind faptul că termenul de 3 ani este un termen de prescripție extinctivă frecvent întâlnit în legislația civilă. Prescripția extinctiva are ca efect stingerea dreptului la acțiune, ceea ce înseamnă că titularul dreptului nu mai poate solicita în instanță realizarea obligației respective, dar oferă oportunitatea să-și realizeze dreptul în această perioadă de timp.

3.3. Mijloacele juridice de prevenirea abuzului de drept în executarea întreținerii

Abuzul de drept în executarea obligației de întreținere constituie o problemă cu o incidență semnificativă în practica juridică. Prezentul capitol își propune să examineze mijloacele juridice disponibile pentru a preveni și combate acest fenomen, asigurând echilibrul între respectarea dreptul creditorului la plata pensiei de întreținere și protejarea debitorului de eventuale excese.

Legislația civilă prevede în conținutul art. 13 CC că persoana în calitatea sa de subiect de drept, nu poate exercita nici un drept subiectiv având scopul predominant de a prejudicia o altă persoană. Totodată, instanța va respinge cererea subiectului privind apărarea drepturilor sale subiective exercitate în mod abuziv față de o altă persoană, prin obligarea încetării exercitării și reparării prejudiciului cauzat acesteia. Drept urmare, nimeni nu este în drept să-și exercite drepturile sale subiective predominant în detrimentul altor persoane. Depășirea limitelor în consecința exercitării cărora se atestă prejudicierea altor persoane poate fi pasibilă de răspundere civilă caracterizată prin repararea prejudiciului suportat de către subiectul căruia i-au fost aduse atingere drepturilor și intereselor sale.

Potrivit DEX-ului, prin sintagma **a preveni** = înțelegem acțiunea de a atrage cuiva atenția asupra consecințelor (negative ale) unor acțiuni; a informa în prealabil; a avertiza, a prevesti, sau în același context înseamnă a lua măsuri de precauție pentru a înlătura ceva (neplăcut); a preîntâmpina. Pe de altă parte, conform aceluiași dicționar explicativ, prin noțiunea de **abuz** înțelegem depășirea legalității, faptă incorectă, ilegală; **samavolnicie**, silnicie.

În opinia noastră, sunt mijloace sau modalități de prevenire a abuzului de drept în executarea obligației legale de întreținere, totalitatea normelor legale îndreptate în vedere

prevenirii abuzului de drept din partea părților raportului juridic de întreținere. După cum am examinat în capitolele anteriore, în cadrul raportului juridic obligațional de întreținere între membrii familiei, drepturile subiective pot fi exercitate abuziv atât de către debitor cât și de creditor. Așa deci, scopul studierii actualului subiect cu privire la mijloacele juridice de prevenire a abuzului de drept în executarea întreținerii se impulsionează prin necesitatea identificării pârghiilor legale de prevenire a ilegalităților constate în procesul de efectuarea plății pensiei de întreținere exercitat de ambele părți ale raportului juridic.

Potrivit modificărilor operate în conținutul CC intrate în vigoare în martie 2019, principiul bunei-credințe capătă o importanță însemnată asupra conduitei cu bună știință a subiecților de drept. Totodată, considerăm că este inerentă necesitatea aprecierii comportamentului subiecților prin prisma principiului de bună-credință privind exercitarea drepturilor și asumarea obligațiilor în cadrul raportului juridic de întreținere.

Tot astfel, putem analiza un studiu de caz în instanța de judecată privind plata pensiei de întreținere a copilului minor, prin care debitorul a aplicat toate instrumentele posibile de a acționa cu rea-credință în vederea exonerării de obligația întreținerii.

Prin urmare, la data de 03.04.2019, fosta soție - X, depune o cerere de chemare în judecată împotriva fostului soț - Y, având următoarele capete de cerere:

1 desfacerea căsătoriei încheiate în februarie 2017 la Oficiul de Stare Civilă Cimișlia,

2 stabilirea domiciliului copilului minor cu mama, domiciliată în satul Gradiște, r. Cimișlia,

3 încasarea pensiei de întreținere a copilului minor în sumă fixă până la atingerea vârstei de majorat al copilului în cuantum de 2500,00 lei/lunar,

4 încasarea pensiei de întreținere în sumă fixă pentru incapacitate temporară de muncă a fostei soții care îngrijește copilul minor comun până la atingerea vârstei copilului de 3 ani,

5 încasarea cheltuielilor de judecată.

Analizând materialele dosarului, instanța judecătorească a dispus atragerea în calitate de intervenient accesoriu autoritatea tutelară, citarea publică a pârâtului și prezentarea altor probe suplimentare, cum este certificatul privind componența familiei, caracteristică de locul de muncă a reclamantei și situația privind condițiile de trai de la domiciliu fostei soții.

Reieșind din faptul că pârâtul nu se afla în țară, instanța judecătorească a solicitat reclamantei probele privind citarea lui publică prin intermediul ziarului local, lucru care a și fost realizat.

Deși debitorul obligației de întreținere fostul soț Y, acționând cu rea-credință, nu s-a prezentat intenționat la ședințele instanței de fond (Judecătoria Cimișlia) privind desfacerea

căsătoriei conform dosarului nr. 2-287/19, ultimul bine a cunoscut despre faptul, că a fost înaintată și examinată cerere de judecată menționată supra, deoarece ultimul chiar personal, în calitate sa de pârât, a depus cerere la Judecată, înregistrată cu nr. 3111 din 03.05.2019, privind acordarea unui termen pentru a găsi posibilitatea soluționării cauzei extrajudiciar.

Cererea pârâtului din 03.05.2019, prin care a fost solicitată acordarea unui termen de 3 luni, timp în care intenționa să mențină familia, a fost admisă de către instanță, iar examinarea pricinii fiind amânată pentru data de 24.09.2019.

Cu toate acestea, pârâtul *de facto* nu a făcut nici o acțiune privind împăcarea cu fosta soție X creditoare a obligației de întreținere. Prin inacțiunile sale, acesta acționând din nou cu rea-credință, a avut exclusiv intenția numai de a tergiversa mersul procesului de judecată.

În urma examinării procesului de judecată, Judecătoria Cimișlia sediul Central a pronunțat dispozitivul hotărârii, prin care s-a admis parțial acțiunea înaintată de către reclamantă la 03.12.2019 prin care s-a dispus încetarea căsătoriei, plata pensiei de întreținerea copilului minor în cuantum de 1500,00 lei/lună până la împlinirea majoratului și plata pensiei de întreținere soției ocupată cu îngrijirea copilului minor până la împlinirea vârstei de 3 ani a acestuia în cuantum de 2500,00 lei. La data de 18.12.2019, hotărârea a fost publicată pe site-ul oficial al judecătoriei.

Totodată, este de menționat și faptul, că debitorul obligației de întreținere - fostul soț, cunoscând deja despre adoptarea deciziei de judecată, la data de 27.02.2020 personal tardiv s-a prezentat în Judecătoria Cimișlia unde a solicitat și primit Hotărâre de Judecată din 03.12.2019 (publicată oficial pe site-ul Judecătoriei Cimișlia încă la data de **18.12.2019)**, privind desfacerea căsătoriei.

Ulterior, la data de 28.02.2020 fostul soț, din nou acționând cu rea credință și exprimând în forma brutală atitudinea sa atât față de intimată cât și față de sistemul Justiției, s-a prezentat la domiciliu intimatei, unde a întreprins acțiuni ilegale de agresiune, ca urmare de către Organul de constatare (Inspectoratul de Poliție Cimișlia) fiind emis și Ordin de restricție de urgență nr. 2020400022, prin care debitorului i-au fost aplicate unele restricții de urgență prevăzute de legislația în vigoare.

Circumstanțele descrise supra, constată cu certitudine că debitorul obligației legale de întreținere, bine cunoștea despre mersul procesului de judecată și respectiv despre adoptarea Hotărârii de Judecată din 03.12.2019, care a fost publicată oficial pe site-ul Judecătoriei Cimișlia încă la data de **18.12.2019,** iar refuzul și/sau neglijarea urmăririi mersului procesului ține de responsabilitatea apelantului.

Respectiv, la 27 mai 2020, debitorul obligației - fostul soț Y, depune prin intermediul reprezentantului legal, o cerere de apel, prin care solicită repunerea apelantului în termen pentru declararea cererii de apel împotriva hotărârii din 03.12.2019 devenită definitivă 30 zile după aprobare, adică la 03.01.2020, sau 30 zile după publicare pe site-ul oficial adică la 18.01.2020.

Prin cererea de apel, debitorul cu rea-credință a indicat că nu cunoștea despre adoptarea hotărîrii, deoarece ultimul era plecat peste hotare la muncă, iar cauza a fost examinată în lipsa lui. Mai mult decât atât, tot cu rea-credință, apelantul a indicat că a fost în imposibilitate să depună cerere de apel în termen, invocând situația excepțională instalată în țară, prin care s-a dispus suspendarea termenelor procesuale pentru întreaga perioadă a stării de urgență, începând cu 17 martie - 15 mai 2020.

Examinând cererea debitorului, la 24 septembrie 2020, Curtea de Apel Comrat, într-un complet de 3 judecători a emis dispozitivul hotărârii prin care s-a dispus refuzul cererii debitorului de repunerea în termen, invocând următoarele:

1 conform art. 358 (1) CPC, hotărârile pronunțate în primă instanță pot fi atacate cu apel la curțile de apel de drept comun, care potrivit art. 357 CPC al RM, vor verifica legalitatea acesteia în baza materialelor din dosar și a celor prezentate suplimentar, precum și aplicarea de către instanța de fond a normelor de drept material și a normelor de drept procedural la examinarea pricinii,

2 conform art. 236 (5) CPC, instanța de judecată va întocmi integral hotărârea dacă: participanții la proces în termen de 30 zile de la pronunțarea dispozitivului, solicită în mod expres acest lucru;

3 repunerea în termen de apel se face în cazurile prevăzute de art. 116 CPC, prin care se constată că atât partea care a fost prezentă la pronunțarea dispozitivului, cât și partea care nu a fost prezentă, termenul de declararea apelului este de 30 zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii.

Lecturând materialele dosarului, colegiul a constatat că apelantul a fost legal citat despre data, ora și locul desfășurării ședinței de judecată, confirmată prin prezentarea citației care a fost publicată în ziarul regional, respectând prevederile art. 108 CPC privind citarea publică a pârâtului. La fel s-a constatata că debitorul cunoștea cu certitudine despre existența procesului de judecată, cu regularitatea se afla în țară atât în perioada examinării pricinii civile cât și după emiterea hotărârii, prin urmare prevederile art. 116 alin. (1) și (2) CPC al RM, nu-i sunt aplicabile, deoarece nu a avut motive întemeiate să omită termenul pentru îndeplinirea actului de procedură, și anume înaintarea unei cereri de apel în termeni.

În aceeași ordine de idei, chiar dacă apelantul se afla la momentul examinării cauzei peste hotarele țării, a avut în egală măsură, dreptul de a apela la serviciile reprezentantului, lucru care nu a fost înfăptuit. În cazul în care, debitorul obligației de întreținere, nu putea la momentul respectiv să se prezinte la ședințele de judecată, prin urmare avea același drept de a solicita apărarea intereselor sale prin intermediul reprezentantului legal, așa cum a făcut-o și la momentul depunerii cererii de apel. Acest drept nu ia fost îngrădit, drept rezultat putea solicita oricând în termenii prevăzuți de legislația în vigoare apărarea intereselor sale prin intermediul reprezentantului, conform art. 75 alin. (1) CPC al RM. În acest sens, știind despre procesul de judecată, debitorul obligației de întreținere, nu poate invoca că nu a cunoscut despre emiterea hotărîrii, motivând că a plecat peste hotarele țării, iar cauza a fost examinată în lipsa lui. La momentul înaintării cereri de apel, tot se afla peste hotare, dar a solicitat serviciile avocatului, același drept la avut și în perioada cuprinsă între 03 aprilie 2019 când a fost depusă cerere de chemare în judecată împotriva debitorul privind stabilirea plății pensiei de întreținere și până la 03 ianuarie 2020, când hotărârea judecătorească a devenit irevocabilă, conform art.254 alin.(2) lit.b) CPC al RM, sau după caz la 18 ianuarie 2020, după expirarea a 30 zile după publicarea Hotărârii pe pagina oficială a Judecătoriei Cimișlia sediul Central.

Ulterior, după intentarea procedurii de executare silită, fostul soț - debitor a obligației de întreținere, conștientizând efectul executării silite a hotărârii, precum și a cuantumului pensiei de întreținere și a restanței formate, a apelat la serviciile avocatului în vederea apărării drepturilor și intereselor sale acționând cu rea-credință prin tergiversarea procesului de judecată creând astfel diferite impedimente prin intermediul înaintării cereri de apel privind repunerea apelantului.

Respectiv, Curtea de Apel, motivarea dispozitivului prin care au fost respinse pretențiile fostului soț - debitor a obligației de întreținere, a invocat prevederile art. 56 ale CPC în apărarea fostei soții, potrivit căruia participanţii la proces sînt obligaţi să se folosească cu bună-credinţă de drepturile lor procedurale. Subsidiar, în cazul în care se va depista acțiuni abuzive al acestor drepturi sau al nerespectării obligaţiilor procedurale, se va purcede la aplicarea sancţiunile prevăzute de legis*laţia procedurală civilă. Concomitent, corespunzător prevederilor art. 61 alin. (1) CPC, instanţa judecătorească pune capăt oricărui abuz de drepturi dacă prin abuz se urmăreşte tergiversarea procesului sau inducerea sa în eroare.* Din prevederile articolelor sus menționate, instanța a constatat că debitorul obligației de întreținere în persoana fostului soț, cunoștea despre procedura examinării cauzei date și respectiv despre adoptarea hotărârii instanței de judecată în acest sens.

La fel, colegiul Curții de Apel Comrat, au menționat că pornind de la jurisprudența CtEDO, admiterea unei cereri de apel sau recurs tardive încalcă dreptul la un proces echitabil al

părții în proces care deține o hotărâre judecătorească favorabilă. Deci, instanța de apel a indicat că admiterea tardivă a cererii de repunere în termen a debitorului obligației de întreținere, este incompatibilă cu respectarea garanțiilor unui proces echitabil, în sensul prevederilor art. 6 din CEDO și Libertățile Fundamentale. Având în vedere că prelungirea termenului pentru exercitarea căii de atac ar împiedica rămânerea irevocabilă, ca urmare a expirării termenului de atac a hotărârii judecătorești emise în instanța de fond, ar leza, în acest mod principiul raporturilor juridice.

Curtea de Apel a statuat că în litigiul aflat în examinare precum și cererea de repunere în termen, sunt acțiuni ce relevă o comportament de rea-credință a debitorului, îndreptate predominant în vederea încălcării drepturilor și intereselor creditorului obligației de întreținere cauzându-i astfel prejudicii. Totodată, la emiterea dispozitivului hotărârii Curții de Apel Comrat, justițiabilii au acordat o importanță decisivă asupra conduitei debitorului care acționând cu rea-credință a prejudiciat interesele creditorului. Debitorul urma să își exercite drepturile sale obiective cu bună-credință, în concordanță cu prevederile legale și respectiv să nu întreprindă diferite acțiuni prin care aducă atingere intereselor altor participanți la proces - în speță a creditorilor obligației de întreținere.

Debitorul, ca parte a procesului, cunoscând de existența unui proces de judecată, dacă ar fi fost de bună-credință, trebuie să-și apere la momentul potrivit și în condițiile legii - drepturile sale procedurale, lucru care a fost vădit ignorat. Lipsa bunei credințe în conduita sa a determinat să fie respins în cererea de repunere în termen si pierzând oricare altă cale de ataca asupa hotărârii judecătorești.

Problematica fundamentală al prezentei teze de doctorat, de altfel se determină prin necesitatea implementării unui sistem juridic legislativ capabil să răspundă nevoilor persoanelor care necesită întreținere, nu doar la nivel formal, dar prin aplicarea unor instrumente legale lucrative. Desigur că legislatorul a încercat în limita pârghiilor legislative să reglementeze situația creditorilor, adică a persoanelor aflate în incapacitatea de a munci și fără mijloace materiale necesare traiului, însă cu regret, problemele întreținuților, în majoritatea cazurilor se soluționează la un nivel redus. Mai ales, ne referim aici la situația materială a debitorului care folosindu-se de lacunele sistemului juridic legislativ, eludează norma legală.

Reieșind din conținutul celor relatate mai sus, reiterăm că condițiile esențiale care urmează a fi îndeplinite de către debitorul obligației de întreținere sunt: să fie apți de muncă și să dispună de mijloace suficiente.

Drept urmare capacitatea de muncă a debitorului, presupune posibilitatea ultimului de a realiza activitate din muncă sau de câștigul său propriu destinat unui trai decent. Capacitatea de

muncă se referă la însușirea de nivel obiectiv al debitorului care îi permite fizic și intelectual să desfășoare o activitate remunerată.

Nu vorbim aici despre factori de ordin subiectiv al debitorului (lipsa dorinței, demotivarea, lenevia etc), dar despre capacitatea reală de a desfășura o muncă remunerată.

La emiterea hotărârii judecătorești, justițiabilul va stabili plata și mărimea pensiei de întreținere luând în considerație aptitudinea obiectivă de muncă a debitorului sau ce salariu ar trebui să aibă în mediu o persoană care desfășoară o activitate conform pregătirii sale profesionale, coraportate la diferiți indicatori, cum ar fi: locul de trai, vârsta, posibilitățile de mobilitate etc.

Or, instanța judecătorească în lipsa unui post de muncă al debitorului, stabilește plata pensiei de întreținere fără a intra în esența cazului examinat. Pentru aceasta, la etapa pregătirii cauzei, judecătorul va examina vârsta persoane obligate să acorde întreținere, locul de muncă, în lipsa acestuia - locul de trai, salariul mediu al persoanelor care practică o muncă și în condiții asemănătoare conform pregătirii profesionale similare. În lipsa unui certificat, diplomă sau act ce confirmă pregătirea profesională a debitorului, se vor lua în considerare salariul mediu pentru categoria angajaților fără calificare.

Cunoaștem foarte bine, că în cadrul sistemului salarial al RM se practică munca nedeclarată sau munca la negru cu scopul minimizării cuantumului plăților impozabile achitate de către angajator și de angajat. Drept urmare, un alt mijloc de prevenirea a abuzului de drept din partea debitorilor care ascund intenționat cuantumul salarial să fie aplicate amenzi pecuniare usturătoare atât angajatorului cât și angajatului care încalcă norma legală.

Potrivit art. 109 CF cu privire la plata pensiei de întreţinere în cazul în care debitorul întreţinerii îşi stabileşte domiciliul în străinătate, persoana interesată poate porni în instanţa judecătorească o acţiune privind stabilirea cuantumului pensiei de întreţinere într-o sumă fixă şi achitarea acesteia printr-o plată unică sau privind transmiterea anumitor bunuri în contul pensiei. Problema în aceste cazuri se instituie prin faptul că debitorul nu prezintă veniturile sale reale pese hotare, iar creditorul nu poate demonstra acest fapt prin lipsa existenței unui sistem legal care să asigure colaborarea cu alte state. Așa deci, debitorul obligației câștigând peste hotarele țării salarii de 5-6 ori mai mari decât în Moldova, achită o plată mizeră comparativ altor debitori cărora le este cunoscut venitul lunar. Astfel, una din prerogativele justițiabilului în aceste condiții ar fi să stabilească plata pensiei luând în considerare salariul mediu pe țară a unui angajat având aceeași pregătire ca și a debitorului sau să se aplice sistemul de interpelare în țara în care locuiește debitorul pentru a determina suma veniturilor sale lunare (în cazul în care debitorul lucrează la negru).

Un alt moment interesant este legat de dubla cetățenie a cetățenilor RM. Pe de o parte se permite ca o persoană să dețină dubla cetățenie, pe de altă parte nu este reglementare pentru cea de-a două cetățenie în cazul în care una din ele este moldovenească. În așa condiții, debitorul obligației se eschivează de la plata pensiei de întreținere stabilindu-se domiciliul peste hotarele țării fără nici o responsabilitate față de rudele rămase fără îngrijire în RM.

Drept urmare, stabilirea unui sistem consolidat pentru colectarea informațiilor privind condițiile de trai a cetățenilor moldoveni obligați la întreținere, ar fi una din mijloacele de asigurarea a creditorilor și respectiv ar elimina orice abuz de drept din partea debitorilor. Cu alte cuvinte, debitorii obligației de întreținere locuiesc și lucrează peste hotarele țării, dețin acolo bunuri mobile și imobile de milioane, însă achită o pensiei de întreținere mizerabilă. În acest caz determină o încălcare gravă a principiului echității, egalității și tratamentului egal prevăzut de Constituție.

Din cele relatate mai sus, stabilim situații de abuz de drept din partea părților raportului juridic următoarele circumstanțe:

1. Refuzul nejustificat de a plăti pensia alimentară manifestată prin ignorarea totală a obligației de întreținere sau achitarea unor sume derizorii, necorespunzătoare nevoilor reale ale beneficiarului.
2. Solicitarea nejustificată a majorării pensiei alimentare prin formularea unor cereri exagerate, disproporționate cu veniturile și posibilitățile reale ale debitorului.
3. Întârzierea sau blocarea intenționată a plății prin efectuarea unor plăți cu întârziere semnificativă sau folosirea unor metode de plată care complică sau întârzie recepționarea sumelor de către creditor.
4. Simularea unor cheltuieli pentru a reduce pensia alimentară prin prezentarea unor cheltuieli fictive sau exagerate cu scopul de a diminua venitul net declarat și, implicit, suma pensiei alimentare.

Astfel determinăm în calitate de mijloace juridice de prevenire și combatere de abuz de drept din partea părților raportului juridic de întreținere următoarele:

1. *Încheiere unui contract privind plata pensiei de întreşinere.* Încheierea unei convenții între părți, cu respectarea dispozițiilor legale, poate stabili cu claritate modalitățile de executare a obligației de întreținere, prevenind eventualele neclarități și comportamente abuzive.
2. *Stabilirea cuantumului pensiei de întreținere prin hotărâre judecătorească*. Procedura judiciară oferă un cadru formal pentru examinarea detaliată a situației financiare a

ambelor părți, determinând un cuantum echitabil al pensiei de întreținere, limitând riscul abuzului.

3. *Implicarea autorității de tutelă și curatelă, precum și alte organe abilitate de lege*. În cazul minorilor sau a persoanelor incapabile, autoritatea tutelară are rolul de a veghea asupra respectării drepturilor acestora, inclusiv în ceea ce privește executarea obligației de întreținere.
4. *Modificarea cuantumului pensiei de întreținere potrivit schimbarea semnificativă a circumstanțelor părților.* La cererea debitorului/ creditorului, instanța poate dispune reducerea, majorarea sau suspendarea pensiei de întreținere, în situații justificate, cum ar fi schimbarea semnificativă a circumstanțelor financiare ale părților.
5. *Sancționarea contravențională și penală.* Constatăm că există mijloace juridice de prevenirea abuzului de drept din partea părților raportului juridic de întreținere, dar în opinia noastră mai propunem și alte măsuri mai restrictive de sancționare acestor încălcări. De exemplu, în cazurile de contravenție, fraudă sau alte fapte penale comise în scopul obținerii nejustificate a pensiei de întreținere sau de ascunderea veniturilor, poate fi atrasă răspunderea părților raportului juridic de întreținere. Totodată, instanța poate sancționa abuzul de drept din partea debitorului prin aplicarea unor măsuri coercitive, cum ar fi majorarea pensiei alimentare sau obligarea la plata cheltuielilor de judecată.

Cu părere de rău însă situația părinților care refuză să-și onoreze obligațiile părintești stă anume așa și de obicei tatăl este gata să fie decăzut din drepturile părintești sau chiar o cere conștient și deschis în schimbul renunțării la plata pensiei de întreținere exercitată în folosul copilului minor. Sesizăm cu stupoare acest fapt ca fiind o lipsă totală de interes a părintelui față de copilul său manifestată cu rea-credință ca fiind abuz de drept îndreptat nemijlocit în vederea eschivării de la plata pensiei de întreținere, cu toate acestea, legislația prevede obligația părinților de a-și întreține copiii și după ce au fost decăzuți din drepturile părintești.

Până în anul 2020, legislația familiei prevedea în art. 77, alin. 1) și alin. 2) CF despre posibilitatea încasării şi folosirii pensiei de întreţinere pentru copilul minor rămas fără ocrotire părintească de către tutorele (curatorul) acestuia, care începând cu 09.07.2020 a fost abrogat prin Legea nr. 112/2020 privind modificarea unor acte normative[178]. Respectiv, până în anul 2020, legislația familiei reglementa precum că dacă copilul aflat într-o instituţie educativă, curativă, de asistenţă socială sau altă instituţie similară, va beneficia de un cuantum în valoare de de 50 la

[178]Legea, *pentru modificarea unor acte normative,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 112 din 09.07.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, nr. 205-211, art. 454.*

sută din pensia de întreţinere încasată de la părinţi transferată pe contul instituţiei respective destinată întreținerii copilului. Iar cealaltă parte, în cuantum de 50 la sută să fie transferată într-un cont deschis pe numele copilului la o instituţie financiară. Suntem de părerea că acest articol, într-o altă reformulare este necesar a fi reglementat de către legislația familiei în vigoare, cu propunerea ca să fie modificat valoarea cuantumului transferat în contul copilului deschis în numele acestuia într-o instituție financiară. Așa deci, plata pensiei de întreținere destinată copilului minor rămas fără ocrotire părintească, va fi virată în cuantum de o 100 procente într-un cont deschis pe numele copilului la o instituţie financiară.

În ceea ce privește întreținerea părinților art. 80 CF ce reglementează obligația copiilor majori de a-și întreținere părinții inapți de muncă care necesită sprijin material, atunci identificăm ca un mijloc de prevenirea a abuzlui de drept copiilor care nu au avut grijă de părinți în timpul vieții, însă beneficiază de moștenirea acestora după moarte, îngrădirea dreptului la moștenire. Astfel, potrivit normei prenotate, dacă nu există un contract privind plata pensiei de întreținerea părinților inapți de muncă de către copilul major și ultimul nu-și onorează obligațiunile, atunci problema achitării pensiei de întreţinere de către copiii majori se soluţionează pe cale judecătorească. Propunem în aceste circumstanțe privarea copilului major de dreptul la moștenire, dacă sunt suficiente probe care demonstrează în timpul vieții lipsa grijei moștenitorilor față de părinți. Considerăm că această măsură vine ca o sancțiune aplicată copiilor majori de rea-credință, care sau eschivat intenționat de la plata pensiei de întreținere a părinților neputincioși și aflați în stare de nevoie, dar de la care așteaptă ulterior avere. Trebuie să existe în aceste circumstanțe o egalitate dintre dreptul la moștenire și obligația de întreținere. Această măsură va asigura pe de o parte părinții inapți de muncă care necesită sprijin material în timpul vieții și va conștientiza copii majori să aibă un comportament adecvat și recunoscător celora care le-au dat viață și i-au oferit îngrijire, educare și sprijin.

Condamnăm și aspru pedepsim părțile raportului juridic de întreținere care acționând cu rea-credință provoacă daune materiale și morale celeilalte părți din considerentele că sunt subiecți a raportului juridic de întreținere persoanele aflate în legături de rudenie sau celor asimilate de familie. Nu vorbim aici de exemplu despre raporturi comerciale, de prestări servicii, vânzare-cumpărare ș.a., dar despre relațiile juridice formate între membrii de familie. În calitate de creditori ai acestui raport juridic sunt persoanele aflate în diferite situații de risc cauzate de vârsta fragedă sau înaintată, de incapacitatea de muncă, de boala gravă ș.a. Prin urmare, nu este acceptabil ca obligației de întreținere, aflându-se într-o situația mai favorizată față de creditor - membru de familie să acționeze în daună ultimului ce necesită întreținere.

Făcând o comparație cu legislația penală, atunci observăm că și infracțiunile săvârșite asupra unui membru de familie sunt aspru pedepsite. Din acest motiv propunem să fie realizată o ajustare echitabilă a normei civile și de executare silită asemeni celei penale, așa încât neplata intenționată a pensiei de întreținere destinată membrilor de familie să comporte un caracter dur și pasibil de răspundere.

Combaterea abuzului de drept în executarea obligației de întreținere necesită o abordare complexă, care să îmbine mijloace preventive cu măsuri de sancționare a eventualelor abuzuri. Implementarea eficientă a acestor instrumente juridice va contribui la asigurarea unui echilibru just între drepturile și obligațiile ambelor părți implicate. Pentru aceasta este necesar să fie depuse toate eforturile în vederea consolidării legislației în vigoare prin introducerea unor prevederi mai aspre care să combată mai eficient abuzul de drept în materia întreținerii. Să fie aplicat un system de intensificarea campaniilor de informare și educare juridică a publicului cu privire la drepturile și obligațiile în materie de întreținere. Și respectiv, asigurarea accesului la asistență juridică calificată pentru familiile aflate în dificultate, în special pentru cei care nu dispun de resurse financiare suficiente.

3.4 Concluzii

Exercitarea cu bună-credință a obligației legale de întreținere comportă un caracter inerent în luarea hotărârilor de către instanța de judecată.

Fiind strâns legată de formarea voinței juridice, buna-credință în raporturile de întreținere, trebuie să fie una din dintre condițiile ce trebuie să apară în cântărirea avantajelor și dezavantajelor pe care le prezintă necesitățile omului în raport cu mijloacele de realizare a acestora. Subiecții raporturilor de întreținere, atât debitorul cât și creditorul, trebuie să dea dovadă de intenție sinceră, credință și certitudinea că acționează prin conduita lor corect și onest atât față de ei, cât și față de alți subiecți ai raportului.

Principiul bunei-credințe în conduita părților raportului juridic vor fi examinat din momentul apariției dreptului și până la stingerea dreptului. Un interes major il va avea examinarea bunei-credințe în comportamentul părților la etapele incipiente până la demararea procedurii de executare silită prin intermediul executorului judecătoresc care se identific ca fii ultima etapă după consumarea tuturor altor mijloace juridice de încasare a pensiei de întreținere.

La examinarea cererii privind plata pensiei de întreținere, instanța judecătorească va cerceta toate circumstanțele de fapt și de drept, va identifica partea mai puțin asigurată astfel încât soluția dată la emiterea hotărârii să fie echitabilă și să satisfacă necesitățile persoanelor aflate în imposibilitate. Dat fiind faptul că relațiile familie constituie unele din cele mai delicate

și complexe raporturi juridice, inerența justei soluționări a cazului aflat în litigiu pe marginea stabilirii plății pensiei de întreținere, comportă un caracter decisiv asupra creșterii, dezvoltării și educării în cazul copiilor minori și a nivelului de trai în cazul altor membri de familie creditori ai obligației de întreținere.

Executarea cu bună-credință a plății pensiei de întreținere este prerogativa ce asigură o evoluție armonioasă a raporturilor intrafamiliale și sociale. Constituie garanția unei dezvoltări sănătoase și a unei vieți decente părților raportului juridic obligațional atât a debitorului cît și a creditorului. Națiunea trebuie să conștientizeze gravitatea cazului și a consecințelor nefaste pentru o exercitare necorespunzătoare a drepturilor și obligațiilor părților raportului juridic de întreținere.

Statul este obligat să asigure o viață și un trai decent cetățenilor săi, atunci când nu poate garanta aceasta prin resursele proprii, va apela la pârghiile legale pentru a reglementa un sistem juridico-legal capabil să răspundă situațiilor de criză și de impas în care se află cetățenii statului. Societatea în care ne aflăm trebuie să conștientizeze importanța acordării susținerii și ajutorului reciproc celor mai puțin privilegiați mai ales când în calitate de creditori se află: mamele singure, copii minori, persoanele în vârstă, persoanele aflate în incapacitatea de a munci, precum și alți subiecți care necesită sprijin material.

1. Promovarea unei jurisprudențe unitare în materia abuzului de drept la exercitarea obligației de întreținere în vederea identificării și sancționării situațiilor abuzive din partea raportului juridic de întreținere;
2. Ambele părți au obligația de a colabora cu bună-credință în vederea stabilirii cuantumului pensiei de întreținere și a respectării obligației de întreținere prin încurajarea dialogului și a colaborării dintre creditor și debitor pentru a stabili o soluție echitabilă;
3. Necesitatea ajustării tuturor reglementărilor naționale standardelor internaționale o dată cu aderarea RM la UE, inclusiv și în materia dreptului familiei la categoria obligația legală de întreținere.
4. Aplicarea sancțiunilor contravenționale și penale părților care acționează cu rea credință în cadrul raportului juridic de întreținere.

Exercitarea cu bună-credință a obligației de întreținere este esențială pentru a asigura un echilibru între drepturile și interesele creditorului și debitorului. Respectarea acestui principiu contribuie la menținerea unor relații familiale armonioase și la promovarea justiției sociale.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Obligația legală de întreținere între membrii familiei, nu este doar un angajament impus juridic față de persoanele aflate în raporturi de rudenie sau asimilate acestora. Obligația legală de întreținere reprezintă în esență datoria morală a fiecăruia dintre noi de a acorda întreținere rudelor care se află în incapacitate de a se întreține de sine stătător.

Suntem în primul rând datori de a asigura existența traiului decent copiilor noștri, părinților în semn de recunoștință și respectiv celorlalte rude cum sunt frații, surorile, nepoții și buneii.

Prezenta teză de doctorat se manifestă ca fiind o lucrare științifică prin care ne-am propus drept scop studierea amplă și-n detaliu a exercitării cu bună-credință a obligației de întreținere între membrii familiei în vederea recunoașterii și diminuării cazurilor de exercitarea dreptului prin aplicarea abuzului de drept. Chiar dacă prin adoptarea Codului familiei și altor acte normative legiuitorul a urmărit asigurarea membrilor de familie în caz de incapacitate de întreținere proprie, totalitatea cazurilor de exercitarea abuzivă a unor drepturi de către debitorii obligației de întreținere, nu pot fi evitate, cauzând astfel daune creditorului întreținerii. Obiectivul cheie al prezentei lucracrări se reiterează în necesitatea identificării unui mecanism legal și practic orientat spre apărarea drepturilor și intereselor persoanelor îndreptățite la întreținere.

Ne propunem să scoatem în evidență nevoia conștientizării exercitării obligației de întreținere cu bună-credință și fără abuz de drept atât din partea debitorului cât și a creditorului. Totalitatea raporturilor de familie se manifestă ca fiind legături fundamentate pe sentimente de încredere, susținere, dragoste și afecțiune față de aproapele său. Iar eventualele tendințe îndreptate nemijlocit cu scopul de a cauza daune celeilalte părți a raportului juridic de întreținere, urmează a fi aspru pedepsit, atât ca intenție cât și ca acțiune.

În concluzia celor relatate mai sus în prezenta lucrare de doctorat, observăm că obligația de întreținere între membrii familiei se impune doar în cazul în care cel îndreptățit la întreținere necesită sprijin material, iar cel obligat este capabil să o acorde. Fiind o stare de fapt și de drept, incapacitatea de întreținere nu este doar o necesitate de ordin material, dar și spiritual care indirect îngrădește creditorul obligației la o viață naturală și firească.

În concluzie, menționăm următoarele:

1. Instituția obligației de întreținere ia naștere din cel mai vechi timpuri, fiind astfel cercetată atât de către doctrina de specialitate autohtonă cât și de cea internațională. Obligația de întreținere a fot obiect de cercetare pentru mai mulți teoreticieni autohtoni și străini, însă nici unul dintre ei nu au studiat obligația de întreținere prin prisma exercitării cu bună-credință și a

abuzului de drept. Direcțiile de cercetare au fost îndreptate preponderent în vederea identificării mecanismelor de îmbunătățire a acestui domeniu bazat pe un cadru normativ modern și coerent care răspunde prompt provocărilor sociale puse în fața acestei instituții.

2. Gradul de bunăstare financiară materială a schimbat esențial calitatea vieții cetățenilor și a posibilităților inclusiv a persoanelor în etate. Astfel, îmbogățirea materială în rândul cetățenilor peste 45 de ani este destul de accentuată comparativ populației tinere – până la 35 de ani, drept urmare considerăm oportun aplicarea sistemului de întreținere din legislația românească, potrivit căruia, atunci când ambii părinți se află la continuarea studiilor și nu pot asigura întreținerea copiilor lor, bunei în limita posibilităților sunt chemați la întreținerea nepoților până la finisarea studiilor de către părinți. Dacă ambii părinţi se află în continuarea studiilor şi deci nu au mijloacele necesare pentru întreţinerea copilului lor, acesta se poate îndrepta pentru întreţinere atât împotriva bunicilor paterni cât şi a celor materni, care, în subsidiar, sunt ţinuţi deopotrivă să acorde întreţinere nepotului lor.

3. Aplicarea sistemului de întreținere în cotă-parte tuturor tipurilor de întreținere dintre membrii familiei. Cota-parte va fi ajustată corelativ veniturilor și nevoilor părților raportului juridic de întreținere. Astfel încât să fie prevăzută o cotă parte din totalitatea veniturilor debitorului destinată întreținerii membrului de familie.

4. Interpelarea organelor abilitate în străinătate privind sursa de venit a creditorului obligației de întreținere, în cazul în care dispune de astfel de mijloace peste hotarele țării al căror cuantum și periodicitate nu poate fi determinat în RM. Potrivit art. 109 CF cu privire la plata pensiei de întreţinere în cazul în care debitorul întreţinerii îşi stabileşte domiciliul în străinătate, persoana interesată poate porni în instanţa judecătorească o acţiune privind stabilirea cuantumului pensiei de întreţinere într-o sumă fixă şi achitarea acesteia printr-o plată unică sau privind transmiterea anumitor bunuri în contul pensiei, fără a se ține cont de veniturile și bunurile pe care le are debitorul peste hotarele țării. Această măsură ar omite cazurile de abuz de drept comise de către debitor în detrimentul creditorului cu scopul de a diminua cuantumul plății pensiei de întreținere prin ascunderea/ nedeclararea veniturilor și bunurilor pe care le deține peste hotarele țării.

5. În vederea corespunderii și aplicării normei legale, propunem abrogarea art. 90 CF privind *Obligația copiilor de a-și întreține educatorii,* ca fiind inactuală și inaplicabilă în practica judecătorească. Legislația familiei în general și al instituției întreținerii în special, urmează să reglementeze raporturi juridice care își găsesc utilitate și întrebuințare în viața cotidiană, iar acele relații care nu sunt aplicabile, să fie abrogate.

6. Părțile raportului juridic de întreținere urmează a fi responsabilizate corespunzător situației juridico materiale pe care o dețin, astfel încât atât debitorul cât și creditorul trebuie să prezinte informații reale ale veniturilor și bunurilor pe care le dețin în patrimoniu. Respectiv aceștia vor actualiza periodic datele privind situația lor socială materială să fie în concordanță cu cuantumul pensiei de întreținere stabilit de către instanța judecătorească anterior survenirii modificărilor. În acest sens, propunem modificarea Codului familiei a următorului articol:

Articolul 110. Modificarea cuantumului pensiei de întreţinere stabilite de instanţa judecătorească sau scutirea de plata acesteia

(1) Partea al cărei stare materială sau familială s-a schimbat, cu luarea în considerarea și altor circumstanţe importante, este obligată în termen de 30 de zile de la data survenirii acestora să să se adreseze în instanţa judecătorească în vederea modificării cuantumului pensiei de întreţinere sau scutirea de plata acesteia după caz.

Și respectiv completarea Codului de executare:

Articolul. Nerespectarea regulilor privind schimbarea stării materiale și familiare a părților raportului juridic de întreținere

Pentru nedeclararea informațiilor privind schimbarea stării materiale și familiare a părții raportului juridic de întreținere în termen de 30 de zile de la data survenirii acestora, se sancționează cu amendă de la 15 la 25 unități convenționale.

7. Extinderea termenului pentru restricția la părăsirea hotarelor Republicii Moldova de la 6 luni la 36 de luni cu modificarea actualului art. 64 alin. (1) din CE. Considerăm a fi termenul optim de aplicarea sancțiunii făcând o legătură cu termenul general reglementat în legislația civilă. Dat fiind faptul că termenul de 3 ani este un termen de prescripție extinctivă frecvent întâlnit în legislația civilă. Prescripția extinctivă are ca efect stingerea dreptului la acțiune, ceea ce înseamnă că titularul dreptului nu mai poate solicita în instanță realizarea obligației respective, dar oferă oportunitatea să-și realizeze dreptul în această perioadă de timp. În acest sens, propunem modificarea Codului-de executare a următorului articol:

Articolul 64, alin. (1). Interdicţia de a părăsi ţara în cel mult 6 luni se aplică de către judecător, la demersul executorului judecătoresc, doar atunci cînd prezenţa debitorului este necesară pentru executarea eficientă a documentului executoriu şi doar după luarea măsurilor de asigurare a executării documentului executoriu, cu obligarea executorului judecătoresc de a efectua periodic un control privind necesitatea menţinerii acestei interdicţii. Încheierea instanţei de judecată se

execută imediat, însă poate fi atacată cu recurs. Demersul executorului judecătoresc privind interdicţia de a părăsi ţara se examinează pe baza materialelor anexate la demers, fără participarea părţilor. Instanţa care examinează demersul poate dispune citarea participanţilor la proces şi a executorului judecătoresc pentru a se pronunţa cu privire la temeiurile invocate în demers.

Având următorul cuprins:
Articolul. La demersul executorului judecătoresc, judecătorul va putea aplica interdicția de a părăsi țara pentru cel mult 36 de luni atunci cînd prezenţa debitorului este necesară pentru executarea eficientă a documentului executoriu. Încheierea instanţei de judecată se execută imediat, însă poate fi atacată cu recurs. Demersul executorului judecătoresc privind interdicţia de a părăsi ţara se examinează pe baza materialelor anexate la demers, fără participarea părţilor. Instanţa care examinează demersul poate dispune citarea participanţilor la proces şi a executorului judecătoresc pentru a se pronunţa cu privire la temeiurile invocate în demers.
8. Acordarea mai multor garanții și compensații legale sub formă de concedii suplimentare, cu menținerea integrală sau parțială a salariului mediu salariaților care îşi fac studiile în cadrul programelor de doctorat și postdoctorat fără scoatere din activitate prin modificarea pct. 11^1 din Hotărârea de Guvern pentru aprobarea Regulamentului cu privire la acordarea unor garanţii şi compensaţii salariaţilor care îmbină munca cu studiile, nr. 435 din 23.04.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 24-25, art. 162. Așa deci propunem modificarea următorului punct:

Punctul 11^1. Salariaților care își fac studiile în cadrul programelor de doctorat și postdoctorat în instituțiile de învățământ superior sau în organizațiile din domeniile cercetării și inovării, acreditate sau autorizate provizoriu în condițiile legii, li se pot acorda garanții și compensații în modul prevăzut de contractul colectiv sau individual de muncă.

Și respectiv modificarea punctului nominalizat mai sus:

Punctul 11^1. Salariaților care își fac studiile în cadrul programelor de doctorat și postdoctorat în instituțiile de învățământ superior sau în organizațiile din domeniile cercetării și inovării, acreditate sau autorizate provizoriu în condițiile legii, fără scoatere din activitate, li se stabilește durata redusă a timpului de muncă, li se acordă concedii suplimentare, cu menținerea integrală sau parțială a salariului mediu, și alte înlesniri, în modul stabilit de prezentul Regulament.

9. Propunem modificarea legislației familiei în partea ce ține de obligația părinților de a-și întreține copii aflați în continuarea studiilor până la vârsta de 23 de ani și nu – 18 ani cum este actual acum în conținutul art. 74, alin. 1) CF. Cadrul normativ naţional conține lacune în privinţa situaţiilor de întreţinere a copiilor majori apţi de muncă, însă care nu şi-au câştigat autonomie financiară şi se află în proces de formare profesională. În realitate așa și se întâmplă, părinții acordă întreținere copiilor majori aflați la continuarea studiilor pe de-o parte, dar necesitatea legiferării acestei bune practici este inerentă pe de altă parte.

10. Considerăm oportun să fie operate modificări referitoare la obligația fostului soț de a acorda întreținere fostului soț care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilităţi severe nu doar din copilărie, dar și după împlinirea majoratului. În caz contrar admitem un act de discriminare față de soțul ocupat nemijlocit cu îngrijirea copilului comun cu dizabilități severe stabilite după împlinirea majoratului în cazul în care îngrijește de acest copil și necesită sprijin material.

Astfel, art. 83, lit. c) cu actualul conținut:

Articolul. 83, lit. c) Dreptul fostului soţ la întreţinere după divorţ.
Dreptul de a pretinde întreţinere de la fostul soţ pe cale judecătorească îl are:
c) fostul soţ, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilităţi până la vârsta de 18 ani sau a copilului comun cu dizabilități severe din copilărie.

Va avea următorul conținut:
Articolul. 83, lit. c) Dreptul fostului soţ la întreţinere după divorţ.
Dreptul de a pretinde întreţinere de la fostul soţ pe cale judecătorească îl are:
c) fostul soţ, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilităţi până la vârsta de 18 ani sau a copilului comun cu dizabilități severe.

11. Restabilirea art. 77 din Codul familiei, abrogat prin Legea nr.112 din 09.07.2020 privind încasarea şi folosirea pensiei de întreţinere pentru copilul minor rămas fără ocrotire părintească. Suntem de părerea că acest articol, într-o altă reformulare trebuie să fie reglementat de către legislația familiei în vigoare, cu propunerea ca să fie modificat cuantumul transferat în contul copilului deschis în numele acestuia într-o instituție financiară. Așa deci, la cererea autorității tutelare în grija căruia se află copilul, plata pensiei de întreținere destinată copilului minor rămas fără ocrotire părintească, să fie virată în cuantum de o 100 procente într-un cont deschis la o instituţie financiară, pe numele copilului.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI CU AUTORI (un autor):

1. ANIȚEI, Nadia, *Dreptul familiei conform Noului Cod Civil.* București, Edit. Hamangiu, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-522-679-1.
2. ANIȚEI, Nadia, *Mentalitatea educației, secțiunea Drept,* Iași, Edit. Lumen, 2011. ISBN-10 : 973166257X
3. AVRAM, M., *Drept civil: familia,* București, Edit. Hamangiu, 2013. ISBN/ISSN: 978-606-678-572-3.
4. AVRAM, M., *Drept civil: familia, ediția a 2-a, revizuită și adăugită,* București, Edit. Hamangiu, 2016. ISBN/ISSN: 978-606-27-0609-8.
5. AVRAM, M., *Drept civil: familia, ediția a 3-a, revizuită și adăugită,* București, Edit. Hamangiu, 2022. ISBN/ISSN: 978-606-27-1990-6.
6. BACACI, Alexandru, *Raporturile familiale în dreptul familiei.* București, Edit. Hamangiu, 2007. ISBN/ISSN: 978-973-1836-25-6.
7. BARBUR, Diana, Flavia, *Autoritatea părintească.* București, Edit. Hamangiu, 2016.
8. ISBN/ISSN: 978-606-27-0570-1.
9. BARBUR, Diana, Flavia, *Divorțul și partajul bunurilor comune. Practică judiciară.* București, Edit. Hamangiu, 2017. ISBN/ISSN: 978-606-27-0862-7.
10. BEJENARU, Eugen E., *Abuzul de drept în dreptul privat al Republici Moldova, studiu monografic/colecție de articole,* Chișinău, Edit. Grafema Libris, 2013.
11. BELEIU, Gheorghe, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil.* București, Casa de Editură şi Presă „Şansa" S.R.L., 1994. ISBN: 978-973-8929-97-5.
12. BERINDEI, Gabriela Mihaela, *Izvorul contractual sau legal al obligației de întreținere.* București, Edit. Hamangiu, 2019. ISBN/ISSN: 978-606-27-1323-2.
13. BODOAȘCĂ, Teodor, *Dreptul familiei, ediția a 5-a.* București, Edit.Hamangiu, 2021. ISBN/ISSN: 978-606-39-0904-7.
14. BODOAȘCĂ, Teodor, *Studii de dreptul familiei.* București, Edit. Universul Juridic, 2018. ISBN: 978-606-39-0318-2.
15. BOSTAN, Ina, *Dreptul familiei.* Chișinău, Edit. "Tehnica UTM", 2020. ISBN 978-9975-45-638-8.
16. BRATU, Dumitru, Daniel, *Familia în dreptul intern și internațional. Acte notariale-modele și explicații. Acțiuni în justiție - modele și explicații. 500 de teste grilă.* București, Edit.Hamangiu, 2018. ISBN/ISSN: 978-606-27-0953-2.

17. CEBOTARI, Valentina, *Dreptul Familiei, Ediția a II-a Revăzută și completată,* Chișinău, Tipografia Reclama, 2008. ISBN: 9975-62-112-0.

18. CEBOTARI, Valentina, *Dreptul Familiei, Ediția a III-a Revăzută și completată,* Chișinău, Tipografia Reclama, 2014.

19. CEBOTARI, Valentina, *Dreptul Familiei.* Chișinău, 2004.

20. CHIRICĂ, Dan, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Vol. 1. Vânzarea și schimbul. Ediția a 3-a, revizuită,* București, Edit. Hamangiu, 2023. ISBN/ISSN: 978-606-27-2377-4.

21. COCOȘ, Ș., *Dreptul Familie*i, vol. II, București: Edit. Lumina Lex, 2001.

22. CORHAN, A., *Dreptul Familiei, Teorie și practică*, București, Edit. Lumina Lex, 2001.

23. COTEA, Felician, Sergiu, *Buna-credință. Implicații privind dreptul de proprietate.* București, Editura Hamangiu, 2007. ISBN/ISSN: 978-973-1720-90-6.

24. DOBRIN FATOL, Dana, *Drepturile și obligațiile părinților în cazul separării.* București, Editura Hamangiu, 2022. ISBN/ISSN: 978-606-27-2030-8.

25. DRAGHICI, Andreea, *Obligația legală de întreținere.* București, Editura Hamangiu, 2017. ISBN/ISSN: 978-606-673-400-4.

26. FILIPESCU, I.P, *Tratat de dreptul familiei,* București: Edit. All Beck, 1996.

27. FLORIAN, Emeșe, *Dreptul familiei,* Cluj-Napoca: Edit. Limes, 2003.

28. FLORIAN, Emeșe, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația, Ediția a 5-a.* București, Editura C.H.Beck, 2016.

29. GAVRILA, Petrina, Simona, *Instituții de dreptul familiei în reglementarea Noului Cod Civil.* București, Edit. Hamangiu, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-522-849-8.

30. GHEBERTA, Ioana, Nicoleta, *Nulitatea căsătoriei în dreptul român și comparat*, București, Edit. Universul Juridic, 2017. ISBN: 978-606-39-0007-5.

31. HAGEANU, Cristina, Codruța, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Edit. Hamangiu, București, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-27-0969-3.

32. IGNATESCU, Camelia, *Dreptul familiei. Legislație adnotată și legi speciale.* Iași, Editura Lumen, 2013. ISBN: 978-973-166-372-2.

33. IRINESCU, Lucia, *Curs de dreptul familiei.* București, Edit. Hamangiu, 2015. ISBN/ISSN: 978-606-27-0189-5.

34. JUGASTRU, Călin, *Drept civil.Obligațiile.* București, Edit. Hamangiu, 2023. ISBN/ISSN: 978-606-27-2242-5.

35. LUPU, Paula, Alina, *Daunele morale și prestația compensatorie la divorț. Jurisprudență relevantă și comentată,* București, Edit. Universul Juridic, 2019. ISBN: 978-606-39-0529-2.

36. MOLOMAN, Bogdan Dumitru, *Căsătoria civilă și religioasă în dreptul român*, București, Edit. Universul juridic, 2009. ISBN: 978-973-127-197-2.

37. MOTICA, Adina, Renate, *Dreptul civil al familiei.* București, Edit.Universul Juridic, 2017. ISBN: 978-606-39-0901-6.

38. MOTICA, Adina, Renate, *Dreptul civil al familiei. Raporturile nepatrimoniale. Curs rezumat, speță și practica judiciară.* București, Edit. Universul Juridic, 2015. ISBN/ISSN: 978-606-673-642-8.

39. NAGY, Oana, Voica, *Analiza teoretică și practică a reglementărilor interne ale României în materia divorțului.* București, Edit. Universul Juridic, 2021. ISBN: 978-606-39-0741-8.

40. NICOLAE, Ioana, *Dreptul familiei în context național și în raporturile de drept internațional privat.* București, Edit. Hamangiu, 2014. ISBN/ISSN: 978-606-27-0060-7.

41. OPRESCU, Mihaela, Adriana, *Ocrotirea părintească.* București, Edit. Hamangiu, 2010. ISBN/ISSN: 978-606-522-269-4.

42. PENA, Adriana, *Buna-credință în jurisprudența română și europeană.* București, Editura Hamangiu & Litteris e-Publishing, 2019. ISBN/ISSN: 978-606-27-1426-0.

43. PÎNZARI, V., Dreptul familiei. București: Edit. Universul Juridic, 2015. ISBN: 978-606-673-603-9.

44. PIVNICERU, Mona, Maria, *Contractul de întreținere. Practica judiciară.* București, Edit. Hamangiu, 2006. ISBN/ISSN: 978-973-8957-49-7.

45. RIZOIU, Radu, C*urs de teoria actului juridic civil*, București, Edit. Hamangiu, 2021. ISBN/ISSN: 978-606-27-1858-9.

46. ROMIȚAN, Ciprian, Raul, *Dreptul familiei. Manual de seminar*. București, Edit. Universul Juridic, 2020. ISBN/ISSN: 978-606-39-0707-4.

47. ROMOSAN, Ioan, Dorel, *Dreptul familiei. Ediția a II-a, revăzută și adăugată.* București, Edit. Hamangiu, 2014. ISBN/ISSN: 978-606-673-409-7.

48. RUSU, Ioan, Marcel, *Procedura divorțului în dreptul românesc,* București, Edit. Rosetti, 2003.

49. TRIF, M., *Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților*, București, Edit. Hamangiu, 2007. ISBN/ISSN: 978-973-1720-01-2.

50. TURLEA, N., *Dreptul familial ardelenesc*, Oradea, Tipograful Kosmos, Oradea-Mare, 1925.

51. VASILESCU, Paul, *Drept civil. Obligațiile. Ediția a 3-a*, București, Edit. Hamangiu, 2024. ISBN/ISSN: 978-606-27-2454-2.

52. VOICULESCU CETEAN, Laura, *Dreptul familiei și actele de stare civilă. Note de curs și manual de seminar. Ediția a II-a revăzută și adăugită.* Iași, Edit. Lumen, 2019. ISBN 978-973-166-534-4.

53. ZAMSA, Cristina, Elisabeta, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor.* București, Edit. Hamangiu, 2023. ISBN/ISSN: 978-606-27-2224-1.

doi autori:

54. AIOANEI, Genovia, POENARU, Emil, *Căsătoria și divorțul.* București, Edit. Hamangiu, 2008. ISBN/ISSN: 978-973-1836-65-2.

55. BANCIU, Maria, BANCIU, Adrian, Alexandru, *Dreptul familiei conform Noului Cod Civil*. București, Edit. Hamangiu, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-522-756-9.

56. EMEȘE, Florin, PÎNZARI, Veaceslav, *Căsătoria în legislația României și a Republicii Moldova*. Cluj-Napoca, Editura Sfera juridică, 2006. ISBN: 978-973-86766-9-5.

57. FLOREA, Bujorel, FLOREA, Teodor, Vlad, *Dreptul familiei și actele de stare civilă.* București, Edit. Hamangiu, 2019. ISBN/ISSN: 978-606-27-1260-0.

58. GHIȚĂ, Oana, ALBASTROIU, Roxana, Gabriela, *Dreptul familiei. Regimuri Matrimoniale*. București, Edit. Hamangiu, 2013. ISBN/ISSN: 978-606-678-615-7.

59. LUPAȘCU, Dan, CRACIUNESCU, Cristiana Mihaela, *Dreptul Familiei.* București, Edit.Universul Juridic, 2020. ISBN: 978-606-39-0736-4.

60. LUPAȘCU, Dan, CRĂCIUNESCU, Cristiana Mihaela, *Dreptul Familiei - Ediția a 3-a*. București, Edit.Universul Juridic, 2018. ISBN: 978-606-39-0155-3.

61. MĂRGINEANU, L., MĂRGINEANU, G., *Dreptul Familiei.* Chișinău, Edit. "Elena-VI, 2002.

62. MOȚIU, Florin, *Contractele speciale. Curs universitare*. București, Edit. Universul Juridic, 2017.

63. NEGRU, A., NEGRU, B., *Teoria generală a dreptului şi statului.* Chişinău, Edt. Bons Offices, 2006. ISBN 978-9975-142-13-7.

64. SINCHEVICI, I., TALMACI, R., *Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați,* Tipogr Foxtrot, 2017.

65. ȘERBAN, Diaconescu, VASILESCU, Paul, *Introducere în dreptul civil. Volumul I,* București, Edit.Hamangiu, 2022. ISBN/ISSN: 978-606-27-1641-7.

trei și mai mulți autori:

66. BACACI, A., DUMITRACHE, V. C., HAGEANU, C. C., *Dreptul familiei.* Bucureşti, ed. 7, Edit. C.H. Beck, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-18-0000-1.

67. BAIEȘ, Sergiu, CEBOTARI, Valentina, CREȚU, Ion, MÎȚU, Gheorghe, BRUMĂ, Sorina, *Drept civil. teoria generală a obligațiilor.* Chișinău, Edit. "Tipografia Centrală", 2015.

68. BODOAȘCĂ, T., DRAGHICI, A., MAFTEI, I., PUIE, I., *Dreptul familiei conform noului cod civil. Ediția a 2-a.* București, Edit. Universul Juridic, 2013. ISBN 978-606-673-187-4.

69. CHIBAC, G., BĂIEȘU, A., ROTARI, A., EFRIM, O., *Drept civil. Contracte speciale. Ediția a II-a.* Chișinău, Edit. Cartier Juridic, 2005. ISBN 978-9975-79-620-0.

70. EȘANU, Nicolae, BURUIANĂ, Mihail, EFRIM, Oleg, ANTOHI, Leonid, *Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova,* Chișinău, Edit. Arc, 2005. ISBN 997561406X, 9789975614061.

71. FILINCOVA, S., CEBOTARI, V., Litigii familiale în Manualul judecătorului pentru cauze civile Ediţia II, coordonatori: POALELUNGI, Mihai, FILINCOVA, Svetlana, SÎRCU, Iulia, Chişinău, Edit. Tipografia Centrală, 2013.

72. FILIPESCU, Ion, P., FILIPESCU, ANDREI, I., T*RATAT DE DREPTUL FAMILIEI, EDIȚIA A VI-A*, București, Edit. ALL BECK, 2001.

73. POP, Liviu, POPA, Ionuț-Florian, VIDU, Stelian-Ioan, *Drept civil. Obligațiile.* București, Edit. Universul Juridic, 2020. ISBN978-606-39-0663-3.

74. NEGRU, Boris, OSMOCHESCU, Nicolae, SMOCHINĂ, Andrei, GURIN, Corneliu, ZAPOROJAN, Veaceslav, *Comentariul la Constituția Republicii Moldova,* Chișinău, Editura ARC, 2012. ISBN 978-9975-61-700-0.

75. PUICA, Viorica, TABUNCIC, Tatiana. Executarea obligațiilor contractuale în Manualul judecătorului pentru cauze civile Ediţia II, coordonatori: POALELUNGI, Mihai, FILINCOVA, Svetlana, SÎRCU, Iulia, Chişinău, Ed. Tipografia Centrală, 2013.

ACTE NORMATIVE:

76. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 82-86, art. 661.

77. Codul Contravențional al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1997, nr. 78-84, art. 100.

78. Codul de executare a Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 443 din 24.12.20224. În: *Monitorul oficial al Republicii Moldova,* 2010, nr. 214-220, art. 704.

79. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr. 285-2894, art. 436.

80. Codul Familiei al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1316 din 26.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2001, nr. 47-48, art. 210.

81. Codul Fiscal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1163 din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 62, art. 552.

82. Constituția Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2016, nr. 78, art. 140.

83. Convenție internațională, Nr. 1989, din 20.11.1989 cu privire la Drepturile Copilului, Publicat: 30.12.1998 în Tratate Internaționale Nr. 1, art Nr.: 52, Data intrării în vigoare 25.02.1993, Adoptată de Adoptarea generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. În: Tratate Internaționale, nr. 1, din 30.12.1998.

84. Hotărârea Curții Constituționale a RM pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 60, al. (3) și al. (31) din Codul de Executare al RM nr. 443-XV din 24.12.2004.

85. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la practica judiciară de examinare a cauzelor civile ce ţin de decăderea din drepturile părinteşti*, nr. 6 din 17.11.2014. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2015.

86. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova de modificare şi completare a Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 07 iulie 2008 *„Cu privire la practica judiciară cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică şi declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată”.*

87. Hotărârea de Guvern cu privire la îndemnizațiilor adresate familiilor cu copii, nr. 1478 din 15.11.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 154-157 art. 1612.

88. Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Cu privire la determinarea dizabilității,* nr. 357 din 18.04.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr. 126-132, art. 399.

89. Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Instrucţiunii privind modul de eliberare a certificatului de concediu medical,* nr. 469 din 24.05.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 77-79, art. 529.

90. Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la acordarea unor garanţii şi compensaţii salariaţilor care îmbină munca cu studiile,* nr. 435 din 23.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 24-25, art. 162.

91. Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la condiţiile de stabilire, modul de calcul şi de plată a indemnizaţiilor pentru incapacitate temporară de muncă,* nr. 108 din 03.02.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 24-25, art. 162.

92. Hotărârea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor,* nr. 165 din 21.03.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2017, nr. 85-91, art. 235.

93. Hotărârea de Guvern privind *stabilirea cuantumului salariului minim pe țară pentru anul 2024,* nr. 985 din 06.12.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2023, nr. 465-467, art. 1151.

94. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *„Cu privire la practica aplicării de către instanţele judecătoreşti a unor prevederi ale legislaţiei ce vizează regimul juridic al adopţiei”,* nr. 5 din 24.12.2012.

95. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Privind practica judiciară de soluţionare de către instanţele judecătoreşti a cauzelor referitoare la încasarea pensiei de întreţinere pentru copii şi alţi membri ai familiei* nr. 4 din 15.04.2013 Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2013, nr.7-8, pag.23, completată și modificată prin hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, nr. 23, din 16.10.2017,

96. Hotărârea *privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi a unor protocoale adiţionale la această,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, nr: 1298 din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.* 54-55, art. 502.

97. Hotărârea *privind ratificarea excepția de neconstituționalitate a articolelor 15 alin. (2), lit. f) și 38 alin. (4), lit. f) din Codul de Executare a Republicii Moldova ,* emisă de Curtea Constituțională a Republicii Moldova, *n*r. 39 din 14.12.2017.

98. Hotărîrea de Guvern pentru aprobarea *Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătăţii persoanelor expuse acţiunii factorilor profesionali de risc,* nr. 1025 din 07.09.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2016, nr. 306-313, art. 1118.

99. Lege, *cu privire la sistemul public de pensii,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 246 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 30-37, art. 89.

100. Lege, *Privind actele de stare civilă,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 100 din 26.04.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 97-99, art. 765.

101. Legea, *cu privire la determinarea dizabilității,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 357 din 18.04.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 126-132, art. 399, în vigoare din 20.04.2018.*

102. Legea, *cu privire la ieşirea şi intrarea în Republica Moldova,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 269 din 09.11.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 6, art. 54, în vigoare din 26.01.1995.*

103. Legea, *cu privire la notariat,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 156 din 14.10.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 154-157, art. 1209.

104. Legea, *pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind obţinerea pensiei de întreţinere în străinătate,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 88 din 20.04.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2006, nr. 75-78, art. 322, în vigoare din 23.08.2006.

105. Legea, pentru modificarea unor acte normative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 112 din 09.07.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, nr. 205-211, art. 454.

106. Legea, Privind drepturile copilului, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 370 din 30.11.2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 488-491, art. 864.

107. Legea, *privind modernizarea Codului Civil şi modificarea unor acte legislative,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 133 din 15.11.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 467-479, art. 784.

108. Legea, *privind modul de stabilire şi reexaminare a salariului minim,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1432 din 28.12.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2001, nr. 21-24, art. 79.

109. Legea, *privind prestațiile sociale pentru copii,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 315 din 23.12.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 19-23, art. 56.*

110. Legea, *privind procedura notarială,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 246 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1198, nr. 111-113, art. 683.

111. Legea, privind *protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 140 din 14.06.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, art. 534, în vigoare din 01.01.2014.*

112. Legea, P*rivind regimul juridic al adopției,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 99 din 28.05.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 13, art. 127.

113. Legea, *salarizării,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr.847 din 14.02.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 50-52, art. 336.

114. Legea, *Taxei de stat,* adoptată de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 213 din 31.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 306-309, art. 549, în vigoare din 01.01.2024.

115. Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Anul: 2023, nr. Ediție specială, pag. 4-5. ISSN 2587-3903.

116. Tratatul dintre Republica Moldova şi Republica Azerbaidjan cu privire la asistenţa juridică şi raporturile juridice în materie civilă, familială şi penală, semnat la Baku, 26 octombrie 2004. Ratificat prin: Legea RM nr.33-XVI din 14.04.2005. În vigoare pentru RM: din 12 februarie 2005.

117. Tratatul dintre Republica Moldova şi România privind asistenţa juridică în materie civilă şi penală, semnat la Chișinău, Ratificat prin: Hotărârea Parlamentului RM nr.1018-XIII din 03.12.96. În vigoare pentru RM: din 23 martie 1998.

ARTICOLE ÎN PUBLICAȚII:

118. ARAPU, Elena, Abuzul de drept– o exercitare a dreptului contrar bunei-credințe. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae.* Anul: 2022, nr. 3(153), pag. 126-134. ISSN 1814-3199 /ISSNe 2345-1017.

119. ARAPU, Elena, Buna-credință și lipsa de bună-credință. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 10-11, 2021, pag. 283-285. ISBN 978-9975-152-48-8.

120. ARAPU, ELENA, Evoluția conceptului de bună-credință în legislația civilă. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 7-8, 2019, pag. 297-301. ISBN 978-9975-149-46-4.

121. ARAPU, Elena, Noţiunea de bună-credinţă în Codul Civil modernizat. În: *Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1-2, 2019, pag. 470-474. ISBN 78-9975-149-79-2.

122. BĂIEȘU, Sergiu, Buna-credință - principiu fundamental al dreptului civil. În: *Conferința Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 1-2, 2019, pag. 325-329. ISBN 978-9975-142-50-2.

123. BALTAG, D. TRAGONE, G., *Abuzul de drept în dreptul civil.* În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2014, pag. 45-58. ISSN 1857-4122.

124. BALTAG, D. TRAGONE, G., *Unele consideraţii referitor la noţiunea, semnele distinctive şi conţinutul abuzului de drept.* În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2013, nr. 3-4, pag. 3-4. ISSN 1857-4122.

125. BĂNĂRESCU, Anatolie, Noțiunea, importanța și natura juridică a executării silite. În: *Studia Universitatis (Seria științe sociale).* Anul: 2015, nr. 3 (83), pag. 88-91. ISSN 2345-1017

126. BELEI, Elena, Exigențele față de hotărârea judecătorească. În: *Revista Institutului Național al Justiție.* Anul: 2008, nr. 1-2(5), pag. 91-95. ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373.

127. BELEI, Elena, PITIC, Mariana, Puterea de lucru judecat a tranzacției. În: *Revista Institutului Național al Justiției.* Anul: 2014, nr. 4 (31), pag. 16. ISSN 1857-2405.

128. BELEI, Elena, Puterea de lucru judecat a tranzacției. În: *Revista Institutului Național al Justiției.* Anul: 2013, nr. 3 (26), pag. 16-20. ISSN 1857-2405.

129. BLANOVSCHI, Andrei, Salariul: abordări conceptuale, tipuri de salarii, modalităţi de salarizare. În: *Administrare publică.* Anul: 2013, nr. 1 (77), pag. 53-61. ISSN 1813-8489.

130. BOCA, Sergiu, Conceptul căsătoriei putative în legislația și doctrina juridică. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional şi Relații Internaționale.* Anul: 2015, nr. 4 (38), pag. 98-107. ISSN 1857-1999 /ISSNe 2345-1963.

131. BUDA, D., I*mplicarea autorităţilor publice locale în exercitarea obligaţiei de întreţinere*. În: Revista Transilvană de Ştiinţe Administrative. Anul 2014, nr. 1(34), pag. 34. ISSN: 2247-8329.

132. CALLO, TATIANA, *Problema ştiinţifică şi soluţionarea ei*. În: Revista Intellectus. Anul. 2013, nr. 2, pag. 58-64. ISSN 1810-7087.

133. CEBOTARI, Adriana, Comportamentul imoral al părinților - temei de decădere din drepturile părintești În: *Conferința Integrare prin cercetare şi inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, septembrie 28-29, 2016, pag. 186-189. ISBN 978-9975-71-816-5.

134. CEBOTARI, Valentina, *Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere.* În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 2, pag. 24 - 29. ISSN 1857-2405.

135. CEBOTARI, Valentina, *Noţiunea, caracterele juridice şi categoriile obligaţiei legale de întreţinere (continuare).* În Revista Institutului Național al Justiție. Anul 2014, nr. 3 (30), pag. 16-21. ISSN 1857-2405.

136. CEBOTARI, Valentina, Particularitățile contractului privind plata pensiei de întreținere. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 10-11,2014, pag. 91-93. IBN: 2024-05-29.

137. CEBOTARI, VALENTINA, Prevederi legale privind obligaţia de întreţinere. În: *Revista Naţională de Drept.* Anul 2003, nr. 2, pag. 16-18.

138. CHISTRUGA SINCHEVICI, Inga, Practici de achitare a pensiei de întreținere a copiilor de către părinții debitori în situația de divorț. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice.* Anul: 2017, nr. 1 (173), pag. 115-123. ISSN 1957-2294.

139. CHISTRUGA SINCHEVICI, Inga, Practici de achitare a pensiei de întreținere a copiilor de către părinții debitori în situația de divorț. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice.* Anul: 2017, nr. 1 (173), pag. 115-123. ISSN 1957-2294.

140. CIUDIN, Oxana, Aspecte comparative privind contractul matrimonial si contractul privind plata pensiei de întreținere. În: *Conferința științifică Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Cahul: Moldova, iunie 7, 2017, pag. 35-39. ISBN 978-9975-88-007-7.

141. COZMA, Daniela, Buna-credință în activitatea judecătorului. În: *Revista științifică internațională "Supremația dreptului".* Anul: 2016, nr. 3, pag. 90-94. ISSN 2345-1971.

142. FALĂ, Nicolae, BUZU, Irina, De la fides la îndatorirea de bună-credință în materia dreptului societar. În: *Studii Juridice Universitare.* Anul: 2017, nr. 3- 4 (39-40), pag. 168-180. ISSN 1857-4122.

143. FOCSA, T., D*eterminarea particularităţilor principiului interesului superior al copilului în contextul asigurării drepturilor lui.* În: Legea şi viaţa. Anul 2016, pag. 24-27. ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373.

144. GAVRILESCU, Alin Gheorghe, Aspecte teoretice și de practică judiciară privind obligația întreținere dintre părinți și copii în reglementarea Codului Familiei și a Noului Cod Civil. În: *Analele Universității Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, seria științe juridice.* Anul: 2010, nr. 3, pag. 109.

145. HLOPEȚCHI, I., Implicații teoretice și pragmatice privitoare la incriminarea faptelor de neexecutare a hotărârii instanței de judecată. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae*. Anul: 2017, nr. 3 (103), pag. 148-152. ISSN 1814-3199.

146. MEREUȚĂ, Doina, Conceptul căsătoriei putative în legislația și doctrina juridică a Republicii Moldova. În: *Conferință Științifică a Studenților*. Chișinău: Universitatea Agrară de Stat din Moldova, mai 25, 2019, pag. 59-59. IBN: 2024-04-23.

147. MIHALACHE, Iurie, CHELARU, Oleg, *Analiza juridică a contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață*. În: Revista Națională de Drept. Anul: 2007, nr. 5, pag. 38-43. ISSN 1811-0770.

148. MUȘET, Marcel, Condiţii esenţiale la deschiderea procedurii de executare silită. În: *Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare, Dept.* Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, aprilie 21-22, 2021, pag. 261-268. ISBN 978-9975-159-16-6.

149. NICOLAE, Ioana, *Consideraţii introductive privind obligaţia de întreţinere.* În: Revista Universul Juridic. Anul 2019, nr. 2, pag. 28-33.

150. NISTOR, Mariana, Note de curs la disciplina dreptului familiei. Institutul de Ştiinţe Penale şi Criminologie Aplicată Catedra Ştiinţe Juridice şi Securitate Criminologică. Anul: 2013.

151. PISARENCO, Olga, Drepturile și obligațiile patrimoniale contractuale ale soților. În: *Revista Națională de Drept.* Anul: 2013, nr. 1 (148), pag. 29-36. ISSN 1811-0770.

152. PRUTEAN, Taisia, Obligația părinților de a-și întreține copii minori. În: *Revista Națională de Drept*. Anul. 2016, nr. 12, pag. 50-57. ISSN 1811-0770.

153. SÎMBOTEANU, Svetlana, Contractul privind plata pensiei de întreținere: conținut și aspecte notariale. În: *Conferința Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, septembrie 28-29, 2016, pag. 63-65. IBN: 2024-06-11.

154. STRELCIUC, V. Caracterele contractului privind plata pensiei de întreținere comparativ contractului de rentă. În: *Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului",* 2023, nr. 1, pp. 126-133. ISSN 2345-1971.

155. STRELCIUC, V., Buna-credință și abuzul de drept în cazul executării silite a obligației de întreținere. În: *Conferința internațională ştiinţifico-practică "International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects". (Marea Britanie, octombrie 19-20, 2023).* Marea Britanie: pp. 177-184. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.10.2023.014, ISSN: 2709-4685.

156. STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., Analiza comparativă a modalităților de executare a obligației de întreținere. În: *Revista Naţională de Drept,* 2023, nr. 2. ISSN 1811-0770.

157. STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., L'entretien des enfants mineurs par les parents divorcé. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale".* ISSN 1814-3199.

158. STRELCIUC, V., Condițiile legale care dau naștere obligației de întreținere dintre membrii familiei în cazul debitorului. În. *Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului",* 2023, nr. 2. ISSN 2345-197.

159. STRELCIUC, V., Condițiile legale privind nașterea obligației de întreținere între membrii familiei. În: *Conferința internațională ştiinţifico-practică " Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization". (Suedia, Umeå, septembrie 19-20, 2023).* Umeå: pp. 234-240. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2023, ISBN 978-0-458-20903-3.

160. STRELCIUC, V., Evoluția istorico-juridică a dezvoltării întreținerii între soți și foștii soți. În: *Materialele conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională "Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional",* (Chişinău, 1-2 octombrie 2019). Chişinău: CEP USM, pp. 565-570. ISBN 978-9975-149-80-8.

161. STRELCIUC, V., Exercitarea cu bună-credință a obligației de întreținere. În: *Materialele conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională "Integrare prin cercetare şi inovare", (Chişinău, 7-8 noiembrie 2019).* Chişinău: CEP USM, pp. 291-293. ISBN 978-9975-149-46-4.

162. STRELCIUC, V., L'influence de la bonne foi sur la réalisation du droit de recevoir une pension alimentaire d'un conjoint ou d'un ancien conjoint. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale".* ISSN 1814-3199 Categoria B.

163. STRELCIUC, V., L'obligation d'entretien dans les relations familiales l'exercice avec bonne foi ou l'abus de droit. În. *Materialele Conferinţei ştiinţifică naţională "Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare, Drept",* (Chişinău, 22-23 aprilie 2021). Chişinău: CEP USM, 2021, pp. 327-329. ISBN 978-9975-159-17-3.

164. STRELCIUC, V., Modalitatea de calcul și ordinea de achitare a pensiei pentru întreținerea copilului/copiilor minori. În: *Materialele conferinţeo ştiinţifică cu participare internațională "Justiția – pilon fundamental al edificării statului de drept",* (Bălți: octombrie 19,2022). Bălți: Universitatea de Stat "Alecu Russo.CLIMA, Vlad, Actele de dispoziție ale părților în procesul civil și în procedura de executare silită. (Esența și finalitatea). În: *Conferința -Integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, noiembrie 8-9, 2018, pag. 327-333. ISBN 978-9975-152-48-8.

165. STRELCIUC, V., Procedura de încasare a pensiei de întreținere conform normelor Codului de executare. În: *Materialele conferinţei internațională ştiinţifico-practică "Drepturile reale: tradiții europene și provocări de modernizare",* (Chişinău, 12-13 octombrie 2023). Chişinău: USM.

166. TĂLĂMBUȚĂ, Angelina, Condițiile de valabilitate ale contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. În: *Revista Națională de Drept.* Anul: 2013, pag. 73-76. ISSN 1811-0770.

167. TALAMBUTA, Angelina, Noțiunea și caracterele juridice privind contractul de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. În: *Revista Legea şi Viața.* Anul: 2018, pag. 11-16. ISSN 2587-4365 /ISSN 2587-4373.

168. TĂLĂMBUȚĂ, Angelina, SMOCHINĂ, Andrei, Analiza contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. În: *Revista Studii Juridice Universitare.* Anul: 2020, nr. 1-2, pag. 73-78. ISSN 1857-4122.

169. TALMACI, Roman, DUBOLARI, Radu, Pensie de întreținere a copiilor- obligație părintească sau mijloc coercitiv. În: *Conferința "Interesul superior al copilului".* Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, septembrie 30, 2022, pag. 426-437. IBN:
2024-05-22.

170. TÎMBUR, C., *Divorţul. Noţiunea şi importanţa.* În: Revista Legea și viața. Anul 2010, nr. 12, pag. 10. ISSN 1810-309X.

171. TÎMBUR, C., *Efectele divorțului față de copiii minori din căsătorie*. În: Legea și Viața. Anul 2011, nr. 6, pag. 3.

172. TRAGONE, G., *Abuzul de drept în dreptul civil.* În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2014, nr. 2014 (2), pag. 45-58. ISSN 1857-4122.

173. TRAGONE, George, POSTU, Ion, *Abuzul de drept şi abuzul de putere.* În: Revista Studii Juridice Universitare. Anul: 2013, nr. 3-4, pag. 289-302. ISSN 1857-4122.

174. VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Dreptul la liberă circulaţie vs interdicția de a părăsi țara în procedura de executare silită. În: Revista Națională de Drept. Anul: 2016, nr. 12, pag. 38-43. ISSN 1811-0770.

175. VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Îngrădiri ale dreptului la liberă circulație în procedura de executare silită (I). În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2016, nr. 4 (39), pag. 53-60. ISSN 1857-2405.

176. VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Îngrădiri ale dreptului la liberă circulație în procedura de executare silită (II). În: Revista Institutului Național al Justiție. Anul: 2017, nr. 1 (40), pag. 23-29. ISSN 1857-2405.

177. VISTERNICEAN, D., RENIȚĂ, G., Îngrădiri ale dreptului la liberă circulație în procedura de executare silită (III). În: *Revista Institutului Național al Justiție*. Anul: 2017, nr. 2 (41), pag. 44-49. ISSN 1857-2405.

Resurse străine:

178. Codul Civil al României. Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 şi rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 şi în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011.

179. CORNU, Gérard, *Droit civil. La famille - 7 édition.* Franța, Editura LGDJ, 2006. ISBN 978-2-7076-1506-0.

180. EUDIER, Frédérique; *Droit de la famille - 2 éditions*. Franța, Editura Armand Colin, 2003. ISBN-13: 978-2247042951.

181. HAUSER, Jean, HUET-WEILLER, Danièle, *Droit civil sous la direction de Jacques Ghestin. La familiile. Dissolution de la Famille.* Paris, Editura Librairie générale de droit et de Jurisprudence, 1991. ISBN 978-2-275-00665-9.

182. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit de la famille. Concubinage, pacs et mariage. Divorce. Filiation - 2 édition.* Franța. Editura Gualino, 2004.

183. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit de la famille. Concubinage, pacs et mariage. Divorce. Filiation - 5 édition.* Franța. Editura Gualino, 2003. ISBN-13 : 978-284200612.

184. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit de la famille. Concubinage, pacs et mariage. Divorce. Filiation - 6 édition.* Franța. Editura Gualino, 2006. ISBN-10: 284200924X.

185. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit de la famille. Les personnes - 4 édition.* Franța. Editura Gualino, 2003.

186. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit des obligations - 8 édition.* Franța. Editura Gualino, 2011.

187. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *Droit des obligations - 9 édition.* Franța. Editura Gualino, 2012.

188. RENAULT-BRAHINSKY, Corinne, *L'essentiel du droit des obligations: 2019-2020.* Franța. Editura Gualino, 2019. ISBN-10: 2297074670.

189. VISOIU, Manuela Elena, Analiza teoretică și practică a obligației legale de întreținere în sistemul de drept român. În: *Teză de doctorat.* Anul: 2016.

190. БОНДОВ, С. Алиментные обязательства: учеб.-практ. пособие. Москва: Кн. мир, 2002.

191. ЗАГОРОВСКИЙ, А. И., *Курссемейного права.* Moscova, Editura Зерцало, 2003.

192. НЕЧАЕВА, Н., *Семейное Право Курс лекций,* Moscoca, Editura Москва Юристъ, 2005.

193. НИЖНИК, Н., С., *Правовое регулирование семейно - брачных отношений в русской истории. Sank Petersburg,* Editura Р. Асланова Юридический центр Пресс, 2006.

194. ПЧЕЛИНЦЕВА, Л. М, *Практикум по семейному праву,* Moscova, Editura Норма, 1998.

195. ПЧЕЛИНЦЕВА, Л. М, *Практикум по семейному праву,* Moscova, Editura Норма, 2010.

Surse web:

196. https://dexonline.ro/definitie/benevol.

197. https://legeaz.net/dictionar-juridic/contract-solemn.

198. https://juridicemoldova.md/14097/valsul-se-danseaza-in-doi-despre-concesiile-reciproce-in-tranzactia-de-impacare.html,
199. https://vocea.md/angajatorul-obligat-sa-elibereze-certificatul-privind-salariul-contract-pentru-executarea-unor-lucrari-concrete.
200. https://legeaz.net/dictionar-juridic/forma-ad-validitatem,
201. https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/07/Propunere-de-perfec%C8%9Bionare-a-Codului-Familiei-pe-segmentul-%C3%AEntre%C8%9Binerii-copiilor-majori-care-%C3%AE%C8%99i-continu%C4%83-studiile.pdf .
202. https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__04%20NIV__NIV050/NIV050090.px/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=c11d4ac0-19c8-42f5-b8f6-975c0f9fbc0e&timeType=top&timeValue=1.
203. https://noi.md/md/societate/legislatia-ar-putea-fi-completata-cu-alte-doua-temeiuri-de-decadere-din-drepturile-parintesti?prev=1%C3%83%C6%92%C3%86%E2%80%99%C3%83%E2%80%9A%C3%82%C2%90%C3%83%C6%92%C3%A2%E2%82%AC%C5%A1%C3%83%E2%80%9A%C3%82%C2%A3.

DECLARAŢIA

privind asumarea răspunderii

Subsemnata, Strelciuc Viorica, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

„ 10 ” octombrie 2024 Strelciuc Signer ID: VV3WKM3Z13... **Strelciuc Viorica**

CURRICULUM VITAE

Date personale: Strelciuc Viorica

Data naşterii: 29.11.1990

Locul naşterii: sat. Gradiște, r. Cimișlia

Starea civilă: divorțată, 1 copil

Studii:

2007-2010 – Liceul Teoretic Agricol (LTA) al Universității Agrare din Republica Moldova.

2010-2014 – Studii de licenţă, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specializarea Drept.

2014-2016 – Studii de masterat, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specializarea Drept muncii.

2018-2021 - Studii de doctorat, Universitatea de Stat, Școala doctorală Ştiinţe Juridice, specializarea 553.04 Dreptul familiei.

Activitate profesională:

17.10.2014-30.11.2022 – Juristă în cadrul SRL "Piramida-Market".

01.02.2022-01.01.2023 - Expert juridic în cadrul „LDA Moldova în sprijinul persoanelor cu dizabilități și marginalizate privind protecția drepturilor omului" implementat de Asociaţia Obştească Agenția de Democrație Locală din Moldova în calitate de organizație beneficiară a Proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova", implementat de PNUD Moldova în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale, cu suportul financiar al Suediei.

01.12.2022-prezent – Juristă în cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Sud.

01.01.2023-prezent – Parajuristă în cadrul Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat, Oficiul Teritorial Comrat

Participări la foruri ştiinţifice internaţionale:

1. STRELCIUC, V., Procedura de încasare a pensiei de întreținere conform normelor Codului de executare. În: *Materialele conferinţei internațională ştiinţifico-practică "Drepturile reale: tradiții europene și provocări de modernizare", (Chişinău, 12-13 octombrie 2023).* Chişinău: USM.

2. STRELCIUC, V., Condițiile legale privind naşterea obligației de întreținere între membrii familiei. În: *Conferința internațională ştiințifico-practică " Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization". (Suedia, Umeå, septembrie 19-20, 2023).* Umeå: pp. 234-240. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2023, ISBN 978-0-458-20903-3.

3. STRELCIUC, V., Buna-credință și abuzul de drept în cazul executării silite a obligației de întreținere. În: *Conferința internațională ştiințifico-practică "International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects". (Marea Britanie, octombrie 19-20, 2023).* Marea Britanie: pp. 177-184. DOI: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.10.2023.014, ISSN: 2709-4685.

Participări la manifestări ştiințifice naţionale:

1. STRELCIUC, V., L'obligation d'entretien dans les relations familiales l'exercice avec bonne foi ou l'abus de droit. În. *Materialele Conferinţei ştiinţifică naţională "Metodologii contemporane de cercetare şi evaluare, Drept", (Chişinău, 22-23 aprilie 2021).* Chişinău: CEP USM, 2021, pp. 327-329. ISBN 978-9975-159-17-3.

Lucrări ştiinţifice publicate în reviste de profil:

1. STRELCIUC, V. Caracterele contractului privind plata pensiei de întreținere comparativ contractului de rentă. În. *Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului",* 2023, nr. 1, pp. 126-133. ISSN 2345-1971 Categoria B.
2. STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., Analiza comparativă a modalităților de executare a obligației de întreținere. În: *Revista Naţională de Drept,* 2023, nr. 2. ISSN 1811-0770 Categoria B.
3. STRELCIUC, V., Condițiile legale care dau naștere obligației de întreținere dintre membrii familiei în cazul debitorului. În. Revista ştiinţifico-practică "Supremația Dreptului", 2023, nr. 2. ISSN 2345-1971 Categoria B.
4. STRELCIUC, V., L'influence de la bonne foi sur la réalisation du droit de recevoir une pension alimentaire d'un conjoint ou d'un ancien conjoint. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale".* ISSN 1814-3199 Categoria B.
5. STRELCIUC, V., CEBOTARI, V., L'entretien des enfants mineurs par les parents divorcé. În: *Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae", Seria „Ştiinţe Sociale".* ISSN 1814-3199 Categoria B.